

Abstractbok

Den sjuttonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning (SMDI 17)

Uppsala 24–26 november 2026

Innehåll

Flersprogede subjekter – fra vuggestue til videregående uddannelse 11

Att skriva med röst – och att skriva sin röst: Kognitiva perspektiv på elevers skrivande med digitala redskap. 12

Performativa perspektiv på språk- och litteraturundervisning 14

1. Röst och agentskap i den svenska folkhögskolan genom estetisk-förkroppsligad språkundervisning 17

2. "Snälla ge oss bra mat!!! // mvh Hungrig elev >:(" Actio och pronuntiatio i form av icke-verbala resurser i sjätteklassares argumenterande texter 18

3. Affinitet och agens i läspraktiker: Ungas läsares röster i och om litteraturarbete 19

4. Agens och agotop i samisk barnkultur – ett paradigmskifte? 21

5. Agentskap och konflikthantering – lärarstudenter möter undervisningens praktiker 23

6. AI och jag: Distribuerat författarskap i gymnasieskrivande 25

7. Andraspråksskribenters analyser av svensk poesi 26

8. Andraspråkstalande elevers deltagande i smågruppssamtal: interaktionell kontroll och perspektivinflytande i olika gruppkonstellationer 27

9. Att formulera egna perspektiv i ett andraspråk: Vuxna elevers ämnesbearbetning i Psykologi 29

10. Att förbereda framtidens lärare för en allsidig skrivundervisning 31

11. Att gestalta litterära föreställningsvärldar 32

12. Att integrera grammatik i ämneslärarutbildningens svenska 33

13. Att kunna skriva det man kan - Lärares arbete med ämnesspecifikt skrivande som stöd för kunskapsutveckling 34

14. Att mäta det kritiska. Bedömning av utvärderingsförmåga i läskompetensprov 35

15. Att möjliggöra gemensamt skrivande: En gymnasielärares undervisningsutvecklande arbete i SVA-ämnet 37

16. Att skapa ringar på vattnet – semantiska vågor som kollegialt utvecklingsverktyg för språkstöttande undervisning 38

17. Att titta på tv-serier – en litteraturdidaktisk studie om engagemang och fiktionskompetens i ungas tv-serietittande 40

19. Att utveckla en egen röst i relation till källor 41

20. Att utveckla multimodal processorienterad skrivundervisning: lärar-forskarsamarbete kring undervisningsdesign i förskoleklass 42

21. Att välja eller välja bort: provmaterialets betydelse i studentexamensprovet i modersmål och litteratur 44

22. Att våga stanna kvar i texten – Forskningsbaserad läsundervisning i svenskämnet i årskurs 8 46

23. Barnlitteratur i lågstadiets läsundervisning – estetiska och språkutvecklande legitimeringar i det postdigitala klassrummet 48
24. Berättaren i interkulturell belysning – narratologisk analys av två noveller på Skolverkets läslista för gymnasiet 50
26. Bortom språklig korrekthet: Skrivaridentitet och återkommande mönster i akademiskt andraspråksskrivande 52
27. Deckare som skrivarmanualer: en studie av LasseMajas skrivarskola 54
28. Det kreativa skrivandet återkomst i gymnasieskolans svenskämne 55
30. Det är lite sådant där toxic relationship: Studenters erfarenheter av generativ AI som hyperobjekt 56
31. Differentierande arbetssätt och strategier i förskoleklassens skriftspråksundervisning 57
33. Diktskrivande som relation och relationsarbete – om tvångsvårdade ungdomars dikter i Unga berättar 2011–2020 59
34. Distribuerad agens i romansamtal 60
35. Dr. Artie som biträdande handledare: generativ AI och distribuerad agens i svensklärarstudenters uppsatsskrivande 62
36. Early elementary plurilingual students' agency in writing through the use of voice and evaluative language 64
37. Eleven som forskare på sitt aktörskap och självuppfattning som språkinlärare - en metod för att öka engagemang för lärande hos L2-elever inom Komvux 65
38. Elevers agentskap i textförståelseutveckling genom rolltagning 67
39. Elevers deltagande i förändrade feedbackprocesser i gymnasieskolans skrivundervisning 69
40. Elevers möten med ovisshet genom Kristina Lugns poesi 71
41. Elevers röst och agentskap utifrån lexikala val i texter om Klassen och Något viktigt 72
42. Elevledda litteratursamtal i en språkligt heterogen mellanstadieklass 73
44. Empati, antipati och demokrati: Ett kritiskt perspektiv på empatiutveckling som demokratifrämjande litteraturundervisning 74
45. En nyckelknippa till danskan 76
46. Engagemang framträder när elever ger röst åt sina litterära upplevelser i en svenskundervisning som präglas av samspel och trygghet 77
47. Expansioner som textbindningsresurs när andraspråkselever skriver nationella prov 78
48. Från empiri till resultat: en metastudie över analysmetoder på fältet Svenska med didaktisk inriktning 79
49. Från läsförståelse till skriftlig framställning: Språket som en dold variabel i storskaliga kunskapsmätningar 81
50. Från ”när?” till ”vid vilken tid?” Om allmänna och ämnesspecifika konstruktioner och svenskämnets gränser 83

51. Godkända att använda? Om rekommenderade digitala tjänsters potential för röst och agentskap i svenskämnet 85
52. Grammatik och skrivundervisning inom vuxenutbildningen 87
53. Grammatiskt innehåll och presupponerad kunskap – en analys av grundlärarutbildningens kursplaner och kurslitteratur i svenska 88
54. Gymnasieelevers röst och agentskap i argumenterande texter 90
55. Gymnasieelevers skrivprocesser i svenska i en tid av generativ AI 91
56. Hur svenska tonåringar skriver med och utan AI: Ett skrivutvecklingsperspektiv 93
58. Hästboken som alternativt flickrum / motståndsrum 95
59. Högläsning och meningsskapande hos 6-åringar: Samtal, bilder och elevröster i litteraturundervisning 97
60. Jag och Co-pilot som skrivpartner. Om röst och agentskap i svensklärarstudenters textbearbetning med AI 98
61. Komma till tals. Didaktisk skönlitteratur i ett professionsövergripande litteraturarbete på temat nätetik 99
62. Kortskrivande – att ge eleven röst? 101
63. Kraftfull kunskap om dialoger och gestaltningar i mellanstadiets svenskundervisning 102
64. Kreativt skrivande som frirum och reglerad praktik. Bildning, bedömning och didaktiska spänningar i Gy25 103
65. Likvärdighet, inkludering, ansvar: Svensklärares beredskap att integrera HBTQI i undervisning om och med skönlitteratur 104
66. Ljudbokens möjligheter och begränsningar i litteraturundervisningen 106
68. Lärares och elevers agens i digitalt medierad tidig läsundervisning 107
69. Lärares upplevelser av och tankar om Kriminalvårdens utbildning i svenska, svenska som andraspråk och SFI 109
70. Lärarstudenter som läsande förebilder: En studie av förskole- och grundlärarstudenters erfarenheter av och syn på högläsningens roll i undervisningen 111
71. Lärarstudenters tilltro till sin skrivförmåga: Hur self efficacy för skrivande utvecklas under grundlärarutbildningen 113
72. Läsa–Lyssna: ett pågående läsforskningsprojekt 115
73. Läsengagemang i gymnasieelevers gruppbaserade litteratursamtal 116
74. Läsfrämjare på plats. Fritidshemmet som resurs för läsning. 118
75. Läskrisens siffror. Ungdomars användning av berättelser i olika medier 119
76. Läsning som stör och berör: Affektiv läsning som metod för att utveckla elevers skönlitterära läsförmåga och litterära identitet 120
79. Mellanstadielärares läsundervisning genom tryckt, digital och uppläst text. 122
80. Men vad är orten? Att använda didafiktion för att främja epistemiskt mod i oroliga tider – exemplet Mizeria 123

82. Nyantagna lärarstudenters skrivande 125
85. Oklar självständighet och starka känslor: nya skrivpraktiker inom lärarutbildningens ämnen 127
86. Phonics versus meningsskapande – eller både och? Didaktiska lärdomar från arbete med Det är inte min hatt 128
87. Platskänslig läsundervisning. Erfarenheter från en studie om tre generationer män i svensk skogsbygd..... 130
88. Presentation av avhandligsporjekt: När Salikons rosor vissnar En pedagogisk studie av subjektifiering och temporalitet i barnlitteratur 131
89. Prisade pedagoger – föreställningar om excellens och professionellt värde..... 132
91. Rädda litteraturhjärnan! Estetisk erfarenhet och litterär uppmärksamhet..... 134
92. Rörigt och rörligt: Kollaborativa skrivprocesser med mänskliga och icke-mänskliga deltagare . 136
93. Röster om röst. Om Shared Reading i utbildningen av mellanstadielärare 137
94. Satsdelar, finns dom? 139
95. Semantiska vågor och ämnesspecifik litteracitet 140
96. Shared Reading, Andraspråkslärande och Agentskap 141
97. Skolverkets röst i lärares mun – svensklärares rekontextualisering av skolans styrdokument i skrivundervisningspraktiken 143
98. Skrivdidaktisk kunskapsbildning i handledningssamtal under VFU: Perspektiv på undervisning som främjar elevers skrivkompetens, röst och agentskap? 145
99. Skrivkompetensprovet i studentexamen i Finland och "textens egen röst" 147
100. Skrivundervisning i en AI-tid: Inramning och agens i gymnasieskolans svenskämne..... 148
101. Skrivundervisningens spänningar ur ett performativt perspektiv: Analytiska kollage av klasslärares uttryck om skrivande som konst i årskurs 1-6..... 149
102. Skönlitteratur, AI och kreativitet. Elevers uttryck för litterära föreställningsvärldar, perspektivförskjutning och agens..... 150
103. Smärtar det verkligen högstadieelever att Gud är död? Narrativ tvetydighet som didaktisk princip för litteraturundervisningen..... 152
104. Språka på fritid: SVA-elevers avsiktliga aktiviteter för språkutveckling på fritiden..... 154
105. Svenskundervisning på YouTube: Möjligheter och begränsningar..... 156
106. Text, genre och interaktion: Reading to Learn i gymnasiets ämnesundervisning 157
108. Tidiga stilmarkörer i skriftspråket: En studie av syntaktisk variation i årskurs 6..... 158
109. Undervisningsutveckling för agens i elevers möte med digitala texter 159
110. Unga elevers litteracitetsaktiviteter vid textskapande med digitala redskap 161
111. Universitetslärares stöttning av studenters utveckling av akademisk litteracitet genom kamratrespons 162
112. Vad är en bra grammatikövning?..... 164
113. Var det bättre förr? Svensklärares upplevelser av autonomi 166

114. Vem initierar språkliga problem – och vad är problemet? Elevers interaktionella utrymme i yrkesanpassade svenskkurser 167
115. Vem är det som kör egentligen? Epistemisk agens i svensklärarstudenters förhållningssätt till AI i lektionsplanering i skrivundervisningen 168
116. Vägar till en förenad analys- och verbaliseringsförmåga i svenskämnet 170
117. Värmland (Re)imagined: Platsbaserad läsning och hållbarhet 171
118. Yrkeselevernas men – att balansera mellan normer och motstånd 172
119. ”Det här lät faktiskt bra” – att utveckla läs- och skrividentitet hos elever i svenskundervisning i åk 4–6 173
120. ”Det är samma sak varje år, ingen bryr sig om Selma Lagerlöf.” Gymnasieelevers tankar om svenskämnets innehåll 175
121. ”Jag vill förstå varför vi undervisar som vi gör” - ämneslitteracitet och professionellt agentskap i tidig läsundervisning 176
122. ”Vad säger skolans väggar?” Elevers dokumentation av sin skolmiljö för att stärka agentskap 177
123. ”Wallah, det står så!”: Elevers litterära och språkliga meningsskapande 178

Plenarföredrag

Flersprogede subjekter – fra vuggestue til videregående uddannelse

Line Møller Daugaard[1,2]
[1] Aarhus Universitet
[2] NTNU

På trods af, at flersprogethed er en del af hverdagen i danske pædagogiske institutioner fra de mindste børn i vuggestuer og børnehaver til videregående uddannelser, er den didaktiske opmærksomhed på dansk som andetsprog og flersprogethed ujævnt fordelt over det danske nationalcurriculum (Kristjánsdóttir, 2024). I denne forelæsning sætter jeg fokus på dette dilemma. Med afsæt i Kramschs begreb om det flersprogede subjekt (the multilingual subject, Kramsch, 2009) foretager jeg en række analytiske nedslag i vuggestue, grundskole, overgangen fra modtagelsestilbud til erhvervsuddannelse og læreruddannelse. Nedslagene giver indsigt i, hvordan flersprogede subjekter i forskellige pædagogiske kontekster aktivt og kreativt udforsker sprogets symbolske muligheder (jf. Laursen & Daugaard, 2026) og kaster således lys over flersprogede subjekters stemmer og agency i mødet med det danske curriculum.

Referenser

Kramsch, C. (2009). The Multilingual Subject. What Foreign Language Learners Say about their Experience and Why it Matters. Oxford University Press.

Kristjánsdóttir, B. (2024). Dansk som andetsprog i curriculum i uddannelserne. I: Busch, S.E. & Kristjánsdóttir, B. (red.), Fagdidaktik i dansk som andetsprog, s. 44-101. Frydenlund.

Laursen, H. P., & Daugaard, L. M. (2026). Konge, könig og kinesisk – børns udforskning af sprogets symbolske muligheder. Tidsskrift for Danskdidaktisk Forskning, 2(1), 1-20. https://tidsskrift.dk/tdf/article/view/166069/207201

Att skriva med röst – och att skriva sin röst: Kognitiva perspektiv på elevers skrivande med digitala redskap.

Åsa Wengelin[1]
[1] Göteborgs universitet

Temat för den här konferensen är röst. I det här föredraget använder jag begreppet i två olika men relaterade betydelser: dels som den faktiska rösten i talbaserad textproduktion, dels som den skribentröst som utvecklas genom skrivande. Denna dubbla förståelse av röst utgör en ingång till att diskutera hur samtida skrivteknologier förändrar villkoren för skrivande och synliggör därmed skrivandets kognitiva dimensioner. Kognitiva perspektiv har länge haft en relativt begränsad position inom svenskdidaktisk forskning om skrivande och skrivutveckling, men moderna skrivteknologier aktualiserar behovet av att rikta ökad uppmärksamhet mot det komplexa samspelet mellan skrivandets delprocesser, såsom planering, formulering, transkription, monitorering och revidering (Hayes & Flower, 1980; Berninger, 2002; Hayes, 2012; Hayes & Berninger, 2014).

Ett genomgående perspektiv i föredraget är att olika skrivteknologier påverkar olika delar av skrivprocessen på olika sätt och därigenom omfördelar skrivandets kognitiva arbete på skilda sätt. Stavningskontroll kan exempelvis avlasta kognitiva resurser kopplade till stavning och transkription (O'Rourke et al., 2020), medan tal-till-text-system inte bara fungerar som stöd för skrivmotorik och transkription utan också förändrar själva formuleringsprocessen genom att möjliggöra ett annat sätt att skriva – att skriva med rösten (Kraft et al., 2019; Kraft et al., 2023; Engen Matre, 2024). Det talade språket blir därmed en direkt del av textproduktionen på ett sätt som skiljer sig från traditionellt tangentbordsskrivande. På motsvarande sätt har text-till-tal lyfts fram som ett stöd för monitorering och revidering av text genom att göra det möjligt att lyssna till den egna texten under skrivprocessen (Garrison, 2009). Generativ AI skiljer sig samtidigt från tidigare skrivteknologier genom att kunna bidra till flera delar av skrivprocessen samtidigt, exempelvis formulering, strukturering och omformulering av innehåll. Jag vill därför diskutera hur olika teknologier förändrar samspelet mellan skrivandets kognitiva delprocesser och därmed villkoren för textproduktion, skrivundervisning och bedömning. I relation till generativ AI aktualiseras därmed också frågor om förändrade skrivpraktiker, kritisk användning och nya villkor för undervisning och bedömning (Kasneci et al., 2023).

Mot denna bakgrund uppkommer frågor om huruvida och i så fall hur dagens skrivteknologier kan bidra till en förskjutning i skrivundervisningen från fokus på skrivprodukt mot ett ökat fokus på skrivprocesser och självreglering. När teknologier i ökande grad kan producera text blir den centrala didaktiska frågan inte längre enbart hur elever skriver texter, utan också hur de planerar, styr, övervakar och förhåller sig till skrivprocesser. Detta aktualiserar i sin tur frågor om hur skrivundervisning kan stödja elevers utveckling av självreglering och strategisk medvetenhet, såväl som möjligheten att utveckla en egen röst i samspel med AI-baserade skrivteknologier.

Referenser

Berninger, V. W., Vaughan, K., Abbott, R., Abbott, S., Rogan, L., Brooks, A., Reed, E., & Graham, S. (2002). Treatment of handwriting problems in beginning writers: Transfer from handwriting to composition. Journal of Educational Psychology, 94(2), 291–304.

Engen Matre, M. (2024). An exploratory study on the use of speech-to-text technology as a writing modality for pupils with low writing achievement in Norwegian lower secondary education. Nordic Journal of Literacy Research.

Garrison, K. L. (2009). An empirical analysis of using text-to-speech software to revise first-year college students' essays. Computers and Composition, 26(4), 288–301.
Hayes, J. R. (2012). Modeling and remodeling writing. Written Communication, 29(3), 369–388.
Hayes, J. R., & Berninger, V. W. (2014). Cognitive processes in writing: A framework for research and instruction. In B. Arfé, J. Dockrell, & V. Berninger (Eds.), Writing development in children with hearing loss, dyslexia, or oral language problems (pp. 3–15). Oxford University Press.
Hayes, J. R., & Flower, L. S. (1980). Identifying the organization of writing processes. In L. W. Gregg & E. R. Steinberg (Eds.), Cognitive processes in writing (pp. 3–30). Erlbaum.
Kasneci, E., Sessler, K., Küchemann, S., Bannert, M., Dementieva, D., Fischer, F., et al. (2023). ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education.Learning and Individual Differences, 103, 102274.
Kraft, S., Thurfjell, F., Rack, J., & Wengelin, Å. (2019). Lexikala analyser av muntlig, tangentbordsskriven och dikterad text producerad av barn med stavningssvårigheter. Nordic Journal of Literacy Research, 5(3), 102–122.
Kraft, S., Rønneberg, V., Rack, J., Thurfjell, F., & Wengelin, Å. (2023). Exploring transcription processes when children with and without reading and writing difficulties produce written text using speech recognition. L1-Educational Studies in Language and Literature, 23, 1–28.
O'Rourke, L., Connelly, V., Barnett, A., & Afonso, O. (2020). Spellcheck has a positive impact on spelling accuracy and might improve lexical diversity in essays written by students with dyslexia. Journal of Writing Research, 12(1).

Performativa perspektiv på språk- och litteraturundervisning

Sofia Jusslin[1]**, Heidi Höglund**[2]
[1] Helsingfors universitet
[2] Åbo Akademi

I detta föredrag samtalar vi om vad performativa perspektiv innebär och vad de kan bidra med till språk- och litteraturdidaktik, med utgångspunkt i postteoretiska perspektiv och postkvalitativ metodologi. En grundläggande utgångspunkt i performativitet är en förskjutning från att fråga vad något *är* till att undersöka hur något *görs* och *blir till*. Begreppet performativitet har en lång tradition och kan härledas till Austins talaktsteori från 1960-talet och används i dag inom flera vetenskapsområden. Sedan 2000-talet har performativa perspektiv etablerats internationellt inom språk- och litteraturdidaktik och på senaste tid fått ökad synlighet även i Norden. Inom dessa perspektiv riktas forskningsintresset mot hur språk och litteratur *görs*, *blir* och *verkar*, snarare än vad det *är*. Performativa perspektiv uppmärksammar således det relationella, materiella, affektiva, kroppsliga, oförutsägbara och icke-linjära i språk- och litteraturundervisning.

Föredraget är koreograferat som ett dialogiskt och prövande samtal i tre akter, där performativa perspektiv belyses utifrån vetenskapsteoretiska, metodologiska och didaktiska infallsvinklar. Vi utgår från de dels nyfikna, dels kritiska frågor vi själva har ställt, och fortfarande ställer, samt i vissa fall även behövt försvara. Föredragets avsikt är att belysa olika möjligheter, nyanser, friktioner och motstånd snarare än att presentera färdiga svar.

I den första akten behandlar vi de vetenskapsteoretiska, särskilt ontologiska, utgångspunkter som performativa perspektiv tar avstamp i och knyter an till postteorier som exempelvis posthumanism, nymaterialism och sociomateriella teorier. I den andra akten fokuserar vi metodologiska frågor, med särskild uppmärksamhet riktad mot hur forskarkroppen gör skillnad, vad som kan räknas som data, hur forskningsdesigner blir till och hur analyser kan göras. Vi illustrerar resonemangen med exempel från vår egen forskning inom språk- och litteraturdidaktik. I den tredje och avslutande akten diskuterar vi didaktiska implikationer och vad dessa perspektiv kan innebära för språk- och litteraturundervisning.

Presentationer

1. Röst och agentskap i den svenska folkhögskolan genom estetisk-förkroppsligad språkundervisning

Christina Hedman[1], Liz Adams Lyngbäck[1], Enni Paul[1], Jenny Rosén[1]
[1] Stockholms universitet

Presentationen bygger på ett lingvistiskt etnografiskt forskningsprojekt—finansierat av det svenska vetenskapsrådet—som undersöker språkundervisning i så kallade alternativa och anpassade utbildningsformer för vuxna. En bakgrund är att enbart hälften (52%) av kursdeltagarna i kommunal vuxenutbildning i *svenska för invandrare* (sfi) avslutade kursen med godkänt betyg samtidigt som 44% avbröt kursen (Skolverket, 2024, se även Skolverket, 2021). Ökade krav på att avsluta kurser i allt snabbare takt inverkar inte minst negativt på individer med traumatiska erfarenheter/posttraumatiskt stressyndrom, migrationsstress, dövhet, hörselskador, intellektuell funktionsnedsättning etc. Mer specifikt fokuserar projektet på språkkurser för vuxna med migrationsbakgrund inom folkhögskolans regi (tre skolor), gällande svenska som andraspråk grundläggande, kurser i svenska med fokus på arbetslivet (vård och barn) samt svenska för döva och hörselskadade, och svenskt teckenspråk. Genom deltagande observationer och intervjuer i respektive skola har vi genererat data i form av fältanteckningar, ljud-video-inspelningar och foton.

Projektet avser att ge kunskap om hur språkundervisning kan förstås och omprövas för ökad epistemisk rättvisa genom kritiska tvärvetenskapliga perspektiv, såsom kritisk sociolingvistik och *Crip Linguistics*. Den teoretiska ramen fångar röst och agentskap i ett sammanhang där kunskapande ses som ömsesidig (Fricker 2007) och ger underlag för kritik mot ett samhälle som inrättas utifrån en ableistisk idé om en ’fullkomlig’ kropp.

I presentationen lyfter vi specifikt hur praktiker inom folkhögskolan anpassar tid och modalitet till kroppar snarare än tvärtom (Samuels & Freeman 2021), utifrån en fenomenologisk lins, där estetisk-förkroppsligad pedagogik fick ta plats i undervisningens vardag. Vi ger exempel på betydelsen av sådana praktiker utifrån deltagarröster och hur dessa röster pekar mot kreativa praktiker som socialt situerade och relationella. Estetisk-förkroppsligad pedagogik baseras här på folkhögskollärarnas syn på människan, inte bara som den vetande människan (*homo sapiens*) utan också den estetiska människan (*homo aestheticus*). Det reflekterar en etisk grund inom folkhögskolan som institution där röst och aktörskap är centralt utifrån en holistisk syn på utveckling och lärande. Vår utgångspunkt är att utbildningssystemet i stort kan lära från den här typen av etnografiska fallstudier.

Referenser

Fricker, M. (2007). *Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing*. Oxford University Press.
Samuels, E., & Freeman, E. (2021). Introduction: Crip temporalities. *South Atlantic Quarterly*, *120*(2), 245–254. https://doi.org/10.1215/00382876-8915937
Skolverket (2021). *Komvux som särskild utbildning: Flera hinder på vägen till och under studier.* Skolverket.
Skolverket (2024). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2024*. Skolverket.

2. "Snälla ge oss bra mat!!! // mvh Hungrig elev >:(" Actio och pronuntiatio i form av icke-verbala resurser i sjätteklassares argumenterande texter

Theres Bellander[1], Peter Lind[1]
[1] Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet

Den kommunikation som sker vid sidan av orden och har rollen att förmedla betydelser såsom känslor och tonfall, *actio* och *pronuntiatio* inom retoriken, är grundläggande för all mänsklig interaktion (Gelang, 2008). I talat språk är kroppsspråk, gester, röstvariationer och mimik, alltså actio och pronuntiatio, viktiga resurser för att engagera mottagaren men icke-verbala element med rollen att förstärka, nyansera eller ersätta verbalt innehåll förekommer även i skrift.

I ett material av 500 argumenterande texter skrivna i samband med det nationella provet i Svenska och Svenska som andraspråk har vi noterat ett rikligt bruk av icke-verbala resurser såsom smilisar och emojier (Snälla ljug inte. Sluta ✋), versaliseringar av ord och fraser (SLUTA DUBBA TV PROGRAM) samt förekomster av samma bokstav eller interpunktionstecken efter varandra (Klimatet vann!! jaaa äntligen!). I en tidigare studie ägnad icke-verbala resurser i berättande texter kunde vi konstatera att bruket hos elever i årskurs 6 är förhållandevis litet (Bellander & Lind, UU). Mängden icke-verbala resurser vi har observerat i argumenterande text skiljer sig alltså från mängden i berättande text.

Denna studie syftar till att belysa actio och pronuntiatio i form av icke-verbala resurser i argumenterande texter. Genom att studera semantiska och pragmatiska relationer (Herring & Jing Ge-Stadnyk 2024), satsstrukturer och transitivitet (Idevall Hagren & Westberg 2024) visar vi hur icke-verbala resurser fungerar som potenta redskap för initiativtagande och påverkan genom att betona agens, förstärka, tona ner och nyansera åsikter och argument.

Referenser

Bellander, T., & Lind, P. (UU). Konsten att skapa dramatiska och känslomässiga höjdpunkter i berättande text. Icke-verbala resurser som ett steg i skrivutvecklingen i grundskolans tidiga år I: (Red.) T., Bellander, K., Idevall Hagren, M., Kalm, C., Nyström Höög, A. Thorlaud Høeg. Svenskans beskrivning 40: Förhandlingar vid fyrtionde sammankomsten Stockholms universitet, Stockholm, 26–28 maj 2025.

Herring, S. C., & Ge-Stadnyk, J. (2024). Emoji and illocutionarity: Acting on, and acting as, language. I M. Gill, A. Malmivirta & B. Wårvik (Red.), Structures in Discourse: Interaction, adaptability, and pragmatic functions (s. 124–155). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. https://doi.org/10.1075/pbns.345.07her

Gelang, M. (2008). *Actiokapitalet: retorikens ickeverbala resurser*. Örebro Studies in Rhetoric, 5. Retorikförlaget.

Idevall Hagren, K., & Westberg, G. (2024). *Kritisk diskursanalys: En språkvetenskaplig introduktion*. Studentlitteratur.

3. Affinitet och agens i läspraktiker: Ungas läsares röster i och om litteraturarbete

Lena Manderstedt[1], Maria Karlsson[1, 2], Linda Wikström[2]
[1] Luleå tekniska universitet
[2] Piteå kommun

Utgångspunkter i projektet *Läskraft* är forskning som betonar sambandet mellan läsmotivation, läsvanor och litterär kompetens (McGeown et al., 2016; Sullivan & Brown, 2015). Tidigare forskning visar också att gemensamma läsupplevelser och litteratursamtal kan stärka elevers engagemang i läsning (Bergmark & Viklund, 2020; Manderstedt & Palo, 2015; Palo & Manderstedt, 2019).

I projektet undersöks hur litteraturarbete i skolans olika stadier kan stärka elevers läsengagemang, läskompetens och agens. Särskilt fokus riktas här mot hur undervisning kan organiseras som affinity spaces (Gee, 2004, 2017, 2018), där gemensamma intressen, deltagande och meningsskapande möjliggör för elever att framträda som aktiva och handlande läsare. Vidare används forskning om kroppsligt lärande (Mangen, 2013; Bro Trasmundi et al., 2021, Mangen & Pirhonen, 2022) samt Rita Felskis (2008, 2020) teorier om litterär anknytning, engagemang och affektiva relationer till texter. Projektet prövar därför kreativa och kroppsliga modeller för litteraturundervisning som kan öppna sådana affinitetsbaserade möjlighetsutrymmen.

Syftet med denna delstudie är att undersöka hur unga läsares agens formas i relationella, kreativa och kroppsliga läspraktiker samt hur elever beskriver och erfar litteraturarbete i skolan. Följande forskningsfrågor står i fokus:

1. Hur beskriver unga läsare sina erfarenheter av litteraturarbete i skolan?
2. Hur formas agens i relation mellan elever, texter, materialitet och social interaktion?
3. På vilka sätt kan litteraturarbete förstås som *affinity spaces* eller möjlighetsutrymmen?

Det empiriska materialet består av intervjuer med elever och lärare, elevarbeten, dokumentation från litteraturarbete samt elevers reflektioner kring läsning. Materialet analyseras tematiskt (Braun & Clarke, 2006).

Resultaten visar att engagemang och handlingskraft ökar när litteraturundervisningen organiseras som ett demokratiskt affinitetsutrymme där elevernas röster, erfarenheter och tolkningar ges utrymme. Eleverna beskriver litteraturarbetet som mer engagerande när läsningen kopplas till social interaktion, kreativ gestaltning och kroppsligt deltagande. Resultaten pekar också på att elever utvecklar ökad tilltro till sin egen tolkningsförmåga och i högre grad positionerar sig som aktiva deltagare i litterära samtal. Särskilt betydelsefullt framstår arbetssätt som möjliggör gemensamt meningsskapande kring texter som annars upplevs som språkligt eller tematiskt utmanande. Studien bidrar därmed med kunskap om hur relationella och kroppsliga läspraktiker kan stärka elevers litterära deltagande och agens.

Referenser

Bergmark, U., & Viklund, S. (2020). *Litteratursamtalets pedagogik: relationer, lärande och utveckling*. Gleerups.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in Psychology, 3*(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Bro Trasmundi, S., Kokkola, L, Schilhab, T., & Mangen, A. (2021). A distributed perspective on reading: implications for education. *Language Sciences*, *84*, https://doi.org/10.1016/j.langsci.2021.101367

Felski, R. (2008). *Uses of literature*. Blackwell Pub.

Felski, R. (2020). *Hooked: Art and Attachment*. University of Chicago Press.

Gee, J. P. (2004). Affinity spaces. I: J. P. Gee, *Situated language and learning: A critique of traditional schooling* (pp. 77–90). Taylor & Francis.

Gee, J. P. (2017). Affinity spaces and 21st century learning. *Educational Technology*, *57*(2), 27–31.

Gee, J. P. (2018). Affinity spaces: How young people live and learn online and out of school. *The Phi Delta Kappan*, *99*(6), 8–13.

Manderstedt, L. & Palo, A. (2015). Röster, riter och roller: Unga läsare om konvergerad litteratur. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, *45*(2–3), 79–88.

Mangen, A. (2013). Putting the body back into reading: Kropp og hjerne, lesing og grensesnitt. *Skriftserien Cursiv*, *11*,11–31.

Mangen, A., & Schilhab, T. (2013). Putting the body back into reading. *Pædagogisk neurovidenskab*, *11*, 11–31.

Mangen, A., & Pirhonen, A. (2022). Reading, writing, technology and embodiment. I: S. L. Macrine & J. M. B. Fugate (Eds.), *Movement matters: How embodied cognition informs teaching and learning* (pp. 103–117). MIT Press.

McGeown, S. P., Osborne, C., Wathurst, A., Norgate, R. & Duncan, L. (2016). Understanding children's reading activities: Reading motivation, skill and child characteristics as predictors. *Journal of Research in Reading, 39*(1), 109-125. doi.org/10.1111/1467-9817.12060

Palo, A., & Manderstedt, L. (2019). Beyond the characters and the reader? Digital discussions on intersectionality in the Murderer's Ape. *Children's Literature in Education, 50*(2), 125–141. doi.org/10.1007/s10583-017-9338-2

Sullivan, A., & Brown, M. (2015). Reading for pleasure and progress in vocabulary and mathematics. *British Educational Research Journal, 41*(6), 971–991, dx.doi.org/10.1002/berj.3180

4. Agens och agotop i samisk barnkultur – ett paradigmskifte?

Lena Manderstedt[1], Åsa Bjuhr[1], Annbritt Palo[1]
[1] Luleå tekniska universitet, Hälsa, Lärande & Teknik, Sverige

Samtida samisk litteratur för unga läsare har en tendens att fokusera det samiska samhället och Sápmi (Manderstedt & Palo, 2023; Palo et al., 2025). Möjligtvis kan litteraturen betraktas som motberättelser som knyter dagens unga samer till historia och tradition, i kontrast till det samtida mångkulturella och tekniskt präglade liv som barn och unga erfar (Palo et al., 2023). Denna presentation syftar till att analysera karaktärer, rumsliga dimensioner samt symboler i barnkulturella artefakter där samiska traditioner och det moderna svenska samhället möts i de samiska protagonisternas och bilderbokskaparnas röst och agens. Begreppet agotop, en analytisk figur för att fånga de rumsliga och relationella villkor inom vilka agens blir möjlig, är central.

Forskningsfrågorna är dessa:

- Hur framställs karaktärer, verkliga och fiktiva rum samt symboler i verken?
- På vilka sätt visar dessa framställningar agens och agotop?
- Vilka antaganden om röst och agens kan göras utifrån vuxnas och samers inblandning i tillkomsten av verken?

Materialet består av en bilderbok och en tv-serie. Bilderboken *Äventyr i Sápmi med Herr Kurt Råtta/Heamture Saepmesne Kurt Snjearine/Fearánat Sámis Kurt Snjieráin* (2023), som är skriven på svenska och översatt till syd- och nordsamiska, illustrerad av 13 samiska barn från Noerthenstie Västernorrlands sameförening i Sverige och skildrar i en äventyrsberättelse deras förståelse av världen och av samiskhet. Två vuxna, Karin Nyhlén och Lena Sarri, har redigerat boken. Sveriges Televisions julkalender för 2024, *Lopmeniekedassh/Snödrömmar* utspelar sig i sydsamiskt område och tematiserar konflikten mellan samisk tradition och storsamhällets exploatering på samiskt område.

Med utgångspunkt i teorier om globalt medborgarskap (t.ex. Leland et al., 2018), ekologisk agens (Biesta & Tedder, 2007), agotop (Lome, 2024), och barns förmåga till världsskapande (t.ex. de Rijke & Osgood, 2025), samt intervjuer med de vuxna redaktörerna av bilderboken, visar studiens resultat att barnens förståelse av världen kan ses som ett uttryck för globalt medborgarskap, där världen utanför Sápmi skildras. Tv-serien kan dessutom betraktas som ett genombrott eftersom den skildrar en sydsamisk familjs skidort som hotas av bristen på snö. Röst och agens synliggörs både genom skapandet och agerandet och knyts i hög grad till kollektiva processer. Världen utanför Sápmi är således synlig och betonas, även där Sápmi står i centrum.

Referenser

Biesta, G., & Tedder, M. (2007). Agency and learning in the lifecourse: Towards an ecological perspective. *Studies in the Education of Adults, 39*(2), 132–149.

Leland, C., Mitzi, L., & Harste, J. (2018). *Teaching children's literature: It's critical*. Routledge Taylor & Francis Group.

Lome, R. (2024). *Agency on the page: melodrama and ecodrama in 1960s Scandinavian fiction*. Department of Culture and Society, Linköpings University.

Manderstedt, L. & Palo, A. (2023). Environmental awareness through a culturally responsible lens: Swedish picturebooks depicting Sápmi. Paper presented at 26th Biennal IRSCL 2023 Congress – Ecologies of Childhood, August 12–17, 2023, Santa Barbara, USA.

Palo, A., Manderstedt, L., Kokkola, L. (2023). Challenging Representations of Sámi Characters in Fiction for Young Readers. *Barnboken*, *46*. https://doi.org/10.14811/clr.v46.831

Palo, A., Manderstedt, L., Bjuhr, Å. (2025). Intertwined messages: Aesthetic and didactic aspects of dual-language Sámi picturebooks. *Barnboken: Journal of Children's Literature Research, 40.* https://doi.org/10.14811/clr.v48.951

de Rijke, V., Osgood, J. (2025). Tunnelling Through the Anthropocene: Making Oddkin with a Children's Picturebook. *Children's Literature in Education*. https://doi.org/10.1007/s10583-025-09639-6

5. Agentskap och konflikthantering – lärarstudenter möter undervisningens praktiker

Katarina Lundin[1], **Paul Strand**[1]
[1] Lunds universitet

Med ökande spänningar i samhälle och skola blir konflikthantering en av de kompetenser som lärarstudenter återkommande efterfrågar, ofta i högre grad än vad utbildningen erbjuder. Efterfrågan orsakas vanligen av personliga erfarenheter i verksamhetsförlagd utbildning (VFU). I möten med skolans vardag kontrasteras studenternas erfarenheter av studier och sociala samspel i universitets- och högskolemiljö, och denna kontrast förstärks i undervisningens praktik. I de personliga försöken att organisera och leda fungerande undervisning möter studenterna en provkarta av spänningar, motstånd och sociala utmaningar (Lundin 2018; Lundin & Strand 2026; Strand 2021).

I tidigare forskning har Lundin (2018), Strand (2021) och Lundin och Strand (2026) uppmärksammat hur lärarutbildningens olika delar påverkat lärarstudenternas lärande. Här framgår inte bara förändringar i förståelse av lärande och lärandets processer utan också hur dessa påverkar uppfattningar om yrket och yrkesrollen. Resultaten visar även hur lärarstudenter i VFU ställs inför att ompröva vad en social situation kan betyda i skolan, inte minst vid konflikt. Närvaron av konflikt blir därmed något centralt i studenternas lärande, men den säger också något om lärandets och lärarutbildningens sociala och institutionella komplexitet.

Utbildningens examensmålen anger i viss mån vad studenter ska ha lärt sig i fråga om hantering av skolans sociala spänningar och konflikter. För att nå examensmålen ska studenten ”visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikthantering och ledarskap”.

Syftet med föreliggande studie är att identifiera och belysa olika typer av konflikter som lärarstudenterna möter i VFU men också att visa hur de försöker förhålla sig och hantera de uppkomna situationerna. Våra forskningsfrågor är följande:

- Vilka typer av konflikter möter studenterna under sina VFU-perioder?
- Vilka redskap tillämpar studenter för att bemöta och hantera nämnda konflikter?
- Vilka möjligheter till aktivt agentskap har de i sin roll som VFU-studenter?

Som grund för denna studie har vi valt ut ett material vari lärarstudenter beskriver sina möten med spänningar och konflikter i skolan. Materialet är hämtat ur ämneslärarutbildningens sjätte kurs inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK6).

Resultaten visar hur lärarstudenters förutsättningar och handlingsutrymme utmanas från flera håll. Samtidigt antyder materialet vissa sociala och institutionella villkor som möjliga att ytterligare uppmärksamma och fördjupa i utbildningens universitets- och högskoleförlagda delar.

Referenser

Lundin, Katarina. 2018. *Att utbildas till svensklärare i teori och praktik*. Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 79.

Lundin, Katarina & Strand, Paul. 2026. Inramningar, trösklar och roller: ämneslärarstudenters möte med undervisningens praktiker. I: *Inramningar – att förstå och använda ramanalytiska perspektiv*. Red: Jonatan Nästesjö & Anders Persson. Lund: Studentlitteratur.

Strand, Paul. 2021. *En bra lektion är rätt mycket jazz. Villkor och förutsättningar för ämneslärarstudenters lärande av praktiska yrkeskunskaper i verksamhetsförlagd utbildning*. Lund Studies in Educational Sciences 18.

6. AI och jag: Distribuerat författarskap i gymnasieskrivande

Sara Silverdal[1], Carina Hermansson[2], Eva Lindgren[1]
[1] Umeå universitet
[2] Stockholms universitet

När skrivpraktiker förändras i takt med samhälleliga och teknologiska skiften innebär generativ AI både nya utmaningar och möjligheter för skola och elever. Denna studie undersöker hur gymnasieelever i Sverige samspelar med generativ AI under skrivprocesser och hur detta påverkar författarskapet. Utifrån ett poststrukturellt perspektiv analyseras tre elevers skrivande av en novelluppgift genom en rhizomatisk ansats med hjälp av begreppen assemblage, affekt och tillblivelse (Deleuze och Guattari, 1987). Vidare används begreppet distribuerat författarskap (Bajohr, 2024) för att analysera författarskap formas i processer som involverar mer-än-mänskliga relationer.

Materialet består av skärminspelningar av gymnasieelevers skrivande under en till fyra lektioner, kompletterat med semistrukturerade intervjuer. I en fördjupad analys fokuseras tre elevers skrivprocesser, där varje process förstås som ett assemblage. Dessa visar olika förhållningssätt till AI och olika former av författarskap: i ett assemblage överlåts skrivandet helt till AI, som framträder som en primär och kompetent skribent. I ett annat assemblage arbetar eleven iterativt och kritiskt tillsammans med AI genom hela skrivprocessen, där författarskapet distribueras och förhandlas. Det tredje assemblaget undviker generativ AI av etiska skäl men visar ändå ett författarskap som distribueras över flera mänskliga och mer-än-mänskliga relationer.

Studien bidrar till skrivforskningen genom att erbjuda en empiriskt grundad förståelse av hur generativ AI omformar både skrivprocesser och skribentidentiteter. Ur ett pedagogiskt perspektiv understryker resultaten behovet av att rusta såväl lärare som elever med kritiska, transparenta och etiskt medvetna arbetssätt i användningen av AI-verktyg. En sådan beredskap är avgörande för att AI ska fungera som en resurs för inkluderande lärande, snarare än som en faktor som riskerar att förstärka skillnader i elevers skrivutveckling.

Referenser

Bajohr, H. (2024). Writing at a Distance: Notes on Authorship and Artificial Intelligence. *German studies review*, *47*(2), 315-337. https://doi.org/10.1353/gsr.2024.a927862

Deleuze, G. & Guattari, F. (1987). *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

7. Andraspråksskribenters analyser av svensk poesi

Henriikka Wilinger[1]
[1] Malmö universitet

Presentationen tar sin utgångspunkt i en studie om vuxna andraspråksskribenters analyser av svensk poesi. Studien är tvärvetenskaplig och rör sig i skärningspunkten mellan litteraturdidaktik, andraspråksdidaktik och ämneslitteracitet. Syftet är att belysa hur flerspråkiga studenter analyserar två dikter på sitt andraspråk svenska och hur deras litteracitetsfärdigheter kommer till uttryck i analyserna.

Metoden är kvalitativ, och materialet består av 23 hemtentamina skrivna av studenter på en högskoleförberedande kurs, vars slutmål motsvarar gymnasiets svenska som andraspråk 3. De analytiska verktygen utgörs huvudsakligen av läsarter, modeller för andraspråksutveckling samt parametrar för akademisk litteracitet som används på Tisus, test i svenska universitets- och för högskolestudier

Resultaten visar något överraskande att de studenter som uttrycker känslor och använder en subjektiv röst genomför också de teoretiskt och metakognitivt mest avancerade litteraturanalyserna. De uppvisar mycket goda färdigheter i akademisk och disciplinär litteracitet utan att varken subjektiva inslag eller andraspråksrelaterade svårigheter i någon större utsträckning påverkar deras prestationer. De studenter som däremot inte besitter samma litteracitetsförmåga använder inte heller subjektiva uttryck. Frågor som studien väcker är huruvida det finns utrymme för subjektivitet inom akademiskt inriktade lärandekontexter och, i så fall, hur den kan användas utan att sänka nivån på de analytiska färdigheterna, särskilt när det gäller individer som har svenska som andraspråk.

Undersökningen indikerar att avsaknaden av subjektiva reflektioner inte bör betraktas som en kvalitetsmarkör i avancerade andraspråksskribenters texter. Personlig prägel skulle snarare kunna ses som en kompetens, förutsatt att den kombineras med andra aspekter av akademisk och ämneslitteracitet, vilket inte minst gäller i en tid där AI fått en framträdande roll i utbildningssammanhang. En mer tillåtande syn på subjektivitet kan tänkas leda till bättre studiemotivation när egna tankar kan färgas av emotionella uttryck, vilket i sin tur skulle kunna möjliggöra att framtidens bedömningar i allt högre grad kan fokusera på i vilken utsträckning skribenten uppvisar äkta självständigt tänkande. En tillåtande attityd till flerstämmighet, där även språkliga skevheter från standardssvenskan ingår, kan leda till att lärare tränas i att urskilja texter som bär spår av genuinitet, i kontrast till sådana som genererats med hjälp av AI.

Referenser

Cummins, Jim (2008). “BICS and CALP: Empirical and theoretical status of the distinction”, i Street, Brian. & Hornberger, Nancy. H. (red), *Encyclopedia of Language and Education*,

Ferris, Dana R. (2011). *Teaching L2 Writing: Purpose, Process, and Practice*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press.

Iser, Wolfgang (1978). *The Act of Reading: A Theory of Aestehtic Response.* Baltimore: John Hopkins University Press.

Lea, Mary R. & Street, Brian (1998). Student writing in Higher Education. An Academic Literacies Approach. *Studies in Higher Education*, 23 (2): 157– 172.

Rosenblatt, Louise M. (1994). *The Reader, The Text, The Poem: The Transactional Theory of Literary Work.* Carbendale: Southern Illinois University Press.

https://www.su.se/tisus/om-tisus/skriftlig-färdighet

8. Andraspråkstalande elevers deltagande i smågruppssamtal: interaktionell kontroll och perspektivinflytande i olika gruppkonstellationer

Eva-Lena Stål[1]
[1] Högskolan i Gävle

Interaktion och samtal utgör centrala resurser för språk- och kunskapsutveckling, men forskning visar också att elevers möjligheter att delta påverkas av hur roller, tolkningsföreträden och sociala relationer formas i gruppen (Gröning, 2006; Lindberg, 2003, 2004; David Shea, 1994). Detta föredrag bygger på den tredje delstudien i avhandlingen *Vuxna andraspråkselever i vård- och omsorgsutbildning* (Stål, 2026) som undersöker hur olika gruppkonstellationer påverkar andraspråkstalande elevers muntliga deltagande i kursen Medicin 1 inom kommunal vuxenutbildning. Analysen utgår från Shea (1994) och fokuserar på *interaktionell kontroll*, det vill säga vilka deltagare som initierar och styr samtalets utveckling, samt *perspektivinflytande*, det vill säga vilka bidrag som erkänns och får genomslag i det gemensamma meningsskapandet.

Studien utgår från följande forskningsfråga:

Hur påverkar olika gruppkonstellationer andraspråkstalande elevers muntliga deltagande i Medicin 1?

Det teoretiska ramverket är sociokulturellt, där språk förstås som ett medierande redskap för lärande och deltagande (Bakhtin, 1981; Halliday, 1994; Vygotsky, 1978; Wertsch, 1991). Empirin består av åtta videoinspelade smågruppssamtal i Medicin 1: fyra språkmixade grupper med både första- och andraspråkstalare samt fyra grupper där samtliga deltagare har svenska som andraspråk. Analysen trianguleras med sex elevintervjuer om upplevda villkor för deltagande.

Resultaten visar två tydliga deltagandemönster. I språkmixade grupper, där elever med svenska som första- och andraspråk deltar tillsammans, koncentreras interaktionell kontroll och perspektivinflytande ofta till elever med svenska som förstaspråk. Andraspråkstalande elever bidrar visserligen med initiativ och ämnesrelevanta inlägg, men deras bidrag tas mer sällan upp och utvecklas av övriga deltagare. I grupper där samtliga deltagare har svenska som andraspråk fördelas däremot interaktionell kontroll mer jämnt, och elevernas perspektiv får i större utsträckning genomslag i samtalet. Intervjuerna visar också att eleverna själva upplever större språkligt handlingsutrymme i dessa grupper. Resultaten visar därmed att andraspråkstalande elever har god förmåga att utveckla och expandera ämnesinnehåll i samtal, men att deras möjligheter att få genomslag för sina bidrag i hög grad påverkas av gruppsammansättningen. De didaktiska implikationerna pekar på betydelsen av en medveten organisering av grupparbete för att skapa mer jämlika villkor för andraspråkstalande elevers deltagande och meningsskapande i yrkesutbildning.

Nyckelord:participation, interaction, adult education, second language learners, interactional control

Referenser

Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination: Four essays*. Austin: Univ. of Texas Press.
Dysthe, O. (1995, upplaga 2011) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.
Gröning, I. (2006). Interaktion och lärande i flerspråkiga klasser. Svenska i utveckling, 22 (= FUMS Rapport nr 218). Uppsala universitet.

Lindberg, I. (2003). Second language awareness – What for and for whom? *Language Awareness, 12*(3–4), 157–171. https://doi.org/10.1080/09658410308667074

Lindberg, I. (2004). Andraspråksinlärning – Om individuell och kollektiv process. I B. Melander, C. Östman, C. Nyström, U. Melander Marttala & M. Thelander (Red.), *Svenskans beskrivning 26* (ss. 11–24). Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Nystrand, M., Wu, L. L., Gamoran, A., Zeiser, S., & Long, D. (2003). Questions in time: Investigating the structure and dynamics of unfolding classroom discourse. *Discourse Processes*, 35(2), 135–198.

Shea, D. (1994) Perspective and Production: Stucturing conversational participation across cultural borders. *Pragmatics*, 4:3.

Stål, E-L. (2026) Vuxna andraspråkselever i vård- och omsorgsutbildning: Komplexitet i uppgifter och kunskapskrav samt bearbetning av ämnesinnehåll och deltagande i smågruppsarbete. Studia Didactica Upsaliensia 17. Doktorsavhandling. ISBN 978-91-513-2765-5.

Säljö, R. (2000) Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv. Stockholm: Prisma.

Vygotsky, L. (1978) Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wertsch, J (1991) *Voices of Mind*. Cambridge, MA: Harvard University press.

9. Att formulera egna perspektiv i ett andraspråk: Vuxna elevers ämnesbearbetning i Psykologi

Eva-Lena Stål[1]
[1] Högskolan i Gävle

Interaktion i smågrupper kan skapa möjligheter för elever att pröva formuleringar, utveckla resonemang och relatera ämnesinnehåll till egna erfarenheter. Denna studie undersöker hur vuxna elever med svenska som andraspråk verbalspråkligt bearbetar ämnesinnehåll i icke-lärarledda smågruppssamtal i kursen Psykologi 1 i vård och omsorgsutbildning (Stål, 2026).

Studien tar sin utgångspunkt i systemisk funktionell lingvistik (Halliday & Matthiessen, 2014) och bygger på en analys av tre elevsamtal. Analysen fokuserar på hur eleverna språkligt utvecklar ämnesinnehåll och relateras till uppgifternas komplexitet. Uppgifter med hög komplexitet kännetecknas av höga kognitiva kunskapsmål, öppet och icke-materiellt innehåll samt krav på global textanvändning (jfr. Stål, 2026). Som teoretisk referens används Macken-Horariks (1996) modell över kulturella domäner, där den *reflexiva domänen* kännetecknas av att flera perspektiv kan prövas och att innehållet inte är givet på förhand. Denna typ av uppgifter aktualiserar även *högre ordningens tänkande*, eftersom eleverna förväntas resonera, motivera och relatera ämneskunskap till egna erfarenheter och samhälleliga frågor (Bloom, et al, 1956; Scarcella, 2003; Shanahan & Shanahan, 2011; Swain, 2006; Zwiers, 2014).

Resultaten visar att eleverna i hög grad utvecklar ämnesinnehåll med egna ord. Samtalen präglas av långa och resonerande yttranden där eleverna förklarar samband, ger exempel och väger olika perspektiv mot varandra. Uppgifter i Psykologi skapar därmed utrymme för eleverna att använda sina språkliga resurser i bearbetningen av ämnesinnehållet. Analysen visar samtidigt att den högre komplexiteten innebär ökade krav på elevernas kommunikativa och språkliga förmåga. När uppgifterna kräver abstraktion, generalisering och ställningstaganden blir det också tydligt att elevernas möjligheter att uttrycka ämnesinnehåll begripligt varierar. Studien synliggör således både vuxna andraspråkstalares förmåga att formulera egna perspektiv och de språkliga utmaningar som uppstår när undervisningen ställer krav på högre ordningens tänkande inom den reflexiva kulturella domänen.

Referenser

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain.* New York: David McKay.

Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (4th ed.). London & New York: Routledge.

Macken-Horarik, M. (1996a). Literacy and learning across the curriculum: Towards a model of register for secondary school teachers. I R. Hasan & G. Williams (Red.), *Literacy in society* (ss. 232–278). London & New York: Longman.

Scarcella, R. (2003a). *Academic English: A conceptual framework.* Irvine, CA: University of California, Linguistic Minority Research Institute.

Shanahan, C., Shanahan, T., & Misichia, C. (2011). Analysis of expert readers in three disciplines: History, mathematics, and chemistry. *Journal of Literacy Research, 43*(4), 393–429. https://doi.org/10.1177/1086296X11424071

Stål, E-L. (2026) Vuxna andraspråkselever i vård- och omsorgsutbildning: Komplexitet i uppgifter och kunskapskrav samt bearbetning av ämnesinnehåll och deltagande i smågruppsarbete. Studia Didactica Upsaliensia 17. Doktorsavhandling. ISBN 978-91-513-2765-5.

Swain, M. (2006). Languaging, agency and collaboration in advanced second language proficiency. I H. Byrnes (Red.), *Advanced language learning: The contributions of Halliday and Vygotsky* (ss. 95–108). London: Continuum.

Zwiers, J. (2014). Building academic language: Meeting Common Core standards across disciplines, grades 5–12 (2nd ed.). Hoboken, NJ: Wiley.

10. Att förbereda framtidens lärare för en allsidig skrivundervisning

Kristina Wikberg[1], Eva Tarander[2]
[1] Kristina Wikberg, Karlstads universitet, Institutionen för språk, litteratur och interkultur. Sverige.
[2] Eva Tarander, Karlstads universitet, Institutionen för språk, litteratur och interkultur. Sverige.

I dagens samhälle där skrivande för olika syften och mottagare är mer aktuellt än någonsin kan vikten av skriftlig kompetens inte överskattas. Då det påverkar individens möjligheter att leva och verka i en föränderlig och utmanande tid (OECD 2018) behöver blivande lärare förberedas för att kunna erbjuda elever en allsidig skrivundervisning. Detta kräver att studenterna tillägnar sig en god vetenskaplig grund, men också förståelse för kopplingen mellan teori och skolskrivande (Sturk, Hipkiss, Randahl & Edlund 2022). Erfarenheter från undervisning och forskning har uppmärksammat utmaningar med att få studenterna att förstå den kopplingen. I samarbete med Erika Sturk Umeå universitet, utarbetades därför ett kursmoment, i en kurs i svenska språket inom grundlärarprogrammet med inriktning mot årskurs 4-6, med syfte att öka denna förståelse.

I denna presentation diskuterar vi kursmomentets upplägg och innehåll samt studiens resultat. Studiens teoretiska inramning är Ivaničs (2004) ramverk för olika skrivdiskurser) och *ROS-modellen* Reflekterande Observation av Skolskrivande, som förenar skrivdidaktisk teori med undervisningspraktik (Sturk m.fl. 2022). Det empiriska materialet består av klassrumsobservationer, som genomfördes av lärarstudenter under en dag på studenternas övningsskolor.

Resultaten visar att det nya kursmomentet tycks ha varit framgångsrikt i att förbereda studenterna för en framtida allsidig skrivundervisning som vilar på vetenskaplig grund. Det stegvisa upplägget med ROS-modellen (Sturk m.fl. 2022) har fungerat väl och kan beskrivas som ett lämpligt verktyg för att utveckla studenternas förståelse för skrivande i skolan och skulle därmed kunna användas i fler inriktningar inom lärarutbildningen och vara intressant för fortbildning av verksamma lärare med syfte att utveckla en allsidig skrivundervisning.

Referenser

Ivaničs, R. (2004) Discourses of Writing and Learning to Write. *Language and Education*. 18(3), s. 220-245.

OECD (2018), “Writing in a changing world”, *Trends Shaping Education Spotlights*, No. 16, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/c70a7cb3-en.

Sturk, E., Hipkiss, A M., Randahl, A-C., & Edlund, A-C. (2022). Skrivande i skolans alla ämnen-reflekterande observation som metod. I: Lindgren, Hermansson, Norlund Shaswar, & Areljung. (red.). *Skrivdidaktik i grundskolan.* (ss. 97-122). Studentlitteratur.

11. Att gestalta litterära föreställningsvärldar

Charlotte Flensburg[1], Anna Lyngfelt[1], Eva Hallgren[2]
[1] Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Göteborgs universitet
[2] Institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet

Att gestalta litterära föreställningsvärldar
Syftet med studien är att undersöka om mötet mellan de två konstformerna dramapedagogik och skönlitteratur kan skapa förståelse av hur konst kan bidra till subjektsblivande genom bildning som kunskapsprocess. Det teoretiska ramverket utgörs av bildningsteori (Uljens, 2023), responsteori (Langer, 1995) och dramateori (Bolton, 2009; Bundy et al., 2015).

Forskningsfrågorna är följande:

1. Kan elever genom dramapedagogiska gestaltningar utveckla litterära föreställningsvärldar, och i så fall hur?
2. Vilken betydelse har lärares agens för möjligheten att använda dramapedagogik i litteraturundervisningen?
3. Hur kan bildning förstås utifrån en arbetsprocess där både dramapedagogik och skönlitteratur ingår?

Studien utgår ifrån *Educational Design Research* (McKenney & Reeves, 2018). Dramaundervisning genomförs tillsammans med fyra svensklärare med olika gymnasieprogram utifrån en novell och en roman. Lektionerna videofilmas och eleverna skriver loggböcker både om undervisningen och sin egen process. Svensklärarna intervjuas och en enkät delas ut till deltagande elever. Till de preliminära forskningsresultaten hör kunskap om hur arbete med dramapedagogik och skönlitteratur kan bidra till en fördjupad litteraturtolkning genom rolltagande. Det är då rimligt att anta att dramapedagogik aktiverar elevernas förförståelse, fördjupar deras upplevelser och leder till ett undersökande arbete som resulterar i subjektsblivande genom perspektivtagande. Ett estetiskt engagemang skapas som inte stannar vid förstärkande av det redan kända utan öppnar för förtydligande och förändrad förståelse.

Referenser
Bolton, G. M. (1979). *Towards a theory of drama in education /Gavin M. Bolton.* Longman.)
Bundy, P., Dunn, J. & Stinson, M. (2015), 'Exploring emotion in participatory drama about social justice: A case study of Creon's decree', in K. Freebody and M. Finneran (eds), *Drama and Social Justice.* Routledge, pp. 40–52.
Langer, J. A. (2017). *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterär förståelse*. Daidalos.
McKenney, S. & Reeves, T. (2018). *Conducting Educational Design Research*. Routledge.
Uljens, M. (2023). Non-affirmative Theory of Education: Problems, Positionings and Possibilities. I Uljens, M. (Ed.). (2023). *Non-affirmative theory of education and Bildung*. Springer.

12. Att integrera grammatik i ämneslärarutbildningens svenska

Kajsa Thyberg[1]
[1] Linköpings universitet

Språket är är ett fundament som lägger grunden för en rad centrala innehåll i svenskämnet. Både textförståelse och skrivförmåga förutsätter kunskap om språklig struktur på olika nivåer, vilket talar för att grammatik i lärarutbildningen behöver integreras och förankras även i kurser som fokuserar på text- och skrivdidaktik för att studenterna på ska kunna utrustas med grammatiska verktyg som de själva uppfattar som tillämpbara i sin kommande undervisning (Lundin 2023, Collberg 2021).

Detta föredrag presenterar resultat från ett forskningsprojekt med syftet att stärka och tillgängliggöra grammatik på ämneslärarprogrammet genom att på olika sätt integrera grammatik i flera delkurser för att utveckla kunskapsrelaterade och didaktiska kompetenser. Projektet undersöker hur studenter resonerar om grammatik redan under deras första termin i svenska och hur de senare utnyttjar sina grammatiska kunskaper för att arbeta med text och skrivande under deras andra respektive tredje termin i svenska. Jag kommer att presentera ett material som bland annat består av studenters reflektioner före och efter grammatikkursen som är den första delkursen de möter när de börjar med svenska. Materialet samlades in från våren 2023 fram till hösten 2024. Grammatikkursen introducerar grammatik utifrån ett betydelseperspektiv som sätter fokus på text- och språkbruk (se Holmberg & Karlsson 2006, Holmberg, Thyberg & Karlsson 2026). I föredraget vill jag också diskutera möjligheter och utmaningar med grammatikundervisning samt lyfta grammatikens funktion och nytta för blivande och verksamma svensklärare.

Referenser

Lundin, Katarina (2023). *Skrivutveckling med grammatiska redskap. Konkreta förslag till klassrumsarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin (2006). *Grammatik med betydelse.* Uppsala: Hallgren & Fallgren.
Holmberg, Per, Thyberg, Kajsa & Anna-Malin Karlsson (2026). *Skolgrammatik med betydelse.* Malmö: Gleerups.

Collberg Philippe (2021). Grammatik i skolan: Till hjälp för skrivande? I: Brandtler, Johan. & Kalm, Mikael. (red.), *Nyanser av grammatik. Gränser, mångfald, fördjupning*. Lund: Studentlitteratur.

13. Att kunna skriva det man kan - Lärares arbete med ämnesspecifikt skrivande som stöd för kunskapsutveckling

Stina Widell[1]
[1] Stockholms universitet

I denna presentation beskrivs ett pågående licentiatprojekt där lärare och forskare samarbetar i en praktiknära studie för att utveckla elevers ämnesspecifika skrivande (Shanahan & Shanahan, 2012). Studien genomförs i biologi och samhällskunskap på gymnasiet med utgångspunkt i den skrivdidaktiska modellen Skrivhjulet (Berge et al., 2016). Syftet är dels att synliggöra ämneslärares kunskaper om skrivande i dessa ämnen, dels att gemensamt utveckla skrivpraktiker som stödjer elevernas skriv- och kunskapsutveckling parallellt. Studien utgår från en funktionell syn på skrivande och bygger på antagandet att språk- och kunskapsutveckling är ömsesidigt beroende. Licentiatprojektet undersöker: 1) hur Skrivhjulet kan operationaliseras i planering och undervisning för att stödja elevers ämnesspecifika skrivande, 2) vilka möjligheter och begränsningar ämneslärare beskriver att modellen har som verktyg för att utforma undervisning som stödjer elevers ämnesspecifika skrivande, samt 3) på vilka sätt modellen kan behöva kompletteras för att fungera som ett effektivt verktyg i detta arbete. Presentationen redovisar preliminära resultat från datainsamlingsfasen genom konkreta exempel från två lärares planeringssamtal och undervisning. Resultaten visar både likheter och skillnader i hur lärarna tolkar och använder Skrivhjulet, och i hur de förhåller sig till och förhandlar skrivandets roll i sina respektive ämnen.

Nyckelord: Ämneslitteracitet, skrivdidaktik, Skrivhjulet, praktiknära forskning

Referenser

Berge, K. L., Evensen, L. S., & Thygesen, R. (2016). The wheel of writing: A model of the writing domain for the teaching and assessing of writing as a key competency. *The Curriculum Journal, 27*(2), 172–189. https://doi.org/10.1080/09585176.2015.1129980

Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). What is disciplinary literacy and why does it matter? *Topics in Language Disorders, 32*(1), 7–18. https://doi.org/10.1097/TLD.0b013e318244557a

14. Att mäta det kritiska. Bedömning av utvärderingsförmåga i läskompetensprov

Sofia Stolt[1], Jan Hellgren[2]
[1] Svenska handelshögskolan Hanken, Finland.
[2] Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU), Finland

I dagens samhälle har förmågan att kunna förhålla sig kritisk till texter blivit en viktigare del av läsfärdigheter. Definitionen på vad det innebär att vara en god läsare har ändrats i och med mångfalden av texter. En konsekvens av den förändrade synen är att vi blir tvungna att omdefiniera vad vi avser med läskompetens och vilka aspekter som är viktiga när det handlar om läsning i dagens mångmediala samhälle.

Trenden med sjunkande läsfärdigheter (Undervisnings- och kulturministeriet 2026) ger upphov till en didaktisk utmaning då skolans undervisning ska utvecklas och anpassas till dagens läsning. Läsvanorna har förändrats; ungdomar läser färre böcker än förr samtidigt som de aktivt del av olika sorters texter. Utmaningen gäller också prov- och bedömningspraxis som måste hänga med i de nya krav och förväntningar som ställs. Läskompetensprovet i den finländska studentexamen mäter en kritisk och kulturell kompetens genom att examinanderna ombeds analysera, tolka eller utvärdera texter (Studentexamensnämnden 2025). Provet är ett high-stakes-prov som mäter kompetenser som är viktiga i dagens värld.

Syftet med vår presentation är att se närmare på uppgifter som kräver en *utvärdering* i läskompetensprovet. Uppgifterna som ingår i vårt material handlar om att examinanden ombeds utvärdera hur olika informationskällor används i nyhetsrapportering, samt att de ombeds analysera och utvärdera ett tal som en rektor håller till nyblivna studenter. Dessa uppgifter aktualiserar frågor om hur examinanderna förstår sig på olika genrer, på syftet med olika sorters texter och om de innehar en källkritik. Det är inte endast utmanande att bedöma en kritisk läsning, det är också svårt att göra en bedömning av vad examinanderna gör när de utvärderar, något som i sig innebär ett kritiskt synsätt på läsandet.

I vår studie utgår vi från tanken om kritisk läsning med avstamp i Andersons och Krathwohls (2001) taxonomier om lärande, baserade på Bloom (1956), samt övrig forskning kring kritisk läskompetens (t.ex. Grünthal 2020). Analysen bygger på ett material med provsvar (N=75) i läskompetens och våra resultat visar vad examinanderna gör när de utvärderar och hur väl de gör det. Syftet med vår presentation är därför också didaktiskt med tanke på utveckling av undervisning.

Referenser

Bloom, B. (Ed.)(1956). Taxonomy of Educational Objectives. The Classification of Educational Goals. Longmans.

Anderson, L. W. & Krathwohl, D. R., et al (Eds.) (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. Allyn & Bacon. Boston, MA

Grünthal, S. (2020). Lukutaito ja lukeminen. I: L. Tainio, M. Ahlholm, S. Grünthal, S. Happonen, R. Juvonen, U. Karvonen, & S. Routarinne (red.), Suomen kieli ja kirjallisuus koulussa (S. 165-206). Ainedidaktisia tutkimuksia 18. Suomen ainedidaktinen tutkimusseura. http://hdl.handle.net/10138/316123

Studentexamensnämnden. (2025). Föreskrifter för provet i modersmål och litteratur. Godkända 4.6.2025, publicerade 6.6.2025. https://www.ylioppilastutkinto.fi/sv/verkstallandet-av-examen/foreskrifter-och-anvisningar/provspecifika-foreskrifter-och-anvisningar-0

Undervisnings- och kulturministeriet. (2026). Slutrapport från arbetsgruppen som granskar utvecklingen av inlärningsresultaten inom den grundläggande utbildningen. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2026:27. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-415-235-8

15. Att möjliggöra gemensamt skrivande: En gymnasielärares undervisningsutvecklande arbete i SVA-ämnet

Helena Karlsson Pacheco[1]
[1] Linnéuniversitetet

Genrepedagogikens *Cykel för undervisning och lärande* (CUL) är en etablerad didaktisk modell för språk- och kunskapsutvecklande skrivundervisning (se Kuyumcu, 2013). Men få exempel finns på hur modellens tredje steg, den gemensamma textkonstruktionen, kan genomföras i gymnasieskolan. Denna kunskapslucka motiverade en gymnasielärare i svenska som andraspråk (SVA) att utforma en undervisningssekvens för gemensamt skrivande av en krönika i helklass med utgångspunkt i CUL. I detta konferensbidrag analyseras avsnitt från undervisningen i syfte att synliggöra hur lärarens lektionsdesign skapar förutsättningar för samskrivning. Med verktyg hämtade från *design för lärande* (Selander, 2021) samt *multimodal socialsemiotik* (Kress & van Leeuwen, 2001) undersöks hur läraren ramar in undervisningen, vilka aktiviteter som iscensätts, vilka semiotiska resurser som används under iscensättningen, och vilka möjligheter som därmed skapas för elevernas meningsskapande. Materialet består av lärarens undervisningssekvens som dokumenterats genom film- och ljudinspelning, fältanteckning, fotografier och undervisningsmaterial skapat av läraren. Materialinsamlingen präglas av ett ekologiskt perspektiv och har planerats tillsammans med lärardeltagaren.

Analysen är en del av ett aktionsforskningsprojekt som genomförts parallellt och integrerat med ett undervisningsutvecklande samverkansprojekt mellan ett lärosäte och en gymnasieskola. Forskningsprocessen är iterativ och dynamisk och består av tre faser: planeringsfas, genomförandefas och uppföljande fas, vilka alla genomförs i nära samarbete med studiens lärardeltagare (Banegas & Consoli, 2019). Föreliggande delstudie är ett utdrag från genomförandefasen med fokus på en SVA-lärares genomförande av en aktion. I föredraget presenteras preliminära resultat följt av en diskussion om hur resultatet skulle kunna betraktas som tecken på pågående och situerande förändringsprocesser i samband med lärarens undervisningsutvecklande arbete.

Referenser

Banegas, D. L., & Consoli, S. (2019). Action research in language education. I J. McKinley & H. Rose (Red.), *The Routledge Handbook of Research Methods in Applied Linguistics*. Routledge.

Kress, G.R. & Van Leeuwen, T. (2001). Multimodal discourse: the modes and media of contemporary communication. Arnold.

Kuyumcu, E. (2013). Genrepedagogik som verktyg i språk- och kunskapsutvecklande undervisning och lärande. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (Red.), *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. (s.605–632). Studentlitteratur.

Selander, S. (2021). Designs in and for learning — A theoretical framework. I L. Björklund Boistrup & S. Selander (Red.), *Designs for Research, Teaching and Learning* (1:a uppl., s. 1–22). Routledge.

16. Att skapa ringar på vattnet – semantiska vågor som kollegialt utvecklingsverktyg för språkstöttande undervisning

Camilla Håkansson[1], Clara Palm[1], Lotta Olvegård[1]
[1] Göteborgs universitet

En didaktisk utmaning är att förena kunskapsutveckling inom olika ämnen med språkutveckling. För flerspråkiga elever på alla nivåer är det av vikt att ämnesundervisningen utformas så att den även främjar språkutvecklingen. Lärare behöver därför söka olika möjligheter för att utforma och utveckla undervisningen. I ett praktiknära forskningsprojekt utforskar vi tillsammans med tretton verksamma lärare (fokuslärare) hur *semantiska vågor* (Maton 2013, Meidell Sigsgaard & Preston 2025) kan användas som underlag för undervisningsplanering och kollegialt utvecklingsverktyg. Centralt för studien och för fokuslärarna är att utveckla och främja språkstöttande ämnesundervisning inom olika nivåer av vuxenutbildningen.

Som teoretiskt och analytiskt ramverk används *Legitimation Code Theory*, LCT (Maton 2014). LCT har fokus på utforskandet av kunskapspraktiker och de underliggande principer som antas styra praktiken. Semantiska vågor är en del av dimensionen *Semantik* (Maton 2013) och används i studien för att synliggöra undervisningens didaktiska rörelse samt som utgångspunkt i det kollegiala utvecklingsarbetet.

En central del av studiens design är fokuslärarnas auskultationer hos varandra och hos kollegor i syfte att undersöka undervisningens didaktiska vågrörelse. Till stöd användes ett auskultationsprotokoll utarbetat för observation av semantiska vågor i undervisning (jfr Meidell Sigsgaard & Preston 2025). Studiens material består av auskultationsprotokoll och ljudinspelningar av kollegiala samtal. Ljudinspelningar gjordes i studien både av samtalen i anslutning till undervisningen samt av de uppföljande gruppsamtalen tillsammans med forskarna.

Auskultationer som del i kollegialt lärande har tidigare undersökts av Lundgren & Rosén (2021) vilka visade positiva utvecklingsmöjligheter både för den som blir observerad och för den observerade. Ett preliminärt resultat från studien visar att lärarnas medvetenhet om vilka delar av undervisningen som kan uppfattas som språkligt utmanande för eleverna ökar när semantiska vågor används som underlag för auskultation och samtal. Resultaten indikerar vidare att semantiska vågor bidrar till fördjupade insikter om hur undervisningen kan organiseras som en vågrörelse mellan vardagsnära och mer abstrakt och komplext språk. Därutöver framträder potentialen att använda semantiska vågor som ett kollegialt utvecklingsverktyg, genom att de synliggör och konkretiserar undervisningens språkliga dimensioner.

Referenser

Lundgren, Berit & Jenny Rosén 2021. Lärares kollektiva utvecklingsarbete inom svenska för invandrare (sfi). I: Erixon, Per-Olov, Anna Martín-Bylund & Jakob Cromdal (red.), *Ämnet som blev. Rapporter från den fjärde nationella konferensen i pedagogiskt arbete. Umeå universitet, 19-20 augusti 2019.* Umeå: Umeå universitet, s. 97 – 110.
Maton, Karl 2013. Making semantic waves: A key to cumulative knowledge-building. *Linguistics and Education* 24(1), s. 8 – 22.
Maton, Karl 2014. *Knowledge and knowers. Towards a realist sociology of education*. Oxfordshire: Routledge.

Meidell Sigsgaard, Anna -Vera & Christine Preston 2025. A literacy focus in science - teaching preservice primary teachers about semantic gravity. *Teaching Science* 71(1), s. 46 – 55.

17. Att titta på tv-serier – en litteraturdidaktisk studie om engagemang och fiktionskompetens i ungas tv-serietittande

Sofia Oldin Cederwall[1]
[1] Karlstads universitet, institutionen för interkultur, språk och litteratur

Att titta på tv-serier – en litteraturdidaktisk studie om engagemang och fiktionskompetens i ungas tv-serietittande

Tidigare konferenser på SMDI har jag presenterat delar av mitt doktorandarbete om ungas tv-serietittande. Denna presentation behandlar avhandlingen i sin helhet. Studien tar sin utgångspunkt i det ”genuina engagemang” många unga visar i tv-serier och syftar till att fördjupa förståelsen för hur detta engagemang tar sig uttryck och vilken betydelse det får i tittarnas meningsskapande.

Studien fokuserar på tre centrala frågor: vad som kännetecknar unga tv-serietittares engagemang för tv-serien som fritidsfiktion, hur mening skapas i samtal om tv-serier, samt vilken litterär kompetens kommer till uttryck i dessa samtal. Det empiriska materialet består av fokusgruppssamtal med 46 gymnasieelever fördelade på 13 grupper. Samtalen har spelats in, transkriberats, kodats och analyserats i två steg: induktivt genom reflexiv tematisk analys, samt deduktivt med stöd i ett ramverk för litterär kompetens. De centrala teoretiska begreppen är engagemang, position och kompetens.

Resultaten visar att unga tittare använder fyra olika så kallade titt-arter för att skapa mening i serierna: den immersiva, den initierade, den speglande samt den omkringtittande tittarten. I samtliga titt-arter framträder engagemang av både emotionell och kognitiv art. Vidare indikerar analysen att deltagarna har god fiktionskompetens. Slutsatserna visar att tittandet är komplext, aktivt och kompetent. I föredraget redogörs översiktligt för resultaten i ett litteraturdidaktiskt sammanhang. Dessutom sätts resultat i samband med elevernas röst och agentskap i litteraturundervisningen.

Referenser

Braun, Virginia och Clarke, Victoria (2022), *Thematic analysis: a practical guide* (SAGE).
Culler, Jonathan (2002), Structuralist poetics: structuralism, linguistics and the study of literature (Routledge classics: Routledge).
Dahlgren, Peter och Hill, Annette (2023), *Media engagement* (Key ideas in media and cultural studies: Routledge).
Langer, Judith A. (2017), *Litterära föreställningsvärldar: litteraturundervisning och litterär förståelse* (2 uppl.: Daidalos).
Lundström, Stefan och Svensson, Anette (2017), 'Ungdomars fiktionsvanor', *Forskning om undervisning och lärande,* 2 (5), 30-51.
Skarstein, Dag (2018), 'Lesingar av *Skam* - seriens kommentarfelt som tolkningsfellesskp', i Lindtner, Synnøve Skarsbø och Skarstein, Dag (red.), *Dramaserien Skam: analytiske perspektiver og didaktiske muligheter* (Bergen: Fagbokforlaget. Landslaget for, norskundervisning).
Witte, Theo m.fl. (2012), 'An Empirically Grounded Theory of Literary Development. Teachers' Pedagogical Content Knowledge on Literary Development in Upper Secondary Education', *Online Submission,* 12, 1-33.

19. Att utveckla en egen röst i relation till källor

Josefin Hellman[1, 2]
[1] Stockholms universitet
[2] Södertörns högskola

Att diskutera, problematisera och dra slutsatser från källor är centralt i akademiskt skrivande. Att utveckla en sådan egen röst innebär en förutsättning för att kunna delta och bidra i kunskapande praktiker. Samtidigt visar forskning att elever och studenter ofta har svårt att uttrycka egna ställningstaganden grundade i källor och att det är utmanande för dem att veta hur man får synas i texten (Løddíng & Aamodt, 2015; Ohlsson, 2023). Mindre uppmärksamhet har emellertid riktats mot hur elever och studenter genom undervisning kan utveckla en sådan egen röst i relation till källor.

I min avhandling undersöker jag hur källanvändning kan göras undervisningsbart i gymnasieskolan och högre utbildning. Detta görs genom att utforska: (1) hur elever och studenter erfar källanvändning i akademiskt skrivande, (2) vilka aspekter av kunnandet som är särskilt viktiga att urskilja, samt (3) hur undervisning kan designas för att elever och studenter ska utveckla en mer självständig och resonemangsdriven källanvändning. Resultaten bygger på fyra delstudier. Tre av dessa består av fenomenografiska analyser (Marton & Booth, 1997) av källanvändning i elev- och studenttexter samt intervjuer med elever och studenter om deras källanvändning. Den fjärde delstudien genomfördes som en undervisningsutvecklande studie i gymnasieskolan där variationsteori (Marton, 2015) användes för att designa och analysera undervisning i källanvändning.

Avhandlingens resultat visar att elever och studenter erfar källanvändning på fyra kvalitativt skilda sätt. De använder källor (1) som ett sätt att bli klar med en uppgift, (2) för att visa att man förstått ett visst innehåll, (3) som argument i ett resonemang, eller (4) för att bjuda in till diskussion. Dessa sätt att erfara källanvändning innebär olika möjligheter för skribenten att utveckla en egen röst i relation till källor. Vidare identifierades nio kritiska aspekter vilka kan behöva urskiljas för att elever och studenter ska kunna använda källor som resurser i ett resonemang, snarare än som innehåll som ska återges. Slutligen visar resultaten också hur dessa aspekter kan synliggöras i undervisning genom olika typer av variationsmönster och utveckla skribenternas kunnande. Resultaten diskuteras i relation till hur de kan användas för att stödja elevers och studenters utveckling av röst och agentskap i källbaserat skrivande.

Referenser

Løddíng, B., & Aamodt, P. O. (2015). Studieforberedt etter studieforberedende? Overgangen mellom studieforberedende utdanningsprogram og høyere utdanning belyst gjennom gruppesamtaler med lærere, studenter og elever (2015:18). Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning.

Marton, F. (2015). *Necessary conditions of learning*. Routledge.

Marton, F., & Booth, S. (1997). *Learning and awareness*. Erlbaum.

Ohlsson, A. (2023). *Får man synas i texten? En fallstudie om hur gymnasieelever skapar mening om vetenskaplig text* [Licentiate thesis, monograph, Institutionen för svenska och flerspråkighet, Stockholms universitet]. http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-214910

20. Att utveckla multimodal processorienterad skrivundervisning: lärar-forskarsamarbete kring undervisningsdesign i förskoleklass

Sofia Hort[1], Oscar Björk[1], Jonathan Nornholm[2], Jessica Catherall[2]
[1] Mälardalens universitet, Institutionen för samhällsvetenskap och humaniora, Sverige
[2] Västerås stad, Sverige

Tidig skrivundervisning präglas ofta av en didaktisk spänning mellan formella skrivfärdigheter och elevers behov av meningsskapande och varierade uttryckssätt (Street, 1995; Kress, 1997; Barton & Hamilton, 1998). Samtidigt visar forskning att unga elevers textskapande är multimodalt och att modaliteter såsom ritande kan spela en central roll i tidig skrivutveckling (Painter m.fl., 2015; Björk & Hort, 2026; Hort m.fl., 2026. Trots detta saknas praktiknära kunskap om hur multimodal och processorienterad skrivundervisning kan utformas i förskoleklass.

Detta föredrag presenterar ett pågående kollaborativt forsknings- och utvecklingsprojekt där forskare och lärare tillsammans utvecklar undervisningsmodeller för multimodalt textskapande i förskoleklass. Projektet genomförs i en svensk förskoleklass och bygger på nära samverkan mellan forskare och två lärare. Projektets första fas har bestått av klassrumsobservationer, dokumentation av undervisningspraktik samt gemensamma analyser av befintlig skrivundervisning. Under höstterminen 2026 utvecklas och prövas undervisningsmodeller för multimodal, processorienterad skrivundervisning genom iterativa designcykler.

Föredragets syfte är att undersöka hur multimodala undervisningsmodeller för tidig skrivundervisning utvecklas och praktiseras i samarbete mellan lärare och forskare, samt vilka möjligheter och utmaningar som framträder i detta arbete.

Följande frågor vägleder presentationen:

1. Hur kan undervisningsmodeller designas för multimodalt och processorienterat textskapande i förskoleklass?
2. Vilka didaktiska överväganden, möjligheter och spänningar framträder när modellerna omsätts i undervisningspraktik?

Studien inspireras metodologiskt av praktiknära och designorienterad forskning. Empirin består av observationer, fältanteckningar, gemensamma designmöten, undervisningsmaterial, elevuppgifter samt lärarreflektioner och samtal.

De preliminära slutsatserna pekar mot att multimodal kommunikation i tidig skrivundervisning framträder som mångfacetterad och kräver tid, uppmärksamhet och analytisk sensitivitet från läraren för att kunna uppmärksamma hur elevers yttranden växer fram intermodalt, genom samspel mellan exempelvis ritande, tal, kroppsliga handlingar och alfabetiskt skrivande (Jfr Jewitt & O'Halloran, 2019; Hort m.fl., 2026). Vidare indikerar arbetet att modellering av multimodala kompositioner förutsätter ett bredare didaktiskt kunnande än modellering av alfabetiskt skrivande enbart, där lärare behöver kunna synliggöra och tala om flera semiotiska resurser och deras samspel. Slutligen framträder textskapandeprocessen som särskilt betydelsefull: fokus förskjuts från den färdiga produkten mot de komplexa och dynamiska processer genom vilka mening successivt formas och blir epistemiska i undervisningen. Presentationen genomförs gemensamt av forskare och deltagande lärare och inkluderar lärarnas perspektiv på arbetets genomförande och professionella implikationer.

Referenser

Barton, D., & Hamilton, M. (1998). Local literacies: Reading and writing in one community. Routledge.

Björk, O., & Hort, S. (2026). Att ”rita en bild till texten”: Multimodalitet och dialogism som teoretiskt ramverk för tidig skrivundervisning. In O. Björk, C. Graeske, S. Lundström, L. Manderstedt, A. Palo & A. Strandberg (Eds.), Framtidens svenskämne: Tradition och förnyelse (s. 10–23). Nationella nätverket för svenska med didaktisk inriktning, Luleå tekniska universitet.

Hort, S., Yassin Falk, D., & Björk, O. (2026). Drawing in Early Literacy Instruction: How Teachers Position Drawing in Contemporary Swedish Preschool Class. Nordic Journal of Literacy Research, 12(1). https://doi.org/10.23865/njlr.v12.7780

Jewitt, C., Bezemer, J., & O’Halloran, K. (2019). Introducing multimodality. (1st ed.). Routledge. doi:10.4324/9781315638027.

Kress, G. R. (1997). Before writing: Rethinking the paths to literacy. Routledge.

Painter, C., Martin, J. R., & Unsworth, L. (2015). Reading visual narratives : image analysis of children’s picture books. Equinox.

Street, B. V. (1995). Social literacies: Critical approaches to literacy in development, ethnography and education. Longman.

21. Att välja eller välja bort: provmaterialets betydelse i studentexamensprovet i modersmål och litteratur

Sofia Stolt[1], Jannika Lassus[2]
[1] Svenska handelshögskolan Hanken, Finland.
[2] Helsingfors universitet, Finland.

Ur ett sociokulturellt perspektiv på lärande (t.ex. Säljö 2014) är undervisningsmaterial viktiga redskap för lärande. Forskning med andraspråksperspektiv pekar på värdet av mångsidiga kulturella referenser i undervisningen (Aasebø & Willbergh 2022) och för att bidra till forskningen granskar vi i denna presentation genrer och ursprung i provmaterial ur ett förstaspråksperspektiv. Kritik har riktats mot provsituationer i allmänhet redan av B. Spolsky (1985) och deras oförmåga att vara autentiska. Att skrivuppgifterna i gymnasiet är så kallade skolgenrer eller skolska har också konstaterats av bl.a. Berge (1988) och Kronholm-Cederberg (2009).

Syftet med denna presentation är att utreda vilket slags provmaterial som används i det finländska studentexamensprovet i modersmål och litteratur under provomgångarna våren 2018 till hösten 2024. Provmaterialet är öppet tillgängligt via Yle (2026). I presentationen redogör vi för resultaten av våra analyser av provmaterialens genre, modalitet och ursprungsland, samt i hur hög utsträckning examinanderna har använt materialen – eller valt bort dem – i de två delproven läskompetens och skrivkompetens.

I båda delproven ingår provmaterial (t.ex. skrift, bilder, audiofiler, videoklipp) som examinanderna förväntas analysera eller använda som resurs i sitt skrivande (se Lassus & Stolt insänt). Provet i modersmålet svenska konstrueras parallellt med provet i modersmålet finska, har samma svårighetsgrad och bedöms enligt samma kriterier (Forsskåhl et al. 2020). Till skillnad från de övriga proven i studentexamen är provet i modersmål inte ett översatt prov, däremot kan materialet bestå av översatta texter. För ett språk i minoritet är utmaningen att det utbud av svenskspråkigt material som producerats i Finland är knappt, jämfört med utbudet finskspråkigt material. Utbudet av sverigesvenskt material är desto större samtidigt som det på ett kulturellt plan inte är bekant för alla svenskspråkiga examinander, eftersom endast 23 % av de svenskspråkiga unga i Finland som besvarade Ungdomsbarometern 2024 följde med "rikssvenska medier/kanaler från Sverige" på veckobasis (Markelin et al. 2024).

I vår analys ger följande slutsatser: Materialtyp och genre verkar påverka val av uppgift och material med kontext, särskilt audiovisuellt material, lockar fler examinander att välja uppgiften medan tolkningstungt och abstrakt material ger en lägre svarsfrekvens.

Referenser

Aasebø, T. S., & Willbergh, I. (2022). Empowering minority students: a study of cultural references in the teaching content. *Journal of Curriculum Studies, 54*(5), 618–631, DOI: 10.1080/00220272.2022.2095877

Berge, K. L. (1988). *Skolestilen som genre. Med påtvungen penn*. Oslo: LNU/J.W. Cappelens Forlag.

Forsskåhl, M., Lassus, J., Silén, B., & Stolt, S. (Red.) (2020). *Modersmålsprovet i brännpunkten*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland. https://www.sls.fi/wp-content/uploads/mfiles/2676/2676.pdf

Kronholm-Cederberg, A. (2009). Skolans responskultur som skriftpraktik. Gymnasisters berättelser om lärarens skriftliga respons på uppsatsen. Åbo: Åbo Akademis förlag.

Lassus, J. & Stolt, S. (insänt). Kännetecken på läs- och skrivkompetens. En analys av provsvar i olika betygskategorier i det finländska studentexamensprovet i modersmål och litteratur. *Svenskans beskrivning 40*. Stockholms universitet.

Markelin, L., Salovaara, V. & Wrede-Jäntti, M. (2024). *Den svenskspråkiga ungdomsbarometern*. Tankesmedjan Magma. https://magma.fi/wp-content/uploads/2024/11/Ungdomsbarometer2024-1.pdf

Spolsky, B. (1985). The limits of authenticity in language testing. *Language testing, 2*(1), 31–40. DOI: 10.1177/026553228500200104

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Yle. (2026). Abimix. Modersmål och litteratur. Tillgänglig: https://svenska.yle.fi/abimix/modersmalet

22. Att våga stanna kvar i texten – Forskningsbaserad läsundervisning i svenskämnet i årskurs 8

Maria Larsson[1], Erika Bomström Aho[1]
[1] Högskolan Dalarna

Textarbete för fördjupad textförståelse i högstadiets svenskundervisning tycks sakna strukturerade undervisningsformer (Tengberg, 2019) och undervisningen kräver sällan närläsning av texten (Tengberg et al., 2022). Trots omfattande forskning om läsning och elevers läsutveckling har det visats vara svårt att omsätta teori om elevers läsutveckling i praktisk undervisning (Seidenberg et al., 2020). Studiens syfte är att belysa hur lärarledd läsundervisning kan ge förutsättningar för fördjupad textförståelse i svenskundervisningen i årskurs 8 efter att lärarna deltagit i fortbildning om forskningsbaserad läsundervisning. Forskningsfrågorna fokuserar vilka förändringar svensklärarna beskriver att de genomfört i läsundervisningen, vilka didaktiska utmaningar och möjligheter lärarna beskriver uppstår när teori omsätts i praktik samt på vilka sätt forskningsbaserade principer för läsundervisning kan omsättas i de observerade klassrumssituationerna.

I ett projekt med kompetensutvecklingsinsatser för grundskolelärare genomfördes läsåret 24/25 två undervisningsinsatser om fem veckor. Lärarna planerade sin undervisning med fokus på att låta eleverna gå i närkamp med undervisningens texter med utgångspunkt i forskningslitteratur och med hjälp av forskarna. Datainsamlingen inkluderar elevenkäter, klassrumsobservationer, elev- och lärarintervjuer samt undervisningsmaterial. I denna delstudie deltog två klasser i årskurs 8 och deras svensklärare. De teoretiska utgångspunkterna är teori om lärarutveckling (Kirsten & Lindvall, 2024), samt Duke et al.:s (2011) kategorisering av läsundervisning som stöttar elevers läsutveckling.

Preliminära resultat visar att lärarna uttrycker en utmaning i att låta lärarledd läsning ta mer tid i klassrummet och att ge elevernas texttolkning större utrymme. Samtidigt har det förändrade sättet att bearbeta texter hjälpt lärarna få syn på att de egna förväntningarna om vad eleverna anser vara svårt i texterna inte stämde, och att när elevernas perspektiv fick styra diskussionsinnehållet blev eleverna mer engagerade i textsamtalen. När de stannade kvar längre i texterna vågade eleverna även säga till när de inte förstod eftersom de upptäckte att de inte var ensamma om att inte förstå. Lärarna uttrycker även att djupläsningen av texterna med bearbetning på flera olika nivåer bidrog till att utveckla elevernas skrivande. Klassrumsobservationerna bekräftar att den lärarledda läsundervisningen väckte engagemang och nyfiken på varandras tolkningar hos eleverna, samt skapade ett lugn i klassrummet när eleverna inte lämnades ensamma med sin läsning.

Nyckelord: svenskämnesdidaktik, årskurs 8, forskningsbaserad läsundervisning, närläsning, lärarutveckling

Referenser

Duke, N., Pearson, D., Strachan, S. & Billman, A. (2011). Essential elements of fostering and teaching reading comprehension. I J. Samuels & A. Farstrup (Red.), *What research has to say about reading instruction* (s. 51–93, 4 uppl.). International Reading Association.

Kirsten, N., & Lindvall, J. (2024). *Forskningsstöd för kompetensutvecklingsmodellers effekter på undervisning och lärande*. Skolverket.

Seidenberg, M., Cooper Borkenhagen, M. & Kearns, D. (2020). Lost in Translation? Challenges in connecting reading science and educational practice. *Reading Research Quarterly 55*(1), sid. 119–130. doi: https://doi.org/10.1002/rrq.341.

Tengberg, M. (2019). Textanvändning och texttolkning i svenskundervisningen på högstadiet. *Nordic Journal of Literacy Research, 5*(1), 18–37. https://doi.org/10.23865/njlr.v5.1488

Tengberg, M., Blikstad-Balas, M., & Roe, A. (2022). Missed opportunities of text-based instruction: What characterizes learning of interpretation if strategies are not taught and students not challenged? *Teaching and Teacher Education 115*. doi:10.1016/j.tate.2022.103698.

23. Barnlitteratur i lågstadiets läsundervisning – estetiska och språkutvecklande legitimeringar i det postdigitala klassrummet

Jennie Berg[1]
[1] Jönköping university, Högskolan för lärande och kommunikation, Sverige

Presentationen utgår från en delstudie i ett avhandlingsprojekt om läspraktiker utifrån barnlitteratur i samtida lågstadieklassrum. I vår postdigitala samtid genomsyrar digitala resurser och medier våra vardagliga läspraktiker (Rowsell, 2025), vilket förändrar villkoren för läsundervisning. Elevers läs- och medievanor (Mediemyndigheten, 2025a, 2025b) och sjunkande läsförståelse (Skolverket, 2023) aktualiserar frågor om lärares didaktiska val (Wahlström, 2019). Det gäller exempelvis hur barnlitteratur väljs, används och motiveras samt hur undervisningen ska utformas för att gynna såväl elevers läsutveckling utifrån kognitiva aspekter (Gough & Tunmer, 1986) som elevers meningsskapande utifrån receptionsteoretiska perspektiv (Langer, 2017). Det relaterar till svenskämnets demokratiska uppdrag om hur läsundervisning utifrån barnlitteratur kan bidra till elevers möjligheter att utveckla röst och agens i det postdigitala klassrummet. Syftet med delstudien är att bidra med kunskap om barnlitteraturens roll och funktion i läsundervisning i åk. 1–3, för att synliggöra hur undervisning utifrån barnlitteratur legitimeras. Frågorna som söks svar på rör lärares motiveringar till läsundervisning utifrån barnlitteratur, val av barnlitteratur samt utformning av läsundervisning.

För att besvara frågorna genomfördes en enkätundersökning med 106 verksamma lärare i åk. 1–3, bestående av flervalsfrågor och fritextsvar. I ett första steg analyserades flervalsfrågorna med fokus på vilka motiveringar till läsundervisning, val av barnlitteratur samt undervisningens utformning som framträdde mest frekvent i lärarnas svar. I ett andra steg analyserades fritextsvaren kvalitativt för att identifiera återkommande mönster. Slutligen användes van Leeuwens teori om legitimering (2007) som analytiskt verktyg för att få svar på hur läsundervisning utifrån barnlitteratur legitimeras.

Preliminära resultat visar att lärare tycks motivera läsundervisning utifrån barnlitteratur dels med hänvisning till elevers avkodning och språkförståelse, dels genom föreställningar om litteraturens potential att möjliggöra meningsskapande, läsupplevelser, engagemang, empati och igenkänning. Beträffande val av barnlitteratur och undervisningens utformning, framhålls användningen av tryckt barnlitteratur i kombination med digital projicering i gemensam läsning för att utveckla elevers språkförståelse och engagemang. Sammantaget tycks såväl rationella som moraliska legitimeringar av läsundervisning utifrån barnlitteratur framträda. Resultaten indikerar därmed att barnlitteraturens roll och funktion i lågstadiets läsundervisning legitimeras genom såväl estetiska som språkutvecklande argument, vilket också aktualiserar frågor om hur läsundervisning kan skapa möjligheter för elevers deltagande, engagemang och meningsskapande i linje med svenskämnets demokratiska uppdrag.

Referenser

Gough, P. & Tunmer, W. (1986). Decoding, reading, and reading disability. *Remedial and Special Education*, 7, 6–10. https://doi.org/10.1177/074193258600700104

Langer, J. (2017). *Litterära föreställningsvärldar: Litteraturundervisning och litterär förståelse*. (2 Uppl.). Daidalos.

Mediemyndigheten (2025a). *Ungar och medier.* https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar--medier/mediemyndigheten-rapport-ungar-och-medier.pdf

Mediemyndigheten (2025b). *Småungar och medier.* https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar--medier/mediemyndigheten-rapport-smaungar-och-medier.pdf

Rowsell, J. (2025). *The comfort of screens: Literacy in postdigital times*. Cambridge University Press.
Skolverket (2023). *PIRLS 2021. Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv.* Skolverket. https://www.skolverket.se/publikationsserier/rapporter/2023/pirls-2021?id=11490
Van Leeuwen, T. (2007). Legitimation in discourse and communication. *Discourse & Communication*, *1*(1), 91–112. https://doi.org/10.1177/1750481307071986
Wahlström, N. (2019). *Didaktik: ett professionsbegrepp* (Första upplagan). Gleerups.

24. Berättaren i interkulturell belysning – narratologisk analys av två noveller på Skolverkets läslista för gymnasiet

Hanna Nordlander[1]
[1] Högskolan Väst, Institutionen för Individ och Samhälle, Sverige

Syftet med detta bidrag är att ta reda på om och i så fall hur Skolverkets läslistor kan bidra till läsengagemang för svenska som andraspråkselever på gymnasiet. Verken på listorna framställs som förslag, men har likväl fått en framskjuten plats i läsundervisningen, varför det kan vara relevant att skärskåda dem med didaktisk blick.

Forskningsfrågor:

- Vilka möjligheter till inlevelse och engagemang finns i två noveller på Skolverkets läslista för gymnasiet?
- Hur kan dessa verk fungera som utgångspunkt i interkulturell svenska som andraspråks-undervisning?

Hur en berättelse förs fram kan spela roll för inlevelse och läsengagemang (Economou, 2021; Thavenius, 2017; Bergman, 2014). Berättarens perspektiv är en av flera faktorer som kan påverka textens möjligheter till sådant engagemang (Kåreland, 2015; Nikolajeva, 2017; Widhe, 2017). För elever med annan bakgrund än svensk är det också centralt med skönlitteratur att känna igen sig i (Economou, 2021; McBean & Johnston, 2018; Spivak, 2014), vilket särskilt gäller elever som tillhör marginaliserade grupper som sällan lyfts fram i positiv bemärkelse. I ett maktperspektiv blir det därtill viktigt hur och från vems perspektiv berättelsen skildras, likaså vilken bakgrund författaren har (Widhe, 2017; Nikolajeva, 2017; McBean & Johnston, 2018).

Två noveller från listan, "Kräftfångst" (Rohi, 2019) och "Till vår ära" (Leiva Wenger, 2023) som skildrar migrationserfarenheter analyserades med fokus på berättare och fokalisation. Därefter belyses resultatet utifrån ett interkulturellt undervisningsperspektiv. Resultatet av analysen gav att båda novellerna har förutsättningar för inlevelse och engagemang genom sin berättarteknik. Rohis novell har ett för många lättillgängligt intra- och homodiegetiskt jag som berättare, vilket kan bidra till närvaro, identifikation och empati. Leiva Wengers novell skapar istället empati genom noll-fokalisation, där huvudpersonen oftast betraktas utifrån en okonventionell och illvillig berättare, men kommer stundom själv till tals genom inre monolog.

En interkulturell undervisning kan skapa läsengagemang genom att bekräfta elevers olika kulturella bakgrunder och erfarenheter (Cummins, 2017), vilket novellerna gör genom sina val av huvudpersoner och hur de används som fokalisatorer. Novellerna inbjuder också till ett maktkritiskt perspektiv, innehållsmässigt och narratologiskt, vilket också är gynnsamt för läsengagemang (Cummins, 2017). Sannolikt kräver båda texterna gemensam bearbetning utifrån elevernas språkliga och litterära erfarenheter.

Referenser

Bergman, L. (2014). Textval i en global värld. I A. Boglind, P. Holmberg, & A. Nordenstam (Red.), *Mötesplatser – texter för svenskämnet*. Studentlitteratur.
Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: Effektiv undervisning i en utmanande tid.* Natur & Kultur.

Economou, C. (2021). *Skönlitteratur i skolämnet svenska som andraspråk: Lärar- och elevperspektiv på urval.* Malmö universitet, Fakulteten för lärande och samhälle (LS), Institutionen för kultur, språk och medier (KSM). https://mau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1969155&dswid=-7361

Leiva Wenger, A. (2023). *Till vår ära.* Albert Bonniers förlag.

McBean, K. & Johnston, I. (2018). Creating New Meanings and Understanding with Postcolonial Texts: Teaching Purple Hibiscus in a Grade 10 Classroom. I: *Language & literacy* (Kingston, Ont.: Faculties of Education at Queen's University, University of Alberta, and the University of Victoria). *Vol. 20* (4).

Nikolajeva, M. (2017). *Barnbokens byggklossar.* Studentlitteratur.

Rohi, P. (2019). *Kräftfångst.* Novellix.

Skolverket (2026). *Läslistor*. https://www.skolverket.se/kompetensutveckling/stod-i-arbetet/laslistor#h-Kriterierforurvalavbockernatilllaslistorna

Spivak, G. C. (2014). *Subalternisering och den globala utopin.* Tankekraft.

Thavenius, M. (2017). *Liv i texten: Om litteraturläsningen i en svensklärarutbildning.* (Malmö Studies in Educational Sciences No 80.). Malmö Högskola, Fakulteten för lärande och samhälle. https://doi.org/10.24834/2043/22898

Widhe, O. (2017). Trollkarlar och små barn i Lappland: Samerna tar plats i Zacharias Topelius sagor från 1800-talets mitt. I M. Andersson & E. Druker (Red.), *Mångkulturell barn- och ungdomslitteratur: Analyser.* Studentlitteratur.

26. Bortom språklig korrekthet: Skrivaridentitet och återkommande mönster i akademiskt andraspråksskrivande

Sofie Johansson[1], Lina Larsson[1]
[1] Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi, Göteborgs universitet

Denna studie undersöker hur studenter i lärarutbildning positionerar sig i akademiskt skrivande på ett andraspråk (L2). Studien utgår från ett integrerat perspektiv på skrivaridentitet, self-efficacy (tillit till den egna förmågan) och bruksbaserad språkteori. Teoretiskt anknyter studien till Ivaničs (1998) ramverk för skrivaridentitet, Hylands forskning om diskursiv kontroll och källhantering (Hyland, 1999, 2005), bruksbaserade teorier om språk som något som växer fram genom användning och upprepning (Bybee, 2010) samt andraspråksforskning där self-efficacy förstås som en kontextkänslig dimension av agentskap (Hiver & Al-Hoorie, 2020).

Syftet är att undersöka återkommande mönster i hur studenter etablerar röst, använder källor och positionerar sig i akademiskt skrivande. Studien fokuserar särskilt på hur sådana mönster framträder över olika skrivuppgifter och genrer. Följande forskningsfrågor står i centrum:

1. Vilka återkommande mönster kan identifieras i studenters sätt att positionera sig i akademiskt skrivande?
2. Hur kommer dessa mönster till uttryck i fråga om källhantering, auktoritativ hållning och analytiskt engagemang?
3. Hur kan dessa återkommande mönster förstås i relation till skrivaridentitet och tilltro till den egna förmågan?

Materialet består av flera akademiska texter skrivna av samma studenter inom svensk lärarutbildning. Analysen genomförs med hjälp av ett teoridrivet och textnära kodningsschema som fokuserar på självpositionering, källhantering, analytiskt engagemang och etablering av ett auktoritativt skrivar-jag. Preliminära resultat visar att studenternas sätt att skriva uppvisar återkommande och relativt stabila mönster över olika skrivteman och genrer. Skillnaderna mellan studenter framträder framför allt i hur de tar epistemiskt och analytiskt utrymme i texten, exempelvis genom integrerande respektive additiv källhantering och genom olika sätt att etablera en akademisk röst. Resultaten tyder på att skrivutveckling inte enbart kan förstås som progression mot ökad språklig korrekthet eller komplexitet, utan även som utveckling av relativt etablerade sätt att delta i akademiskt meningsskapande.

Studien har didaktiska implikationer för undervisning i akademiskt skrivande inom lärarutbildning och svenskämnets skrivdidaktik. Resultaten pekar på behovet av undervisningspraktiker som stödjer studenters utveckling av akademisk röst, epistemiskt deltagande och tilltro till den egna förmågan i skrivande.

Referenser

Bybee, J. (2010). Language, usage and cognition. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511750526

Hiver, P., & Al-Hoorie, A. H. (2020). Reexamining the role of L2 motivation and self-efficacy. Language Learning, 70(S1), 1–38. https://doi.org/10.1111/lang.12365

Hyland, K. (1999). Academic attribution: Citation and the construction of disciplinary knowledge. Applied Linguistics, 20(3), 341–367. https://doi.org/10.1093/applin/20.3.341

Hyland, K. (2005). Stance and engagement: A model of interaction in academic discourse. Discourse Studies, 7(2), 173–192. https://doi.org/10.1177/1461445605050365
Ivanič, R. (1998). Writing and identity: The discoursal construction of identity in academic writing. John Benjamins. https://doi.org/10.1075/swll.5

27. Deckare som skrivarmanualer: en studie av LasseMajas skrivarskola

Oscar Jansson[1], Amanda Landegren[1]
[1] Lunds universitet

LasseMajas skrivarskola (LMSS) är en undervisningsmodell i svenska för grundskolans årskurs 2 och 3, som innebär att skolklasser under 6–8 veckor arbetar gemensamt och i smågrupper med att läsa och skriva deckare, med utgångspunkt i Martin Widmark och Helena Willis bokserie om LasseMajas detektivbyrå. Arbetet struktureras runt klassuppsättningar av *Skolmysteriet* med tillhörande undervisningsmaterial och lektionsplaneringar ämnade att stärka elevernas läsförståelse, samarbetsförmågor och skrivstrategier, de senare inspirerade av Widmarks arbetsmetod: *planera först, skriv sen*. Målsättningen är att därigenom utveckla elevernas skrivande och stärka deras språkliga självförtroende.

Den här studien undersöker vilka effekter undervisningsmodellen har på de deltagande elevernas läs- och skrivutveckling, både avseende deras *lust* och *förmåga* att läsa och skriva berättelser. Dess empiriska underlag är skrivtester, klassrumsobservationer och intervjuer med både elever och lärare i 40 klasser i årskurs 2 och 3 som deltar i LMSS under 2026. Studiens preliminära resultaten tyder på att undervisningsmodellen är effektiv ur måluppfyllnadssynpunkt. Av särskilt intresse är hur LMSS integrerar träning i läsförståelsestrategier och samarbetsövningar med så kallad explicit skrivstrategiundervisning – tekniker som stöttar elevernas skrivande, t.ex. genom textplanering och tekniker för att hålla fokus under skrivprocessen: det uppskattas av både elever och lärare och underlättar undervisningen, vilket är i linje med tidigare forskning (Skolforskningsinstitutet 2024 & 2019; Klein m.fl. 2021; Arrimada m.fl. 2019; Thorsten 2019). Samtidigt aktualiserar de preliminära resultaten en rad frågor om LMSS förankring i deckargenren och varumärket LasseMaja, dels aveende kommersiella intressen i skolvärlden, men också mer principiella litteraturdidaktiska spörsmål om vilka texttyper och estetiska uttryck som ges utrymme och uppmärksamhet i svenskundervisningen.

Referenser

Arrimada, Maria m.fl. (2019). ”Effects of teaching planning strategies to first-grade writers”, *British Journal of Educational Psychology*, 89, 670–688.

Klein, Perry m.fl. (2021). ”Self-Regulation in Early Writing Strategy Instruction”, *Reading & Writing Quarterly*, 38:2, 101–125

Skolforskningsinstitutet (2024). *Främja skrivkunskaper i de allra tidigaste skolåren*. Systematisk forskningssammanställning 2024:02

Skolforskningsinstitutet (2019). *Läsförståelse och undervisning om lässtrategier*. Systematisk forskningssammanställning 2019:2. Skolforskningsinstitutet

Thorsten, Anja (2019). ”Att undervisa om berättelseskrivande i årskurs 3 och 4 – med variationsteorin som redskap”, *Nordic Journal om Literacy Research*, 5:3, 82–101

28. Det kreativa skrivandet återkomst i gymnasieskolans svenskämne

Sara Silverdal[1]
[1] Umeå universitet

I juli 2025 trädde den nya reformen för den svenska gymnasieskolan (GY25) i kraft. Några förändringar finns i det centrala innehållet jämfört med LGY11 varav en är att kreativt skrivande ges plats på nivå 1 och nivå 2. Det kreativa skrivandet har funnits representerat i svenskämnet i äldre läroplaner men har knappt varit synligt i de två senaste (Malmström, 2020). Det kreativa skrivandet har varit marginaliserat i LGY11, där Svenska 1–3 dominerats av ett instrumentellt och studieorienterat skrivfokus. Att kreativt skrivande nu har återintroducerats aktualiserar därför frågan om hur estetiska och svårmätbara uttrycksformer kan integreras i ett ämne som länge styrts av krav på tydliga, bedömningsbara resultat. Därför ämnar denna studie ta reda på hur gymnasielärare ser på detta med hjälp av följande frågeställning:

Hur konceptualiseras kreativt skrivande i gymnasielärares samtal om det kreativa skrivandet?

Empirin består av fem semistrukturerade gruppintervjuer, på cirka en timme vardera, med sammanlagt sexton verksamma gymnasielärare i svenska. Materialet analyseras tematiskt och tolkas utifrån ett sociokulturellt perspektiv på skrivande.

Preliminära resultat visar att kreativt skrivande ofta positioneras som något avvikande från ordinarie skolskrivande och uppfattas som svårbedömt. Samtidigt beskriver lärare hur de knyter det kreativa skrivandet till annat ämnesstoff för att motivera dess plats och hantera dess mer öppna uttrycksformer. Vissa lärare uttrycker frustration över stoffträngsel och bristande fortbildning, medan andra framhåller det kreativa skrivandet som en efterlängtad frihet och en nödvändig motvikt till tidigare ämnesplaners analytiska och mer passiva skrivpraktiker.

Referenser

Malmström, M. (2020). Kameralisterna: Kreativt skrivande i gymnasieskolans svenskämne. *Tidskrift för litteraturvetenskap*, *50*(4-5), 45-54. https://doi.org/10.54797/tfl.v50i4-5.1393

30. Det är lite sådant där toxic relationship: Studenters erfarenheter av generativ AI som hyperobjekt

Sofia Hort[1, 2], Sofia Jusslin[2, 3], Fredrik Rusk[2]
[1] Mälardalen university
[2] Åbo Åkademi
[3] Helsingfors universitet

I denna studie analyseras data från studenters reflektioner under workshops om akademiskt skrivande. Specifikt undersöks hur studenter talar om generativ AI genom begreppet hyperobjekt (Morton, 2013; Potts, 2025). Hyperobjekt beskrivs som svårgreppbara fenomen som manifesteras lokalt men samtidigt är spatialt och temporalt distribuerade, undflyende och svåra att avgränsa. Samtidigt beskriver Morton dessa objekt som viskösa, vilket innebär att hyperobjekt utgör fenomen som inte fullt ut går att värja sig från. Syftet med denna utredning och analys är att undersöka hur och om GenAI framträder som ett hyperobjekt i studenters utsagor och koppla detta till skrivdidaktiska ställningstaganden i högre utbildning.

Det empiriska materialet utgörs av studenters skriftliga och muntliga reflektioner från workshops där studenterna diskuterar sitt akademiska skrivande. I analysen (jfr. Jackson & Mazzei, 2022) tänker vi med Mortons hyperobjekt som massivt distribuerade, icke-transparent, viskösa och som existerande genom ”the entangled relationships among many things” (Potts, 2025 s. 89). Även om hyperobjekt beskrivs av Potts som *mer än* abstraktioner eller metaforer, är det just genom metaforer och liknelser som studenternas ambivalenta hållning till teknologin kommer till uttryck. Studenterna exemplifierar med metaforer som en ”toxisk relation”, ”tvådelad pipa” (på finska; kakspiippuinen juttu) eller ”Pandoras ask”. I empirin begripliggör studenterna generativ AI på detta sätt, samtidigt som deras reflektioner ger uttryck för en osäkerhet och ambivalens i mötet med teknologin. Detta avspeglas väl i begreppet hyperobjekt: ett fenomen som i sig utgör en ”dynamic uncertainty” (ibid.), en konfliktfylld närvaro som är inbäddad med en massa andra “things”, vad Latour (2005) kallar för sociotekniska infrastrukturer. Studenternas bruk av metaforer kan förstås som ett sätt att orientera sig i detta hyoperobjekt, som ett fenomen som förblir ogreppbart (jfr. Lakoff & Johnsson, 2008). Studien bidrar med ett teoretiskt perspektiv som syftar till att bredda förståelsen av GenAI, samtidigt som det också får didaktiska konsekvenser. I likhet med Hort och Jusslin (2026) framhåller vi i studien att skrivande-med-GenAI behöver förstås i sina lokala manifestationer men samtidigt som ett spatialt och temporalt distribuerat hyperobjekt som väcker osäkerhet och ambivalens. Denna osäkerhet behöver också adresseras i den konkreta skrivundervisningen.

Referenser

Hort, S. & Jusslin, S. (2026) Mer-än-lokalt och paradoxalt: En teoretisk ontologisk utredning av skrivande-med-GenAI. I: Björk, O., Graeske, C., Lundström, S., Manderstedt, L., Palo, A. & Strandberg, A. (red.) Framtidens svenskämne. Tradition och förnyelse: Sextonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning, Luleå tekniska universitet 2024.

Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2022). Thinking with theory in qualitative research. Routledge.

Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). Metaphors we live by. University of Chicago Press.

Latour, B. (2005) Reassmebling the Social: An Introduxtion to Actor Network Theory. Oxford University Press

Morton, T. (2013). Hyperobjects: Philosophy and Ecology after the End of the World. University of Minnesota Press.

Potts, J. (2025). Governing Hyberobjects: The New Economics of AI Regulation. Network L. Rev., 85.

31. Differentierande arbetssätt och strategier i förskoleklassens skriftspråksundervisning

Cecilia Wijnbladh[1]
[1] Högskolan Dalarna

Undervisning i förskoleklass utgör en viktig grund för elevers fortsatta skriftspråksutveckling (Hofslundsengen m.fl., 2016; Zhang & Bingham, 2019). Givet variationen i elevernas skriftspråksutveckling behöver undervisningen både följa och främja den. För att synliggöra vad undervisningen riktas mot används teorier grundade i forskning om läs- och skrivutvecklingens processer, där läs- och skrivutveckling förstås med utgångspunkt i ”The Simple View of Reading” (Gough & Tunmer, 1986).

I presentationen redogörs för preliminära resultat från min doktorsavhandling vars övergripande syfte är att utveckla kunskap om förskoleklassens skriftspråksundervisning, med särskilt fokus på undervisning som ger elever stöd och stimulans i relation till variationen i deras skriftspråksutveckling. Presentationen fokuserar forskningsfrågan: Vilka arbetssätt och strategier framträder som differentierande i förskoleklassens skriftspråksundervisning? Studien tar sin utgångspunkt i sociokulturell teori, där begreppen närmaste utvecklingszon (Vygotskij, 1978) och stöttning (Wood m.fl., 1976) används för att förstå hur undervisning kan utformas för att möjliggöra elevers deltagande och främja skriftspråksutveckling. För analysen för den här forskningsfrågan användes även teorier om differentierad undervisning (Tomlinson, 2014).

Resultatet som presenteras bygger på en syntes av tre resultatkapitel, som baseras på videoobservationer och intervjuer genomförda i tolv förskoleklasser, där undervisning i kunskapsområdena språk och kommunikation samt lek har studerats (Skolverket, 2022). Datamaterialet analyserades med kvalitativ innehållsanalys. I presentationen riktas särskild uppmärksamhet mot de arbetssätt och strategier som framträder som differentierande i skriftspråksundervisningen. Preliminära resultat visar att differentiering inte framträder som en enskild metod utan som en responsiv undervisningspraktik där flera arbetssätt och strategier samverkar. Anpassning av undervisningsinnehåll möjliggör elevers deltagande på olika nivåer genom variation i uppgifters krav och komplexitet. Elevinitiativ bidrar till variation i uppgifters innehåll och svårighetsgrad. Differentierande stöttning möjliggör elevers deltagande i gemensamma aktiviteter genom variation i stödets form och intensitet. Gruppering används som ett organisatoriskt arbetssätt som skapar förutsättningar för anpassning av innehåll, tempo och stöd. Lärarinitiativ i elevers lek framträder som en strategi där skriftspråksutvecklande aktiviteter kan integreras.

Studien synliggör hur differentiering kan förstås som en balans mellan struktur och flexibilitet, där lärare kontinuerligt gör didaktiska avvägningar i relation till elevers deltagande och skriftspråksutveckling. Studien bidrar med kunskap om hur undervisning kan utformas för att främja alla elevers skriftspråksutveckling.

Referenser

Gough, P. B., & Tunmer, W. E. (1986). Decoding, reading, and reading disability. *Remedial and Special Education (RASE)*, *7*(1), 6-10.

Hofslundsengen, H., Hagtvet, B. E., & Gustafsson, J. E. (2016). Immediate and delayed effects of invented writing intervention in preschool. *Reading and Writing: An Interdisciplinary Journal*, *29*(7), 1473-1495. https://doi.org/10.1007/s11145-016-9646-8

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022*. Skolverket. https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-och-kursplaner-for-grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet

Tomlinson, C. A. (2014). *The differentiated classroom. Responding to the needs of all learners* (ED429944).

Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Wood, D., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *17*(2), 89-100. https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1976.tb00381.x

Zhang, C., & Bingham, G. E. (2019). Promoting high-leverage writing instruction through an early childhood classroom daily routine (WPI): A professional development model of early writing skills. *Early Childhood Research Quarterly*, *49*, 138–151. https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2019.06.003

33. Diktskrivande som relation och relationsarbete – om tvångsvårdade ungdomars dikter i Unga berättar 2011–2020

Anna Sigvardsson[1], Azade Azad[2], Johanna Carlsson[3]
[1] Stockholms universitet
[2] Högskolan i Kristianstad
[3] Göteborgs universitet

Föreliggande studie undersöker tvångsvårdade ungdomars dikter författade inom svenskundervisningen vid de statliga ungdomshemmen (SiS), i samband med ett årligen återkommande antologiprojekt: *Unga berättar*. Studien ämnar synliggöra och ge röst åt en marginaliserad och utsatt ungdomsgrupp genom att undersöka och fördjupa förståelsen för meningsskapandet i dessa ungdomars dikter. Forskningsfrågor är: Vad kännetecknar dikterna avseende form, tilltal och temporalitet? Vilka typer av relationer gestaltas i materialet? Hur kan relationella uttryck förstås som meningsskapande funktioner? Materialet består av cirka 200 dikter skrivna 2011–2020. I studien används ett funktionellt, dialogiskt perspektiv på skrivande (Bachtin, 1997; Ongstad, 2004) samt Martin Bubers teori (1962) om existentiell relationell mening. En abduktiv tematisk analys (Braun & Clarke, 2022) renderade tre överlappande teman: *självrelation*, *närståenderelationer* samt *samhällsrelation*). Dikterna innehåller arbete med självförståelse, relationer till närstående samt samhällskritik och solidaritetsskapande handlingar riktade till ungdomar i liknande situationer. Resultaten tyder på att diktskrivande inte enbart bör förstås som ett konstnärligt uttryck eller en pedagogisk aktivitet, utan även som en symbolisk relation med möjligheter till relationellt arbete. Denna förståelse kan bidra till utveckling av skrivundervisning såväl inom som utanför SiS.

Nyckelord: diktskrivande, svenskundervisning, poesi, tvångsvårdade ungdomar

Referenser

Bachtin, M. (1997). *Det dialogiska ordet*. (3. uppl.) Gråbo: Anthropos.
Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. Los Angeles: SAGE.
Buber, M. (1962). *Jag och du*. Stockholm: Bonnier.
Ongstad, S. (2004). Språk, kommunikasjon og didaktikk: norsk som flerfaglig og fagdidaktisk resurs. Bergen: Fagbokförl..

34. Distribuerad agens i romansamtal

Johan Revelj[1]
[1] Johan Revelj

Syfte och metodSom en del av min avhandling om kunskapsanspråk i boksamtal ställer jag en fråga till boksamtalen som utreder hur eleverna hanterar *kunskapsanspråk* (Heritage, 2011, 2013; Kamio, 1994; Mondada, 2011; Stivers, Mondada, & Steensig, 2011) genom *distribuerad agens*.(Enfield, 2011, p. 309) Med stöd i samtalsanalytisk metod och teori undersöks vilka konventioner som utvecklas i läsarnas samtalspraktiker om romaner. Samtalsanalysen kombineras med teori om läsares engagemang i skönlitteratur (Anderson et al., 2019; Caracciolo, 2014, 2016; Felski, 2008, 2020). Avhandlingens respektive avsnittets frågeställningar är bl.a. följande

- Hur använder läsarna språkliga resurser sekventiellt för att uttrycka kunskapsanspråk?
- På vilket sätt distribueras agensen i samtalen där kunskapsanspråken uttrycks som delade?

Preliminärt resultatEn av fyra källor till asymmetri i kommunikation mellan samtalare är *agens*. De övriga tre är *enkroni, status* och *kunskap* (Enfield, 2011). Min definition av begreppet agens utgår från att ett yttrande i interaktion alltid har *1. en författare*, *2. en medierad uttalare* samt *3. ett engagemang* (commitment) (Enfield, 2011, p. 304; Goffman, 1981, p. 144f). Jag försöker i några av boksamtalen reda ut hur yttranden som t.ex. följande uttrycker agens och kunskapsanspråk:

Läsare 1 vi tycker att romanen är ganska verklig

Läsare 2 mm

Läsare 3 Ja, alltså, man gör, inte, jag gör inte när jag läser

I den första turen i sekvensen gör Läsare 1 anspråk på att hela gruppen tycker något. När sedan Läsare 2 och 3 i gruppen fortsätter tala så utkristalliseras flera olika hållningar till det inledande anspråket. I min analys försöker jag reda ut hur agensen distribueras genom sådana sekvenser där ett kunskapsanspråk följs av medläsarnas olika turer där de t.ex. uppgraderar och nedgraderar anspråken. Efterhand framträder här, trots det inledande vi-et, de tre läsarna som tre olika personer eller tre olika subjekt, möjligtvis intvingade av den institutionella situationen i en gemensam kollektiv *ram* (Goffman, 1974). De får i samtalet stå för sina hållningar, vilket kan utveckla dem som läsande karaktärsbyggande personer (Holland, 1975).

Nyckelord *Engagemang, agens, distribuerad agens, samtalsanalys, CA, romaner*

Referenser

Anderson, A., Anderson, A., Moi, T., Felski, R., Felski, R., & Moi, T. (2019). *Character : three inquiries in literary studies*. Chicago and London: The University of Chicago Press.

Caracciolo, M. (2014). The experientiality of narrative : an enactivist approach. Berlin/Boston: De Gruyter.

Caracciolo, M. (2016). Strange narrators in contemporary fiction : explorations in readers' engagement with characters. Lincoln and London: University of Nebraska Press.

Enfield, N. J. (2011). Sources of asymmetri in human interaction: enchrony, status, knowledge and agency. In T. Stivers, L. Mondada, & J. Steensig (Eds.), *The morality of knowledge in conversation* (pp. 285-312). Cambridge: Cambridge University Press.

Felski, R. (2008). *Uses of literature*. Malden, Mass.: Blackwell Pub.

Felski, R. (2020). *Hooked : art and attachment*. Chicago: The University of Chicago Press.

Goffman, E. (1974). Frame analysis : an essay on the organization of experience. Cambridge, Mass.: Harvard U. P.

Goffman, E. (1981). *Forms of talk*. Philadelphia: Univ. of Pennsylvania P.

Heritage, J. (2011). Territories of knowledge, territories of experience: emphatic moments in interaction. In T. Stivers, L. Mondada, & J. Steensig (Eds.), *The morality of knowledge in conversation* (pp. 335). Cambridge: Cambridge University Press.

Heritage, J. (2013). Epistemics in Conversation. In J. Sidnell & T. Stivers (Eds.), *The handbook of conversation analysis* (pp. 370-394): Wiley-Blackwell.

Holland, N. N. (1975). *5 readers reading*. New Haven: Yale U.P.

Kamio, A. (1994). The theory of territory of information: The case of Japanese. *Journal of Pragmatics, 21*(1), 67-100. doi:https://doi.org/10.1016/0378-2166(94)90047-7

Mondada, L. (2011). The Management of knowledge discrepancies and of epistemic changes in institutional interactions. In T. Stivers, L. Mondada, & J. Steensig (Eds.), *The morality of knowledge in conversation*(pp. 27-57). Cambridge: Cambridge University Press.

Stivers, T., Mondada, L., & Steensig, J. (2011). *The morality of knowledge in conversation*. Cambridge: Cambridge University Press.

35. Dr. Artie som biträdande handledare: generativ AI och distribuerad agens i svensklärarstudenters uppsatsskrivande

Caroline Graeske[1], Niclas Ekberg[1]
[1] Luleå tekniska universitet

Uppsatsskrivande kan förstås som en sociomateriell praktik där studenter, handledare, texter och institutionella normer samverkar i hybrida assemblage (Fenwick & Landri, 2012; Guerrettaz et al., 2021). På senare tid har generativ AI integreras i allt högre grad i akademiska skrivpraktiker som stöd för idéutveckling, strukturering och responsarbete (Ekberg & Graeske 2025; Hort & Jusslin, 2026; Barrett & Pack, 2023). Tidigare forskning har emellertid främst fokuserat på policyfrågor och generell studentanvändning av AI, medan mindre uppmärksamhet riktats mot hur institutionellt konfigurerade AI-system omformar handledningspraktiker och distribuerad agens i akademiskt skrivande (Sharples, 2023; Roe & Perkins, 2024). Samtidigt pekar forskning på behovet av att förstå AI-system som pedagogiska och relationella aktörer snarare än enbart tekniska verktyg (Cukurova et al., 2025).

Syftet med denna studie är att undersöka hur en lärarkonfigurerad GPT-version omförhandlar handledning och distribuerad agens i lärarstudenters akademiska skrivande. Studien genomförs som en explorativ fallstudie av ”Dr. Artie”, en GPT-version utvecklad för att fungera som biträdande handledare för lärarstudenter i svenska som skriver självständiga examensarbeten (n = 15). GPT-versionen har konfigurerats med kursguider, handledningsmaterial och metodtexter och är utformad för att ge formativ återkoppling på språk, struktur och analytiskt djup. Systemet genererar inte färdiga textpassager utan erbjuder stöd på meningsnivå och stödjer studenternas egna röst. Studien ansluter därmed till internationell forskning om AI-assisterat uppsatsskrivande (Saito et al., 2026), men fokuserar specifikt på handledning som sociomateriell praktik.

Med utgångspunkt i sociomateriella perspektiv och Barads (2007) begrepp intra-aktion konceptualiseras handledning som ett assemblage där mänskliga och icke-mänskliga aktörer kontinuerligt omförhandlar ansvar och handlingsutrymme. Analysen inspireras vidare av material-in-use-ansatser (Guerrettaz et al., 2021) och fokuserar på hur agens artikuleras och distribueras i studenters interaktioner med GPT-versionen. Det empiriska materialet består av fältanteckningar, promptloggar, öppna enkätsvar och workshoptranskriptioner.

Preliminära resultat visar hur handledning distribueras mellan student, handledare, GPT-version och institutionella policyer. Analysen synliggör hur Dr. Artie fungerar som en aktiv deltagare i studenternas skrivpraktiker genom att strukturera responsarbete och synliggöra akademiska normer. Studien bidrar därmed med ny kunskap om hur generativ AI omkonfigurerar handledningspraktiker och distribuerad agens i högre utbildning.

Referenser

Barad, K. (2007). *Meeting the universe halfway: Quantum physics and the entanglement of matter and meaning*. Duke University Press.

Barrett, A., & Pack, A. (2023). Not quite eye to A.I.: Student and teacher perspectives on the use of generative artificial intelligence in the writing process. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 20*(1), 1–24. https://doi.org/10.1186/s41239-023-00427-0

Cukurova, M., Luckin, R., Holmes, W., & Miao, F. (2025). *Towards synergistic teacher-AI interactions with generative artificial intelligence*. arXiv. https://arxiv.org/abs/2511.19580

Ekberg, N., & Graeske, C. (2025). En annan verklighet? Möten med generativ AI i gymnasieskolans svenskämne. *Utbildning & Demokrati, 34*(2), 61–84. https://doi.org/10.48059/uod.v34i2.2361

Fenwick, T., & Landri, P. (2012). Materialities, textures and pedagogies: Socio-material assemblages in education. *Pedagogy, Culture & Society, 20*(1), 1–7. https://doi.org/10.1080/14681366.2012.649421

Guerrettaz, A. M., Engman, M. M., & Matsumoto, Y. (2021). Empirically defining language learning and teaching materials in use through sociomaterial perspectives. *The Modern Language Journal, 105*(S1), 3–20. https://doi.org/10.1111/modl.12690

Hort, S., & Jusslin, S. (2026). *Mer-än-lokalt och paradoxalt: En teoretisk ontologisk utredning av skrivande-med-GenAI*. I O. Björk, C. Graeske, S. Lundström, L. Manderstedt, A. Palo, & A. Strandberg (Red.), *Framtidens svenskämne. Tradition och förnyelse: Sextonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning*. https://ltu.diva-portal.org/smash/get/diva2:2055717/FULLTEXT01.pdf

Roe, J., & Perkins, M. (2024). *Generative AI and agency in education: A critical scoping review and thematic analysis*. arXiv. https://arxiv.org/abs/2411.00631

Saito, K., Yamamoto, T., & Nishimura, H. (2026). *AI-assisted thesis writing in higher education: Exploring research agents in postgraduate academic writing*. arXiv. https://arxiv.org/abs/2604.02792

Sharples, M. (2023). *Towards social generative AI for education: Theory, practices and ethics*. arXiv. https://arxiv.org/abs/2306.10063

36. Early elementary plurilingual students' agency in writing through the use of voice and evaluative language

Kimberly Norrman[1]
[1] Uppsala Universitet

Teachers cite that when teaching functional writing, plurilingual students are motivated by authentic audiences which also concretizes writing prompts and leads to higher quality texts (Norrman, 2024). It is however unknown just how plurilingual students use this motivation to create a relationship to their reader and express themselves, which is what this study turns its attention to.

The repertoire of resources (including nonverbal) used in text production need to be examined in order to understand signs of plurilingual students' agency in their writing; rather than relying on sentence or text length as the only sign(s) of writing maturity (Kabel et al., 2022; Myhill, 2008). This study therefore focuses on early elementary plurilingual students' use of both verbal (written language) and nonverbal (such as pictures, or symbols) expressions of voice and evaluative language in their texts to engage with their readers and express themselves. This study is guided by the following research question:

- How do plurilingual students use expressions of voice and attitude in different text types to engage with a reader?

The texts analyzed in this study are from plurilingual students who started 1st grade (ages7-8) in the fall term of 2020 throughout three different sized municipalities (small, medium, large) in Sweden. The texts were collected through the FEAST project in 15 control and 15 intervention classes over three years (grades 1-3) where the first two years were the intervention years. Qualitative text analysis was conducted on the student texts using Systemic Functional Linguistics (SFL) as a theoretical analysis method, particularly the interpersonal metafunction which concerns how to make connections in the social world (Halliday & Matthiessen, 2014). Over a thousand texts were analyzed using linguistically based scales for voice and attitude from (af Geijerstam et al., 2022) and scales for assessing voice and attitude in young students' pictorial compositions (Norrman, forthcoming). Results show that plurilinguals use expressions of voice and attitude in varying ways to engage with the reader and to exert agency. Through the use of voice and attitude resources (both with or without pictures) many plurilingual students are able communicate a functional message based upon the prompt.

Referenser

af Geijerstam, Å., Folkeryd, J. W., & Liberg, C. (2022). Linguistically based scales for assessment of young students' writing. *Writing & Pedagogy*, *13*(1–3), 227-. https://doi.org/10.1558/wap.21504

Halliday, M. A. K., & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar* (Fourth Edition). Routledge.

Kabel, K., Bremholm, J., & Bundsgaard, J. (2022). A framework for identifying early writing development. *Writing & Pedagogy*, *13*(1–3), 51–87. https://doi.org/10.1558/wap.21467

Myhill, D. (2008). Towards a Linguistic Model of Sentence Development in Writing. *Language and Education*, *22*(5), 271–288. https://doi.org/10.1080/09500780802152655

Norrman, K. (2024). Early Primary Teacher Perspectives on Functional Writing in Relation to Their Plurilingual Students. In *I skriftkulturens grenseland – tidleg literacy i barnehage, fritid og skule* (pp. 221–258). Cappelen Damm Akademisk/NOASP. https://doi.org/10.23865/noasp.229.ch8

37. Eleven som forskare på sitt aktörskap och självuppfattning som språkinlärare - en metod för att öka engagemang för lärande hos L2-elever inom Komvux

Charlott Neuhauser[1]
[1] Södertörns högskola, Institutionen för språk och lärande, svenska

Under 2023-2024 genomfördes en forskningscirkel med två lärare från Vux Huddinge och en forskare från Södertörns högskola. Baserat på Nortons forskningsprojekt med L2-elever i Canada (1995), ett så kallat ”class room based social research,” utformade lärarna undervisningsupplägg för två olika elevgrupper: Vux Huddinge Hörselenhet (Svenska för invandrare D och Svenska som andraspråk, grund inom en grupp) och Svenska för medicinsk personal, (Svenska som andraspråk 2 Gy). Upplägen utformades med samma utgångspunkter, anpassades efter respektive elevgrupp och genomfördes som en del av svenskundervisningen.

Syftet var att undersöka om upplägget kunde: 1. bidra till en större talaktivitet under lektionerna, 2. skapa större engagemang för det egna lärandet. Nortons begrepp *investment* användes (Norton, 2015, Darvin & Norton, 2023). Investmentbegreppet skiljer sig från *motivation* genom att se inlärarens engagemang i lärandesituationen som en del av identitet, ideologi och kapital (Bourdieu, 2000, Norton, 1995), och möjliggör ett mer mångfasetterat och fördjupande sätt att se på inlärarens situation.

I upplägget på Vux Huddinge tog eleverna roller som forskare och undersökte sina egna språkliga interaktioner med L1-talare, samt andra L2-talare. De fick möjlighet att relatera L2-talandet till sina liv och sin språkliga praktik. De kartlade den egna språkanvändningen, möjligheterna och motivationen att tala på L2-språket i vardagen, i vilka sammanhang de använde L2, samt när de undvek detta. En avslutande enkät och intervjuer med några av eleverna visade att delaktigheten i det egna lärandet hade ökat, självförtroendet stärkts och vilja att tala i klassrummet ökat.

Nortons definition av begrepp motivation visade på en ny vändning inom språkundervisningen (Norton Pierce, 1995). Begreppet reviderades därefter med hjälp av Bourdieus begrepp habitus och kapital för att beskriva elevens inlärningspotential i en social kontext: investment blev centralt för att förstå vad som ägde rum i undervisningssituationen. (Bourdieu, 2000, Norton Pierce, 1995, Darvin & Norton, 2015, 2023). Norton inkluderar även lärarens identitet och agens, som viktiga för elevens *investering* i sitt lärande (Norton, 2016). En elev kan ha hög motivation utan att lyckas om möjligheterna i klassrummet inte är gynnsamma, eller om identiteten som elev är negativ. I undersökningen användes även Biestas teori om studentens subjektblivande (Biesta, Priestly & Robinson, 2015).

Referenser

Biesta, G., Priestley, M. & Robinson, S. (2015). *The role of beliefs in teacher agency, Teachers and Teaching*, 21:6, 624-640, DOI: 10.1080/13540602.2015.1044325.

Bourdieu, Pierre (2000). *Konstens regler: det litterära fältets uppkomst och struktur*. Stehag: B. Östlings bokförl. Symposion.

Darvin, R. & Norton, B. (2015). Identity and a Model of Investment in Applied Linguistics. *Annual Review of Applied Linguistics*, 35 (2015), pp. 36–56. doi: 10.1017/S0267190514000191.

Darvin, R. & Norton, B. (2023). Investment and motivation in language learning: What’s the difference? *Language Teaching* (2023), 56, 29–40, doi:10.1017/S0261444821000057.

Norton Pierce, B. (1995). Social identity, investment, and language learning. *TESOL Quarterly*, 29 (1), pp. 9-31.
Norton, B. (2016). Identity and Language Learning: Back to the Future. *TESOL Quarterly*, Vol. 50, No. 2 (JUNE 2016), pp. 475-479.

38. Elevers agentskap i textförståelseutveckling genom rolltagning

Martin Göthberg[1, 2]
[1] Martin Göthberg
[2] Högskolan Dalarna

Presentationen aktualiserar hur elevers agentskap kan förstås när textförståelsearbete präglas av den estiska uttrycksformen rolltagning.

Syftet är att bidra med kunskap om hur elevers agentskap kan ta form i arbetet med att tolka och iscensätta litterär text i gymnasieskolans svenskundervisning. Följande forskningsfråga behandlas: Hur framträder elevers agentskap i situerade och framåtriktade processer där linjär text iscensätts genom rolltagning?

Avstamp tas i Göthberg (2019), som undersöker textförståelseutveckling i en iscensättning av dramatext på gymnasiet. I ett omfattande videomaterial från två terminers observationer av svensk- och teaterlektioner görs en tämligen detaljerad, multimodal interaktionsanalys (Goodwin, 2000; 2013). Särskild analytisk vikt läggs vid begreppet koordination, som fångar hur elever kontinuerligt anpassar och synkroniserar handlingar, tolkningar och uttryck i relation till varandra, till den litterära texten och till den framväxande gestaltningen. Textförståelse genom rolltagande fungerar här som en särskilt fruktbar praktik att undersöka, eftersom den innebär ett multimodalt och kollektivt meningsskapande där språk, röst, kropp och känslor samverkar.

Resultaten i Göthberg (2019) visar att i rolltagande uppstår ett speciellt meningsskapande mellanrum där elever sätter textförståelse i rörelse genom att pröva och omforma tolkningar i respons till varandras uttryck. Agentskap (jfr. Priestly, Biesta och Robinson, 2013) blir därmed synligt som något som tar form i koordinerande och dialogiska processer (jfr. Linell, 1998) snarare än individuellt. Studien bidrar till att tydliggöra hur estetiska och kollektiva arbetsformer kring litterär text kan fungera som en arena där elever utvecklar agens i samspel med andra.

Eftersom skolan, liksom svenskämnet, har avestetiserats (t.ex. Dahlbäck & Lyngfelt, 2017; Williams et al., 2018) är det angeläget att uppmärksamma specifika lärandepotentialer och elevers agens i estetiska uttrycksformer (t.ex. Hallberg, 2018; Franks, 2014).

Presentationen föreslår även ett explorativt samtal om gestaltning (i form av rolltagande) som kunskapsform och möjlig examinationsform i ett undervisningslandskap påverkat av generativ AI där skolan såväl som högre utbildning söker alternativa examinationsformer.

Referenser

Dahlbäck, K; Lyngfelt, A. (2017). Estetiska dimensioner i svenskämnets kursplaner från Lgr69 till Lgr 11. *Educare* 2017:1. 152-182.

Franks, A. (2014). Drama and the representation of affect – Structures of feeling and signs of learning. *Research in Drama Education: The Journal of Applied Theatre and Performance, 19*(2), 195–207. doi: 10.1080/13569783.2014.895614

Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. Journal of Pragmatics, 32(2000), 1489–1522.

Goodwin, C. (2013). The Co-Operative, Transformative Organization of Human Action and *Journal of Pragmatics: An Interdisciplinary Journal of Language Studies*, *46*(1), 8-23.

Göthberg, M. (2019). *Interacting: coordinating text understanding in a student theatre production*. [Doktorsavhandling] Göteborgs universitet.https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/58482

Hallgren, E. (2018). *Ledtrådar till estetiskt engagemang i processdrama: Samspel i roll i en fiktiv verksamhet.* [Doktorsavhandling]. Stockholms universitethttps://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1186545/FULLTEXT01.pdf

Linell, P. (1998). *Approaching dialogue: Talk, interaction and contexts in dialogical perspectives*. John Benjamins Publishing.

Priestley, M, Biesta, G. & Robinson, S. (2013). Teachers as agents of change: Teacher agency and emerging models of curriculum. I M. Priestley & G. Biesta (red.), *Reinventing the curriculum. New trends in curriculumpolicy and practice* (pp. 187–206). Bloomsbury Academic.

Williams, J., Ferholt, B., Jornet, A., Nardi, B., & Vadeboncoeur, J., (2018) Development: The dialectics of transgression and social transformation. *Mind, Culture, and Activity*, *25*(3), 187–191. doi: 10.1080/10749039.2018.1490525

39. Elevers deltagande i förändrade feedbackprocesser i gymnasieskolans skrivundervisning

Marie Svärd[1]
[1] Göteborgs universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Sverige

I pedagogisk forskning om skrivutveckling framhålls feedback som en viktig undervisningsstrategi för att utveckla skriftlig färdighet (Hattie 2009; Wiliam 2011, Carless 2022). Trots lärares många gånger tidskrävande arbete med feedback på elevtexter, beskrivs elevers användning av denna som begränsad (Winstone et al. 2017). Eftersom feedbackprocessen inte fungerar för vare sig elever eller lärare behöver feedbackpraktiken förändras, vilket inkluderar AI-användning, såväl hos elever som lärare.

I den här presentationen kommer jag att redogöra för ett pågående forskningsprojekt som syftar till att förstå de underliggande faktorerna för elevers och lärares gemensamma feedbackpraktik genom att först identifiera framgångsfaktorer och sedan, tillsammans med elever, designa förändringar som skapar en hållbar feedbacklitteracitet i skrivundervisningen. Studien utgår från följande forskningsfrågor:

- Hur kan feedback och undervisning om feedback designas för att stödja elever i deras utveckling av feedbacklitteracitet?
- Hur kan elever göras mer delaktiga och mer självständiga i feedbackprocesser?
- Vad händer när lärare och elever samarbetar för en förbättrad feedbackpraktik och hur utvecklas feedbacklitteraciteten?

Studien är utformad metodologiskt som ett praktiknära aktionsforskningsprojekt där bland annat teorin om praktikarkitekturer (TPA) används för analys. Målet är en stegvis förändring av feedbackpraktik och skrivundervisning i svensk- och engelskämnet i gymnasieskolan genom cykler av planering av förändring – genomförande och observation – reflektion – planering av ytterligare förändring (Hansson, 2003;Kemmis et al., 2013; Rönnerman, 2022; Somekh, 2006). Genom bland annat demokratisk dialog och (fokus)intervjuer får elever inflytande över undervisningsaktiviteter, vilket kan leda till större delaktighet, agentskap i skrivprocessen, och i förlängningen utveckling av deras skriftliga färdighet.

När aktioner, som involverar en jämförelse mellan AI-respons och kamratrespons, prövats under våren 2026 visar efterföljande fokusintervjuer att elever ser AI som ett betydelsefullt verktyg i feedbackprocessen, bland annat när det gäller konkretion och självständighet. Ett flertal elever uttrycker dock fortsatt behov av mänsklig interaktion, vilket innefattar både lärar- och kamratrespons. De beskriver hur det personliga mötet ger den egna texten mening och hur läsningen av andras texter bidrar till deras skrivutveckling. Den kunskap de får i personliga textsamtal beskrivs som mer bestående i jämförelse med vad de lär sig genom AI.

Referenser

Carless, D. (2022) From teacher transmission of information to student feedback literacy: Activating the learner role in feedback processes, *Active Learning in Higher Education*, 23(2), DOI: 10.177/146978420945845

Hansson, A. (2003). Praktiskt taget. Aktionsforskning som teori och praktik - i spåren efter LOM. In: Göteborg University Göteborg.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, Routledge

Kemmis, S., Nixon, R., & McTaggart, R. (2013). *The Action Research Planner: Doing Critical Participatory Action Research* (2014 ed.). Singapore: Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-981-4560-67-2

Rönnerman, K. (2022). *Aktionsforskning - Vad? Hur? Varför?* Studentlitteratur Lund.

Somekh, B. (2006). *Action research : a methodology for change and development*. Maidenhead : Open University Press.

Wiliam, D. (2011). *Embedded Formative Assessment*. Solution Tree Press

Winstone,N., Nash, R., Parker, M. & Rowntree, J. (2019). Supporting Learners' Agentic Engagement with Feedback: A Systematic Review and a Taxonomy of Recipience Processes, *Educational Psychologist*, 52 (1), 17-37. DOI: 10.1080/00461520.2016.1207538

40. Elevers möten med ovisshet genom Kristina Lugns poesi

Karolina Pettersson[1]
[1] Göteborgs universitet

Denna studie tar utgångspunkt i litteraturdidaktisk forskning om poesiundervisning och i frågan om vad som händer när elever möter komplex litteratur som inte låter sig förstås entydigt. I relation till frågor om röst och agentskap i svenskämnet riktas intresse mot hur elever ges möjlighet att formulera egna tolkningar och positionera sig i förhållande till litterära texter. Syftet är att bidra med kunskap om hur elever erfar, hanterar och ger mening åt poesi som inte erbjuder entydiga svar, samt vilken betydelse undervisningens utformning har för dessa processer.

Följande forskningsfrågor vägleder studien: Hur upplever och hanterar elever litteratur som inte ger entydiga svar? Hur kommer elevers meningsskapande till uttryck i samtal och skriftliga reflektioner? Hur iscensätter lärare undervisning med sådana texter, och vilka möjligheter och begränsningar skapas därigenom? Studien baseras på klassrumsobservationer, skriftliga elevreflektioner och fokusgruppsintervjuer med elever som i undervisningen läser dikter av Kristina Lugn. Datainsamlingen genomförs i tre lärares svenskundervisning, där varje lärare arbetar med två elevgrupper, totalt sex lektionstillfällen. Deltagarna utgörs av 162 elever och tre lärare. Analysen sker i form av en tematisk innehållsanalys och begreppet uafgørlighedspædagogik (Blok Johansen, 2018) används i kombination med resonansteori (Rosa, 2019) för att identifiera och tolka mönster i elevernas meningsskapande.

Preliminära resultat indikerar att undervisningens utformning har betydelse för i vilken utsträckning elever ges utrymme att utveckla en egen röst i tolkningen. I såväl klassrumsobservationer som i elevernas skriftliga reflektioner framträder att de delar av dikterna som upplevs som oklara och svåra att förstå ofta är de som väcker särskilt intresse och engagemang. Samtidigt uttrycker vissa elever en frustration över att inte kunna nå entydiga svar. I situationer där tolkningsutrymmet öppnas uppträder elevernas meningsskapande som både prövande och förhandlande, ofta i ett spänningsfält mellan osäkerhet, engagemang och motstånd. Mer utvecklade resultat kommer att kunna presenteras vid konferenstillfället.

Referenser

Johansen, Martin Blok. ”Kunst som modstand – ansatser till en uaf-gørlighedspædagogik”. *Æstetik og pædagogik*, redigerad av Martin Blok Johansen och Dorthe Jørgensen, Akademisk Forlag, 2018, s. 237–258.
Rosa, H. (2019). *Resonance:A Sociology of Our Relationship to the World*. Translated by Wagner, J. C. Polity.

41. Elevers röst och agentskap utifrån lexikala val i texter om Klassen och Något viktigt

Simone Löhndorf[1], **Jenny Persson**[1]
[1] Högskolan Kristianstad

Elevers lexikala val i textproduktion kan ge insikt i hur konceptuella och språkliga resurser utvecklas under skolåren samt hur elever positionerar sig själva och andra i text. Genom valet av substantiv, adjektiv och verb synliggörs inte bara vad elever skriver om, utan också hur de positionerar sig själva och andra i relation till erfarenheter, handlingar och värderingar. Denna studie undersöker hur elevers lexikala val speglar konceptuell utveckling, röst och agentskap i skrivna texter. Materialet består av elevtexter skrivna i årskurs 1–9 inom temana *Klassen* och *Något viktigt*. Studien har en pseudolongitudinell design och omfattar texter från olika årskurser och texttyper. Som teoretisk och analytisk ram används den kognitivt-semantiska modellen *Ontologies and Construal in Lexical Semantics* (Paradis, 2005), där lexikal betydelse förstås i relation till ontologiska kategorier och kognitiva processer. Analysen omfattar substantiv, adjektiv och verb. Substantiven analyseras utifrån abstraktionsnivå, adjektiven utifrån graderbarhet, syntaktisk position och diskursfunktion samt verben utifrån aktionsart och semantiska roller. Därutöver annoteras samtliga ordklasser utifrån lexikal domän. Preliminära resultat visar utvecklingsmönster där substantiv rör sig från konkreta och perceptuellt förankrade betydelser mot mer abstrakta och generaliserande uttryck. Verben uppvisar en förskjutning från materiella och handlingsorienterade processer mot mer mentala och relationella processer, medan adjektiven utvecklas från huvudsakligen beskrivande funktioner till mer klassificerande användningar. Sammantaget tyder resultaten på att elevernas lexikala repertoar successivt blir mer abstrakt, reflekterande och kunskapsorienterad. För att undersöka elevers röst och agentskap relateras analyserna till Banduras (2001) socialkognitiva teori om agentskap. Särskild uppmärksamhet riktas mot hur elever genom lexikala val och semantiska roller positionerar sig själva och andra som handlande aktörer i texterna. Studien bidrar med kunskap om hur elevers språkliga och konceptuella utveckling kommer till uttryck genom lexikala val samt hur elevers röst och agentskap kan synliggöras i svenskdidaktisk forskning och undervisning.

Referenser

Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology, 52*, 1–26. DOI: 10.1146/annurev.psych.52.1.1

Löhndorf, S. (2021). *Development of adjectival use and meaning structures in Swedish students' written production* (Doctoral dissertation). Centre for Languages and Literature, Lund University.

Paradis, C. (2005). Ontologies and construal in lexical semantics. *Axiomathes, 15*, 541–573. DOI: 10.1007/s10516-004-7680-7

42. Elevledda litteratursamtal i en språkligt heterogen mellanstadieklass

Anna Lindholm[1], Anna Winlund[2], Robert Walldén[3]
[1] Karlstads universitet, Institutionen för pedagogiska studier, Sverige
[2] Göteborgs universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession, Sverige
[3] Linnéuniversitetet, Institutionen för svenska språket, Sverige

Syftet med denna studie är att undersöka möjligheter och begränsningar i elevledda boksamtal i språkligt heterogena mellanstadiegrupper. Studien är finansierad av Crafoordska stiftelsen och utgår från följande frågeställningar: i) Vad kännetecknar de litteratursamtal som eleverna genomför? ii) Hur diskuterar eleverna texten med avseende på innehåll samt språkliga och litterära drag? Teoretiskt utgår vi från ramverket Reading for in-depth learning (Ridl) framework (Lau, Ibrahim & Destroismaisons, 2025). Ramverket utgår från fyra integrerade dimensioner som tillsammans stödjer djupinlärning genom läsning: *textual* (textuell), *personal* (personlig), *critical* (kritisk) samt *creative and transformative* (kreativ och transformativ). Den sistnämnda dimensionen handlar om att utveckla ett fördjupat lärande och utveckla nya perspektiv.

Data samlades in under våren 2023, i en språkligt heterogen klass i årskurs sex, i vilken ungefär hälften av eleverna följde kursplanen i svenska som andraspråk och hälften kursplanen i svenska. Materialet består av ljudinspelade litteratursamtal med tre grupper och data har analyserats genom tematisk innehållsanalys. Preliminära resultat visar att eleverna främst orienterar sig mot den personliga dimensionen och lägger mycket tid på att reda ut bokens innehåll, vilket påverkar samtalens progression negativt. Några berör kritiska aspekter (diskuterar luckor i texten), medan textuella och kreativa dimensioner uppmärksammas i begränsad omfattning, sannolikt på grund av att underlaget de fått av läraren inte inkluderat dessa aspekter samt begränsad tid vid genomförandet. Studien indikerar att dessa elevledda boksamtal inte fullt ut stödjer djupinlärning genom läsning, vilket vi diskuterar möjliga orsaker till.

Referenser

ELLiL Project Partners (2023). *Reading for in-depth learning (Ridl) framework*. https://site.nord.no/ellil/reading-for-in-depth-learning/

Lau, S. M. C., Ibrahim, N. C., & Destroismaisons, F. (2025). Promoting reading for in-depth learning for critical literacy and interculturality. *CLELEjournal*, *13*(1), 1–30. https://doaj.org/article/ad4d441fcc1c44afba1874f971905579

44. Empati, antipati och demokrati: Ett kritiskt perspektiv på empatiutveckling som demokratifrämjande litteraturundervisning

Emma Nilsson Tysklind[1]
[1] Högskolan Dalarna

Litteraturläsning och litteraturundervisning förutsätts ofta ha demokratiskt värde. Forskare har pekat på en tendens att använda litteraturundervisningens demokratiska potential som legitimeringsgrund för litteraturläsning i skolan idag (Borsgård, 2021; Persson, 2012). En vanlig uppfattning om förhållandet mellan litteraturundervisning och demokrati är att litteraturen och litteraturundervisningen kan utveckla elevers empati (se t.ex. Nussbaum, 2003, 2012). Empatin betraktas följaktligen som en demokratisk egenskap som behöver förfinas hos medborgare, för att samhället ska behålla sin demokratiska karaktär (se Lobb, 2017). Både på det litteraturdidaktiska fältet (t.ex. Alkestrand, 2016; Chieregato, 2023) och på angränsande utbildningsvetenskapliga fält (t.ex. Porto & Zembylas, 2020) framförs argumentet att litteraturen har empatiutvecklande potential, och att denna potential har demokratisk betydelse. Inom psykologisk forskning studeras litteraturläsningens förmåga att utveckla *Theory of Mind*, det vill säga förmåga att identifiera och förstå andra människors subjektivitet (Kidd & Castano, 2013).

Invändningar förekommer. Till exempel har Anna Lindhé (2016) påtalat att litteraturen, samtidigt som den väcker läsares empati för vissa karaktärer, också väcker läsares antipati för andra karaktärer. Detta kallar hon empatins paradox.

I den här presentationen berör jag en annan invändning mot idén att empatiutveckling är litteraturundervisningens demokratiska potential, nämligen den att empatin i sig rymmer en inneboende *maktobalans* som riskerar att reproduceras. Enligt Sara Ahmed (2014) innebär empati oundvikligen en konstruktion av en empatisk part och en part i behov av empati. Detta är ett ojämnt maktförhållande. Hon betraktar empatin som en önskan att överta någon annans smärta, men menar att det är en omöjlighet att verkligen göra det. Av den anledningen varnar hon för att ”empathy sustains the very difference that it may seek to overcome” (2014, s. 30). I presentationen diskuterar jag empatins roll i den litteraturundervisning som har demokratiska ambitioner, med utgångspunkt i Ahmeds och andras invändningar. Slutligen illustreras den teoretiska diskussionen med ett empiriskt exempel från ett litteratursamtal i gymnasieskolans åk 3 där elever läst *Fröken Julie* (Strindberg, 2011). I samtalet uttryckte ett antal elever stark antipati mot karaktären Jean. Jag argumenterar för att antipatin i deras samtal också kan förstås som demokratiskt betydelsefull.

Referenser

Ahmed, S. (2014). *The Cultural Politics of Emotion* (2:a uppl.). Edinburgh University Press. http://ebookcentral.proquest.com/lib/uu/detail.action?docID=1767554

Alkestrand, M. (2016). *Magiska möjligheter: Harry Potter, Artemis Fowl och Cirkeln i skolans värdegrundsarbete. [Magical possibilities: Teaching fundamental values with Harry Potter, Artemis Fowl and the Circle]*. Makadam.

Borsgård, G. (2021). *Litteraturens mått: Politiska implikationer av litteraturundervisning som demokrati- och värdegrundsarbete. [The measurement of literature: Political implications of teaching literature as a means of democratic fostering]*. Umeå University.

Chieregato, N. (2023). Fostering democratic competences through reading: Literature at school as a training ground for empathy. *Effetti Di Lettura / Effects of Reading*, *2*(1), Article 1. https://doi.org/10.7347/EdL-01-2023-01

Kidd, D. C., & Castano, E. (2013). Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind. *Science*, *342*(6156), 377–380. https://doi.org/10.1126/science.1239918

Lindhé, A. (2016). The Paradox of Narrative Empathy and the Form of the Novel, or What George Eliot Knew. *Studies in the Novel*, *48*(1), 19–42. https://doi.org/10.1353/sdn.2016.0011

Lobb, A. (2017). Critical empathy. *Constellations*, *24*(4), 594–607. https://doi.org/10.1111/1467-8675.12292

Nussbaum, M. C. (2003). *Cultivating Humanity: A classical defense of reform in liberal education* (7. print). Harvard Univ. Press.

Nussbaum, M. C. (2012). *Not for profit: Why democracy needs the humanities* (16. printing, and 1. paperback printing, with a new afterword). Princeton Univ. Press.

Persson, M. (2012). *Den goda boken: Samtida föreställningar om litteratur och läsning* (1. uppl). Studentlitteratur.

Porto, M., & Zembylas, M. (2020). Pedagogies of discomfort in foreign language education: Cultivating empathy and solidarity using art and literature. *Language and Intercultural Communication*, *20*(4), 356–374. https://doi.org/10.1080/14708477.2020.1740244

Strindberg, A. (2011). *Fadren ; Fröken Julie*. Natur & Kultur.

45. En nyckelknippa till danskan

Lise Horneman Hansen[1]
[1] Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, Sverige

Enligt Deklaration om nordisk språkpolitik ska det säkerställas att alla nordbor kan ”kommunicera på minst ett skandinaviskt språk och har kunskaper i de andra skandinaviska språken, så att de kan delta i den nordiska språkgemenskapen” (Nordisk ministerråd 2024). Att kunna ta del i den nordiska språkgemenskapen innebär också möjlighet att delta i det nordiska samhällslivet, kulturlivet och arbetslivet. Det är ett sätt att få både röst och agentskap i Sveriges närregion Norden, en region som blivit än viktigare på grund av den politiska utvecklingen i världen. Det är därför logiskt att grannspråksundervisning ingår i svenskämnet både i skolan och i lärarutbildningen. Och det är viktigt att grannspråksundervisningen är meningsfull och genomförbar.

Danska är ett av svenskans närmast besläktade språk och det är ett språk man kan lära sig att förstå på bas av sina kunskaper i svenska utan att gå en nybörjarkurs. Det räcker alltså med receptiva kunskaper *om* språket, man behöver inte produktiva färdigheter *i* språket. Samtidigt vet vi från forskning att språkförståelsen mellan danska och svenska är sämre än mellan danska och norska och mellan norska och svenska (Delsing & Lundin 2005). Språkförståelsen måste alltså utvecklas genom undervisning och träning.

Syftet med mitt bidrag är att visa hur grannspråksundervisning i danska kan gå till om man ser undervisningen som en nyckelverkstad där eleverna eller studenterna utvecklar nycklar till att gradvist låsa upp för olika delar av språket. Med utgångspunkt i en enkel kontrastiv språkanalys vill jag visa skillnaden mellan språken på olika språknivåer. Jag presenterar de olika nycklarna som behövs för att utveckla språkförståelsen, till exempel en startnyckel till ortografin, en universalnyckel till lexikonet och en specialnyckel till uttalet. Några nycklar blir snabbt klara, andra ska filas mycket. Uttalsnyckeln kräver extra omsorg, för det danska uttalet kan vara helt låst för svenskar. Till exempel har författaren Alex Schulman karakteriserat det som ”obegripligt – råa gutturala ljud”. I en tidigare undersökning har jag kartlagt vilka av danskans uttal som är svårast att avkoda för svenskspråkiga (Hansen 2020). Dessa uttal kan man arbeta produktivt med i uttalsövningar. Med nyckelknippan kan man öppna för danskan och få handlingskraft och röst i Norden.

Referenser

Delsing, Lars-Olof & Lundin, Katarina (2005): Håller språket ihop Norden? En forskningsrapport om ungdomars förståelse av danska, svenska och norska. (TemaNord 2005:573). Köpenhamn. Nordiska ministerrådet.

Hansen, Lise Horneman (2020): När 30 blir tolv. Vad är egentligen svårt i danskt uttal för svenskspråkiga? Ett experiment med svenskspråkigas igenkänning av ord med danskt uttal. I: (red.) Törnberg, Ulrika, Thegel, Miriam & Henryson, Hanna, 2020: Språkdidaktik i praktiken. Metoder, exempel och reflektioner från högskolenivå. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk 103. Uppsala.

Nordisk ministerråd (2024): Deklaration om nordisk sprogpolitik https://www.norden.org/da/publication/deklaration-om-nordisk-sprogpolitik hämtat 2026-04-08.

Schulman, Alex: Äntligen kan vi sluta låtsas att danska och svenska är samma språk (Dagens Nyheter 2024-03-18).

46. Engagemang framträder när elever ger röst åt sina litterära upplevelser i en svenskundervisning som präglas av samspel och trygghet

Maria Helming Gustavsson[1]
[1] Högskolan i Borås

Mitt pågående avhandlingsprojekt syftar till att nå en fördjupad förståelse för hur och när engagemang framträder då lärare och elever i årskurs 7–9 upplever fiktionslitteratur i sin svenskundervisning. I dessa studier bygger jag vidare på tidigare forskning där engagemang formulerats som en motiverad handling (Guthrie & Wigfield, 2000), såsom att uppleva litteratur med utgångspunkt i att vilja göra så. Jag bygger också vidare på tidigare forskningsrön som definierar engagemang som ett flerdimensionellt fenomen (Guthrie et al., 2012), där engagemang kan gestalta sig i att läsa och befinna sig i en läsande situation, låta sig beröras emotionellt av litteratur, reflektera över litteratur och dela sina tankar om litteratur i dialog med andra.

I mina studier utgår jag från hermeneutisk fenomenologi, med en livsvärldsansats (Bengtsson, 2005, 2013; Merleau-Ponty, 1962, 2022) med fokus på elevers upplevelser. Studierna har därför genomförts genom både intervjuer (Kvale & Brinkman, 2009) och klassrumsobservationer (Denscombe, 2009). Analysen har utförts utifrån en tolkande ansats med inriktning på vad eleverna ger uttryck för med sina kroppar, det vill säga både verbalt och med sina kroppsspråkliga gester.

Ett delresultat i avhandlingen är att elevers engagemang framträder när de får dela sina tankar om litteratur i samspel med varandra. Elevers engagemang kommer då till uttryck när de upplever litteratur i relation till varandra utifrån samförstånd, där de exempelvis är överens om hur de ska samtala om litteratur. Deras engagemang framträder även när de får dela sina litterära upplevelser i dialog med andra som de har något gemensamt med, såsom med andra som läst samma litteratur som de. Likväl kommer elevers engagemang till uttryck när de får dela sina litterära upplevelser i dialog med varandra i situationer som präglas av trygghet. Engagemang syns således framträda när elever ger röst åt sina litterära upplevelser i en svenskundervisning som präglas av samspel och trygghet.

Referenser

Bengtsson, J. (2005). En livsvärldsansats för pedagogisk forskning. I J. Bengtsson (Red.), *Med livsvärlden som grund* (s. 9–58). Studentlitteratur.

Bengtsson, J. (2013). With the Lifeworld as Ground. A Research Approach for Empirical Research in Education: The Gothenburg Tradition. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 13, 1-18. https://doi.org/10.2989/IPJP.2013.13.2.4.1178

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur.

Guthrie, J. T., & Wigfield, A. (2000). Engagement and motivation in reading. I M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Red.), *Handbook of reading research* (Vol. III, s. 403–422). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Guthrie, J., Wigfield, A., & You, W. (2012). Instructional contexts for engagement and achievement in reading. I S. Christenson, C. Wylie & A. Reschly (Red.), *Handbook of research on student engagement*, (1. uppl.) (s. 601–634). Springer.

Kvale, S., & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

Merleay-Ponty, M. (2022) *Varseblivningens fenomenologi*. Daidalos.

Merleau-Ponty. M. (1962). *Phenomenology of Perception*. Routledge.

47. Expansioner som textbindningsresurs när andraspråkselever skriver nationella prov

Pia Cederholm[1]
[1] Uppsala universitet, Inst. för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi

I gymnasiets sista nationella prov i svenska och svenska som andraspråk ska eleverna i delprov A skriva en utredande text, ett prov som syftar till att bedöma skrivförmågan inför övergången till högskolestudier. Kraven på elevernas texter är i stort sett jämförbara i de två svenskämnena, med några undantag. Bland annat ska normbrott av typen böjningsfel, felaktig ordföljd, pronomenproblem och prepositionsmissar mötas med större förståelse i andraspråkselevers texter och elever som vågar pröva en avancerad meningsbyggnad ska premieras även om konstruktionen inte blir helt normenlig. Däremot gäller samma krav på textbindning i sva som i svenska. I den här presentationen redovisas resultat från en studie av hur elever som skriver på sitt andraspråk skapar innehållsliga samband i texten och hur dessa samband uppmärksammas i bedömningen av textens kvalitet. Med utgångspunkt i systemisk-funktionell lingvistik (Halliday & Matthiessen, 2014; Holmberg & Karlsson, 2019) identifierades förekomster av en särskild form av textbindning, expansioner, i 15 bedömda och betygsatta elevtexter. Varje expansion kategoriserades som tillägg, specificering eller utveckling och de mönster som framträdde jämfördes med textens betyg. Genom användningen av en sådan alternativ analysmodell för textbindning framträdde en mer sammansatt bild av kvaliteter i elevtexterna, kvaliteter som annars inte synliggjordes vid bedömningen. Visserligen sammanföll ofta höga betyg med att elevtexten innehöll tydligare och mer varierade expansioner liksom mer avancerade satskomplex där expansioner sammanfogats i flera led, men bedömningskommentarerna tog snarare fasta på hur väl texten var anpassad till språkliga och stilistiska normer för den vetenskapliga texttypen. Inom det nationella provets textpraktik tillmäts språkliga normer med andra ord en stor betydelse, något som riskerar att skymma innehållsmässiga kvaliteter. Andraspråkselevernas normbrott används dessutom som argument för såväl högre betyg (*trots* normbrotten) som lägre betyg (*på grund av* normbrotten). Presentationen mynnar ut i en diskussion om hur expansionsanalys och det metaspråk det medför kan användas för att stärka både skrivundervisningen och bedömningen av elevtexter, i synnerhet när elever skriver på sitt andraspråk.

Referenser

Halliday, M. A. K. & Matthiessen, C. M. I. M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar*, 4th edition. Routledge.

Holmberg, P. & Karlsson, A.-M. (2019). *Grammatik med betydelse. En introduktion till funktionell grammatik*. Studentlitteratur.

48. Från empiri till resultat: en metastudie över analysmetoder på fältet Svenska med didaktisk inriktning

Maritha Johansson[1], Fredrik Olsson[1]
[1] Linköpings universitet

Kännetecknande för ett vetenskapligt fält i utveckling är att aktörerna på fältet söker både efter dess gränser och dess kärna. Detta kan ske på olika sätt. Konkreta exempel på hur ett fält formas är att anställningsbeteckningar blir alltmer specifika (Johansson et al. 2024; 2026) eller att innehållet i forskningen utvecklas (Skar & Tengberg, 2014; Holmberg et al, 2016; 2019). Tidigare studier av hur svenska med didaktisk inriktning har utvecklats har kunnat konstatera att fältet nu uppfyller många av de krav som ställs på ett akademiskt fält (Johansson et al, 2026; jfr. Fensham, 2004), vad gäller formella aspekter. I etableringen av ett fält ingår även etablering av vetenskapliga metoder. Detta kan visserligen särskilt sägas gälla vetenskapliga fält som med Bernsteins (2003) termer kan kallas *singularities*, traditionella discipliner med stark klassifikation, men även inom *regions*, det vill säga tvärvetenskapliga forskningsområden knutna till en profession, kan man förvänta sig att vissa metoder etableras som gångbara och får genomslag inom ett visst fält. Skar & Tengberg (2014) kommer i sin analys av konferensvolymer inom SMDI-fältet fram till att fältet präglas av en innehållslig mångfald, men att det metodologiskt är mer likriktat.

Syftet med denna studie är att bidra med ytterligare en pusselbit till förståelsen av hur svenska med didaktisk inriktning har utvecklats som ett vetenskapligt fält, genom att särskilt fokusera på den vetenskapliga utvecklingen avseende analysmetoder. De forskningsfrågor som undersöks är:

1. Vilka (analys)metoder används?
2. Hur mycket utrymme ges metodbeskrivning och med vilken grad av konkretion förklaras studiernas tillvägagångssätt i steget från empiriskt material till resultat?
3. Vilka eventuella förändringar kan iakttas?

Med inspiration från Skar & Tengberg (2014) är det material som analyseras bidrag till konferensvolymer utgivna i samband med SMDI-nätverkets konferenser 2003–2024, totalt 13 volymer. Urvalet består av empiriska artiklar och i analysen fokuseras metodbeskrivningar. Preliminära resultat visar att olika varianter av tematisk analys är vanligt förekommande. Den visar också stor variation i konkretionsgraden avseende hur metoden beskrivs, samt att analysmetoden i många fall är summariskt beskriven. Det senare kan delvis förklaras av det begränsade utrymme som skribenterna har tillförfogande, men det väcker frågor om hur studiernas resultat ska tolkas.

Referenser

Bernstein, B. (2003). Education, symbolic control, and social practices. I Bernstein (Red.) *Pedagogy, symbolic control and identity* (2nd ed., s. 133–164). Rowman & Littlefield Publishers.

Fensham, P. J. (2004). *Defining an Identity. The Evolution of Science Education as a Field of Research*. Kluwer, Academic Publishers.

Holmberg, P., & Nordenstam, A. (2016). Svenska med didaktisk inriktning. Ett forskningsområde i rörelse. I H. Höglund & R. Heilä-Ylikallio (Red.), *Framtida berättelser. Perspektiv på nordisk modersmålsdidaktisk forskning och praktik*, 2016(39), 47–62.

Holmberg, P., Krogh, E., Nordenstam, A., Penne, S., Karlskov Skyggebjerg, A., Tainio, L., & Heilä-Ylikallio, R. (2019). On the emergence of the L1 research field: A comparative study of PhD abstracts in the Nordic countries 2000–2017. *L1-Educational Studies in Language and Literature*, 2019(19), 1-27. DOI: *10.17239/L1ESLL-2019.19.01.05*

Johansson, M., & Martinsson, B-G. (2024). Svenskämnesdidaktik som akademiskt professionsfält. *Educare*, (2), 57–83. *https://doi.org/10.24834/educare.2024.2.1165*

Johansson, M., Holmberg, P., & Martinsson, B.-G. (2026). Ämnesdidaktisk kompetens – en studie av meritvärdering vid tillsättning av svenskämnesdidaktiska akademiska anställningar 1990–2022. *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg. 31 (1).

Skar, G., & Tengberg, M. (2014). Vilken forskning bedrivs egentligen inom forskningsfältet Svenska med didaktisk inriktning? I P. Andersson, P. Holmberg, A. Lyngfelt, A. Nordenstam, & O. Widhe (Red.), *Mångfaldens möjligheter. Litteratur – och språkdidaktik i Norden* (s. 353–373). Göteborgs universitet.

49. Från läsförståelse till skriftlig framställning: Språket som en dold variabel i storskaliga kunskapsmätningar

Lena Edander[1]
[1] Uppsala Universitet

Internationella storskaliga kunskapsmätningar som PIRLS syftar till att mäta elevers läsförståelse. I uppgifter som kräver elevproducerade svar behöver elever uttrycka sin förståelse skriftligt, vilket innebär att språkliga resurser blir avgörande för hur förståelsen realiseras och därmed bedöms. Halliday (1993) framhåller att skolframgång är nära kopplat till elevers tillgång till de språkliga resurser som krävs för att skapa och uttrycka kunskap i skolans ämnespraktiker. Läsförståelseprov har i tidigare forskning visats premiera vissa sätt att uttrycka förståelse framför andra (Folkeryd, af Geijerstam & Liberg, 2017).

Presentationen bygger på tre delstudier i ett pågående avhandlingsprojekt utifrån mixed-methods-design (Greene 2012) med syfte att bidra med kunskap om hur elever uttrycker förståelse, tolkning och värdering i elevproducerade svar i PIRLS samt hur resultaten kan relateras till rapporterad undervisning i läsförståelse. Följande forskningsfrågor undersöks:

1. Vad kännetecknar elevsvar som får full poäng respektive lägre poäng på PIRLS-frågor som kräver tolkning, integrering och granskning, med avseende på språklig utformning, kohesion och innehåll?
2. Vilka statistiska samband finns mellan språkliga drag i elevsvar på olika poängnivåer i PIRLS 2021?
3. Vilka samband finns mellan elevernas resultat på fördjupade läsförståelsefrågor och rapporterade undervisningspraktiker samt elev- och lärarbakgrund?

Den första delstudien består av kvalitativa analyser av elevsvar utifrån systemisk-funktionell grammatik (SFG) där fokus riktas mot kohesion och expansionsrelationer som utveckling, tillägg och specificering. Den andra delstudier består av automatisk textanalys i R där svarslängd, lexikal variation och kohesionsmarkörer undersöks kvantitativt. I den tredje delstudien analyseras PIRLS-enkäter från elever och lärare med fokus på undervisningspraktiker i läsning och skrivande.

Resultaten visar att högre poängnivåer samvarierar med längre och mer språkligt komplexa svar. Svar med full poäng uppvisar större ordvariation och högre grad av kohesion än svar på lägre poängnivåer. De kvalitativa analyserna visar dessutom att svar som fått höga poäng i större utsträckning innehåller expansioner, särskilt specificeringar som möjliggör precisering, inferenser och kausala resonemang. Resultatet tyder på att elevprestationer i PIRLS inte enbart speglar läsförståelse utan även elevers tillgång till språkliga resurser för att uttrycka förståelse i skrift. Studien aktualiserar behovet av explicit undervisning om hur läsförståelse som kräver tolkning och värdering kan redovisas språkligt.

Referenser

Folkeryd, J. W., af Geijerstam, Å. & Liberg, C. (2017). Different kinds of wrong. Marginalization processes within a reading test. In S- Bagga-Gupta (ed.) *Marginalization Processes across Different Settings. Going beyond the Mainstream*. Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Greene, J. C. (2012). Engaging critical issues in social inquiry by mixing methods. *American Behavioral Scientist, 56*(6), 755–773. https://doi.org/10.1177/0002764211433794

Halliday, M. A. K. (1993). *Towards a language-based theory of learning*. *Linguistics and Education, 5*(2), 93–116. https://doi.org/10.1016/0898-5898(93)90026-7

50. Från ”när?” till ”vid vilken tid?” Om allmänna och ämnesspecifika konstruktioner och svenskämnets gränser

Judy Ribeck Nyström[1], Anneli Dyrvold[2]
[1] Karlstads universitet, Sverige
[2] Umeå universitet, Sverige

En kollega berättar hur hennes tonåring skickar ett sms med frågan ”Vid vilken tid ska jag vara hemma?”. Kollegan stör sig på formuleringen som uppfattas som onödigt stel. Varför används inte det normala frågeordet *när*? Frågeformuleringen kräver emellertid ett visst slags svar: ett exakt klockslag snarare än ”till middagen”. Uttryckssättet känns igen från matematiken, där frågor ofta är formulerade för att precisera vilken typ av svar som efterfrågas.

Bidraget adresserar svenskämnets räckvidd och uppdrag i en undersökning som utforskar skillnader mellan olika register i svenska språket. I en fallstudie som tar avstamp i projektet *Konstruktioner i matematiktext*, undersöks konstruktioner som spänner över ord och matematisk notation. Med korpusbaserade metoder (jfr. Dunn 2024) undersöker vi hur förändring konstrueras språkligt i 11 matematikläroböcker för gymnasiet och kontrasterar resultaten mot allmänspråket.

Analysen visar att förändring i matematik ofta introduceras genom en interrogativ konstruktion som explicit efterfrågar förändringens storlek, exempelvis ”Med hur många procent minskar sidans längd?”. Konstruktionen realiserar ett prepositionsinlett mönster som är typiskt för matematikläroböcker, såsom ”På hur många sätt kan du rita triangeln?” och ”Med hur många centimeter slog hon rekordet?” (Ribeck 2015, s. 195).

Som spegel till frågekonstruktionen förekommer ofta en deklarativ konstruktion som anger förändringen med ett obligatoriskt måttsadverbial, till exempel ”Sidans längd ökar med 20 %”. Fråga och svar bildar tillsammans ett stabilt konstruktionspar inom samma semantiska fält. Detta står i kontrast till allmänspråket, där förändring ofta uttrycks utan exakt måttsättning (Kennedy & Levin 2008). I Svensk ordbok ges exemplet ”Vattennivån steg oroväckande”, där förändringen i stället värderas (SO 2026).

Tonåringens formulering visar hur en tillvänjning till ett ämnesformat språk tillämpat i en vardaglig situation blir till ett kommunikativt misslyckande. Genom en detaljerad analys av förändringskonstruktioner i matematik visar bidraget hur den ämnesspecifika språkanvändning som betonas i styrdokumenten (Skolverket 2022) tar språklig form i konkreta konstruktioner, och således även vilka krav detta ställer på elevers förmåga att skilja mellan språkliga praktiker. Den didaktiska konsekvensen för svenskämnet ligger därmed inte i att ta ansvar för sådana konstruktioner, utan i att synliggöra hur frågor och formuleringar styr möjliga svar samt att utveckla elevers metaspråkliga förståelse för register, situationsanpassning och språkliga normskillnader.

Referenser

Dunn, J. (2024). *Computational construction grammar: a usage-based approach.* Cambridge University Press.
Kennedy, C., & Levin, B. (2008). Measure of change: The adjectival core of degree achievements. I L. McNally & C. Kennedy (Red.), *Adjectives and adverbs: Syntax, semantics, and discourse* (s. 156–182). Oxford University Press.
Ribeck, J. (2015). *Steg för steg: Naturvetenskapligt ämnesspråk som räknas.* Diss. Göteborgs universitet.
Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (Lgr22). Skolverket.

SO (2026). *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien. 2.* Svenska Akademien. [www.svenska.se]

51. Godkända att använda? Om rekommenderade digitala tjänsters potential för röst och agentskap i svenskämnet

Linnea Wenell[1]
[1] Högskolan i Gävle, Avdelningen för utbildningsvetenskap

Digital teknologi är på intet sätt nytt i det svenska skolsystemet, men den digitala teknologin har på senare tid uppmärksammats som ett hot mot elevers integritet och självbestämmande (Lupton & Williamson 2017). Samtidigt framställs digital teknologi som sätt att låta elevernas röster höras och därigenom som främjande demokrati och agentskap (Molin 2020; Kjällander 2022; Stenliden & Martín Bylund 2023; Öberg 2024). Vi vet att digitala läromaterial används i svenskämnet och detta har exempelvis resulterat i att texter lyssnas på eller att spel spelas, liksom att data samlas in (Wenell 2025).

För att värna om elevers integritet och självbestämmande i den digitala världen har kommuner upprättat samlingssidor med digitala tjänster som är godkända att använda. Dock vet vi inte vilka möjligheter dessa ger elever att använda sina röster eller vilka risker som föreligger avseende elevers agentskap ifråga om självbestämmande över data. Därför är studiens syfte att utreda potentialer för röst och agentskap i digitala tjänster genom frågeställningarna:

1. Vad uppmanas elever att göra i de digitala tjänsterna och vilka möjligheter till egen röst ges?
2. Vilka data samlar de digitala tjänsterna in och i vilka syften?

För att besvara forskningsfrågorna analyseras material från en kommuns samlingssida. Totalt ingår 60 digitala tjänster och dessa analyseras med två huvudsakliga fokus: vad uppmanas eleverna att göra i tjänsterna, samt vilken data uppger tjänsterna att de samlar in. Analysen görs med hjälp av en diskursanalytisk ansats där fokus ligger på vilka *digitala handlingar* som påbjuds i tjänsterna, liksom på hur det i användarvillkoren framskrivs syften med hur data hanteras, dvs. en *syftesanalys* (van Leeuwen 2008).

Preliminära resultat indikerar att digitala tjänster fokuserar på ordinlärning genom quiz och ljuduppläsning av skönlitteratur. Elever uppmanas därigenom att *handla* genom att *klicka* och *lyssna*, ofta individuellt. Flera tjänster samlar in data i syfte att förbättra tjänsten, medan andra samlar in data för att sälja vidare, vilket underminerar elevers agentskap.

Utifrån de preliminära resultaten kan den initiala slutsatsen dras att de digitala tjänsterna inte möjliggör för elevers röster att höras, samtidigt som flera digitala tjänster är säkra avseende elevers integritet. Det antyder en spänning mellan dels trygghet och säkerhet, dels potential för demokratiska arbetssätt.

Referenser

Kjällander, Susanne, 2022: Att känna sig hemma i den digitala världen. Digital kompetens och demokrati utifrån tre perspektiv: elevernas, rektorns och lärarnas. I: *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk*, *8*.

van Leeuwen, Theo, 2008: *Discourse and practice: new tools for critical discourse analysis*. Oxford: Oxford University Press.

Lupton, Deborah & Williamson, Ben, 2017: The datafied child: The dataveillance of children and implications for their rights. *New Media & Society*, *19*(5). S. 780–794.

Molin, Lisa, 2020: *Kritiskt digitalt textarbete i klassrummet*. Diss. Göteborgs universitet: Institutionen för tillämpad IT.

Stenliden, Linnéa & Martín Bylund, Anna (red.), 2023: *Kvalitativ (digital) kompetens: En studie av multimodalitet i svenskundervisningen på högstadiet och gymnasiet.* Linköping: Skrifter från Forum för ämnesdidaktik.

Wenell, Linnea, 2025: *Det digitaliserade svenskämnet? Digitalism och digital teknologi i utbildningspolicy och i svenskämnespraktiker på högstadiet*. Diss. Uppsala universitet: Institutionen för nordiska språk.

Öberg, Johanna, 2024: *Digitala resursers påverkan på delaktighet i lärmiljöer: en studie av högstadieelevers delaktighet*. Diss. Stockholms universitet: Institutionen för data- och systemvetenskap.

52. Grammatik och skrivundervisning inom vuxenutbildningen

Karin Wesslén[1]
[1] Institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet

Grammatiken har länge haft en relativt svag ställning inom svenskämnets skrivundervisning. I läroplanen Gy11 för gymnasieskolan, som gällde vid tiden för studiens materialinsamling och därmed utgjort studiens utgångspunkt, fick dock grammatiken en mer framträdande roll i undervisning kopplad till skrivande. Samtidigt har svenska forskningsstudier om grammatikdidaktik varit relativt få, medan internationell forskning visat betydelsen av explicit undervisning om språk och genre för elevers skrivutveckling (t.ex. Moor m.fl., 2018; Myhill, 2018; Schleppegrell, 2016). Mot denna bakgrund syftar studien till att undersöka grammatik- och skrivundervisning inom kommunal vuxenutbildning i svenska och svenska som andraspråk. Fokus riktas dels mot vilka lexikogrammatiska bearbetningar elever genomför i sina texter efter undervisningen och i vilken mån dessa är skriftspråkligt och genremässigt anpassade, dels mot hur eleverna värderar undervisningen i grammatik och skrivande.

Studien genomfördes som ett undervisningsutvecklande forskningsarbete med en interaktiv forskningsstrategi, där undervisning i grammatik och skrivande utvecklades i samverkan med två lärare inom kommunal vuxenutbildning. Undervisningskontexten präglades av begränsad undervisningstid och koncentrerade studieupplägg, vilket är kännetecknande för kommunal vuxenutbildning och innebar att det explicita språkarbetet genomfördes under relativt kort tid. Elever i svenska 2 och svenska som andraspråk 2 deltog i sju undervisningstillfällen, medan elever i svenska 3 och svenska som andraspråk 3 deltog i fyra, vilket relaterades till de skilda kursmålen och kursuppläggen i respektive kurs. Materialet består av 116 elevtexter i argumenterande och utredande genrer, skrivna före och efter undervisningen, samt 12 elevintervjuer. Textmaterialet analyserades genom kombinerade kvantitativa och kvalitativa metoder med utgångspunkt i systemisk-funktionell lingvistik, medan intervjuerna bearbetades genom kvalitativ innehållsanalys.

Resultaten visar att den funktionellt inriktade grammatikundervisningen främst bidrog till kvalitativa förändringar i elevernas skrivande snarare än till tydliga kvantitativa förändringar i användningen av lexikogrammatiska resurser. Texterna förändrades mot ett mer dialogiskt, analytiskt och skriftspråkligt orienterat språkbruk, samtidigt som eleverna uppfattade undervisningen som meningsfull och stödjande för skrivutveckling. Resultaten pekar dock på att förändringarna var gradvisa, selektiva och starkt beroende av undervisningens tidsmässiga och organisatoriska villkor.

Referenser

Moore, J., Schleppegrell, M., & Palincsar, A. S. (2018). Discovering disciplinary linguistic knowledge with English learners and their teachers: Applying systemic functional linguistics concepts through design-based research. Tesol Quarterly, 52(4), 1022-1049.

Myhill, D. (2018). Grammar as a meaning-making resource for improving writing. L1–Educational Studies in Language and Literature, 18, 1-22.

Schleppegrell, M. J. (2016). Systemic functional grammar in the K–12 classroom. In Handbook of research in second language teaching and learning (pp. 384-396). Routledge.

53. Grammatiskt innehåll och presupponerad kunskap – en analys av grundlärarutbildningens kursplaner och kurslitteratur i svenska

Johanna Prytz[1], Camilla Thurén[1]
[1] Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola, Sverige

Forskning visar att lärare och blivande lärare i förstaspråket upplever grammatik som väldigt utmanande, och grammatikkunskaperna i denna grupp framstår som otillräckliga (Bandh 2026, Brøseth & Nygård 2023, Elsner 2021, Nygård & Brøseth 2021, Myhill m.fl. 2013). Det finns även ett glapp mellan den kontextualiserade, integrerade och/eller undersökande undervisning som grammatikdidaktisk forskning framhåller och de mer traditionella föreställningar och förhållningssätt som förekommer i skolan och i svenskämnets läromedel (Lim Falk & Riad 2017, Malmberg 2020, Strandberg 2023, Strzelecka & Boström, 2014).

Som ett led i att undersöka hur ett sådant glapp kan uppstå och vidmakthållas, och för att öka kunskapen om lärarstudenters förutsättningar att utveckla grammatisk kunskap, riktar vi här blicken mot grammatiskt innehåll i grundlärarutbildningens kursplaner och kurslitteratur inom kurserna i svenska, vid sex olika lärosäten. Syftet är att belysa vilken grammatisk kunskap utbildningens grammatiska delar tillhandahåller och vilken grammatisk kunskap utbildningen förutsätter.

Undersökningens frågeställningar är:

1. Hur kontextualiseras grammatisk kunskap i lärandemål och kursbeskrivningar?
2. Hur beskrivs och kontextualiseras grammatisk kunskap i kurslitteratur med grammatiskt innehåll?
3. Hur aktualiseras och kontextualiseras grammatisk kunskap i övrig kurslitteratur?
4. Hur förhåller sig kurslitteraturen till kursplanerna?

Frågeställningarna besvaras genom en tematisk analys av kursbeskrivningar och lärandemål i kursplaner, samt av kurslitteratur med och utan explicit grammatiskt fokus. Analysen av kurslitteratur riktar in sig på hur grammatisk kunskap framställs i grammatiklitteratur respektive aktualiseras i övrig litteratur.

Preliminära resultat visar spänningar mellan grammatiklitteratur och övrig kurslitteratur, samt mellan olika lärandemål. Detta innebär att studenter och lärarutbildare i hög grad själva behöver skapa kopplingar mellan grammatiskt innehåll och andra delar av utbildningen. I föredraget diskuterar vi hur kurslitteraturen stödjer lärande av grammatisk kunskap samt vilka förutsättningar kurslitteraturen erbjuder lärarstudenter att utveckla en fördjupad förståelse av grammatiska samband mellan olika ämnesområden inom ramen för kurserna i svenska i lärarutbildningen.

Referenser

Bandh, E. (2026). *Trösklar och knutar inom grammatiken: teori och* praktik. [Doktorsavhandling]. Lund: Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.

Braun, V. & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: a practical guide*. London: Sage.

Brøseth, H. & Nygård, M. (2023). Norwegian first-year student teachers' knowledge of L1 grammar. *L1-Educational Studies in Language and Literatur*e, 23. S. 1–30. doi:10.21248/l1esll.2023.23.1.411.

Elsner, D. (2021). Knowledge about grammar and the role of epistemological beliefs. *Pedagogical Linguistics*, Vol 2, Issue 2. S. 107–128. doi:10.1075/pl.21003.els.

Lim Falk, M., & Riad, T. (2016). Lingvistisk litteracitet i skolan – Ett möte mellan språkforskare och lärare. I E. Bergh Nestlog & N. Larsson (Red.), *Svenska – ett kritiskt ämne*. Natur & Kultur. S. 88–108.

Malmberg, A. (2020). Grammatikövningar i läromedel för Svenska 1. I: M. Johansson, B-G, Martinsson & S. Parmenius Swärd (Red.), *Bildning, utbildning, fortbildning*. Trettonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning. S. 160–175. Linköpings universitet.

Myhill, D., Jones, S. & Watson, A. (2013). Grammar matters: How teachers' grammatical knowledge impacts on the teaching of writing. *Teaching and Teacher Education*, 36. S. 77–91. doi:10.1016/j.tate.2013.07.005.

Nygård, M. & Brøseth, H. (2021). Norwegian teacher students' conceptions of grammar. *Pedagogical Linguistics*, Vol 2, Issue 2. S. 129–152. doi:10.1075/pl.21005.nyg.

Strandberg, A. (2023). *En del i helheten: En studie av kontextualiserad grammatikundervisning i gymnasieskolan*. [Doktorsavhandling]. Luleå: Luleå tekniska universitet.

Strzelecka, E., & Boström, L. (2014). Lärares strategier i grammatikundervisning i svenska (Utbildningsvetenskapliga studier 2014:2). Mittuniversitetet, Avdelning för utbildnings vetenskap.

Van Rijt, J. (2020). *Understanding grammar: the impact of linguistic metaconcepts on L1 grammar education*. [Doktorsavhandling]. Nijmegen: Radboud University.

54. Gymnasieelevers röst och agentskap i argumenterande texter

Erik Falk[1]
[1] Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk, Sverige

Undervisningen i svenska ska enligt ämnesplanen i Gy25 ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att underbygga ställningstaganden, bemöta andras åsikter och påverka beslutsprocesser som aktiva samhällsmedborgare. Men många elever har i skolans skrivuppgifter svårigheter att skriva övertygande argumenterande text, vilket både tidigare forskning (Nyström Höög 2010) och beprövad erfarenhet från till exempel nationella prov har visat. Den här studiens syfte är att utreda elevers förmåga att göra sin egen röst hörd och utöva agentskap genom att tydligt ta ställning i argumenterande text. Frågan är hur eleverna förhåller sig till andras åsikter och i vilken grad de uttrycker sin egen ståndpunkt. Materialet består av betygsatta lösningar på flera nationella prov i svenska i vilka gymnasieelevernas uppdrag är att skriva debattinlägg. Dessa elevtexters *textaktiviteter* (Nordenfors 2021) och *retoriska struktur* (Breivega Rongen 2022) undersöks. Analysens resultat visar att elevers debattinlägg, även de med ett högre betygsomdöme, snarare liknar utredande eller resonerande uppsatser utan entydig ståndpunkt. Elevers debattinlägg med högsta betyg däremot är genremedvetna. De uttrycker egna och andras åsikter, bemöter avvikande synpunkter och tvekar inte att ta ställning i sakfrågan. Studiens resultat diskuteras med stöd av Bachtins begrepp *heteroglossi* och *intertextualitet* (Ajagán-Lester m.fl 2003). Slutsatsen blir att förmågan att både bemöta andras åsikter och underbygga sitt eget ställningstagande varierar tydligt i materialet, men variationen visar också att skrivundervisningen har möjligheter att utveckla elevernas röst och agentskap i argumenterande texter.

Referenser

Ajagán-Lester, L., Ledin, P. & Rahm, H. (2003). Intertextualiteter. I: Teore-tiska perspektiv på sakprosa, red. av B. Englund & P. Ledin. Lund. (S. 203–237).

Breivega Rongen, K. M. (2022). Drøftande skriving på ungdomssteget. Ein elevtekstanalyse med utgangspunkt i stasislæra. I: *Maal og minne 1:2022*. (S. 1–43).

Nordenfors, M. (2021). *Elevernas texter. Redskap för textanalys, textsamtal och bedömning*. 2 uppl. Studentlitteratur.

Nyström Höög, C. (2010). *Mot ökad diskursivitet? Skrivutveckling speglad i provtexter från årskurs 5 och årskurs 9.* (Svenska i utveckling 27. FUMS Rapport nr 228). Uppsala.

Skolverket (2025). Ämnesplan i svenska.

55. Gymnasieelevers skrivprocesser i svenska i en tid av generativ AI

Jenny Edlund[1]
[1] Göteborgs Universitet

Generativ AI (genAI) har förändrat villkoren för skolans skrivundervisning (Bergmark et al., 2024; Edlund & Randahl, 2026). Studier visar att genAI kan erbjuda elever stöd i skrivprocessen med till exempel struktur och korrektur, men också att otillåten användning med att skapa text kan leda till bristande skrivutveckling hos elever och svårigheter för lärare att bedöma elevers faktiska skrivkunskaper (t.ex. Chan & Tsi, 2023; Dergaa et al., 2023; Kalantzis & Cope, 2024).

Svenskämnet ansvarar för elevers skrivutveckling och de resurser som elever använder i sitt skrivande. Denna studie intresserar sig för gymnasieelevers skrivande i svenska i relation till de förändrade villkor som genAI skapar. Syftet är att bidra med kunskap om elevers föreställningar om skrivande och om hur deras skrivprocesser i svenskämnet påverkas av genAI. Vägledande är följande frågor:

1. Vilka normer om skrivande framträder när elever samtalar om skrivande och genAI?
2. Hur påverkas elevers skrivprocesser av förekomsten av genAI?

Teoretiskt utgår studien ifrån ett literacyperspektiv, där skrivande betraktas som en social praktik präglad av normer för vad som räknas som legitim textproduktion (Street,1984; Gee,1989). Studiens empiri har insamlats i två olika gymnasieklasser i svenska, en på Teknikprogrammet och en på Samhällsprogrammet, och består av drygt 300 loggböcker och tre fokusgruppsintervjuer i samband med två olika skrivförlopp. Materialet består också av elevernas skriftliga förberedelsematerial och examinerande texter i skrivförloppet.

Preliminära resultat visar att elevernas relation till genAI präglas av både osäkerhet och strategiska överväganden. Vissa elever menar att de använder den nya tekniken för att generera idéer och strukturera text i förberedelser inför det examinerande skrivandet, medan andra avstår helt på grund av oro för fusk eller rädsla för minskat lärande. Resultatet indikerar att eleverna är osäkra på vad som räknas som ”eget” skrivande i relation till genAI. De verkar förhandla, främst med sig själva, om i vilka delar av skrivprocessen som det är legitimt att använda genAI som stöd eller inte. Eleverna framstår som överens om att deras handlingsutrymme främst finns i de förberedande delarna av skrivprocessen, eftersom den examinerande texten skrivs i provliknande former i klassrummet.

Referenser

Bergmark, Ulrika, Graeske, Caroline, Jonsson, Johanna, Maria Karlsson, Sara Viklund, Christina Wiklund & Linda Wikström (2024). *AI i undervisningen – från fusk till framtidstro*. Forskning och utveckling i förskola och skola (Fufos) vol. 2, nr 2. Piteå kommun.

Chan, Cecilia K.Y. & Tsi, Louisa.H.Y. (2023). *The AI revolution in education: will AI replace or assist teachers in higher education?* University of Honkong.

Dergaa, Ismail, Chamari, Karim, Zmijewski, Piotr & Saad, Helmi Ben. (2023). “From human writing to artificial intelligence generated text: Examining the prospects and potential threats of ChatGPT in academic writing”. *Biology of Sport, 40*(2), 615–622. https://doi.org/10.5114/biolsport.2023.118640

Edlund, Jenny & Randahl, Ann-Christin. (2026). "Generativ AI i skrivundervisningen. Svensklärares föreställningar om skrivpraktiker i förändring". Sextonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning (SMDI16). Framtidens svenskämne – tradition och förnyelse. Luleå tekniska universitet.

Gee, James Paul (1989). “What Is Literacy?”. *Journal of Education* 171(1), s.18–25.

Kalantzis, Mary, & Cope, Bill (2024). “Literacy in the time of artificial intelligence”. *Reading Research Quarterly, 60*(1/e591). https://doi.org/10.1002/rrq.591
Street, Brian Vincent (1984). *Literacy in Theory and Practice*. Cambridge University Press.

56. Hur svenska tonåringar skriver med och utan AI: Ett skrivutvecklingsperspektiv

Victoria Johansson[1], Åsa Wengelin[2], Simone Löhndorf[1], Eva Lindgren[3], Carina Hermansson[4]
[1] Högskolan Kristianstad
[2] Göteborgs Universitet
[3] Umeå Universitet
[4] Stockholms Universitet

Tidigare beskrivningar av skrivutveckling under tonårstiden har i textstudier visat starka utvecklingstrender för textlängd, lexikon och grammatik (Berman & Verhoeven, 2002; Löhndorf, 2021; Myhill, 2008), och i skrivprocesstudier sett hur revisionsstrategier utvecklas (Johansson, 2009). Men vad händer med texter och skrivprocesser idag när elever kan skriva med AI? Och hur kan skrivande med AI användas didaktiskt medvetet? En ny OECD-rapport (2026) lyfter hur AI tillsammans med pedagogiskt medvetna val kan öka lärande och användningen av kritiskt tänkande, men pekar även på att användningen av AI-verktyg inte automatiskt leder till ökat lärande, utan att lärare behöver göra informerade, pedagogiska val. Denna studie bidrar till att sådana val kan göras i skrivundervisningen.

Detta är en tvärsnittsstudie som undersöker hur elever på högstadiet och gymnasiet skriver utredande texter med och utan generativ AI. Syftet är att utforska såväl texter som skrivprocesser, och om, och i så fall hur, dessa skiljer sig åt mellan elever i olika årskurser. Följande forskningsfrågor undersöks: Hur ser texter och skrivprocesser ut med och utan användning av AI? Finns det åldersrelaterade skillnader?

I studien deltog elever (n = 52), i åldrarna 13, 15 och 18 år, i ett klassrumsexperiment, där varje deltagare skrev två jämförbara, utredande texter: en tmed elevernas vanliga ordbehandlingsprogram; en där eleverna fick arbeta med AI. Texterna samlades in, och skrivprocesserna dokumenterades med skärminspelningar. Eleverna deltog också i uppföljande gruppintervjuer.

Textanalyserna visar att eleverna skrev språkligt åldersadekvata texter utan AI, liknande texter i tidigare forskning. I AI-texterna använde13-åringarna oftast AI för att prompta fullständiga texter; 15-åringarna använde AI för att få innehållsidéer, men skrev mestadels om texten; 18-åringarna använde inte sällan AI för revision av den egna texten. I intervjuerna uttrycks ambivalens inför vilken text eleverna är mest nöjda med. En del tycker texten utan AI är bättre ”när man har tänkt ut texten själv”, och andra att AI-texten är bättre för ”det kom upp nya idéer”.

Studien ökar kunskapen om hur AI används av elever i skolan idag, och väcker frågor dels om hur AI kan stötta elever i olika åldrar, dels hur lärare kan göra medvetna val i att arbeta med AI i skrivundervisningen.

Referenser

Berman, R., and Verhoeven, L. (2002). Cross-Linguistic perspectives on the development of text-production abilities: speech and writing. *Written Language and Literature*, 1–43. doi: 10.1075/wll.5.1.02ber

Johansson, V. (2009). *Developmental aspects of text production in writing and speech.* Dissertation. Lund: Lund University.

Löhndorf, S. (2021). *Development of adjectival use and meaning structures in Swedish students' written production*. Dissertation. Lund: Lund University.

Myhill, D. (2008). Towards a linguistic model of sentence development in writing. *Language Education*. 22, 271–288. doi: 10.2167/le775.0

58. Hästboken som alternativt flickrum / motståndsrum

Helen Asklund[1], Lena Manderstedt[2], Ann-Sofie Persson[3]
[1] Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap vid Mittuniversitetet, Sverige
[2] Institutionen för hälsa, lärande och teknik vid Luleå tekniska universitet, Sverige
[3] Institutionen för kultur och samhälle, Linköpings universitet, Sverige

Hästboken är central i många flickors litterära repertoar och samtidigt nära knuten till stallkulturen och det praktiska utövandet av ridning (Manderstedt, Asklund & Persson, 2021a). I våra tidigare studier framträder hästboken också som ett didaktiskt och emotionellt rum där läsare bearbetar rädsla, osäkerhet och känslan av att inte passa in, samtidigt som läsningen bidrar till identifikation, kunskapsutveckling och empowerment. Närheten till den verkliga stallmiljön är central i läsarnas berättelser om sin läsning och tidigare forskning har visat hur stallmiljön fungerar som ett alternativt rum för flickskap där traditionella genusnormer delvis omförhandlas (Asklund, 2013; Forsberg, 2007; Hedenborg, 2006).

Med inspiration från Bachtins kronotopbegrepp förstås stallmiljön och hästboksläsningen här som en tröskelkronotop – ett rum för övergång, förhandling och transformation där flickor genom läsning och deltagande i stallkulturen utvecklar röst, handlingskraft och alternativa sätt att vara flicka. Tröskelkronotopen möjliggör rörelser mellan rädsla och mod, beroende och självständighet, samt mellan normativa och alternativa genuspositioner. Hästboken fungerar därmed inte enbart som underhållning, utan som ett erfarenhetsrum där identitet, agens och motstånd förhandlas genom både fiktion och praktik.

Syftet är att undersöka hur läsare av hästböcker beskriver relationen mellan läsning, identitet och agens, med särskilt fokus på hur hästboksläsning möjliggör upplevelser av röst, empowerment och alternativa former av flickskap. Studien utgår från följande frågor:

- Hur beskriver läsarna att hästboksläsningen påverkat deras självbild och känsla av handlingskraft?
- På vilka sätt kopplas hästboksläsning till stallkultur, mod och ansvarstagande?
- Hur framträder hästboken som ett rum för identifikation, motstånd och alternativa genuspositioner?

Materialet består av cirka femtio intervjuer med hästboksläsare från olika generationer. Analysen bygger på kvalitativ tematisk analys (Braun & Clarke, 2022) och relateras till teorier om agens och empowerment (Askheim & Starrin, 2007; Biesta & Tedder, 2007), där agens förstås som relationellt, situerat och ekologiskt snarare än individuellt.

Resultaten visar att hästboksläsningen ofta fungerar som ett stöd i processer där läsarna utvecklar mod, självständighet och handlingsutrymme. Läsarna beskriver hur identifikation med fiktiva karaktärer bidragit till att de fortsatt rida, vågat utmana sig själva och utvecklat en starkare känsla av röst och agens. Samtidigt framträder stallkulturen och hästboken som sammanflätade motståndsrum där alternativa former av flickskap möjliggörs och förhandlas.

Referenser

Asklund, H. (2013). *Hästflickan i förändring i Linn Hallbergs och Pia Hagmars hästböcker*. I *Flicktion: Perspektiv på flickan i fiktionen*. Universus Academic Press.

Asklund, H., Manderstedt, L., & Persson, A.-S. (2024). ”När vi rider tillsammans känns hon mer som en kompis än som en mamma”: Modersvariationer i tre hästbokserier av Pia Hagmar. *Barnboken – tidskrift för barnlitteraturforskning*, 47.

Askheim, O. P., & Starrin, B. (2007). *Empowerment i teori och praktik*. Gleerups.

Biesta, G., & Tedder, M. (2007). Agency and learning in the lifecourse: Towards an ecological perspective. *Studies in the Education of Adults*, 39(2), 132–149.

Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis : a practical guide*. SAGE.

Forsberg, M. (2007). *Manegen är krattad: om flickors och kvinnors företagsamhet i hästvärlden*. Uppsala universitet.

Hedenborg, S. (2006). Från Den svarta hingsten till Klara, färdiga, gå: Stallbackskultur i hästboken under andra hälften av 1900-talet. *Barnboken*, 29(1), 20–33.

Manderstedt, L., Asklund, H., & Persson, A.-S. (2021a). Hästboken – en älskad men bortglömd genre. *Svenskläraren*, 3, 24–25.

Manderstedt, L., Asklund, H., & Persson, A.-S. (2021b). Riders as Readers: A Pilot Study on the Horse Story Genre and its Readers. I *Book of Abstracts: Equine Cultures in Transition Conference: Past, Present and Future Challenges*, 23.

Persson, A.-S. (2020). Narrative Strategies Giving Voice to the Silenced Subject: The Horse in Fiction for Children. *Barnboken*, 43.

Persson, A.-S., Asklund, H., & Manderstedt, L. (2025). Hästboken som exempel på genreböckers didaktiska potential i skolans litteraturundervisning och värdegrundsarbete. Presentation vid konferensen *Globala perspektiv på litteraturundervisning*, Linköping, 2–3 oktober 2025.

59. Högläsning och meningsskapande hos 6-åringar: Samtal, bilder och elevröster i litteraturundervisning

Kristina Lundgren[1]
[1] Högskolan Kristianstad, Lärarutbildningen, Sverige

Högläsning är en etablerad undervisningspraktik i de tidiga skolåren och framhålls som betydelsefull för elevers språkutveckling och textförståelse (Mol et al., 2009). Samtidigt finns idag begränsad kunskap om hur elevers textförståelse tar form i gemensamma textsamtal och hur undervisningen skapar förutsättningar för elevernas meningsskapande. I relation till svenskämnets demokratiska uppdrag aktualiseras frågor om hur litteraturundervisning kan ge elever möjlighet att uttrycka perspektiv och skapa förståelse tillsammans med andra. Detta blir särskilt relevant i arbete med bilderböcker, där förståelse utvecklas i samspelet mellan verbalspråk och visuella uttryck (Dahl et al., 2026).

Studien tar sin teoretiska utgångspunkt i Langers (2005) teori om litterära föreställningsvärldar och i ett sociokulturellt perspektiv på lärande inspirerat av Vygotskij (1978). Förståelse ses där som något som utvecklas i samspel och dialog med andra.

Syftet med studien är att undersöka hur högläsning organiseras som undervisningspraktik i en grupp med 6-åriga elever samt hur elever använder de meningsskapande möjligheter som erbjuds i högläsningens samtal och interaktioner. Följande forskningsfrågor behandlas: (1) Hur organiseras högläsning som undervisningspraktik i förskoleklass? och (2) Hur använder elever de meningsskapande möjligheter som erbjuds i högläsningens samtal och interaktioner?

Det empiriska materialet består av videoinspelade högläsningssituationer, elevsamtal och elevenkäter från undervisning i en 6-årsgrupp där bilderböcker används som gemensamma texter. Enkäterna fokuserar på elevernas upplevelser av hur bilder, lärarens frågor och gemensamma samtal stödjer deras förståelse av berättelserna.

Preliminära resultat visar att högläsning organiseras genom återkommande samtalsmönster. Lärares frågor om bilddetaljer, uppföljningar av elevsvar och gemensamma tolkningar erbjuder olika meningsskapande möjligheter i undervisningen. Resultaten visar vidare att elever använder bilddetaljer, tidigare erfarenheter och gemensamma samtal för att göra inferenser, utveckla tolkningar och skapa sammanhang i berättelserna. Detta framträder också i elevernas återberättanden. Studien bidrar därmed med kunskap om hur högläsning organiseras som undervisningspraktik och hur elever använder de meningsskapande möjligheter som erbjuds i samtal om bilderböcker.

Referenser

Dahl, C., Ingemansson, M., & Smedberg Bondesson, A. (2026). Gemensam bilderboksläsning av Ollianna. I K. Hermansson, & A. Nordenstam (Red.), *Läsning och gestaltning: Att arbeta med litteratur på mellanstadiet* (s. 21-42). Studentlitteratur.

Langer, J. A. (2005). *Envisioning literature: Literary understanding and literature instruction* (2nd ed.). Teachers College Press.

Mol, S. E., Bus, A. G., & de Jong, M. T. (2009). Interactive book reading in early education: A tool to stimulate print knowledge as well as oral language. *Review of Educational Research, 79*(2), 979–1007. https://doi.org/10.3102/0034654309332561

Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

60. Jag och Co-pilot som skrivpartner. Om röst och agentskap i svensklärarstudenters textbearbetning med AI

Marie Nordmark[1]
[1] Högskolan Dalarna. Institutionen för språk, litteratur och lärande, Sverige

I ämnesplanen för svenska beskrivs att gymnasieskolans svenskundervisning ska behandla användning av digitala verktyg för textbearbetning och respons på texter (Svenska – Nivå 1, 2025). Samtidigt finns höga förväntningar på att lärarutbildningar ska förbereda lärarstudenterna på att planera, undervisa och reflektera kring läs- och skrivundervisning där digitala verktyg ingår (Nordmark, 2023; SOU 2024:81). Tidigare forskning har visat att generativa AI-verktyg påverkar studenters skrivande och deras uppfattningar om textbearbetning och respons, men kunskapen är begränsad om hur lärarstudenter förhandlar röst och agentskap i AI-medierad textbearbetning. Syftet med detta bidrag är att undersöka hur svensklärarstudenter förhåller sig till och använder AI-verktyget Co-pilot i textbearbetning, med särskilt fokus på hur röst och positionering konstrueras. Studien tar teoretisk utgångspunkt i appraisalteori (Martin & White, 2005; Halliday & Matthiessen, 2014). Följande forskningsfrågor ställs:

1. Vilka värderingar uttrycks i relation till Co-pilots respons?
2. Hur konstrueras röst och positionering i studenternas textbearbetning?
3. Hur uttrycks graderade resurser i studenternas texter?

Materialet består av Zoominspelningar och reflektionstexter med 11 lärarstudenter. Preliminära resultat visar att lärarstudenterna i hög grad betonar egna intentioner och skribentidentitet i mötet med Co-pilots förslag, men också att AI-responsen kan inta en auktoritativ position i textbearbetningen. Arbetet väcker både osäkerhet och motivation samt genererar insikter om responsens roll i skrivutveckling. Erfarenheterna relateras även till studenternas föreställningar om sin framtida skrivundervisning i gymnasieskolan.

Nyckelord: svenskundervisning, ämneslärarutbildning, AI, appraisal, skrivdidaktik, textbearbetning, respons

Referenser

Halliday, M.A.K., & Matthiessen, C.M.I.M. (2014). *Halliday's introduction to functional grammar*. Routledge.
Martin, J.R. & White, P. R. R. (2025). *The language of evaluation. Appraisal in English*. Palgrave MacMillan.
Nordmark, M. (2023). Legitimation of digitalisation in education. A case study of vocational student teachers´ lesson plans. *Utbildning & Lärande, 17(1), 65—83.* https://doi.org/10.58714/ul.v17i1.12757
SOU 2024:81. (2024). *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning.* https://www.regeringen.se/contentassets/a1902cd0a0b94cee96972507f4a6c000/amneskunskaper-och-lararskicklighet---en-reformerad-lararutbildning-sou-202481.pdf
Svenska- Nivå 1 [ämnesplan-GY25]. (2025). Skolverket. https://gy25.se/gy25/sven/sven1000x

61. Komma till tals. Didaktisk skönlitteratur i ett professionsövergripande litteraturarbete på temat nätetik

Jonas Asklund[1]
[1] Högskolan Kristianstad

Begreppet ”det kompetenta barnet” används ofta för att beskriva en historisk utveckling i barnlitteraturen i riktning mot en ökad handlingskraft hos unga romanfigurer (Kåreland, 2006). Studier med utgångspunkt i vuxennormativ teori (Nikolajeva, 2009; 2010) visar emellertid att ungas egenmakt ofta omgärdas av en rad förbehåll i barn- och ungdomslitteraturen. Mot den bakgrunden presenteras här en kritisk analys av framställningen av ung handlingskraft i en serie korta mellanåldersböcker, tänkta som en lärresurs i undervisningen om nätetik. Det handlar om en form av didafiktion som aktivt söker sin läsare för att rikta vederbörandes blickar mot ett visst samhällsfenomen i syfte att möjliggöra lärande (Ågerup, 2018; 2023) – genom inkänning, igenkänning och kanske också chock (Felski, 2008; 2020). Mitt syfte är tudelat eftersom jag jämte denna textanalys även undersöker pedagogernas inledande tankar om materialets didaktiska potential (Alkestrand, 2016) när det gäller frågan om huvudpersonens agentskap (Biesta 2009; 2020). Det undersökta litteraturarbetet leds gemensamt av klasslärare, skolbibliotekarien och elevhälsopersonal.

Två frågor vägleder mig i analysen: Vilka former av handlingskraft hos den unga huvudpersonen är möjliga att gestalta inom de här ramarna? Hur ser pedagogerna på möjligheterna att resonera om barns handlingskraft med utgångspunkt i dessa skönlitterära texter?

Frågorna besvaras med hjälp av en narratologisk analys av Caroline Engvalls tolv berättelser om den unga Noelia (förlaget Boksmart) och en diskursanalys av ett intervjumaterial som inhämtas i samband med två fokusgruppsintervjuer med de pedagoger som planerar och genomför arbetet med *Noelias hemlighet* (2020) i en mellanstadieklass. De preliminära resultaten visar att huvudpersonens egenmakt villkoras på flera sätt i berättelserna om Noelia; hennes handlingskraft visar sig inte främst genom att hon aktivt löser olika problem – snarare handlar det om att hon når insikter i dessa berättelser, drar gränser och slutligen också söker hjälp hos en trygg vuxen. Hur pedagogerna förhåller sig till de didaktiska implikationerna av denna mycket villkorade form av handlingskraft inom fiktionens ramar är en fråga som ävenledes kommer att diskuteras under mitt bidrag.

Referenser

Alkestrand, M. (2016). *Magiska möjligheter. Harry Potter, Artemis Fowl och Cirkeln i skolans värdegrundsarbete*. Makadam.

Biesta, G. (2009). Good education in an age of measurement. On the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability 21*, s. 33-46 Doi:10.1007/s11092-008-9064-9

Biesta, G. (2020). Risking ourselves in education. Qualification, sozialisation, and subjectification revisited. *Educational Theory 70*(1), s. 89-104.

Felski, R. (2008). *Uses of Literature*. Blackwell pub.

Felski, R. (2020). *Hooked. Art and Attachement*. The University of Chicago Press.

Kåreland, L. (2006). Det är precis som om du var min mamma: Det kompetenta barnet - ett tema i barnlitteraturen. I Marianne Eskebæck Larsen (red.), *Nedslag i børnelitteraturforskningen. 7.* Center for børnelitteratur. Roskilde universitetsforlag, s. 165-186.

Nikolajeva, M. (2009). Theory, post-theory, and aetonormativity. *Neohelicon 36*, 13-24. https://doi.org/10.1007/s11059-009-1002-4

Nikolajeva, M. (2010). *Power, voice and subjectivity in literature for young readers*. Routledge.

Ågerup, K. (2013). Knowing an arab. Yasmina Khadra and the aesthetics of didactic fiction. *Critique. Studies in Contemporary Fiction 59*(29), 180-190. https://doi.org/10.1080/00111619.2017.1373057
Ågerup, K. (2023). Att närma sig Mellanöstern genom fiktionsläsning. Gymnasielever läser Yasmina Khadras Sirenerna i Bagdad. *Forskning om undervisning och lärande 11*(2), 6-29.

62. Kortskrivande – att ge eleven röst?

Petra Magnusson[1], Christina Lindh[1]
[1] Högskolan Kristianstad

Denna studie undersöker hur elevers röst kommer till uttryck i mellanstadieelevers kortskrivande och hur elevernas texter relaterar till de skrivuppgifter de möter i undervisningen. Studien tar sin teoretiska utgångspunkt i Bakhtins dialogiska syn på språk och skrivande i kombination med New Literacy Studies, där skrivande förstås som sociala och situerade litteracitetspraktiker. I detta perspektiv betraktas elevtexter som dialogiska svar på undervisningens uppgifter, normer och diskurser snarare än som enbart individuella prestationer (Krogh & Jakobsen). Syftet är att undersöka hur elevers handlingskompetens får utrymme att utvecklas och formas i mötet mellan individuella erfarenheter, institutionella skrivnormer och de litteracitetspraktiker som undervisningen etablerar.

Det empiriska materialet består av korta elevtexter skrivna inom ramen för ordinarie svensk mellanstadieundervisning samt lärarnas skrivuppgifter. Analysen riktas både mot skrivuppgifternas dialogiska villkor och mot hur eleverna positionerar sig i sina texter. Särskilt fokus läggs vid hur elevernas texter präglas av olika röster, till exempel skolans ämnesspråk, vardagliga erfarenheter och eventuella andra sociala eller kulturella diskurser och hur de approprieras, reproduceras eller omförhandlas i skrivandet.

Analyserna utgår från Skrivhjulet (Berge m. fl.) och begreppet flerstämmighet (Dysthe) och synliggör genom skrivsyften, skrivhandlingar och möjlig dialogicitet och intertextualitet hur eleverna positionerar sig. Analysen utforskar vilka röster och perspektiv som blir möjliga att uttrycka inom ramen för olika skrivuppgifter, hur eleverna orienterar sig mot uppgiftens tilltal och förväntningar samt hur elevens egen röst framträder genom initiativ, värderingar och omtolkningar i relation till uppgiften.

Preliminära resultat ger vid handen att skrivuppgifterna fungerar styrande för vilka röster och uttryck som blir möjliga i elevtexterna. Uppgifter med tydligt avgränsade innehållsliga och språkliga förväntningar tenderar att leda till ett skrivande där elevens egen röst tar liten plats. De öppnare formerna av kortskrivande möjliggör i högre grad utvecklande av handlingskompetens genom elevinitiativ i meningsskapandet och genom elevernas egna röster och perspektiv. I dessa texter framträder fler personliga erfarenheter och värderingar. Analysen visar även att skrivande för reflektion och identitetsutveckling utvecklas i en undervisning som ger skrivande en central roll.

Studien bidrar med kunskap om relationen mellan skrivuppgifters utformning och elevers möjligheter att utveckla röst, som central aspekt för lärande, i skolskrivande.

Referenser

Berge, K. L., Evensen, L. S. & Thygesen, R. (2016). The Wheel of Writing: a model of the writing domain for the teaching and assessing of writing as a key competency. *The Curriculum Journal*, *27*(2), 172-189.

Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet: att skriva och samtala för att lära*. Studentlitteratur.

Krogh, E., & Jakobsen, K.S. (Red.). (2019). *Understanding Young People's Writing Development: Identity, Disciplinarity, and Education*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781351010894

63. Kraftfull kunskap om dialoger och gestaltningar i mellanstadiets svenskundervisning

Maria Ovendal[1], Catharina Attsäter Hofdam[1], Björn Kindenberg[1]
[1] Stockholm Teaching & Learning Studies

I denna presentation redogörs för två delstudier inom det praktiknära forskningsprojektet Korsningskompetenser, som undersöker hur lärare genom att kombinera litteratur- och språkundervisning kan uppmärksamma hur språk skapar mening i text. Den teoretiska utgångspunkten för projektet är begreppet *kraftfull kunskap* (Young & Muller, 2013) som representerar en både generaliserad och specialiserad kunskap som går utöver de kunskaper som utvecklas genom direkta, vardagliga erfarenheter. Ytterst syftar den kraftfulla kunskapen till att möjliggöra agentskap, bildning och samhällsengagemang. I projektet Korsningskompetenser utforskas hur denna typ av kunskap kan realiseras i en litteraturdidaktisk kontext. Inom projektet görs antagandet att skönlitterära texter har en särskild bildningspotential (Aase m.fl., 2007; Nussbaum, 1990) och att denna potential kan tillgängliggöras genom att undervisningen fokuserar funktionen hos särskilda litterära uttrycksmedel som utmärker dessa texter (jfr Östman, 2007).

I presentationen ges två empiriska exempel från mellanstadiekontext på korsningskompetensbaserad undervisning: arbete med dialoger, med Tigern av Kate di Camillo som utgångspunkt, respektive arbete med gestaltningar i Ronja Rövardotter. Data från undervisningen har samlats in i form av ljudinspelningar, elevtexter och lärarnas fältanteckningar med reflektioner kring undervisningen. Materialet har analyserats reflexivt och tematiskt (Braun & Clarke, 2019).

Preliminära resultat tyder på att elevernas litterära korsningskompetenser yttrar sig på olika sätt. I exemplet med dialoger ser vi att undervisningen möjliggör för eleverna att identifiera och förstå dialogens betydelse för karaktärsgestaltning, men också att eleverna senare aktivt kan omsätta denna kunskap i det egna skrivandet, för att med dialogens hjälp forma karaktärer. I exemplet med gestaltning framträder att eleverna kan urskilja olika kategorier av gestalning, till exempel repetition och kontraster och att detta i sin tur möjliggjort hög grad av engagemang i textens språk och innehåll. I båda fallen tyder analysen på att eleverna utvecklar mod att laborera med språket, till exempel genom att försöka efterlikna hur författare använder litterära uttrycksmedel.

I presentationen diskuteras hur dessa resultat kan förstås som tecken på kraftfull litterär kunskap och på vilket sätt lärare kan möjliggöra att sådan kunskap utvecklas i klassrummet.

Nyckelord: *språk, skönlitteratur, kraftfull kunskap, stilistik, mellanstadiet, praktiknära forskning*

Referenser

Aase, L., Fleming, M., Pieper, I., Sâmihăian, F., & Pieper, I. (2007). *Text, literature, and "Bildung"—Comparative perspectives* (Languages of schooling within a European framework for Languages of Education: learning, teaching, assessment, s. 6–30).

Nussbaum, M. C. (1990). *Love's knowledge: Essays on philosophy and literature*. OUP USA.

Young, M., & Muller, J. (2013). On the powers of powerful knowledge. *Review of Education*, *1*(3), 229–250. https://doi.org/10.1002/rev3.3017

Östman, C. (2015). *Det skönlitterära språket: Tolv texter om stil*. Morfem förlag.

64. Kreativt skrivande som frirum och reglerad praktik. Bildning, bedömning och didaktiska spänningar i Gy25

Stefan Lundström[1], Oscar Björk[2], Gustav Borsgård[2]
[1] Luleå tekniska universitet
[2] Mälardalens universitet

Läsåret 2025/2026 innebär det första året med gymnasieskolans nya läroplan Gy25, som bland annat syftar till att stärka ett bildningsperspektiv i gymnasieskolans ämnen. I svenskämnet återinförs en explicit betoning av bildning samtidigt som kreativt skrivande förs in som centralt innehåll. Mot denna bakgrund undersöker denna studie vad som händer när en svårmätbar undervisningsaktivitet som kreativt skrivande införlivas i en skolkontext präglad av bedömning och betygsättning (Malmström, 2017). Särskilt fokus riktas mot hur svensklärare hanterar de spänningar som uppstår mellan bildningsideal och krav på mätbarhet.

Presentationen redovisar en analys av fem svensklärares arbete med kreativt skrivande i sju gymnasieklasser. Studien ingår i ett större projekt som undersöker hur Gy25 rekontextualiseras i klassrumspraktiken (Bernstein, 2000). Projektets övergripande frågeställning är: Hur påverkas svensklärares didaktiska val av läroplansreformen Gy25 och vilka konsekvenser får det för gymnasieskolans svenskämne? I den delstudie som presenteras fokuseras följande frågor: Hur iscensätts kreativt skrivande i undervisningen? Vilka föreställningar om kreativitet skrivande aktualiseras genom lärarnas didaktiska val?

Teoretiskt tar studien sin utgångspunkt i Goodlads (1979) modell för relationen mellan formuleringsarena och klassrumspraktik. Analysen bygger på klassrumsobservationer samt återkopplingsintervjuer med lärarna (Calderhead, 1981). Preliminära resultat visar att kreativt skrivande ofta positioneras som ett frirum i relation till den ordinarie svenskundervisningen samt att kreativitet konstrueras olika på olika gymnasieprogram. I dialog med tidigare forskning om kreativt skrivande i en utbildningskontext (Pulls, 2019) diskuteras kreativt skrivande som både frirum och reglerad praktik, samt vilka möjligheter och utmaningar detta skapar för elevers agentskap i svenskundervisningen.

Referenser

Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity. Theory, research, critique*. Rowman & Littlefield.

Calderhead, J. (1981). ”Stimulated recall: A method for research on teaching". *British Journal of Educational Psychology, 51*(2), 211–217.

Goodlad, J. I. (1979). *Curriculum inquiry. The study of curriculum practice*. McGraw-Hill.

Malmström, M. (2017). *Synen på skrivande. Föreställningar om skrivande i mediedebatter och gymnasieskolans läroplaner.* Diss. Lunds universitet.

Pulls, S. (2019). *Skrivande och blivande. Konstruktioner av skönlitterärt skrivande i handböcker och läromedel 1979–2015.* Diss. Umeå universitet.

65. Likvärdighet, inkludering, ansvar: Svensklärares beredskap att integrera HBTQI i undervisning om och med skönlitteratur

Anna Nordenstam[1], Anita Varga[2], Josefa Vega Matuszcyk[2]
[1] Göteborgs universitet
[2] Högskolan Väst

Skolans styrdokument (Lgr 22) framhäver, med stöd i svensk lagstiftning, vikten av att människors lika värde, individens frihet och integritet, människolivets okränkbarhet samt solidariteten mellan människor, ska synliggöras och förmedlas i skolan. Trots detta visar forskningen att skolan brister såväl vad gäller att förebygga som att motverka intolerans och förtryck av HBTQI-elever (Cedervad et. al., 2021; Odenbring 2021; Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, 2022; Odenbring 2022; Schmitt, 2023). Särskilt högstadiet är en tid då många HBTQI-elever känner sig extra utsatta (Sotevik, 2025). Att detta också får konsekvenser såväl för elevernas skolprestationer som för deras hälsa har också dokumenterats av både Folkhälsomyndigheten (2019) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2022) som visar att en större andel HBTQI-elever lider av psykisk ohälsa, depression och en ökad risk att för att misslyckas i skolan. Dessa rapporter visar även att Svenska HBTQI-ungdomar mellan 12 och 20 år gör fler självmordsförsök än övriga jämnåriga. En nyligen publicerad rapport från Forum för levande historia (2026) gällande elevers attityder, tillit och utsatthet visar därtill att HBTQI- elever utgör den kategori som högstadieelever i störst utsträckning uppvisar negativa attityder till. Hur kan då skolans undervisning om och med skönlitteratur bidra till att skapa en likvärdig skolmiljö för dessa elever? Hur kan ämneslärare i svenska arrangera undervisning som stärker dessa elevers agens och röst? I föreliggande sessionsanförande presenteras en kommande studie som belyser och problematiserar dessa frågor. Syftet med studien är att identifiera, belysa och problematisera faktorer som påverkar inställningen och beredskapen hos ämneslärare i svenska på högstadiet att integrera HBTQI-frågor och perspektiv i sin undervisning om och med skönlitteratur, samt dokumentera och analysera litteraturundervisning på högstadiet där HBTQI frågor utgör innehåll och perspektiv. I föreliggande presentation kommer ett särskilt fokus att vila på första delstudien i projektet, vilket är en enkätstudie. Vi kommer att redovisa enkätfrågorna och synliggöra hur vi, utifrån tidigare forskning om HBTQI i en skolkontext, resonerat kring framtagandet av frågorna samt vad vi hoppas kunna få syn på genom att högstadielärarna besvarar dessa.

Nyckelord: HBTQI, likvärdighet, svenskämnet, högstadiet, skönlitteratur.

Referenser

Cederved, C., Glasdam, S., & Stjernswärd, S. (2021). A clash of sexual gender norms and understandings: A qualitative study of homosexual, bisexual, transgender, and queer

Folkhälsomyndigheten (2019). *Suicidförsök vanligare bland unga hbtq-personer,* Utblick folkhälsa, februari 2019.

Forum för levande historia (2026). Unga tycker om andra – en studie av skolelevers attityder, tillit och utsatthet.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2022. ”Jag är inte ensam, det finns andra som jag”. Unga HBTQI-personers levnadsvillkor.

Odenbring, Y. (2021). Trapped between: ‘coming out’ and forced to stay closeted. *Journal of Bisexuality, 21*(4), 446–464.

Odenbring, Y. (2022). Standing alone: Sexual minority status and victimisation in a rural lower secondary school. *International Journal of Inclusive Education, 26*(5), 480–494.

Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan 2022*. Skolverket.

Schmitt, I. (2023). Transgressing purity: Intersectional negotiations of gender identity in Swedish schools. Journal of LGBT Youth, 20(1), 93–111. Smith, E., & Robinson, K. (2024).
Sotevik, L. (2025). Gemenskap, utsatthet och möjlig förändring: Skolan som en mångtydig plats för hbtq+-ungdomar. *Nordisk tidsskrift for pedagogikk og kritikk 11* (1), s. 241-255.

66. Ljudbokens möjligheter och begränsningar i litteraturundervisningen

Annie Sjöö[1]
[1] Jönköping University - Högskolan för lärande och kommunikation

Eftersom ljudböcker har ökat i både popularitet och användning under det senaste decenniet har de också blivit allt vanligare i elevers läspraktiker och i skolan. Detta har lett till debatter inom både utbildningsmedia (t.ex. Lundberg, 2024) och dags- och kvällspress (t.ex. Pennlert, 2018). Ljudboken väcker frågor om vad det innebär att läsa och att bli en läsare, vilket i sin tur får konsekvenser för litteraturundervisningen. Trots den ökade forskningen (jfr. Berglund, 2024; Tanderup Linkis & Pennlert, 2023; Tattersall Wallin, 2022) finns fortfarande få studier från skolkontexten, särskilt för de högre åldrarna. Syftet med denna studie är att bidra med kunskap om hur arbete med skönlitteratur genom olika medier kan förstås, med utgångspunkt i studiens huvudsakliga forskningsfråga: Hur ser gymnasieelevers läsprocesser och lässtrategier ut när de tar del av skönlitteratur i tryckt form, på skärm och i ljudboksformat?

Presentationen fokuserar på data från en planerad studie som kommer att genomföras i september 2026. Data kommer att samlas in inom ramen för svenskundervisningen i två gymnasieklasser med ca 50 elever. Metoderna som kommer att användas är observationer och semistrukturerade intervjuer. Eleverna kommer att få ta del av skönlitterära texter via ljud, skärm och tryckt text – där de, när de möter texten på skärm och via ljud, gör det med hjälp av ett verktyg som analyserar elevernas processer och läsarmönter.

Därefter kommer elever från de deltagande klasserna rekryteras för intervjuer med målet att ta reda på hur de upplevde de olika sätten att arbeta med skönlitteratur i skolan. Data kommer att analyseras med hjälp av tematisk analys (Braun & Clarke, 2006; 2019) för att synliggöra återkommande teman. Resultaten kan ge insikter i hur användningen av ljudböcker (och andra medier) kan förstås och tillämpas, vilket kan bidra till att bredda och vidareutveckla redan etablerade läs- och litteraturpraktiker. Detta kan i sin tur bidra till att bredda elevers möjligheter att delta i litterära praktiker och uttrycka tankar, erfarenheter och perspektiv, och därmed stärka deras röst och agentskap, i och utanför skolan.

Referenser

Berglund, K. (2024). *Reading Audio Readers – Book consumption in the streaming age*. Bloomsbury.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 77-101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, *11*(4), 589–597. https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806

Lundberg, E. (2024). Larmet: Så fördjupar lyssneläsning läskrisen. *Ämnesläraren*. https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/fokus/larmet-sa-fordjupar-lyssnelasning-laskrisen/

Pennlert, J. (2018, 22–23 oktober). *Litteratur genom örat – ett pilotprojekt om ljudbokens potential och begränsningar*. [Konferensbidrag, Publicerat paper] Mötesplats forskning – Profession, Sverige, Växjö. https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1271768/FULLTEXT01.pdf

Tanderup Linkis, S. & Pennlert, J. (2022). ”En helt annan upplevelse” Ljudbokens band till sina läsare. *Tidskrift för litteraturvetenskap.* https://doi.org/10.54797/tfl.v52i1.2227

Tattersall Wallin, E. (2022). *Sound reading. Exploring and conceptualising audiobook practices among young adults*. Doctoral thesis, University of Borås. https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1626374/FULLTEXT01.pdf

68. Lärares och elevers agens i digitalt medierad tidig läsundervisning

Lisa Molin[1, 2], Sylvana Sofkova-Hashemi[3], Eva Wennås-Brante[4]
[1] Göteborgs stad, Grundskoleförvaltningen
[2] Göteborgs universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession
[3] Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
[4] Malmö universitet, Institutionen för kultur, språk och medier

I den nordiska debatten om skolans digitalisering har användningen av digitala verktyg i de tidiga skolåren allt oftare ifrågasatts, särskilt i relation till elevers läs- och skrivutveckling. Diskussionen präglas ofta av polariserade föreställningar där digitala verktyg framställs som antingen stödjande eller hindrande för lärande. Samtidigt finns begränsad kunskap om hur digitalisering faktiskt formas och används i den vardagliga undervisningspraktiken. Syftet med denna studie är att undersöka hur lärares och elevers agens tar form i digitalt medierad läsundervisning i årskurs 1, med fokus på hur digitala verktyg påverkar deltagande, stöttning och möjligheter till självständigt handlande.

Studien utgår från sociokulturella perspektiv på medierande redskap och agency (Vygotskij, 1978), i kombination med forskning om scaffolding (Wood et al., 1976) och tidig läsutveckling (Gough & Tunmer, 1986; Scarborough, 2001). Agens förstås som relationell och situerad och skapas i samspelet mellan lärare, elever, digitala verktyg och klassrummets praktiker. Det empiriska materialet består av klassrumsobservationer, semistrukturerade lärarintervjuer samt en gemensam reflektionsintervju med lärare från två svenska lågstadieskolor i socioekonomiskt skilda områden. Analysen genomförs med fokus på lärares och elevers relationella och situerade agens i det multimodala, digitala kommunikationen, meningsskapande, deltagande och lärande (Freebody & Luke, 2003; Serafini, 2012).

Preliminära resultat visar att digitala verktyg både möjliggör och komplicerar agensen i den tidiga läsundervisningen. Lärare organiserar undervisningen genom explicit modellering, multimodal stöttning och stegvis ansvarsfördelning. Funktioner såsom text-till-tal, ljudåterkoppling och visuella representationer gör det möjligt för elever att delta i läs- och skrivaktiviteter trots begränsad avkodningsförmåga. Samtidigt visar eleverna egen agens genom att experimentera med verktyg, hjälpa varandra och utveckla strategier för att hantera uppgifter och tekniska problem. Resultaten synliggör samtidigt hur agensen förblir ojämnt fördelad och beroende av lärarens didaktiska orkestrering. Tekniska problem, tydlighet i instruktioner och varierande tolkningar av uppgifter gör att lärarens fokus stundtals förskjuts från literacyinnehåll till teknisk hantering. Elevers möjligheter till självständigt deltagande blir därmed ofta beroende av tillgång till lärarstöd eller kamratstöttning.

Studien bidrar med praktiknära kunskap om hur lärares och elevers agens förhandlas i digitalt medierad tidig läsundervisning och belyser hur digitalisering inte enbart stödjer undervisning, utan omformar villkoren för deltagande, ansvar och lärande.

Referenser

Freebody, P., & Luke, A. (2003). Literacy as engaging with new forms of life: The “four roles”model. I G. Bull & M. Anstey (Eds.), *The literacy lexicon* (2nd ed., pp. 51-66): Frenchs Forest, NSW: Pearson Education.

Gough, P. B., & Tunmer, W. E. (1986). Decoding, reading, and reading disability. *Remedial and Special Education, 7*(1), 6–10.

Scarborough, H. S. (2001). Connecting early language and literacy to later reading (dis)abilities. I S. B. Neuman & D. K. Dickinson (Red.), *Handbook of early literacy research* (s. 97–110). Guilford Press.

Serafini, F. (2012). Expanding the four resources model: Reading visual and multi-modal texts.*An International Journal, 7(*2), 150-164. doi:10.1080/1554480X.2012.656347

Vygotskij, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Wood, D., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 17*(2), 89–100.

69. Lärares upplevelser av och tankar om Kriminalvårdens utbildning i svenska, svenska som andraspråk och SFI

Annika Hillbom[1], Charlotte Engblom[2]
[1] Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola
[2] Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningssociologi, Uppsala universitet

Inom Kriminalvården bedrivs individualiserad utbildning utifrån de nationella styrdokumenten som konkretiseras av ämnesgrupper i s.k. studieguider. Verksamheten har i låg utsträckning uppmärksammats inom svensk forskning, samtidigt som utbildning i fängelse är ett väletablerat forskningsfält internationellt (Berglund, Bjursell & Hugo 2025).

Studiens syfte är att belysa lärares upplevelser av och tankar om utbildning i svenska, svenska som andraspråk och SFI inom Kriminalvårdens utbildningsverksamhet på grundläggande och gymnasial nivå. Frågeställningarna är:

1) Vilka möjligheter och begränsningar beskrivs av lärarna i förhållande till organisatoriska faktorer, den egna lärarrollen och de studerande?
2) Vilka möjligheter och utmaningar för att bedriva en relevant utbildning inom de tre svenskämnena beskrivs av lärarna?

Data har samlats in genom en enkät med 37 lärare samt genom semistrukturerade djupintervjuer med 17 av dessa. Som metoder används deskriptiv statistik och deduktiv tematisk innehållsanalys (Braun & Clarke 2006). Teoretiskt utgår studien från ramfaktorteori (Lundgren 1999), motivationsteori (Ryan & Deci 2000), lärares agens och övertygelser (Biesta, Priestley & Robinson, 2015) och studerandes agentskap (Vaughn 2020).

Resultaten visar att verksamhetens yttre ramar av lärarna upplevs både begränsande och positiva för undervisning och lärande. Den egna agensen upplevs generellt som låg i förhållande till hur det nationella ämnesinnehållet konkretiseras i undervisningen, men detta upplevs olika beroende på om egna övertygelser främst relaterar till resultat i ämnena eller till de studerandes personliga utveckling. Lärarna motiveras i hög grad av positiva möten med de studerande, men också av organisatoriska förhållanden där Kriminalvården beskrivs som en bra arbetsgivare. De studerande beskrivs främst motiveras av möjligheten att genom studier förändra sin nuvarande situation. Utmaningarna handlar om specifika svårigheter hos de studerande och om hur verksamhetens ramar begränsar möjligheterna att implementera ämnesinnehåll relaterat till digitala förmågor, muntlighet, uttal och källkritik. En slutsats som kan dras är att individualiserad undervisning utifrån tydliga ramar har tydliga fördelar för lärande i den typ av utbildningssammanhang som Kriminalvården innebär, samtidigt som den riskerar att hindra nytänkande och initiativ som behövs för att utbildningen fortsatt ska upplevas som adekvat och angelägen ur samhälls- och individperspektiv.

Referenser

Berglund, J., Bjursell, C. & Hugo, M. (2025). ”Research on education in prisons: A scoping review”. *International journal of lifelong education*, *44*(4), s. 436–449.

Biesta, G., Priestley, M., & Robinson, S. (2015). The role of beliefs in teacher agency. *Teachers and Teaching*, *21*(6), 624–640.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3:2, s. 77–101.

Lundgren, U. P. (1999). Ramfaktorteori och praktisk utbildningsplanering. *Pedagogisk forskning i Sverige* årgång 4 nr 1, s. 31–41.
Ryan, R., & Deci, E. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, 25*, 54–67.
Vaughn, M. (2020). What is student agency and why is it needed now more than ever? *Theory Into Practice*, *59*(2), 109–118.

70. Lärarstudenter som läsande förebilder: En studie av förskole- och grundlärarstudenters erfarenheter av och syn på högläsningens roll i undervisningen

Annika Martinell[1], Sofia Hort[2]
[1] Annika Martinell
[2] Sofia Hort

Högläsning är en central del av undervisningen i förskola och tidiga skolår och har stor potential att stödja elevers språkutveckling samt deras emotionella, estetiska och sociala utveckling (Fox, 2013, Shapira & Grazzani, 2025). Trots detta visar forskning på ett visst glapp mellan teori och praktik: högläsning genomförs ofta frekvent men utan tydliga didaktiska strategier och integreras sällan i en målinriktad språkutvecklande undervisning (Håland, Hoem & McTigue, 2021). Den präglas i stället av spontanitet, vilket gör att dess potential som didaktisk resurs delvis förblir outnyttjad (LaCroix et al., 2024). Samtidigt har många lärarstudenter begränsade egna erfarenheter av läsning, vilket kan påverka deras framtida undervisning (Skaar Elvebakk & Nilssen, 2018). Lärarutbildningen framstår därför som en central arena för att utveckla både studenternas litterära erfarenheter och deras didaktisk kompetens, där arbete med läsning kan stärka studenters läsidentitet och deras roll som läsande förebilder (Green, 2025). Syftet med studien är att undersöka hur förskollärar- och grundlärarstudenter i början av sin utbildning uppfattar högläsning i svenskundervisningen, med fokus på deras erfarenheter, uppfattningar och självbilder som läsare och högläsare. Studien bygger på intervjuer med 17 lärarstudenter genomförda vid ett mellanstort universitet i Sverige. Syftet konkretiseras i följande forskningsfrågor:

- Vilka tidigare erfarenheter av läsning ger förskole- och grundlärarstudenter uttryck för och hur uppfattar studenterna den egna rollen som läsande förebilder?
- Hur ser lärarstudenter på högläsningens didaktiska potential?
- Vilka tankar och känslor uttrycker lärarstudenter kring att själva högläsa i undervisningen?

De preliminära resultaten visar att studenterna betonar vikten av läraren som läsande förebild, men att de har svårt att konkretisera vad detta betyder i praktiken. Deras läserfarenheter varierar och rymmer både lustorienterad läsning och en mer prestationsrelaterad osäkerhet. Vissa studenter har goda erfarenheter av läsning i unga år, men nästan ingen ser sig som en aktiv läsare i vuxen ålder. Sammantaget framträder en fragmentarisk förståelse av högläsning som didaktisk praktik. Resultaten pekar på behovet av att stärka högläsningens roll och studenters egna läserfarenheter inom lärarutbildningen.

Referenser

Fox, M. (2013). What next in the read-aloud battle? *The Reading Teacher, 67*(2), 144–146. https://doi.org/10.1002/TRTR.1185

Håland, A., Hoem, T. F., & McTigue, E. M. (2021). The quantity and quality of teachers' self-perceptions of read-aloud practices in Norwegian first grade classrooms. *Early Childhood Education Journal, 49*(1), 1–14. https://doi.org/10.1007/s10643-020-01053-5

La Croix, L., Ward Parsons, A., Klee, H. L., Vaughn, M., & Yun, S. (2024). Snapshot of early childhood teachers' read-aloud selections. *Early Childhood Education Journal, 52*, 1433–1445. https://doi.org/10.1007/s10643-023-01534-3

Skaar, H., Elvebakk, L., & Nilssen, J. H. (2018). Literature in decline? Differences in pre-service and in-service primary school teachers' reading experiences. *Teaching and Teacher Education*, *69*, 312-323.

Green, M. (2025). *Empowering pre-service teachers as enthusiastic and knowledgeable reading role models through engagement in children's literature*. Education Sciences, 15(6), 704. https://doi.org/10.3390/educsci15060704

Schapira R and Grazzani I (2025) Shared book reading and promoting social and emotional competences in educational settings: A narrative review. Front. Psychol. 16:1622536. doi: 10.3389/fpsyg.2025.1622536

71. Lärarstudenters tilltro till sin skrivförmåga: Hur self efficacy för skrivande utvecklas under grundlärarutbildningen

Victoria Johansson[1], Petra Magnusson[1], Jenny Persson[1]
[1] Högskolan Kristianstad

Grundskolelärare ska stödja elevers skrivutveckling och bedriva undervisa på ett sätt som utvecklar elevers förmåga att uttrycka sig i skrift. För detta ändamål behöver lärare själva ha en välutvecklad skrivförmåga och känna tilltro till sin skrivförmåga. Just tilltron till den egna skrivförmågan, *self efficacy*, har visat sig vara en viktig faktor för framgång både för att skriva enskilda texter och för att utveckla generella skrivfärdigheter (Bruning & Kauffmann, 2016). Self efficacy brukar beskrivas som domänberoende, och varierande beroende på uppgift och område (Bandura, 1997), men skribenter (i olika åldrar) som uppvisar starkare self-efficacy för skrivande fullföljer oftare sina uppgifter och skriver texter av bättre kvalitet, oavsett hur goda egentliga färdigheter de besitter (Grenner et al., 2021; Raedts et al., 2007; Sehlström et al., 2023; Schunk, 1991). Tidigare studier har oftast studerat elever, medan denna studie syftar till att undersöka tilltron till den egna skrivförmågan hos lärarstudenter på olika terminer. Följande forskningsfrågor undersöks: 1. Vad skattar studenterna högt i början och slutet av sin utbildning? 2. Vilka aspekter av skrivandet upplevs som lätta respektive svåra?

I en tvärsnittsstudie besvarade lärarstudenter (n=118) från olika terminer (1, 4, 6 och 8) på grundlärarprogrammet (F–6) 19 påståenden i en självskattningsskala utvecklad för akademiskt skrivande. Påståenden grupperades utifrån huvudprocesserna i Hayes & Flowers skrivprocessmodell, och analyserades utifrån om de tillhörde planeringsprocesser, formuleringsprocesser eller revideringsprocesser. En analyskategori utgjordes också av självregleringsprocesser. Svaren analyserades statistiskt (MANOVA och Pearsons korrelationer).

Resultatet visar att lärarstudenterna skattar sin self efficacy signifikant högre för aspekter kopplade till formuleringsprocesser: skriva snabbt på tangentbord, med korrekt grammatik, stavning och skiljetecken. Därefter följer revideringsprocesser, såsom att kunna få och ge respons, läsa igenom texten och omarbeta den. Signifikant lägre hamnar planeringsprocesser: att identifiera textens målet, göra ett utkast, komma på ord och idéer; och självregleringsprocesser: att arbeta med texten om man kör fast, eller utan att bli distraherad. Den enda skillnaden mellan terminer är att referenshantering skattades signifikant högre under sista terminen. Resultaten diskuteras utifrån lärarutbildningens skrivundervisning, och om resultaten kan förstås som att ökad träning och medvetenhet om olika aspekter av skrivandet sänker tilltron till skrivförmågan – i linje med tidigare self efficacy-forskning.

Referenser

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control.* New York: W. H. Freeman.

Bruning, R. H. & Kauffman, D. F. (2016). Self-Efficacy Beliefs and Motivation in Writing Development in C.A. MacArthur, S. Graham & J. Fitzgerald (Eds.). *Handbook of writing research,* pp. 160–173. The Guilford Press.

Grenner, E., Johansson, V., van de Weijer, J. & Sahlén, B. (2021). Effects of intervention on self-efficacy and text quality in elementary school students' narrative writing. *Logopedics Phoniatrics Vocology*, 46(1), 1-10. https://doi.org/10.1080/14015439.2019.1709539

Hayes, J. R., & Flower, L. (1980). Identifying the organization of writing processes. In L. W. Gregg & E. R. Steinberg (Eds.), *Cognitive processes in writing* (pp. 3–30). Erlbaum.

Raedts, M., Rijlaarsdam, G., Van Waes, L., & Daems, F. (2007). Observational learning through video-based models: Impact on students' accuracy of self-efficacy beliefs, task knowledge and writing performances. In G. Rijlaarsdam (Series Ed.), & P. Boscolo & S. Hidi (Vol Eds.), *Studies in writing, Volume 19: Writing and motivation* (pp. 219–238). Oxford: Elsevier.

Schunk, DH. (1991). Self-efficacy and academic motivation. *Educational Psychology, 26*, 207–231.

Sehlström, P. Waldmann C., and Levlin, M. (2023). Self-efficacy for writing and written text quality of upper secondary students with and without reading difficulties. *Frontiers in Psychology* 14:1231817. doi: 10.3389/fpsyg.2023.1231817

72. Läsa–Lyssna: ett pågående läsforskningsprojekt

Helen Asklund[1], Eva Nordlinder[1], Sven Anders Johansson[1]
[1] Institutionen för humaniora och samhällsvetenskap vid Mittuniversitetet, Sverige

Är lyssnande helt enkelt en annan form av läsning, vilket ofta hävdas i ljudboksforskning? (Have & Pedersen; Tattersall Wallin) Eller ger läsning av tryckt text en annan upplevelse än att lyssna på en ljudbok? Spelar det någon roll om barn lyssnar på en människa som läser högt, eller på en ljudbok? Eftersom muntlighet är den ursprungliga formen av litteratur och ljudboken därmed knyter an till litteraturens egen historia (Koepnick) är det motiverat att kontrastera lyssnande på ljudböcker med högläsning och att jämföra dem empiriskt i ett pedagogiskt sammanhang. (Alatalo; Elam & Widhe; Schmidt & Lindstrand; Söderberg et al) Dessa frågor kräver såväl teoretisk reflektion som empiriska undersökningar. I det praktiknära projektet ”Läsa–Lyssna”, ett kommunsamverkansprojekt med en F-9-skola, jämförs hur elever på låg-, mellan och högstadiet förmår ta till sig litteratur via tre olika medier: tyst läsning ur en tryckt bok, lyssnande i grupp till en högläsande lärare respektive enskilt lyssnande till en ljudboksinspelning. Under en treårsperiod får eleverna prova dessa olika former av läsning. Efter varje lässession redovisar de vad de minns av texten genom att skriftligt besvara innehållsfrågor. Därutöver delger de oss sina tolkningar av texterna genom att berätta om sina upplevelser i strukturerade boksamtal i grupp. Syftet med undersökningarna är att nå en fördjupad förståelse av skillnader och likheter mellan olika former av medierad litteraturtillägnelse. Vid konferensen presenterar och reflekterar vi över de första preliminära resultaten. I skrivande stund är den första lässessionen nyligen genomförd, och analysen ska just påbörjas. Vår reflektion handlar inte främst om elevernas läsförmåga, utan i högre grad om vilka subjekt och erfarenheter som aktiveras genom de olika förmedlingsformerna. Vilka sinneserfarenheter är inblandade? Hur mycket minns eleverna av vad de har läst eller lyssnat till? Vad fastnar, och vad passerar dem förbi? Vilka likheter och skillnader kopplade till den litterära receptionen kan vi med andra ord se vid en jämförelse mellan de olika medierna?

Referenser

Alatalo, Tarja. (2021). *Högläsning: didaktik för språk-, läs- och skrivutveckling.* Studentlitteratur

Elam, Katarina & Widhe, Olle (2020). Högläsning som estetisk praktik. Att läsa tillsammans med äldre elever. I *Trettonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning: Bildning, utbildning, fortbildning,* Linköpings universitet

Have, Iben & Stougaard Pedersen, Birgitte. (2021). Reading Audiobooks. In *Beyond Media Barders, Volume 1: Intermedial Relations among Multimodal Media,* ed. Lars Elleström. Palgrave Macmillan, s. 192–216. doi: 10.1007/978-3-030-49679-1_6

Koepnick, Lutz. (2013). Reading on the Move. *PMLA,* 128(1), s. 232–237. doi: 10.1632/pmla.2013.128.1.232

Schmidt, Catarina & Hvit Lindstrand, Sara. (2022). Dialogisk högläsning i förskoleklassen och årskurs 1. "Jag tycker att molnbullen smakar delikat". *Forskning om undervisning och lärande,* 10(1). doi: 10.61998/forskul.v10i1.19054

Söderberg, Eva, Rejman, Katarina & Vuorenpää, Sari. (2024). Årskurs 9 högläser skönlitteratur. Elevperspektiv på läsning och litteraturundervisning. *Acta Didactica Norden,* 18(1), art. 7. doi: 10.5617/adno.9780

Tattersall Wallin, Elisa. (2021). Reading by Listening: Conceptualising audiobook practices in the age of streaming subscription services. *Journal of Documentation,* 77(2), s. 432–448. doi: 10.1108/jd-06-2020-0098

73. Läsengagemang i gymnasieelevers gruppbaserade litteratursamtal

Anders Ohlsson[1], Anna W Gustafsson[1], Martin Malmström[2]
[1] Lunds universitet
[2] Malmö universitet

Denna presentation redovisar resultat från ett praktiknära forskningsprojekt (Ohlsson et al. 2025a; 2025b) inriktat mot elevers läsengagemang. Läsengagemang beskrivs i forskningen som en viktig förutsättning för utveckling av elevers läsförmåga (Guthrie, 2004; Guthrie et al., 2012; Lee et al., 2021; OECD, 2019). Enligt OECD innefattar läsengagemang såväl intresse för och lust till läsning som en upplevelse av kontroll över den egna läsningen, delaktighet i läsningens sociala dimension samt varierade och frekventa läspraktiker (OECD, 2019). Tidigare forskning har visat att läsengagemang kan motverka bakgrundsvariabler som kön och socioekonomisk ställning, vilka tenderar att försvåra elevers utveckling av sin läsförmåga (Guthrie, 2004). Det är ett begrepp med fyra dimensioner – beteendemässigt, kognitivt, affektivt och socialt läsengagemang – som har studerats både som en konkret händelse, till exempel under ett litteratursamtal, och på individnivå och då som en persons benägenhet att läsa, oavsett sammanhang (Lee et al. 2021).

Presentationen redovisar en analys av elevers läsengagemang i samband med en gruppbaserad, social läspraktik, inspirerad av den så kallade shared reading-metodiken (Forslid et al. 2022). Empirin består av två video-inspelade lektioner i fyra olika grupper under en sex veckor lång intervention. Med utgångspunkt i samtalsanalys samt med hjälp av vår egen operationalisering av begreppet läsengagemang analyserades litteratursamtalen på mikronivå. Materialet kodades med avseende på indikatorer i form av språkhandlingar för de olika dimensionerna av läsengagemang.

Analysen visar ett högt beteendemässigt engagemang bland eleverna under litteratursamtalen, ett ökat kognitivt och socialt engagemang samt att eleverna allt eftersom interventionen fortskred i högre grad gav uttryck för ett affektivt engagemang. Ett annat resultat är att läsengagemangets olika dimensioner är sammanflätade och ömsesidigt förstärker varandra. Den sociala dimensionen av läsengagemang intar en central ställning och verkar kunna påverka och stärka det kognitiva engagemanget. En slutsats är att den shared reading-inspirerade samtalspraktiken i projektet utgör en kontext där multidimensionellt läsengagemang kan observeras.

Referenser

Forslid, T., Ohlsson, A., Rydbeck, K., Skjerdingstad, K. I., Stenberg, M., & Tangerås, T. M. (Red.) (2022). *Shared Reading i Skandinavia: Teori og praksis*. ABM-media AS. https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/796

Guthrie, J. T. (2004). Teaching for literacy engagement. *Journal of Literacy Research*, 36(1).

Guthrie, J. T., Wigfield, A., & You, W. (2012). Instructional contexts for engagement and achievement in reading. In S. Christensen, A. Reschly & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement* (pp. 601–634). Springer

Lee, Y., Jang, B. G., & Conradi Smith, K. (2021). A systematic review of reading engagement research: What do we mean, what do we know, and where do we need to go? *Reading Psychology*, 42(5)

OECD. (2019). PISA 2018 assessment and analytical framework. OECD Publishing

Ohlsson, A., Gustafsson, A. W., & Malmström, M. (2025a). Experiences with shared readingfor promoting reading engagement in a Swedish upper-secondary school.*Nordic Journal of Literacy Research*,11(1), 39–55. https://doi.org/10.23865/njlr.v11.6574

Ohlsson, A.,Gustafsson, A. W., & Malmström, M. (2025b). Shared reading ochläsengagemang i gymnasieskolans SVA-undervisning. I M. Olofsson, & K. Alden (Red.), *Skönlitteratur i andraspråksundervisningen,* Liber

74. Läsfrämjare på plats. Fritidshemmet som resurs för läsning.

Maria Hjalmarsson[1, 2, 3], Birgitta Ljung Egeland[2], Jakob Olsson[3]
[1] Maria Hjalmarsson
[2] Birgitta Ljung Egeland
[3] Jakob Olsson

Denna studie fokuserar fritidshemmet som pedagogisk och social miljö med potential att stärka barns läsförmåga och platsanknytning. Fritidshemmets ambition är att skapa lustfyllda lärandemiljöer utan krav på mätbara prestationer och här finns ett mer grupporienterat fokus som lyfter fram att verksamheten ska utgå från barnens intressen, erfarenheter och behov. Ett lekfullt arbetssätt där barnens egen kultur är ett viktigt bidrag och där relationsskapande står i förgrunden är centralt för fritidshemmets verksamhet. I en glesbygdskommun, med utmaningar kring lokal skolkultur, möjligheter att rekrytera behörig personal och med begränsat kulturutbud initierades ett nyskapande samverkansprojekt finansierat av Wettergrensstiftelsen och inspirerat av *Läsa äger*-projektet som startade i Botkyrka och har fått nationell spridning. I projektet genomför fritidshem, bibliotek och feriearbetande ungdomar tillsammans läsfrämjande aktiviteter under sommarlovet. Syftet med denna studie är att undersöka hur skönlitteratur, högläsning och lokala aktörer i samverkan kan bidra till barns engagemang i läsning. Datamaterialet består av intervjuer med de feriearbetande ungdomarna och observationer av högläsningsaktiviteter, samt de lärresurser som framtagits i samverkan med forskarna. Teoretisk utgångspunkt tas i Brandts (1998; 2001) begrepp ’literacy sponsors’ för att analysera vem och vad som sponsrar högläsningen, hur sponsringen sker och vilka intressen och effekter som finns. I studien finns flera potentiella sponsorer av literacy: de feriearbetande ungdomarna, fritidshemlärare, bibliotek och skola, kommunen som organiserar feriearbetet, men också själva bokvalen och materialet som skapats för att introducera och stötta feriearbetarna i högläsningen. En viktig poäng i studien är att de feriearbetande ungdomarna är både sponsorer (de förmedlar litercy) och delvis sponsrade (de utvecklar egen kompetens), det vill säga ungdomarna kan ses som sponsorer och som mottagare av sponsring. Resultatet av analyserna synliggör hur de feriearbetande högläsarna i fritidshem kan förstås både som ’literacy sponsors’ och ’literacy brokers’ (Brandt, 2001; 2015). De fungerar som sponsorer genom att möjliggöra barns tillgång till litteratur och skapa för fritidshemmet specifika läspraktiker, men också som förmedlare genom att tolka, förklara och anpassa texter till barnens erfarenheter. I presentationen diskuteras hur de läsfrämjande praktikerna knyter an till lokalsamhället och fritidshemmets roll för att på längre sikt också bidra till lokal platsutveckling i glesbygd.

Referenser

Brandt, D. (1998). Sponsors of Literacy. *College composition and communication*, *49*(2), 165–185.
Brandt, D. (2001). *Literacy in American Lives*. Cambridge University Press.
Brandt, D. (2015). A commentary on literacy narratives as sponsors of literacy. *Curriculum inquiry*, *45*(3), 330-333. https://doi.org/10.1080/03626784.2015.1031057

75. Läskrisens siffror. Ungdomars användning av berättelser i olika medier

Anette Svensson[1], Stefan Lundström[2]
[1] Lunds universitet
[2] Luleå tekniska universitet

Barn och ungdomars minskade intresse för läsning får idag stort utrymme i media, ofta i samband med att resultat från internationella kunskapsmätningar presenteras. Exempelvis utryckte dåvarande skolminister Lotta Edholm för några år sedan att ”vi har en läskris i Sverige” (*Dagens Nyheter*, 2023-05-16). I både PIRLS och PISA konstateras ett sviktande resultat i läsförståelse och ett sjunkande läsintresse hos skolelever i Sverige (Skolverket, 2023a; Skolverket, 2023b). Mot bakgrund av detta presenterade regeringen i ett pressmeddelande under april 2026 en femårig lässtrategi där syftet är att ”Sverige återigen blir ett läsande land” (Kulturdepartementet, s. 4). Strategin handlar om att stärka läsförmågan hos alla barn och unga, att möta såväl den tekniska utvecklingen som förändrade beteenden, samt att stärka tillgången till kvalitetslitteratur. En del av strategin handlar om att ”gå tillbaka till grunderna i skolan” (Kulturdepartementet, s. 4), vilket förklaras som att läsa mer, tidigare och bättre.

I presentationen redovisas resultat från en studie av hur delar av denna läskris ter sig i siffror, närmare bestämt hur omfattningen av gymnasieungdomars användande av berättelser i olika medier ser ut såväl på fritiden som i skolan. Förutom att studiens frågeställningar fokuserar omfattningen av användningen av berättelser i olika medier mäts genom konfidensintervall skillnader mellan män och kvinnor, mellan elever på yrkesprogram och studieförberedande program och mellan elever som läser Svenska och Svenska som andraspråk. Studien har dessutom longitudinella anspråk, då den jämför material från 2013/14 med material från 2025/26 för att kunna se förändringar över tid.

Det empiriska materialet består av enkäter insamlade bland elever som går andra året i gymnasieskolan. Antalet är ca 500 vid respektive tillfälle. Den tidigare undersökningen visade bland annat att ungdomarna i genomsnitt läste knappt en timme skönlitteratur per vecka, där kvinnorna läste ungefär tre gånger så mycket som männen, medan de tittade på tv-serier och film ca 13 timmar per vecka (Lundström & Svensson, 2017). När det gäller fritidsanvändning av berättelser i olika medier kunde inte någon statistiskt signifikant skillnad uppmätas mellan yrkesprogram och studieförberedande program. I presentationen jämförs dessa resultat med det nyinsamlade materialet. Avslutningsvis diskuteras didaktiska implikationer av resultaten.

Referenser

Dagens Nyheter (2023-05-16). Skolministern: Vi har en läskris i Sverige.

Kulturdepartementet (2026). Sverige – Ett läsande land: En lässtrategi för Sverige 2026–2031.

Lundström S., & Svensson, A. (2017). Ungdomars fiktionsvanor. *Forskning om undervisning och lärande 5*(2), 30–51.

Skolverket (2023a). PIRLS: En studie om läsförmåga.

Skolverket (2023b). *PISA 2022 15-åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturvetenskap*. [Rapport]. Skolverket.

76. Läsning som stör och berör: Affektiv läsning som metod för att utveckla elevers skönlitterära läsförmåga och litterära identitet

Olle Nordberg[1], **Malin Tväråna**[1]
[1] Uppsala universitet

Trots ett starkt stöd i forskningen för en litteraturundervisning med texttolkande samtal som grund (se t.ex. Bergmark & Viklund 2020; Bradling 2020; Nordberg 2022; Sønneland 2019) tyder mycket på att utrymmet för skönlitterär läsning i skolan är begränsat (Vinterek et al.). Skolarbete med skönlitteratur tycks dessutom relativt sällan ta sin utgångspunkt i elevernas egna frågor, tankar och känslor som väckts av texterna (Sigvardsson 2020; Wintersparv 2022). I en undervisning som domineras av mätbara moment och begreppsinlärning riskerar själva erfarenheten av att läsa litteratur – att engageras, leva sig in, pröva tolkningar, formulera egna tankar och uttrycka dem – att hamna i bakgrunden (Nordberg 2020; Öhman 2015;). Därmed försvagas också möjligheterna för elever att utveckla både kompetens och intresse för läsning och för att utveckla litterär identitet: att se sig själva som läsande, tänkande och tolkande personer (Nordberg 2017).

Mot denna bakgrund syftar ULF-projektet *Läsning som stör och berör* till att tillsammans med sju verksamma lärare utveckla hållpunkter för en litteraturundervisning där affektiv och tolkande läsning kombineras med litteratursamtal som utgår från elevernas egna läsupplevelser och eget formulerade samtalsingångar. Lärar–forskarsamverkan utgör här inte bara en metodologisk ram, utan ses också ett sätt att möjliggöra bredare genomslag för resultaten, hela vägen fram till skolpraktiken.

I projektet har en modell för läsning, reflektion och samtal använts kontinuerligt under läsåret 2025–2026 med sex genomförda läsomgångar i tre skolstadier (mellanstadiet, högstadiet och gymnasiet). Centralt i modellen är att elevernas egna läsupplevelser och de diskussionsingångar de själva formulerar utgör utgångspunkt för samtalen, vilket ger dem möjlighet att få syn på sin egen tolkningsförmåga och pröva den i dialog med andra.

Datamaterialet består av enkäter samt individuella elevreflektioner före och efter varje läsomgång. De medverkande lärarna har analyserat elevernas lärprocesser och den egna undervisningen under året och dessa analyser utgör en central del av studiens resultat.

Bidraget diskuterar med utgångspunkt i den utveckling hos både elever och lärare som framträder i det empiriska materialet hur denna undervisningsmodell möjligen kan vara ett sätt att skapa överförbara hållpunkter och förhållningssätt för litteraturundervisning, över olika skolstadier och elevgrupper, för att utveckla nästa generations skönlitteraturläsare.

Referenser

Bergmark, Ulrika & Viklund, Sofia (2020), *Litteratursamtalets pedagogik. Relationer, lärande och utveckling.* Malmö: Gleerups.

Bradling, Björn (2020), *Låt romanen komma in – Transformativt lärande i gymnasieskolans litteraturundervisning.* Jönköping: Jönköping University.

Nordberg, Olle (2017), *Avkoppling och analys. Empiriska perspektiv på läsarattityder och litterär kompetens hos svenska 18-åringar.* Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Nordberg, Olle (2020), *Litteraturdidaktik. Teori, praktik, relevans, potential*. Stockholm: Liber.

Nordberg, Olle (2022b), ”Aristoteles, Nussbaum och de 426 högstadieeleverna Empiriska perspektiv på teorier om fiktionsläsningens demokratiska potential i en globaliserad värld”, i Pia Nygård Larsson, Cecilia Olsson

Jers & Magnus Persson (red), *Didaktiska perspektiv på språk och litteratur i en globaliserad värld: Fjortonde nationella konferensen i svenska med didaktisk inriktning*. Lund: SMDI, s. 155-174.

Sigvardsson, Anna (2020), *Möten med dikten: Poetiska läspraktiker inom och utanför gymnasieskolan.* Luleå: Luleå tekniska universitet, Pedagogik, språk och ämnesdidaktik.

Sønneland, Margrethe (2019). "Friction in fiction. A study of the importance of open problems for literary conversations", *L1 Educational Studies in Language and Literature*, 19(1), 1–28.

Vinterek, Monika., Winberg, Mikael., Tegmark, Mats & Liberg, Caroline (2020), "The Decrease of School Related Reading in Swedish Compulsory School – Trends Between 2007 and 2017", *Scandinavian Journal of Educational Research,* DOI:10.1080/00313831.2020.1833247

Wintersparv, Spoke (2022), "The Role of Aesthetics in Swedish Literature Studies: A Survey beyond Measurability of the Teaching of Literature", *Scandinavian Journal of Educational Research*, *66*(3): 441–457. https://doi.org/10.1080/00313831.2020.1869088

Öhman, Anders (2015), *Litteraturdidaktik, fiktioner och intriger*. Malmö: Gleerups.

79. Mellanstadielärares läsundervisning genom tryckt, digital och uppläst text.

Hanna Räftegård[1]
[1] Karlstads universitet, Institutionen för pedagogiska studier, Sverige

Denna studie undersöker mellanstadielärares uppfattningar om läsundervisning gällande såväl digitala och tryckta texter som när elever lyssnar på uppläst text.
Läsförmåga kan, enligt PIRLS 2026 Reading assessment framework, definieras som att förstå, använda och kommunicera genom texter i olika former och att kunna läsa både för att lära och för att delta i samhället (Sabatini et. al., 2024). För att nå god läsförmåga i dagens tekniska värld behöver elever lära sig läsfärdigheter och strategier för att läsa texter i olika former (Sabatini et. al., 2024). I svensk grundskola har elever gått från att läsa enbart tryckt till att i högre grad involvera både skärmbaserad, digital läsning och att lyssna på uppläst text (Skolinspektionen, 2022). Det finns fortfarande begränsat med forskning om hur lärare förstår de här fenomenen och hur de tänker om sin läsundervisning kopplat till olika textformat.

Syftet med studien är att förstå mellanstadielärares uppfattningar om läsundervisning genom tryckta, digitala och upplästa texter samt att synliggöra vilka didaktiska avvägningar som ligger till grund för lärarens val och användning av olika textformat. Teoretiskt utgår studien från ett teachers beliefs-perspektiv som tar utgångspunkt i sambandet mellan lärares övertygelser och undervisningspraktik (Fives & Buel, 2012). Data i studien bygger på semistrukturerade intervjuer med tio mellanstadielärare som undervisar i svenska. Dessa genomförs under sommaren och tidig höst 2026.

Preliminära resultat från fyra genomförda pilotintervjuer indikerar att läsning av tryckt text värderas högst av lärarna och är det vanligast förekommande i läsundervisningen. Undervisning kring digitala texter är i princip obefintlig och eleverna ges få tillfällen i läsundervisningen att öva läsande av dessa texter. När det gäller elevers lyssnade på text skiljer sig lärarnas åsikter och undervisning åt både när det gäller hur det används i undervisningen och uppfattningarna om huruvida det motiverar och gynnar eller försvårar förståelsen av innehållet för eleverna. Studien indikerar också att klassammansättningen och elevgruppens läsförmåga påverkar hur mycket enskild eller gemensam läsning som genomförs i klassrummet liksom hur stor andel text som elever läser själva respektive får uppläst för sig.

Nyckelord: läsundervisning, mellanstadiet, digital text, tryckt text, uppläst text,

Referenser

Fives, H., & Buehl, M. M. (2012). Spring cleaning for the “messy” construct of teachers’ beliefs: What are they? Which have been examined? What can they tell us? In K. R. Harris, S. Graham, T. Urdan, S. Graham, J. M. Royer, & M. Zeidner (Eds.), *APA educational psychology handbook, Vol. 2. Individual differences and cultural and contextual factors* (pp. 471–499). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/13274-019

Sabatini, J., Kennedy, A., Wry, E., & von Davier, M. (2024). PIRLS 2026 reading assessment framework. In M. von Davier & A. Kennedy (Eds.), *PIRLS 2026 Assessment Frameworks.* Boston College, TIMSS & PIRLS International Study Center. https://doi.org/10.6017/lse.tpisc.tr2103.kb5202

Skolinspektionen. (2022). *Läsfrämjande arbete i grundskolan, med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6*. Skolinspektionen.

80. Men vad är orten? Att använda didafiktion för att främja epistemiskt mod i oroliga tider – exemplet Mizeria

Karl Ågerup[1], Olle Nordberg[2]
[1] Södertörns högskola
[2] Uppsala universitet

Detta paper presenterar ett pågående litteraturdidaktiskt VR-projekt som undersöker hur arbete med så kallad *didafiktion* kan bidra till gymnasieelevers formande av en egen röst i mötet med samhälleligt svåra och känsliga frågor. Centralt i projektet är hur elever, genom att engageras i litterära berättelser och i samtal med andra, utvecklar förmågan att pröva ståndpunkter, ta reda på fakta och delta i gemensamt kunskapsskapande – det vi benämner epistemiskt mod.

Projektet utgår från den breda och i vår oroliga samtid vanliga hållningen att det finns stora litteraturdidaktiska möjligheter i att våga arbeta med känsloväckande och utmanande litteratur i klassrummet (se t.ex. Almqvist 2024; Lindell 2020; Nilsson Tysklind, Areskoug & Hultin 2024). Mer specifikt riktar vi in oss på en viss typ av litteratur som Karl Ågerup benämnt didafiktion (Ågerup 2023) med det tydliga syftet att empiriskt undersöka hur arbete med den kan bidra till det litteraturdidaktiska forskningsfältet såväl som till skolpraktiken (jfr Nordberg 2022).

Didafiktioner är berättelser som introducerar ett sociohistoriskt kunskapsexempel för läsaren, och som samtidigt skapar en fiktionsvärld som är spännande att leva sig in i. På det här sättet kan eleverna genom sitt engagemang i berättelsen få en skjuts in i samhällsfrågor som annars är svåra att diskutera. Att tänka i fiktionen blir då ett sätt att både tänka friare kring dessa frågor och från flera perspektiv

I nära samspel med verksamma svensklärare följer vi fem gymnasieklasser som arbetar med didafiktion inom tre tematiska områden: det mångkulturella Sverige, sexualitet samt Israel/Palestina. Lärarna utgör en central del av projektets genomförande och kommer att ha en medforskande roll i klassrumsarbetet. Datamaterialet består av elevenkäter, fokusgruppsintervjuer med elever, lärarintervjuer samt elevers individuella skriftliga reflektioner.

I konferenspresentationen fokuserar vi på projektets första delstudie, baserad på romanen *Mizeria* (genomförd under höstterminen 2026). Vi undersöker hur elever och lärare beskriver arbetet med texten, vilka dilemman som aktualiseras, samt hur elever – genom sitt engagemang i berättelsen och genom att lyssna till och bemöta varandras perspektiv – formar och omformar sina egna röster.

Bidraget diskuterar didafiktionens potential som litteraturdidaktiskt verktyg och dess betydelse för att stödja elevers deltagande i demokratiska samtal i en tid präglad av osäkerhet och polarisering.

Referenser

Almqvist, Lousie (2024). *Störande litteraturundervisning. Litteratur, demokrati och värdegrundsarbete.* Stockholm: Ellerströms.

Farshin, M. (2018). *Mizeria*. Bonnier Carlsen.

Lindell, Ingrid (2020). Embracing the Risk of Teaching Literature. *Educational Theory*, *70*(1), 43–55. https://doi.org/10.1111/edth.12405

Nilsson Tysklind, Emma, Areskoug, Linn, & Hultin, Eva (2024). "Political emotions in a literature classroom", *Pedagogy, Culture & Society*:1–18. https://doi.org/10.1080/14681366.2024.2382262

Nordberg, Olle (2022). ”Litteraturdidaktik på empirisk grund: Didaktisk diskussion med utgångspunkt i 413 mellanstadie-elevers läsarreaktioner på Katarina Taikons roman Katitzi”, (23 s.) *Acta Didactica Norden*, *16*(1). https://doi.org/10.5617/adno.9129

Ågerup, Karl (2023). ”Att närma sig Mellanöstern genom fiktionsläsning – gymnasieelever läser Yasmina Khadras Sirenerna i Bagdad”, *Forskning om undervisning och lärande* 11(2):6–29. https://doi.org/10.61998/forskul.v11i2.18400

82. Nyantagna lärarstudenters skrivande

Erika Sturk[1], Jessica Rahm[1]
[1] Göteborgs universitet

Lärarstudenter kommer till lärarutbildningen med erfarenheter av skrivande och under utbildningen ska de erbjudas möjligheter att utveckla såväl sitt akademiska skrivande, sitt professionsskrivande som sin skrivdidaktiska kompetens för sitt framtida läraryrke. Med en sociokulturell förståelse av skrivande är skrivandet något som studenterna ska socialiseras in i. För att lärarutbildare ska kunna möta studenterna i deras skrivande är kunskap om vilka skrivpraktiker, vilken förståelse av skrivande och vilka attityder till skrivande som studenterna har med sig in i utbildningen avgörande för att bygga en progression i utbildningen som tar avstamp i studenternas erfarenheter.

Syftet med studien är därför att synliggöra skriftpraktiker, föreställningar om och attityder till skrivande som nyantagna lärarstudenter på grundlärarutbildningen i Sverige har. Följande forskningsfrågor ställs:

- Vad har nyantagna lärarstudenter för föreställningar om vad skrivande är och vad det är att vara en skrivlärare?
- Hur kan nyantagna lärarstudenters skrivpraktiker beskrivas?
- Vilka attityder har nyantagna lärarstudenter till skrivande och skrivutveckling?

För att undersöka detta genomfördes enkäter i början av lärarstudenternas första kurs i svenska. Enkäten utgick från WASP, Writing Attitude Survey for Teachers (Hall, Toland & Guo, 2016). Enkäten bestod av en kombination av slutna och öppna frågor uppdelade i sex sektioner. Enkätsvaren (N=174) analyserades i relation till de ställda forskningsfrågorna: en abduktiv analys av frågor som handlade om föreställningar om skrivande utifrån Ivanič's (2004, 2017) ramverk; en tematisk analys (Braun & Clarke, 2006) av frågor som handlade om lärarstudenters skrivpraktiker (Barton, 2007); en tematisk analys av frågor som handlade om lärarstudenters attityder till skrivande (Hall & Grisham-Brown, 2011; Hall, 2016).

De preliminära resultaten visar att lärarstudenternas föreställningar om vad skrivande är främst synliggör en kreativitetsdiskurs och en socialpraktisk diskurs. I analysen framträder också en kunskapsdiskurs, med skribenten som kunskapsbärare. Lärarstudenternas skrivpraktiker präglas främst av digitalt och informellt skrivande med kommunikativa syften, men omfattar även skrivande för minnes- och reflektionsändamål. Lärarstudenternas attityder till skrivande är övervägande positiva samtidigt som det finns det en grupp som inte är uttalat positiva till skrivande eller intresserade av att lära sig mer om skrivande och skrivundervisning. Att möta lärarstudenternas föreställningar om och attityder till skrivande är ett utmanande uppdrag för lärarutbildare som ska forma framtida skrivlärare.

Referenser

Barton, D. (2007). Literacy: An introduction to the ecology of written language (2nd ed.). Blackwell.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Hall, L. A., & Grisham-Brown, J. (2011). Writing development over time: Examining preservice teachers' attitudes toward writing. Journal of Early Childhood Teacher Education, 32(2), 148–158.

Hall, A. H. (2016). Examining shifts in preservice teachers' beliefs and attitudes toward writing instruction. Journal of Early Childhood Teacher Education, 37(2), 142–156. https://doi.org/10.1080/10901027.2016.1165761

Hall, A. H., Toland, M. D., & Guo, Y. (2016). The Writing Attitude Scale for Teachers (WAST). International Journal of Quantitative Research in Education, 3(3), 204–221. https://doi.org/10.1504/IJQRE.2016.077801

Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. Language and Education, 18(3), 220–245. doi:10.1080/09500780408666877

Ivanič, R. (2017, May 4–5). Round table on discourses of writing, and writer identity. [Conference session]. LITUM symposium, Umeå, Sweden.

85. Oklar självständighet och starka känslor: nya skrivpraktiker inom lärarutbildningens ämnen

Jenny Magnusson[1]
[1] Södertörns högskola

Utvecklingen av AI-baserade textverktyg som ChatGPT och Copilot har utmanat etablerade föreställningar om skrivande, ägandeskap och studentprestationer. Skrivpraktiker inom olika ämnen ser dock olika ut och påverkas på olika sätt av denna utveckling (jfr Shanahan & Shanahan 2012), även inom ett sammanhållet men mångvetenskapligt utbildningsprogram som lärarutbildningen. Denna studies syfte är att undersöka just hur olika ämnesmiljöer inom lärarutbildningen påverkas och framförallt hur de olika ämnenas skrivpraktiker förändras med anledning av utvecklingen av olika AI-baserade verktyg.

Studien undersöker hur universitetslärare beskriver ämnesspecifika skrivpraktiker och hur de definierar självständighet i studenters skrivande. Med utgångspunkt i ett akademiskt litteracitetsperspektiv (jfr. Lea & Street 1998) betraktas skrivande som en social och situerad praktik som påverkas av normer och villkor. Inom detta perspektiv skiljer sig skrivande och skrivnormer mellan olika situationer och kontexter. Typiska akademiska begrepp såsom ”självständighet” tolkas därför olika i olika sammanhang (jfr. Magnusson & Zackariasson 2018). Lärarutbildningen är en särskilt relevant kontext eftersom studenter rör sig mellan ämnen med olika akademiska traditioner, skrivpraktiker och bedömningskulturer.

Det empiriska materialet består av fokusgruppsintervjuer med lärare från olika ämnesområden inom lärarutbildningen (svenska, historia, samhällskunskap, religionskunskap och litteraturvetenskap) och kursmaterial från dessa ämnesområden (studiemanualer, skrivinstruktioner och betygskriterier). En tematisk analys görs av fokusgruppsintervjuerna med fokus på förändringar och strategier som rör skrivpraktiken. En textanalys görs också av kursmaterialen, med fokus på textaktiviteter och funktioner, men också på hur förhållningssätt till AI skrivs fram explicit. Resultaten visar på variationer och spänningsfält såväl inom som mellan ämnesmiljöerna.

Referenser

Lea, M. R., & Street, B. V. (1998). *Student writing in higher education: An academic literacies approach.* Studies in Higher Education, 23(2), 157–172.

Magnusson, J., & Zackariasson, M. (2019). *Student independence in undergraduate projects: different understandings in different academic contexts.* Journal of Further and Higher Education, 43(10), 1404–1419

Shanahan, T., & Shanahan, C. (2012). *What is disciplinary literacy and why does it matter?* Topics in Language Disorders, 32(1), 7–18

86. Phonics versus meningsskapande – eller både och? Didaktiska lärdomar från arbete med Det är inte min hatt

Catarina Schmidt[1]
[1] Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping University

Presentationen utgår från en fallstudie, del av ett praktiknära forskningsprojekt (Schmidt & Hvit Lindstrand, 2022), där bilderbokens språkutvecklande potential studerats i flerspråkiga klassrum. Fallstudien fokuserar genomförd klassrumsundervisning utifrån bilderboken *Det är inte min hatt* (Klassen, 2016) med 6-7-åriga elever. Lärdomar från fallstudien relateras till pågående debatt (e.g. DN, 2023) och föreslagna reformer (SOU 2025: 19; SOU 2024:81), där ett dominerande fokus på Phonics (strukturerad ljudningsundervisning) framkommer, samt till möjliga kunskapssyner (Wahlström et. al., 2019) för läs- och skrivundervisning.

En kunskapssyn som meningsskapande, såsom den beskrivs av Wahlström et al. (2019), möjliggör en dialogisk syn på läsning och skrivande, som knyts till elevers egna erfarenheter och det omgivande samhället. Denna och andra möjliga kunskapssyner synliggörs i olika forskningstraditioner (Cummins, 2015) där sociala perspektiv å ena sidan (e.g. Barton (1984) och individualiserade kognitiva perspektiv å andra sidan (e.g. Castles et. al., 2018) ger upphov till olika argument för såväl läs- och skrivundervisningens evidens som dess utformning.

Studiens syfte är att belysa dimensioner som skulle kunna vidga den nuvarande debatten beträffande villkor för en demokratisk och kunskapsbaserad läs- och skrivundervisning på lågstadiet. Frågor som söks svar på berör vad som karakteriserar den dokumenterade undervisningen och dess aktiviteter samt hur meningsskapande processer synliggörs.

En tematisk analys identifierade fyra sammanflätade arbetssätt som innebär att eleverna involveras i situationer där de gemensamt möter och tänker om bilderbokens ikonotext (Hallberg, 2022), lyssnar på och muntligt återger det språkliga och litterära innehållet, utforskar skrift i tidigt läsande och skrivande samt återberättar litterärt innehåll. Dessa arbetssätt formar praktiker som integrerar språkförståelse med möjligheter till avkodning och inkodning (Duke & Cartwright, 2021) i parallella processer (jmf Nilsson & Pettersson, 2025), samt dialogiska möten med litteratur (Langer, 2011), där väsentliga aspekter för läs- och skrivutveckling balanseras. Dialogiskt meningsskapande realiseras i helklassdiskussioner och pararbete varpå individuella uppgifter adderas där elever positioneras som aktiva bidragsgivare i tidigt skrivande. Dessa möjligheter är inbäddade i en bredare meningsskapande process som inleds med ett holistiskt fokus på ikonotexten. Sammantaget belyser resultatet bilderbokens potential för yngre elevers aktiva och kommunikativa deltagande i tidig läs- och skrivundervisning.

Referenser

Barton, D. (2009). Understanding textual practices in a changing world. In M. Baynham and M. Prinsloo (Eds.), *The future of literacy studies*, pp. 38-53. Springer.

Castles, A., Rastle, K., & Nation, K. (2018). Ending the reading wars: Reading acquisition from novice to expert. *Psychological Science in the Public Interest, 19*(2), 5–51. https://doi.org/10.1177/1529100618772271

Cummins J (2015) Literacy policy and curriculum. In: Rowsell J and Pahl K (eds) The Routledge Handbook of Literacy Studies, pp. 231-248. Routledge.

Cummins, J. (2016). Language differences that influence reading development. Instructional implications of alternative interpretations of the research evidence. I P. Afflerbach (red.). *Handbook of individual differences in reading: Reading, text, and context,* s. 223-244. Routledge.

DN (2023, 16 May). Skolministern: Vi har en läskris i Sverige Hämtad 11 November 2023, från https://www.dn.se/sverige/skolministern-haller-presstraff-om-lasformagan/

Duke, N. K., & Cartwright, K. B. (2021). The science of reading progresses: Communicating advances beyond the simple view of reading. *Reading Research Quarterly, 56*, 25-44. https://doi.org/10.1002/rrq.411

Hallberg, K. (2022). Ikonotext revisited - ett begrepp och dess historia. *Barnelitterært forskningstidsskrift, 1*(13), 1-10.

Klassen, J. (2016). *This is not my hat*. Candlewick Press.

Nilsson, J. & Pettersson, K. (2025). *Så minskar vi läsgapet i svensk skola. Ett andraspråksperspektiv på läskrisen.* Näringslivets skolforum. https://www.svensktnaringsliv.se/sakomraden/utbildning/sa-minskar-vi-lasgapet-i-svensk-skola-ett-andrasprakserspektiv-p_1233350.html

Schmidt, C. & Hvit Lindstrand, S. (2022). Dialogisk högläsning i förskoleklassen och årskurs 1: ”Jag tycker att molnbullen smakar delikat”. *Forskul, 10* (1), 78–99.

SOU 2025: 19. *Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande.*

SOU 2024:81. *Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning.*

Wahlström, N., Alvunger, D., Schmidt, C. & Vogt, B. (2019). Coding scheme for analysing classroom discourse and conceptualisations of knowledge. In N. Wahlström (Ed.). *Classroom research – Methodology, categories and coding,* pp. 40-43. Linnaeus University Press.

87. Platskänslig läsundervisning. Erfarenheter från en studie om tre generationer män i svensk skogsbygd

Stig-Börje Asplund[1], Birgitta Ljung Egeland[1]
[1] Karlstads Universitet

Med utgångspunkt i en studie om tre generationer arbetarmän och deras lokala läspraktiker riktas i den här presentationen fokus mot läsningens rumsliga och temporala dimensioner. Syftet är att diskutera betydelsen av en platskänslig läsundervisning som både bejakar och utmanar elever som läsare. Den läsning ungdomar på landsbygden engagerar sig i har under lång tid marginaliserats inom ramen för skolans läsundervisning. Den har också ägnats mycket litet utrymme inom läsforskningsfältet (Azano, 2015). Inte minst är forskning om pojkar i rurala miljöer och deras läspraktiker ytterst begränsad (Corbett & Asplund, under granskning). I den forskning som existerar kan en så kallad bristdiskurs identifieras, vilken i sig kan ha en negativ inverkan på pojkars läsaridentiteter. Mot bakgrund av detta har vi genomfört en tregenerationsstudie med syfte att synliggöra pojkar och män i skogsbygd och deras läspraktiker och utforska läsningens betydelse för identitetskonstruktion över generationer under perioden 1950 fram till idag. Vi intresserar oss för vad, hur, när och varför de läser, och på vilka sätt deras läspraktiker har präglats av kontinuitet och förändring. Studien finansieras av Riksbankens Jubileumsfond (dnr P22-0239) och baseras på en livshistorieansats (Bertaux & Thompson, 1997) och ett ekologiskt perspektiv på läsning (Barton & Hamilton, 2012) som beaktar relationen mellan läsare och kontext. Tematiska livshistorieintervjuer har genomförts med tre generationer män (farfar, son och sonson) från fem familjer som bor i samma skogsbygd. Detta material har sedan kopplats till lokala historiska källmaterial för att kontextualisera männens berättelser. Våra resultat visar på betydelsen av det relationella och kollektiva i männen läspraktiker, och hur läsningen både är en generationsöverskridande praktik och intimt sammankopplad med skogsbygdens livs- och kunskapsvillkor (Asplund et al., 2025). I presentationen kommer vi att argumentera för den didaktiska potential som finns i dessa läspraktiker och hur de kan utgöra centrala utgångspunkter i en platskänslig läsundervisning där elever kan utveckla positiva läsaridentiteter, och där platsens rumsliga och temporala dimensioner (Corbett, 2020; Rotbauer & Cedeia Serantes, 2022) utgör perspektiv och förståelseramar.

Referenser

Asplund, S-B., Egeland, B. L., Bladh, G., & Stolare, M. (2025). Reading to Stay: The role of reading in the lives of Swedish rural males across generations. *Journal of Rural Studies, 119*, 103808.

Azano, A. P. (2015). Addressing the rural context in literacies research: A call to action. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 59(3), 267–269.

Barton, D., & Hamilton, M. (2012). *Local literacies: Reading and writing in one community*. Routledge.

Bertaux, D., & Thompson, P. R. (1997). *Pathways to social class: A qualitative approach to social mobility*. Transaction Publishers.

Corbett, M. (2020). Place-based education: A critical appraisal from a rural perspective. I D. Gereluk och M. Corbett, *Rural teacher education: Connecting land and people* (ss. 279–298). Springer.

Corbett, M. & Asplund, S-B. (under granskning). Rural men's and boys' literacies: Beyond deficit discourses.

Rothbauer, P. M., & Cedeira Serantes, L. (2022). Reading time: Exploring the temporal experiences of reading. *Journal of Documentation, 78*(1), 113-128.

88. Presentation av avhandligsporjekt: När Salikons rosor vissnar En pedagogisk studie av subjektifiering och temporalitet i barnlitteratur

Elin Nilsson[1]
[1] Malmö universitet

I mitt nyligen påbörjade avhandlingsprojekt inom ämnet pedagogik intresserar jag mig för barnlitteratur och pedagogiska praktiker. Den första delen av avhandlingen kommer bestå av teoretiska analyser av ett antal barnlitterära verk. Utifrån resultatet formuleras forskningsfrågor för del två, som ska bygga på empiriska studier från undervisning. Syftet med avhandlingen är att undersöka hur lärande, förändring och subjektifiering i ett antal barnlitterära verk gestaltas med särskilt fokus på pedagogiska relationer och temporalitet. Med subjektifiering menar jag en process som barnet genomgår för att bli ett eget subjekt i världen (Biesta, 2011, s. 28f). Med temporalitet menar jag framför allt vilken roll ”framtiden” spelar i de pedagogiska relationerna och i den litterära gestaltningen som helhet. Syftet är också att undersöka vad som sker när insikter från analysen omsätts till undervisningsinnehåll i pedagogisk praktik. Forskningsfrågorna lyder: Hur gestaltas lärande, förändring och subjektifiering i ett antal barnlitterära verk? Vilken roll spelar pedagogiska relationer och temporalitet i dessa processer? Vad kan ett undervisningsinnehåll som bygger på denna analys sätta igång hos elever?

Teorin och metoden i den teoretiska delen av avhandlingen bygger på Klaus Mollenhauers tillvägagångssätt och idéer i *Forgotten connections* (Mollenhauer, 2014). Till grund för teorin ligger också Clémentine Beauvais idé om ”the Mighty Child”, där barnet i barnlitteratur ses som ”mäktigt” genom att det har ett slags kapital i form av en öppen och oskriven framtid full av potentiella möjligheter framför sig, vilket den vuxne inte längre har (Beauvais, 2015). Mollenhauer menar att ungas identitet till skillnad från vuxnas definieras av den okända framtid som ligger framför dem (Mollenhauer, 2014, s. 117). Att jag använder Mollenhauers tillvägagångssätt innebär att jag betraktar de barnlitterära verken som (potentiella) pedagogiska dokument, och analyserar dessa utifrån ett pedagogiskt intresse.

Förväntade resultat är svårt att sia om eftersom studien är i en tidig och utforskande fas, men jag förväntar mig att framtiden som ett ”löfte” och kapital för barnet i litteraturen kan ifrågasättas eller åtminstone problematiseras, och möjligen att det kommer att finnas motsägelsefulla budskap om hur mycket värd den oskrivna framtiden är mot bakgrund av ett allt mörkare framtidsnarrativ i samtiden.

Referenser

Beauvais, C. (2015). *Mighty Child: Time and power in children’s literature.* (1st ed.). John Benjamins Publishing Company. (mul.oai.lib.mau.se.3500631). https://research.ebsco.com/linkprocessor/plink?id=80a5970b-cb78-33bc-aa38-560764703a05

Biesta, G. (2011). *God utbildning i mätningens tidevarv* (K. Falk & C. Thurban, Övers.; 1. uppl.). Liber.

Mollenhauer, K. (2014). *Forgotten connections: On culture and upbringing* (N. Friesen, Red.). Routledge.

89. Prisade pedagoger – föreställningar om excellens och professionellt värde

Ann-Christin Randahl[1], Christina Olin-Scheller[2]
[1] Göteborgs universitet
[2] Karlstads universitet

I Sverige delas ett flertal lärarpris ut årligen. Guldäpplet belönar lärares arbete med digitalisering och delas ut av Sveriges kommuner och regioner i samarbete med olika edtechbolag. Några av lärarprisen har instiftats eller förvaltas av vetenskapssamhället och traditionsfyllda institutioner, som Kungliga vetenskapsakademien, Svenska Akademien och Kungliga vitterhetsakademien. Ett lärarpris med stort medialt genomslag är Årets lärare som delas ut i olika kategorier på den TV-sända Lärargalan och bygger på nomineringar från elever. Internationella studier visar att mängden pris har ökat sedan 1990-talet och sammanfaller med en trend i utbildningslandskapet som har beskrivits som en *promotional culture*, där idéer, koncept och verksamheter ska säljas. Fenomenet lärarpris tycks därmed ha blivit del av en mycket större och växande global rörelse av excellenssträvan och galaindustri.

I denna presentation intresserar vi oss för ett av dessa pris, Svenska Akademiens svensklärarpris, som instiftades redan 1987 och delas ut vid Bok- och biblioteksmässan. Priset tilldelas lärare ”vilka genom sin gärning stimulerat intresset hos unga människor för svenska språket och litteraturen”. Totalt har 124 lärare belönats sedan priset instiftades, 99 kvinnor och 25 män. Från och med 2016 går ett av prisen till undervisning i svenska som andraspråk eller svenska för invandrare, SFI.

Genom att identifiera och uppmärksamma framgångsrika lärare finns en förhoppning om att goda exempel ska sprida sig och att de prisade lärarna därigenom är med och driver på skolutvecklingen. Det är ett antagande med långa historiska rötter. I Sverige påbörjade exempelvis föreningen för svensk undervisningshistoria under 1930-talet sammanställningar av lärare som kunde vara förebildliga.

Forskning om lärarpris är begränsad till enstaka länder, men de resultat som finns visar att undervisningspraktiker som belönas med pris bygger på ett elevcentrerat ledarskap. Syftet med denna presentation är därför att ge en bild av vem som är rätt sorts svensklärare och vad som är rätt sorts undervisning utifrån vad som belönas med Svenska Akademiens svensklärarpris. Eftersom priset sträcker sig tidsmässigt från en tid före marknadsstyrningens stora genomslag i skolan är det särskilt intressant att studera i relation till föreställningar om excellens och hur dessa föreställningar har förändrats över tid.

Referenser

Akinlar, A., Ontas, T., Aysu, S. & Atmaca, T. (2025). Developing colleagues through recognition: The role of international award-winning teachers in professional growth in Türkiye. *Teaching and Teacher Education*, *168*, 105221. https://doi.org/10.1016/j.tate.2025.105221

Digón-Regueiro, P., & Sánchez-Blanco, C. (2022). Education as fiction: market ideology and best teacher awards. *Pedagogy, Culture & Society*, *30*(4), 455–472. https://doi.org/10.1080/14681366.2020.1801815

Fairclough, N. (1993). Critical Discourse Analysis and the Marketization of Public Discourse: The Universities. *Discourse & Society*, *4*(2), 133–168. https://doi.org/10.1177/0957926593004002002

Farinde-Wu, A., Glover, C.P. & Williams, N.N. (2017). It's Not Hard Work; It's Heart Work: Strategies of Effective, Award-Winning Culturally Responsive Teachers. *Urban Review*, *49*, 279–299. https://doi.org/10.1007/s11256-017-0401-5

García, S., Olsen, B., & Simbaqueba, A. (2021). Teaching quality in Colombia: Analyzing twenty years of awarding a national best-teacher prize. *European Journal of Teacher Education*, *44*(3), 328–347. https://doi.org/10.1080/02619768.2021.1912006

Loh, J., Kaur, K., & Yeo, D. (2024). Teaching from the heart: An evaluation of awardwinning teachers in Singapore. *Asia Pacific Journal of Education*, *44*(3), 627–640. https://doi.org/10.1080/02188791.2024.2390660

Mackenzie, N. (2007). Teaching Excellence Awards: An Apple for the Teacher? *Australian Journal of Education*, *51*(2), 190–204. https://doi.org/10.1177/000494410705100207

Samuelsson, J., Olin-Scheller, C. & Gericke, N. (2024). *Moderna lärare: Lärares perspektiv på undervisning i modersmål, biologi och historia ca 1930-1950 i folkskolan och på läroverk*. Föreningen för svensk undervisningshistoria.

Skelton, A. (2004). Understanding 'teaching excellence' in higher education: a critical evaluation of the National Teaching Fellowships Scheme. *Studies in Higher Education*, *29*(4), 451–468. https://doi.org/10.1080/0307507042000236362

Strunck, S. (2011). *Schulentwicklung durch Wettbewerbe: Prozesse und Wirkungen der Teilnahme an Schulwettbewerben*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-531-94154-7

91. Rädda litteraturhjärnan! Estetisk erfarenhet och litterär uppmärksamhet

Olle Widhe[1], Malin Blix[1]
[1] Göteborgs universitet

Trots ett ökat fokus på litteraturläsning i skolan saknas systematisk kunskap om hur kreativa och gestaltande metoder (creative art methodologies) kan stimulera litteraturförståelse, engagemang och vad vi vill benämna elevens litterära uppmärksamhet (Citton 2017; Andrews & Almohammad, 2022; jfr äv. Borsgård m fl 2024; Moi 2017). I denna presentation redovisar vi ett delresultat från litteraturprojektet Tillgängliggörande litteraturundervisning, som genomförs tillsammans med fyra lärare på en mellanstadieskola i Västsverige (2025–2027). Projektet inbegriper ett kreativt och gestaltande arbete med litteraturen. Arbetssättet tar sin utgångspunkt i lärarnas ambition att utveckla en strukturerad undervisning som stimulerar elevernas läslust, samtal och aktiva deltagande inom ramen för ett integrerat svenskämne.

Presentationens övergripande syfte är att analysera lärares och elevers arbete med så kallade gestaltningskonventioner, det vill säga gemensamma överenskommelser mellan lärare och elever om hur man läser och gestaltar skönlitteratur tillsammans i klassrummet (Widhe 2019; Widhe & Blix 2026). Vi vill lägga fokus på hur dessa konventioner riktar elevernas uppmärksamhet mot texten och stimulerar läsningen som estetisk erfarenhet (Dewey 2005; Widhe & Blix 2026). Därmed bidrar vår presentation med kunskaper om hur kreativa och gestaltande metoder kan stödja elevers möten med skönlitteratur och främja ett öppet och undersökande förhållningssätt (Blau 2003; Hansen & Gissel, 2021; Blix m fl 2025). Vi har här inspirerats av Yves Citton och ser gestaltningskonventionerna som ett sätt att styra elevernas uppmärksamhet (attention) och motverka ”the extinction of literary brain” (s. 144).

Tidigare internationell forskning har visat att kreativa och gestaltande metoder kan spela en särskilt betydelsefull roll i undervisning i flerspråkiga kontexter (Schewe, 1993; Andrews & Almohammad, 2022). Våra resultat pekar mot att de kreativa och gestaltandande metoderna bjuder in till elevaktivitet, närläsning och en strukturerad undersökning av hur berättelser är uppbyggda. Särskilt intresserade sig eleverna för berättelsens konflikter och den erfarenhet som konflikterna organiserar (jfr Dewey 2005).

Referenser

Andrews, J. & Almohammad, M. (Red.) (2022). *Creating Welcoming Learning Environments: Using Creative Arts Methods in Language Classrooms.* Bristol: Multilingual Matters.

Blix, Malin, Randahl, Ann-Christin & Olin-Scheller, Christina (2024). Undersökande litteraturundervisning i flerspråkiga klassrum. I: Ohlsson, Anders, Sigrell, Anders, Strand, Paul & Sundby, Martin (red.) *Språk och litteratur – en omöjlig eller skön förening*? Lund: Studia Rhetorica Lundensia, s. 71–88.

Borsgård, Gustav, Jarlsdotter Wikström, Jenny. & Lane, Tora (red.) (2024). *Uppmärksamhet*. Stockholm: Bokförlaget Faethon.

Citton, Y. (2016[2017]). *The Ecology of Attention*. Cambridge, UK: Polity.

Dewey, J. (2005). *Art as Experience*. New York: Penguin books.

Hansen, T. I. & Gissel, S. T. (2021). *Tilbage til teksten*. Hans Reitzels forlag.

Moi, Toril (2017). *Språk och uppmärksamhet*. Stockholm: Bokförlaget Faethon.

Schewe, Manfred & Shaw, Peter (1993). *Towards Drama as a Method in the Foreign Language Classroom*, Frankfurt am Main: Peter Lang.

Widhe, O. & Blix, M. (2026). Att göra läsupplevelsen tillgänglig. I K. Hermansson & A. Nordenstam (Red.), *Läsning och gestaltning: att arbeta med litteratur på mellanstadiet* (s. 169–188). Lund: Studentlitteratur.

Widhe, Olle (2019). Litterära personer och kroppsligt meningsskapande i grundskolans litteraturundervisning. I: Ingrid Lindell och Anders Öhman (red.), *För berättelsens skull: Modeller för litteraturundervisningen* (s. 89–111). Stockholm: Natur & Kultur.

92. Rörigt och rörligt: Kollaborativa skrivprocesser med mänskliga och icke-mänskliga deltagare

Mindy Svenlin[1]
[1] Åbo Akademi

Skrivande har historiskt sett förståtts som en individuell aktivitet, vilket även har präglat centrala teorier om och modeller för skrivprocessen (t.ex. Hayes & Flower, 1980). Samtidigt har senare forskning i ökande grad betonat skrivande som en social och materiell praktik. Denna avhandling undersöker hur skrivprocesser formas när de delas mellan både mänskliga och icke-mänskliga aktörer.

Avhandlingen som består av tre individuella artiklar undersöker kollaborativa skrivprocesser inom ramen för ett skolmusikalprojekt på gymnasienivå (Svenlin, 2025). Teoretiskt är studien förankrad i relationella ontologier (Thiele, 2016) där skrivandet förstås som något som uppstår i relationer mellan olika aktörer och som ständigt är i blivande. Syftet med avhandlingen är att utforska och utveckla förståelserna av kollaborativa skrivprocesser i en skol(musikal)kontext genom att betrakta skrivande som relationellt.

Materialet i studien består av skärm- och ljudinspelningar av gymnasieelevers gemensamma arbete med att skriva ett manus till en skolmusikal. I studien används en postkvalitativ metodologisk ingång (Jackson & Mazzei, 2023) där fokus ligger på att tänka med teori och begrepp för att synliggöra hur kollaborativa skrivprocesser produceras.

Sammantaget pekar avhandlingen på kollaborativa skrivprocesser som röriga och rörliga, där skrivandet kontinuerligt omförhandlas i relationerna mellan olika aktörer. Studien problematiserar därmed linjära och individuellt orienterade modeller av skrivande och pekar på behovet av en bredare förståelse av skrivprocesser. Trots att detta kan göra skrivundervisningen mer oförutsägbar pekar avhandlingen på att det finns ett mervärde i att lita på processen i skrivandet.

Referenser

Hayes, J. R. & Flower, L. S. (1980) Identifying the organization of writing processes. I L.W Gregg & E. R. Steinberg (Red.) *Cognitive processes in writing* (s. 3–30). Routledge

Jackson, A. Y., & Mazzei, L. A. (2023). *Thinking with theory in qualitative research* (2:a upplagan.). Routledge.

Svenlin, M. (2025). *Trusting the process in collaborative writing: Reconceptualizing collaborative writing processes in a school (musical) context.* [Doktorsavhandling, Åbo Akademi & Umeå universitet]. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4611-1

Thiele, K. (2016). Of immanence and becoming: Deleuze and Guattari's philosophy and/as relational ontology. *Deleuze Studies, 10(*1), 117134. https://doi.org/10.3366/dls.2016.0215

93. Röster om röst. Om Shared Reading i utbildningen av mellanstadielärare

Jonas Asklund[1], Jenny Edvardsson[1], Anna Smedberg Bondesson[1]
[1] Högskolan Kristianstad, Sverige

I bidraget presenteras preliminära resultat från en intervjustudie med en grupp lärarstudenter som efter en avslutad kurs i barnlitteratur och litteraturdidaktik provar på ett tillfälle av Shared Reading tillsammans med särskilt inbjudna skolbibliotekarier. Med Shared Reading ställs de blivande mellanstadielärarna inför en metod att gestalta samtal om skönlitteratur och bereda möten med andra läsare som kan tyckas mycket öppen och inbjudande (Forslid et al., 2022). Metoden skiljer sig därmed från de mer etablerade formerna av litteratursamtal som studenterna mött i kursen, där det i hög grad handlar om att med pedagogiskt ansvar leda, följa och främja elevers litteraturarbete (Jönsson, 2007; Ewald, 2007), planera för byggandet av gemensamma föreställningsvärldar under textsamtalen (Langer, 2017) och medvetet använda olika former av meningsskapande praktiker (Hermansson & Nordenstam, 2026) i klassrummet. Mötet med Shared Reading tillsammans med skolbibliotekarierna kan innebära att studenterna omprövar delar av den litteratursyn (Ulfgard, 2018) som de utvecklat under sin utbildning och de legitimeringar av litteraturläsning som de mött i kurslitteraturen.

Studien belyser studenternas tankar om den gemensamma högläsningen och de samtal som följde i anslutning till den. Mer konkret är vi intresserade av att undersöka hur studenterna, som blivande mellanstadielärare, reagerar på det tentativa, intuitiva och auditiva i dessa Shared Reading-strukturerade möten med andra läsare runt en skönlitterär text. Tidigare forskning om den här formen av textsamtal i svensk skola pekar på goda möjligheter att främja deltagarnas engagemang och interaktion (Economou & Bringéus, 2024) – ett engagemang som inbegriper olika relationella, kognitiva, affektiva och sociala aspekter (Ohlsson, Gustafsson & Malmström, 2025).

Med hjälp av sociologen Hartmut Rosas centrala teoretiska och analytiska begrepp *resonans* (Rosa, 2019) som ett responsivt, intersubjektivt och transformativt fenomen försöker vi visa på olika mönster i studenternas reaktioner, relationer och reflektioner i mötet med den skönlitterära textens röst och de andra deltagarnas röster. I ett mer utbildningsrelaterat sammanhang utgår vi från litteraturvetaren Rita Felski, även hon inspirerad av Rosas resonansbegrepp (Felski, 2026), och hennes beskrivning av läsakten som ett *kreativt återskapande* (Felski, 2015) under vilket text och läsare går in i en dragkamp, präglad av förhandling och översättning.

Referenser

Economou, C. och Bringéus, E. (2024). Shared Reading i skolan – läsning på andra villkor? I L. Ahlin, J. Asklund, C. Dahl, M. Freij, P. Magnusson och A. Smedberg Bondesson (Red.), *Litteraturdidaktik och känslor. Litteraturdidaktisk nätverkskonferens 2021*, s. 137-158. Stockholm University Press. https://doi.org/10.16993/bcr.h. Licens: CC BY 4.0

Ewald, A. (2007). *Läskulturer. Lärare, elever och litteraturläsning i grundskolans mellanår*. Malmö Högskola, Lärarutbildningen.

Felski, R. (2015). *The Limits of Critique*. University of Chicago Press.

Felski, R. (2026). Resonance and Education. *On Education. Journal for Research and Debate 3*(9), s. 1-5. https://doi.org/10.17899/on_ed.2020.9.2

Forslid, T., Ohlsson, A., Rydbeck, K., Skjerdingstad, K.I., Steenberg, M. och Tangerås, T.M. (2022). *Shared reading i Skandinavia. Forskning og praksis.* ASB-media AS.

Hermansson, K. och Nordenstam, A. (red.) (2026). *Läsning och gestaltning. Att arbeta med litteratur på mellanstadiet*. Studentlitteratur.

Jönsson, K. (2007). *Litteraturarbetets möjligheter. En studie av barns läsning i årskurs F-3*. Malmö Högskola, Lärarutbildningen.

Langer, A. J. (2017). *Litterära föreställningsvärldar. Litteraturundervisning och litterära förståelse*. Andra upplagan. Daidalos.

Ohlsson, A., Gustafsson, A. W. och Malmström, M. (2025). Shared reading och läsengagemang i gymnasieskolans SVA-undervisning. I M. Olofsson, K. Aldén och M. Wiksten (Red.), *Skönlitteratur i andraspråksundervisningen: Symposium 2025,* s. 91-105. (Symposium Läsning). Liber.

Rosa, H. (2019). *Resonance. A sociology of our relationship to the world.* Polity Press.

Ulfgard, M. (2015). *Lära lärare läsa. Om utbildning av svensklärare och litteraturundervisning i skolan*. Makadam.

94. Satsdelar, finns dom?

Fredrik Valdeson[1]
[1] Uppsala universitet, Institutionen för nordiska språk, Sverige

Syftet med mitt föredrag är att diskutera hur satsdelarna *subjekt* och *objekt* beskrivs i läromedel i svenska och om, och i så fall hur, ett annat sätt att beskriva dessa satsdelar skulle kunna vara möjligt. Det empiriska bidraget består av tre delar. Först redovisar jag en kartläggning av hur subjekt och objekt beskrivs och definieras i läromedel för högstadiet och gymnasiet, med en kritisk ansats och med utgångspunkt i frågeställningen *Vad säger läromedlens beskrivningar och definitioner av satsdelar om varifrån satsdelarna kommer?*. Därefter redovisar jag en motsvarande kartläggning av begreppen subjekt och objekt i grammatikor riktade till studenter (och forskare) på högskolenivå från 1900- och 2000-talet, för att på så vis se om det föreligger några skillnader mellan vad som motiverar satsdelarna i de båda kategorierna av böcker. Slutligen redovisar jag också resultatet av en mindre korpusundersökning, där jag undersökt hur subjekt och objekt konstrueras i svenska, dvs. inom ramen för vilka syntaktiska konstruktioner subjekt och objekt förekommer.

Undersökningen av läromedel och grammatikor visar att subjekt och objekt i regel behandlas som förgivettagna kategorier. De definitioner och exempel som finns i läromedlen tyder också på att distinktionen mellan form och funktion inte alltid är helt tydlig. Korpusundersökningen visar att subjekt och objekt i de allra flesta fall uttrycks i form av syntaktiskt otvetydiga konstruktioner, t.ex. konstruktion med finit hjälpverb och infinit huvudverb (*Katten har jagat hunden*) och med det resultatet som utgångspunkt argumenterar jag för att satsdelar ska ses som sekundära i relation till syntaktiska konstruktioner (jfr Croft 2001). Vidare argumenterar jag för att en sådan beskrivning har pedagogiska fördelar, eftersom den dels tydliggör varifrån satsdelarna kommer (dvs. från de syntaktiska konstruktionerna), dels gör det enklare att förstå distinktionen mellan form och funktion, något som Josefsson & Lundin (2017) identifierat som ett av grammatikens tröskelbegrepp. Utifrån min definition utgör satsdelarna subjekt och objekt abstraktioner över olika syntaktiska konstruktioner som tydliggör distinktionen mellan de semantiska rollerna agent och patient. På så vis passar mitt bidrag också in i det övergripande temat för konferensen, eftersom fokus ligger på hur agentskap i semantisk bemärkelse tar sig uttryck syntaktiskt.

Referenser

Croft, William 2001. *Radical Construction Grammar. Syntactic Theory in Typological Per-spec-ti-ve*. New York: Oxford University Press.

Josefsson, Gunlög & Katarina Lundin 2017. Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre ut-bild-ning*. 7 (2). S. 18–34.

95. Semantiska vågor och ämnesspecifik litteracitet

Jessica Rahm[1]
[1] Göteborgs universitet

För att ge alla elever tillgång till de språkliga redskap som möjliggör kunskapsutveckling framstår lärares språkliga medvetenhet om de diskurser som formar lärande som central. Läraren behöver också synliggöra dessa diskurser i undervisningen (Edling, 2006; Hasan, 2011; Rinnemaa, 2024). Detta är särskilt betydelsefullt i språkligt heterogena klassrum där elevers möjligheter att utveckla ämnesspecifik kunskap är nära kopplat till hur ämnesspråket tillgängliggörs (Hajer & Meestringa, 2020). Mot denna bakgrund presenteras hur det teoretiska ramverket *Legitimation Code Theory* (LCT) kan bidra till att fånga denna språk- och kunskapsbyggande process. Studiens empiri består av deltagande klassrumsobservationer av historieundervisning i tre språkligt heterogena högstadieklassrum.

Syftet med presentationen är att, med stöd i LCT-ramverket, belysa hur historiska innehållsbegrepp används i lärarledd helklassinteraktion och vilken ämneskunskap som därigenom realiseras, samt hur denna kunskap kan synliggöras och vidareutvecklas i relation till elevers möjligheter att utveckla ämnesspecifik litteracitet. Historieämnet rymmer en temporal dimension, vilket gör det särskilt intressant för den agens som elever förväntas utveckla genom undervisningen. I analysen används den semantiska dimensionen av ramverket, specifikt semantisk tyngd, som beskriver grad av kontextbundenhet utifrån relationen innebörd och en specifik kontext (Maton, 2013). Intresset riktas mot hur historiska innehållsbegrepp packas upp och packas om när de används i helklassinteraktionen om det historiska innehållet, vilket ger upphov till semantiska vågor.

Resultaten visar att historiska innehållsbegrepp fyller olika funktioner i kunskapsbygget, exempelvis som temporala bryggor mellan olika kontexter. Vidare kan begreppen typologiseras i tre kategorier beroende på hur de förankras i den historiska undervisningskontexten: kontextbärande, organiserande och universella. Studien synliggör också ett begynnande metaspråk som konkretiserar relation mellan ämnesspråk och ämneskunskap. Med stöd i ett sådant metaspråk skapas förutsättningar att stödja elevers kunskapsutveckling på ett mer språkligt medvetet och systematiskt sätt och, i förlängningen, utveckla en ämnesspecifik litteracitet.

Referenser

Edling, A. (2006). *Abstraction and authority in textbooks: The textual paths towards specialized language* (Doktorsavhandling, Uppsala universitet). https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:168583/FULLTEXT01.pdf

Hajer, M., & Meestringa, T. (2020). *Språkinriktad undervisning: En handbok* (3:e uppl.). Studentlitteratur AB.

Hasan, R., & Webster, J. (2011). *Language and education: learning and teaching in society.* Equinox Publishing.

Maton, K. (2013). Making semantic waves: A key to cumulative knowledge-building. *Linguistics and Education, 24*(1), 8-22.

Rinnemaa, P. (2024). *Reading and learning from civics textbooks: Exploring challenges and opportunities from students' and teachers' perspectives* (Doktorsavhandling, Göteborgs universitet). Acta Universitatis Gothoburgensis. https://hdl.handle.net/2077/

96. Shared Reading, Andraspråkslärande och Agentskap

Ina Bäck[1]
[1] Göteborgs universitet

Agenda 2030 lyfter fram litteratur som verktyg för att stärka individens egenmakt och ge positiva effekter vad gäller integration och hälsa (UNESCO, 2025). Agentskap kopplat till litteracitet är en förutsättning för handlingar som exempelvis att investera i att lära sig läsa och skriva på ett nytt språk (Ahern, 2001). Ett forskningsområde där ytterligare kunskap efterfrågas är språk- och litteracitetsutveckling hos vuxna andraspråkselever med kort skolbakgrund, särskilt satt i relation till uttryckt agentskap och förhandlad identitet (Wedin, 2019; Wedin & Aho Bomström, 2019). Denna studie är genomförd i en klass som studerar allmän kurs på folkhögskola med inriktning svenska som andraspråk och är del i en ämnesdidaktisk forskarskola finansierad av Vetenskapsrådet om hållbar utveckling och klassrumsundervisning.

Det övergripande syftet är att utforska hur en narrativ pedagogik (Goodson & Sherto, 2010) inspirerad av Shared Reading (Read to Lead, 2017) samspelar med folkbildningens syfte om utjämnande av utbildningsklyftor och höjd bildnings- och utbildningsnivå i samhället. Centralt inom folkbildningen är att ge plats för och betydelsegöra varje deltagares egen erfarenhet. Det är i mötet mellan egen erfarenhet, ny kunskap och andras erfarenheter som bildning kan äga rum (Andersson, Colliander & Harlin, 2020).

Följande frågeställningar guidar studien med utgångspunkt i Shared Readings fyra byggstenar: i) Vilken betydelse ges valet av **litteratur** i undervisningen? ii) Vilken roll spelar **läsledaren** för undervisning med Shared Reading? samt iii) Hur kan Shared Reading bidra till att stärka **gruppens** och **individens** narrativa kapital?

Datamaterialet består av ljudupptagningar och fältanteckningar av reflekterande samtal mellan lärare, språkstödjare och forskare samt klassrumsobservationer av SR-sessioner (Ohlsson, 2021).

Av studiens resultat framgår att litteratursamtal inspirerade av Shared Reading ger möjlighet till igenkänning (Felski, 2008), att möta sig själv och andra. Förutsättningar skapas för att skapa kunskap tillsammans, det vill säga bildning som det som angår alla (Sörlin, 2019). Förutsättningar skapas också för språkutveckling. Den form av etisk omsorg (Noddings, 1984) som genomsyrar Shared Reading genom begreppet 'vänlighet' (Read to Lead, 2017) samspelar väl med folkhögskolans relationella pedagogik och kan ses som ett uttryck för undervisning för social hållbarhet. I presentationen diskuteras hur Shared Reading kan stärka deltagarnas narrativa kapital (Goodson, 2013) och därmed deras agentskap.

Referenser

Ahern, L. M. (2001). *Language and Agency.* Annual Reviews. Anthropology 2001. 30:109-37
Andersson et al., (2020) *Om folkhögskolan* av Red: Per Andersson Helena Colliander Eva- Marie Harlin Studentlitteratur 2020
Felski, R. (2008) *Uses of Literature* Oxford: Blackwell publications
Förenta nationerna. (2015). *Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development*(A/RES/70/1). FN. *un.org*
Goodson, I. F., Scherto R. G. (2010). *Narrative Pedagogy: Life History and Learning* US, Peter Lang AG
Goodson, I. F. (2013) *Developing narrative theory: Life histories and personal representation.* Sense Publishers.

Noddings, N. 1984. *Caring: A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. Berkeley: University of California Press.

Ohlsson, A. (2021). Högläsningens funktioner i Shared Reading I *Från Strindberg till Storytel: Korskopplingar mellan ljud och litteratur*. Pennlert, J. & Ilshmmar, L. (red.).

Read to Lead. *Course Handbook.* (2017). #e Reader Organisation. #ereader.org.uk (Kurslitteratur för internt bruk)

Sörlin, S. (2019). *Till bildningens försvar* Stockholm, Natur & Kultur

UNESCO. (2025). Literacy: What you need to know. [Det du behöver veta om läs- och skrivkunnighet] Hämtad 1 mars 2025 från: https://www.unesco.org/en/literacy/ need-know

Wedin, Å. (2019). *Literacy and Agency: The Case of Young Adults who Came to Sweden as Unaccompanied Asylum-seeking Minors.* I Scandinavian Journal of Educational Research https://doi.org/10.1080/00313831.2019.1595710 (hämtad 200312)

Wedin, Å., and Aho Bomström, E., (2019*). Student Agency in Science Learning:Multimodal and Multilingual Strategies and Practices among Recently Arrived Students in Upper Secondary Schools in Sweden* International Electronic Journal of Elementary Education 2019 vol:12:1

97. Skolverkets röst i lärares mun – svensklärares rekontextualisering av skolans styrdokument i skrivundervisningspraktiken

Solveig Malmsten[1]
[1] Högskolan Dalarna

Studien som presenteras syftar till att undersöka hur svensklärares sätt att använda styr-dokumentens språk som verktyg i skrivundervisningspraktiken kan samspela med deras professionella agens och praktikarkitekturen.

Lärare har en dubbel policyroll, där de är både föremål för och utövare av policy (Ball m. fl. 2012). Som föremål för policy har lärarna en omfattande redo-visnings-skyldighet gentemot skolans många aktörer, samtidigt som de i utövandet av policy behöver tillvarata sitt professionella ansvar för individuella elever och deras lärande – ett dubbelt uppdrag med komplexa dilemman (Larsson 2021; Mickwitz 2021). Studiens forskningsfrågor är hur svensklärare rekontextualiserar (Linell 1998) de centrala styrdokumentens innehåll och språk i sin skriv-under-visnings--praktik samt i vilket förhållande dessa diskursiva arrangemang (Kemmis & Grootenboer 2008; Mahon, Francisco & Kemmis 2017; Rönnerman 2018) står till lärarnas dubbla uppdrag och professionella agens.

Studien baseras på videoinspelningar från två genomförda FoU-projekt. Inspelningarna representerar dels sambedömningssamtal mellan lärare i anslutning till skrivdelen av ett så kallat övnings-NP i svenska, dels individuella responssamtal mellan lärare och elev efter skrivuppgifter i den löpande svenskundervisningen. Topikanalys kompletterad med interaktionsanalys av utvalda samtalssegment används för att undersöka hur lärarna formulerar sig i dessa två kontexter. I vilken utsträckning rekontextualiseras innehåll från styrdokumenten? Väljer lärarna då återbrukade formuleringar från läroplanen eller bedömningsanvisningarna till nationella prov, annat ämnesspråk (Bergh Nestlog 2012) eller allmänspråkliga uttryck? I vilken utsträckning hänvisar de med icke-verbala resurser till Skolverkets material (Goodwin 2000; Meyer-Beining 2020)?

Analysresultaten visar att lärarnas sambedömningssamtal tycks präglas av redovisningsskyldigheten och därmed ett textnära förhållningssätt till Skolverkets bedömnings-anvisningar (Malmsten & Göthberg 2023). I responssamtalen fokuserar lärarna mer på sitt professionella ansvar och anpassar i större utsträckning innehåll och språk efter eleven. Uttryckt med begrepp från teorin om praktikarkitekturer spelar sociala arrangemang en större roll i responssamtalen, där läraren utövar professionell agens för att etablera en egen ämnes- och bedömningslitteracitet tillsammans med eleverna. Men i båda kontexterna utgör styrdokumenten en avgörande del av de diskursiva arrangemangen, och rekontextualiseringen av exakta formuleringar framstår som en ryggrad i skrivundervisningspraktiken. Skrivundervisningspraktiken präglas alltså tydligt av lärares roll som föremål för och utövare av policy – och av Skolverkets röst.

Referenser

Ball, S., Maguire, M. & Braun, A. (2012). *How schools do policy: Policy enactments in secondary schools.* Routledge.

Bergh Nestlog, E. (2012). *Var är meningen? Elevtexter och undervisningspraktiker.* Linnaeus University Press.

Goodwin, C. (2000). Action and embodiment within situated human interaction. *Journal of Pragmatics, 32*(10), 1489–1522.

Kemmis, S. & Grootenboer, P. (2008). “Situating Praxis in Practice: Practice Architectures and the Cultural, Social and Material Conditions for Practice.” I S. Kemmis & T. J. Smith (Red.) *Enabling Praxis: Challenges for Education*. S. 37–64. Sense Publishers.

Larsson, M. (2021). *Viktig läsning? Svensklärare i gymnasiet om läsundervisning i en performativ kontext*. Dalarna Doctoral Dissertations 16. Högskolan Dalarna.

Linell, P. (1998) Discourse across boundaries: On recontextualizations and the blending of voices in professional discourse. I: *Text & Talk 18*(2), 143–158.

Mahon, K., Francisco, S., & Kemmis, S. (red.) (2017). *Exploring Education and Professional Practice – Through the lens of Practice Architectures.* Springer.

Malmsten, S. & Göthberg, M. (2023). Långsiktiga mål, kortsiktiga betyg: Sopdykaren och andra bedömardilemman. I E. Hultin & K. Jönsson (Red.), *Skrivundervisningens praktiker*. S. 121–140. Gleerups.

Meyer-Beining, J. (2020). “Of course we have criteria” Assessment criteria as material semiotic means in face-to-face assessment interaction. *Learning, Culture and Social Interaction, 24*, 100368.

Mickwitz, L. (2021). Lärarprofessionalism när bedömning är betyg. I Å. Hirsh & C. Lundahl (Red.), *Hållbar bedömning. Bildning, välbefinnande och utveckling i skolans bedömningsarbete.* S. 27–46. Natur & Kultur.

Rönnerman, K. (2018). Vikten av teori i praktiknära forskning: Exemplet aktionsforskning och teorin om praktikarkitekturer. *Utbildning och lärande, 12*(1), 41–54.

98. Skrivdidaktisk kunskapsbildning i handledningssamtal under VFU: Perspektiv på undervisning som främjar elevers skrivkompetens, röst och agentskap?

Maria Mollstedt[1]
[1] Högskolan Väst

Lärare i svenska har en viktig uppgift att erbjuda en allsidig skrivundervisning som ger alla elever möjlighet att utveckla de skrivkompetenser som de behöver för studier, yrkesliv och samhällsdeltagande. Samtidigt visar tidigare forskning (Winzell, 2018; jfr. Carter m.fl., 2022; Myers m.fl., 2016) att nyexaminerade lärare ofta är otillräckligt förberedda för att undervisa i skrivande. Mot den bakgrunden undersöker jag i min avhandling (Mollstedt, 2025) möjligheter för skrivdidaktisk kunskapsbildning i handledningssamtal under verksamhetsförlagd utbildning, i syfte att bidra med teoretiska och empiriska perspektiv på handledningssamtalet som kunskapspraktik. Presentationen tar sin utgångspunkt i den del av studien som synliggör vilket skrivdidaktiskt innehåll som legitimeras i 15 handledningssamtal mellan åtta handledningspar under en VFU-period. Analysen utgår från Ivaničs (2004) ramverk om skrivdiskurser som begreppsliggör sju analytiskt urskiljbara föreställningar om skrivande och skrivundervisning.

Resultatet visar att handledningssamtalen präglas av en genre-, färdighets- och processdiskurs. Den skrivundervisning som planeras och utvärderas handlar i huvudsak om att eleverna ska utveckla förmågan att skriva verbalspråkliga texter, såsom debattinlägg, PM och noveller, genom explicit och processinriktad skrivundervisning. Detta indikerar att samtalen rymmer möjligheter att utveckla kunskaper om, och ett metaspråk för, vad som kännetecknar olika texttyper, särskilt avseende språk och struktur, samt hur detta ämnesinnehåll kan undervisas. Däremot ges mindre utrymme åt skrivandets mer kreativa, metakognitiva, sociala och sociopolitiska funktioner. I de individuella intervjuer som också ingår i avhandligen lyfter flera deltagare fram skrivundervisningens vidare syften, men sådana perspektiv aktualiseras i begränsad utsträckning i handledningssamtalen som präglas av kontextnära resonemang med fokus på didaktiska vad- och hur-frågor.

Sammantaget visar analysen att handledningssamtalen utgör en viktig resurs för skrivdidaktisk kunskapsbildning, men belyser samtidigt behovet av att i samtalen föra fördjupade resonemang om undervisningens syfte, inte minst i relation till föränderliga skriftpraktiker och nya villkor för skrivande i en komplex textvärld. En slutsats är att sådana resonemang är särskilt betydelsefulla för att blivande svensklärare ska kunna utveckla en förståelse för undervisning som kan främja elevers röst och agentskap samt förbereda dem för skrivande bortom skolans institutionella ramar. Studien bidrar därmed till den pågående diskussionen om skrivundervisningens innehåll och funktion i svenskämnet samt handledningssamtalens roll i utvecklingen av lärarstudenters skrivdidaktiska kunskap.

Referenser

Carter, H., Abbott, J. & Landau Wright, K. (2022). Preservice teachers' preparedness to teach writing: Looking closely at a semester of structured literacy tutoring. *Journal of Writing Research*, *14*(1), 77–111. https://doi.org/10.17239/jowr-2022.14.01.03

Ivanič, R. (2004). Discourses of writing and learning to write. *Language and Education*, *18*(3), 220–245. https://doi.org/10.1080/09500780408666877

Mollstedt, M. (2025). *Skrivdidaktisk kunskapsbildning i handledningssamtal. Legitimeringar och transformationer av kunskap i verksamhetsförlagd utbildning för blivande ämneslärare i svenska.* [Doktorsavhandling, Karlstads universitet.]

Myers, J., Scales, R.Q., Grisham, D.L., DeVere Wolsey, T., Dismuke, S., Smetana, L., Kreider Yoder, K., Ikpeze, C., Ganske, K. & Martin, S. (2016). What About Writing? A National Exploratory Study of Writing Instruction in Teacher Preparation Programs. *Literacy Research and Instruction*, *55*(4), 309–330. https://doi.org/10.1080/19388071.2016.1198442

Winzell, H. (2018). *Lära för skrivundervisning En studie om skrivdidaktisk kunskap i ämneslärarutbildningen och läraryrket* [Doktorsavhandling, Linköpings universitet]. https://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1265856/FULLTEXT01.pdf

99. Skrivkompetensprovet i studentexamen i Finland och "textens egen röst"

Anders Westerlund[1]
[1] Åbo Akademi

I det obligatoriska skrivkompetensprovet i studentexamen i Finland är ”perspektiv och textens egen röst” ett av fem delområden som bedöms, enligt de reviderade kriterierna som gäller från och med hösten 2026. Eftersom syftet med studentexamen är att utvärdera om examinander uppnått läroplansmålen innebär kriterierna att Studentexamensnämnden kategoriserat ”textens egen röst” som en central dimension i gymnasiets skrivundervisning. För att på bästa sätt förbereda examinanderna för provet borde undervisningen därför kunna konkretisera vad bedömningskriterierna innebär, trots avsaknaden av explicita förklaringar i provföreskrifterna.

Skrivkompetensprovet är en vagt definierad, skolsk genre med rötter i det traditionella uppsatsskrivandet, men uppvisar en mängd gemensamma drag med essäistiskt skrivande (Westerlund, 2025). Syftet med föreliggande studie är därför att analysera begreppet ”textens egen röst” i studentexamenskontexten. De två forskningsfrågor som ställts är: 1) Vilka föreställningar om ”textens egen röst” framträder i föreskrifterna för studentexamensprovet? 2) Vilka aspekter av ”textens egen röst” med relevans för studentexamensprovet betonas i litteraturvetenskaplig essäforskning?

Det empiriska materialet för studien är i första hand ”Föreskrifter för provet i modersmål och litteratur” (Studentexamensnämnden, 2026), som lämpar sig för en tematisk analys. Litteraturvetenskaplig essäforskning å sin sida innehåller ett flertal olika perspektiv på ämnet ”textens egen röst”. En grundläggande skiljelinje går exempelvis mellan uppfattningen om ”egen röst” som något som föregår texten – och som i ett skrivkompetensprov i så fall ska redovisas i examenskontexten – och den motsatta tanken att det är först i skrivandet som rösten föds (Wallack, 2017). En besläktad distinktion är den mellan uppfattningen om jaget i en essä som identiskt med skribenten själv, eller som en ”persona” skapad i texten (de Obaldia, 1995). Ett annat spår är att gå på stilistiska och retoriska grepp som kan bidra till att framhäva den personliga rösten (Klaus, 2013). Att det finns ett flertal olika essätyper, alla med sina egna särdrag, bidrar till en mångfald av perspektiv på ”textens egen röst” och väcker därmed frågor om hur bedömningskriterierna i skrivkompetensprovet ska tolkas och tillämpas och vilka de skrivdidaktiska implikationerna är.

Referenser

Klaus, C. K. (2013). *A self made of words. Crafting a distinctive persona in nonfiction writing.* University of Iowa press.

Obaldia, C. de. (1995). *The essayistic spirit. Literature, modern criticism, and the essay*. Clarendon Press.

Studentexamensnämnden (2026). *Föreskrifter för provet i modersmål och litteratur.* https://www.ylioppilastutkinto.fi/sv

Wallack, N. B. (2017). *Crafting presence. The American essay and the future of writing studies*. Utah State University Press.

Westerlund, A. (2025). *Essäskrivande i gymnasiet. Lärares föreställningar om essän som skolgenre och essäistiska drag i elevtexter.* Diss. Åbo Akademi.

100. Skrivundervisning i en AI-tid: Inramning och agens i gymnasieskolans svenskämne

Eva Lindgren[1], Sara Silverdal[1], Carina Hermansson[2], Erika Sturk[3]
[1] Umeå universitet
[2] Stockholms universitet
[3] Göteborgs universitet

I takt med att generativ AI blir alltmer närvarande i samhälle och utbildning aktualiseras frågor om hur skrivundervisning organiseras och hur elever ges utrymme att agera inom dessa ramar. Denna studie undersöker hur skrivhändelser i svenskämnet på gymnasiet organiseras pedagogiskt och hur elevagens kommer till uttryck i skrivpraktiker präglade av digitala verktyg i en tid av generativ AI.

Studien utgår från Bernsteins (2000) begrepp *pedagogisk inramning* och sociokulturella perspektiv på agens (Biesta & Tedder, 2007; Vaughn et al., 2020). Skrivande förstås som situerade literacypraktiker där undervisning, bedömning och digitala infrastrukturer samspelar. Materialet består av observationer från cirka fyrtio lektioner i fem gymnasieklasser i årskurs 1, fördelade mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program.

Resultaten visar att skrivundervisningen genomgående präglades av stark pedagogisk och extern inramning. Lärarna modellerade genrer explicit, tydliggjorde strukturella förväntningar, reglerade arbetets tempo och synliggjorde bedömningskriterier, oftast i relation till nationella prov. Digitala infrastrukturer, såsom lärplattformar, låsta skrivmiljöer och generativ AI, blev en del av hur föreställningar om självständigt skrivande och författarskap synliggjordes och förhandlades.

Elevagens kom främst till uttryck genom omformuleringar, språkliga val, gemensamma förhandlingar om formuleringar och strategisk anpassning till bedömningskriterier, men också i hur eleverna navigerade användningen av AI som skrivresurs. Studien bidrar med kunskap om hur pedagogisk inramning, digitala resurser och elevagens samspelar i samtida skrivundervisning i en tid präglad av generativ AI.

Referenser

Bernstein, B. (2000). *Pedagogy, symbolic control and identity: Theory, research, critique* (Rev. ed.). Rowman & Littlefield.

Biesta, G., & Tedder, M. (2007). Agency and learning in the lifecourse: Towards an ecological perspective. *Studies in the Education of Adults, 39*(2), 132–149.

Vaughn, M., Jang, B. G., Sotirovska, V., & Cooper-Novack, G. (2020). Student Agency in Literacy: A Systematic Review of the Literature, *Reading Psychology, 41*(7) ,712-734

101. Skrivundervisningens spänningar ur ett performativt perspektiv: Analytiska kollage av klasslärares uttryck om skrivande som konst i årskurs 1-6

Sofie Lundell[1]
[1] Åbo Akademi, Pedagogiska institutionen, Finland

Den här presentationen baseras på en studie inom ramen för min doktorsavhandling där jag utforskar undervisning i skrivande som konst utifrån klasslärares uttryck om sin egen undervisning. Studiens syfte är att utforska hur klasslärare betonar skrivande som konst i årskurserna 1–6 i Finland och de vägledande frågorna är följande: *Hurdant utrymme uttrycker klasslärare att skrivande som konst har i dagens skola?* och *Hur kan klasslärares undervisning i skrivande som konst beskrivas som en performativ praktik?* Presentationen förankras i ett performativt teoretiskt perspektiv som baseras på relationell ontologi och det producerade materialet består av intervjutranskript samt foton av elevalster och undervisningsutrymmen. Jag analyserar materialet och rapporterar analysen med de konstbaserade forskningsstrategierna att skissa med data och att skapa kollage. De analytiska kollagen visar preliminärt på fyra spänningar i lärarnas uttryck, nämligen 1) *oförutsägbarhet – kontroll*, 2) *viktigt – någonting extra*, 3) *läsning – skrivning* och 4) *frihet – ramar*. Lärarna betonar skrivande som en oförutsägbar process där elever lär sig av att göra, samtidigt som de uttrycker en tydlig strävan efter att strukturera skrivprocessen i kronologiska steg. Därtill betonar lärarna skrivande som konst som någonting essentiellt för barn och ungas identitetsutveckling och medborgarskap, samtidigt som tidsbrist är en återkommande faktor i deras uttryck och pekar på att innehållet betraktas som någonting extra i undervisningen. Lärarna identifierar sig som läsare framom skribenter och tar till stor del hjälp av litterära verk i sin skrivundervisning. Därtill betonar lärarna att skrivande som konst innebär att eleverna tillåts skapa fritt, samtidigt som de menar att ramar behövs för att eleverna ska uppleva skrivaktiviteten som hanterbar. Sammanfattningsvis pekar studien på att undervisning i skrivande som konst kan gynnas av en mera öppen ingång till skrivande där processen betonas samt betraktas som okronologisk och sammanflätad med andra aktiviteter än skrivande i strikt bemärkelse.

102. Skönlitteratur, AI och kreativitet. Elevers uttryck för litterära föreställningsvärldar, perspektivförskjutning och agens

Viktoria Waagaard[1]
[1] Högskolan Dalarna

Läsande och skrivande utmanas idag, bland annat av ny teknologi och artificiell intelligens. Samtidigt behöver många elever stöttas för att bli motiverade till läsning och känna läsglädje (Tegmark m.fl., 2022). I den aktuella undervisningen används kreativa uttryck, bland annat med AI, som stöd i elevers reflektioner och textbearbetning inom svenskämnet. I studien undersöks hur litterära föreställningsvärldar och perspektivförskjutning kommer till uttryck i elevtexter, när AI tillåts som stöd i elevers kreativa bearbetning av skönlitterära texter. Även hur elevers röst och agens kan komma till uttryck undersöks.

Frågeställningar:

- Hur kan elevers litterära föreställningsvärldar och perspektivförskjutning komma till uttryck i elevtexter, när AI används som stöd i elevernas kreativa textbearbetning?
- På vilka sätt kan elevers röst och agens komma till uttryck i elevtexterna skrivna i samband med en sådan undervisning?

Läsning, reflektion och skrivande inom olika ämnesområden kan hjälpa elever att utforska nya perspektiv och möjlighetshorisonter (Langer, 2011, 2017; Molloy, 2018). Genom *föreställningsvärldar* kan läsaren ta sig in i, förstå och tolka fiktiva världar vid given tidpunkt i specifik text (Ingemansson, 2018; Langer, 2017), via orienteringsfasen, förståelsefasen, återkopplingsfasen, överblicksfasen och kreativitetsfasen. Langer (2017) ser föreställningsvärldar som sammanlänkade idéer där tankar och tolkningar delas i en autentisk, engagerande och meningsskapande läsning.

För att skapa mening och engagemang i en AI-influerad värld betonar Walter (2024) värdet av explicit reflektion om AI i undervisning. Han lyfter att elever/studenter gynnas av anpassade aktiviteter, modellering, tydliga instruktioner, strategier och goda exempel, samt att kunskap om *prompting* är avgörande för AI:s respons.

I föreliggande studie genomförs analys av elevers litterära föreställningsvärldar (Langer, 2011, 2017), perspektivförskjutning och agens i 16 elevtexter skrivna i anslutning till skönlitterär läsning, i en ekonomiklass i gymnasiets svenska 3. Eleverna i den aktuella klassen läste, reflekterade, presenterade och genomförde en skrivuppgift i anslutning till läsning av novellen *Förvandlingen* av Franz Kafka (1915).

Resultaten pekar mot att eleverna engageras av textbearbetning, reflektioner, presentationer och diskussioner med hjälp av egengenererade kreativa uttryck, bland annat framställda med hjälp av AI. Sådan textbearbetning verkar kunna stötta elevers läsengagemang, tillgång till nya perspektiv och litterära föreställningsvärldar, liksom att se nya möjlighetshorisonter, aspekter som kan bidra till elevers framtida agens.

Referenser

Ingemansson, M. (2018). Djupläsning och lässtrategier. *Acta Didactica Norge*, *12*(2).

Kafka, F. (1915). *Förvandlingen*. Bakhåll.
Langer, J. A. (2011). *Envisioning Literature. Literary Understanding and Literature Instruction* (2:a uppl.). Teacher's College Press.
Langer, J. A. (2017). *Litterära föreställningsvärldar*. Daidalos.
Molloy, G. (2018). På spaning efter ett svenskämne. *Redaktörer: Maritha Johansson*, *Bengt-Göran Martinsson*, ss. 12–28.
Tegmark, M., Alatalo, T., Vinterek, M., Winberg, M. (2022). What Motivates Students to Read at School? Student Views on Reading Practices in Middle and Lower-Secondary School. *Journal of Research in Reading, 45*(1), ss. 100–118.
Walter, Y. (2024). Embracing the future of Artificial Intelligence in the classroom: The relevance of AI literacy, prompt engineering, and critical thinking in modern education. *International Journal of Educational Technology in Higher Education, 21*(15).

103. Smärtar det verkligen högstadieelever att Gud är död? Narrativ tvetydighet som didaktisk princip för litteraturundervisningen.

Michael Tengberg[1, 2], Margrethe Sønneland[2]
[1] Institutionen för pedagogiska studier, Karlstads universitet.
[2] Nasjonalt lesesenter, Universitetet i Stavanger

Litteraturdidaktisk forskning från det senaste decenniet ger återkommande exempel på hur skönlitteratur som utmanar genom tvetydighet och obestämdhet kan främja engagerade samtal och fördjupade perspektiv på litteraturen (Johansen, 2022; Sønneland, 2019). Erfarenheterna från dessa i huvudsak småskaliga studier är lovande, men för att utveckla en tillämpbar litteraturdidaktisk modell behövs mer kunskap om förutsättningarna för såväl läsandet som undervisningen. I en tidigare studie visade vi hur öppenhet och obestämdhet i litterära verk ofta ”sluts” i skolans litteratursamtal (Tengberg et al., 2025) och identifierade mekanismer i samtalen som bidrog till dessa slutningar.

I den här studien har vi intervenerat i högstadieklassrum för att uppmuntra lärare att dröja vid och uppmärksamma narrativ tvetydighet för att stödja elevers tolerans och tolkningsberedskap inför det obestämbara i litteraturen. Snarare än att komma med omedelbara inferenser tränas eleverna att begrunda flera möjliga innebörder av tvetydiga passager i noveller. Interventionen bygger på antagandet att narrativ tvetydighet kan bryta läsares vanemässiga tolkande (Šklovskij, 1971) och rikta uppmärksamhet mot själva läsprocessen (Miall, 2006) och därigenom utveckla litterär medvetenhet. Frågan är om detta antagande håller för empirisk prövning. Går det att använda narrativ tvetydighet och obestämdhet som ett sätt att undervisa om litteraturtolkning? För att få mer kunskap om detta förhållande undersöker vi hur lärare som deltagit i interventionen använder narrativ tvetydighet och obestämdhet som ingång till kollektiv, utforskande texttolkning.

Data har samlats i 31 svenska och norska högstadieklassrum där lärarna tränats i samtalsmodellen Inquiry Dialogue (Tengberg et al., 2023). Bland 52 videoinspelade samtal som analyserats med observationsprotokollet RIDL (Tengberg et al., 2024) har 15 samtal med höga värden på variabeln *Utforska öppenhet och mångtydighet* valts ut för kvalitativ innehållsanalys. En viktig fråga i sammanhanget är hur de existentiella konfliktdimensioner som laddar tvetydiga texter av modernistiskt slag egentligen landar hos dagens tonåriga elever. En annan viktig fråga handlar om hur lärarna uppskjuter elevernas slutande av texten och riktar deras uppmärksamhet mot tolkandet som process snarare än som produkt.

Preliminära iakttagelser pekar på förekomsten av tre eller möjligen fyra olika strategier som kombinerar etablering av samtalsprinciper med socialt förankrad nyfikenhet på litteraturen. Dessa principer diskuteras i ljuset av den överordnade litteraturdidaktiska problemställningen.

Referenser

Johansen, M. B. (2022). Uafgørlighedsdidaktik i litteraturundervisningen. *Nordlit, 48*, 1–12. https://doi.org/10.7557/13.6330

Miall, D. S. (2006). *Literary reading. Empirical and theoretical studies*. Peter Lang Publ.

Šklovskij, V. (1971). Konsten som grepp. I K. Aspelin & B. A. Lundberg (red.) Form och struktur. Texter till en metodologisk tradition inom litteraturvetenskapen (s. 45–63). PAN/Norstedt.

Sønneland, M. (2019). Friction in fiction. A study of the importance of open problems for literary conversations. *L1–Educational Studies in Language and Literature, 19*, 1–28. https://doi.org/10.17239/L1ESLL-2019.19.01.07

Tengberg, M., Johansson, M., & Sønneland, M. (2023). Dialogue and defamiliarization: The conceptual framing of an intervention for challenging readers and improving the quality of literature discussions. *L1–Educational Studies in Language and Literature, 23*(1), 1–24. https://doi.org/10.21248/l1esll.2023.23.2.566

Tengberg, M., Johansson, M., & Sønneland, M. (2025). The open work and the closing reading: Navigating openness and ambiguity in literature discussions. *L1-Educational Studies in Language and Literature, 25*(1), 1–23. https://doi.org/10.21248/l1esll.2025.25.1.782

Tengberg, M., Johansson, M., Sønneland, M., Wejrum, M., Skar, G. B., & Biörklund, A. (2024). *Vad fokuserar vi på i klassrumsobservationer av lärarledda litteratursamtal?* https://www.kau.se/files/2024-12/Observationsguide_UTFORSK.pdf

104. Språka på fritid: SVA-elevers avsiktliga aktiviteter för språkutveckling på fritiden

Agnes Strandberg[1], Denise Bergström[1]
[1] Luleå tekniska universitet

Att tillägna sig språket i en informell omgivning kan i praktiken innebära att man befinner sig i det land där målspråket är huvudspråk och att man därmed genom olika sociala möten och platser samt genom kontinuerlig input möter språkligt material som kan påverka språkutvecklingen (Ellis, 2008; Hammarberg, 2013). Andraspråkselever i Sverige befinner sig dagligen i en sådan informell språklig omgivning, vilket torde resultera i en för dem omfattande exponering av det svenska språket som kan främja språkutveckling. Nuottaniemis (2023) avhandling visar emellertid att andraspråkselever vittnar om begränsade möjligheter till språkinlärning utanför skolan på grund av social utestängning. På grund av denna skillnad mellan den informella omgivningen där målspråket är majoritetsspråk, och till synes få möten med svenska, finns ett behov av att nationellt kartlägga andraspråkselevers möten med svenska på fritiden.

I den här studien undersöks elevers avsiktliga möten med svenska på fritiden. Utifrån en inledande pilotstudie skapades ett storskaligt frågeformulär, baserat på Extramural English Scale (Sundqvist & Utzosun, 2024) och SDT-L2-skalan (Alamer, 2022), för att fånga elevernas möten med svenska på fritiden och deras motivation till språkinlärning. Intervjuerna i pilotstudien visade att eleverna hade många avsiktliga strategier för språkinlärning på fritiden, till exempel att lyssna på musik och läsa tillhörande låttexter. På grund av detta utvecklades frågeformuläret ytterligare som tydligare fångade elevernas avsiktliga språkaktiviteter på fritiden. I jämförelse med fritidsaktiviteter på engelska där frågan om avsiktlighet sällan är i fokus (se exempelvis Sundqvist & Sylvén, 2016), är denna elevgrupps engagemang i svenska sannolikt drivet av antingen deras intressen eller samhällets krav på att snabbt bemästra språket.

I den här presentationen presenterar vi resultat från pilotprojektet och enkätstudien (n= 121). Vid analysen av materialet användes en deskriptiv statistisk analys samt regressionsanalys. Resultaten visar att den självinitierade språkutvecklingen är hög då en majoritet av eleverna exempelvis hävdade att de aktivt pratar med personer på fritiden för att träna sin svenska, samt att över 30% av eleverna lyssnar på musik på svenska för samma syften. I presentationen diskuteras vidare betydelsen av samarbete med lärare och elever vid bearbetning av befintliga validerade enkäter för att ge röst och handlingsfrihet till invandrarelever i Sverige.

Referenser

Alamer, A. (2022). Basic psychological needs, motivational orientations, effort, and vocabulary knowledge: A comprehensive model. *Studies in Second Language Acquisition, 44,* 164-184. https://doi.org/10.1017/S027226312100005X

Ellis, N. C. (2008). The dynamics of second language emergence: Cycles of language use, language change, and language acquisition. *The Modern Language Journal*, *92*(2), 232–249.

Hammarberg, B. (2013). Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I K. Hyltenstam & I. Lindberg (Red.) *Svenska som andraspråk: i forskning, undervisning och samhälle* (2. uppl.). Studentlitteratur.

Nuottaniemi, A. (2023). *Flerspråkighetens gränser: Språkdidaktik på (o)jämlik grund i migrationernas tid.* [Doktorsavhandling, Umeå universitet].

Sundqvist, P., & Sylvén, L. K. (2014). Language-related computer use: Focus on young L2 English learners in Sweden. *ReCALL* 26(1), 3–20. https://doi.org/10.1017/S0958344013000232

Sundqvist, P., & Uztosun, M. S. (2024). Extramural English in Scandinavia and Asia: Scale development, learner engagement, and perceived speaking ability. *TESOL Quarterly*, *58*(4), 1638-1665. https://doi.org/10.1002/tesq.3296

105. Svenskundervisning på YouTube: Möjligheter och begränsningar

Anna Nissen[1], Ann-Christin Randahl[2]
[1] Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköping
[2] Göteborgs universitet

Under de senaste tio åren har det blivit allt vanligare att lärare i olika ämnen spelar in undervisningsfilmer och publicerar dem på YouTube. Många elever, framför allt på högstadiet och gymnasiet, uppskattar dessa filmer och använder dem som resurser i sitt skolarbetet. I den här studie intresserar vi oss för YouTube-filmer som svensklärare har producerat. Syftet med studien är att synliggöra möjligheter och begränsningar med undervisningsfilmer på YouTube samt att diskutera dessa i relation till de förutsättningar som klassrumsundervisning erbjuder.

Studien bygger på analyser av ett urval YouTube-filmer som har många visningar och som producerats av tre lärare i svenskämnena. Filmerna har laddats ned i MP4-format och därefter transkriberats. I nästa steg har retoriska analyser genomförts med fokus på lärarnas användning av ethos, logos och pathos som retoriska verktyg. Centralt för studien är även begreppet undervisningskvalitet, som bland annat påverkas av lärarens förmåga att förklara ett ämnesinnehåll, att ge korrekta och tydliga exempel samt att introducera och definiera ämnesspecifika begrepp.

Preliminära analyser visar att de tre svensklärarna skapar sitt *ethos* i relation till en professionell identitet. I sina genomgångar signalerar de att de är en del av ett ämneskollegium med liknande föreställningar om undervisning. Källhänvisningar samt autentiska exempel från den egna praktiken stärker lärarnas ethos. Deras *logos* framträder genom att filmerna karaktäriseras av en föreläsningsform där lärarna presenterar ämnesinnehållet på ett detaljerat och utförligt sätt med frekvent användning av ämnesbegrepp. Lärarnas *pathos* synliggörs i undervisningsfilmerna genom att de bland annat använder humor, ironi och snabba klipp för att fånga elevernas intresse. Ibland använder sig lärarna av ett personligt tilltal på ett sätt som signalerar att de har förståelse för de svårigheter och motstånd som elever kan känna inför vissa skoluppgifter, till exempel när de ska tala inför en grupp eller skriva en längre text.

I jämförelse med vad som framkommit i tidigare studier skiljer sig dessa YouTube-lärares filmer – och kvaliteten på deras undervisning – på flera sätt från den undervisning som vanligtvis förekommer i svenska klassrum. Sammantaget öppnar analyserna av filmerna upp för en diskussion om på vilket sätt ämnesinnehållet kan och bör förmedlas inom ramen för svenskundervisningen.

Referenser

Grossman, P. (2019). PLATO 5.0: Training and Observation Protocol. CSET.
Mral, B., Gelang, M., & Bröms, E. (2016). *Kritisk retorikanalys: text, bild, actio.* Retorikförlaget.
Randahl, A.-C., Nilsberth, M., Olin-Scheller, C., Tarander, E., & Appelgren, J. (2024). *När läraren finns på Youtube: En enkätstudie om elevers användning av material som lärare publicerar på sociala medier*. https://doi.org/10.59217/mqxs7931
Tengberg, M. (Red.). (2022). *Undervisningskvalitet i svenska klassrum*. Studentlitteratur.

106. Text, genre och interaktion: Reading to Learn i gymnasiets ämnesundervisning

Johan Neander Christensson[1], Britt-Marie Forsman[2], Susanne Grées[1]
[1] Högskolan i Gävle
[2] Voxnadalens gymnasium

Oro över elevers minskade läsförståelse och svårigheter att hantera ämnesspecifika och akademiska texter har uppmärksammats både inom skolan och i högre utbildning. Samtidigt finns undervisningsmodeller som syftar till att stödja lärares arbete med elevers litteracitetsutveckling. En av dessa är *Reading to Learn* (R2L; Rose & Martin 2012), en genrepedagogisk modell som fokuserar på explicit arbete med texters syfte, struktur och språkliga drag för att utveckla elevers textförståelse. Tidigare forskning har visat både modellens potential och dess begränsningar (se Humphrey & Macnaught 2011), men det finns fortfarande begränsad kunskap om hur lärare konkret anpassar och genomför modellen i autentiska undervisningssituationer.

Denna studie kommer ur ett praktiknära forskningsprojekt som fokuserar på lärares interaktionella arbete med elevers läsförståelse i gymnasieskolan. Syftet med studien är att undersöka hur fyra gymnasielärare i olika skolämnen introducerar och arbetar med textgenrer i klassrumsinteraktion utifrån undervisningsmodellen R2L, samt vilka diskursiva resurser de använder i detta arbete.

Studiens fokus ligger på fyra lärare från olika ämnestraditioner som har utbildning i och erfarenhet av att arbeta med R2L. Det empiriska materialet består av videoinspelade klassrumsobservationer, semistrukturerade intervjuer och relevanta undervisningstexter. Teoretiskt och metodologiskt utgår studien från medierad diskursanalys (Scollon 2001; Scollon & Scollon 2004), där deltagarnas konkreta handlingar i social interaktion står i centrum.

Preliminära resultat visar att introduktionen av textgenrer varierar beroende på bland annat ämnestraditioner och lärarnas tidigare erfarenheter. En lärare i affärsjuridik fokuserar exempelvis på explicit metaspråk och textstruktur, medan en lärare i religionskunskap i högre grad betonar tolkning, ämnesspecifika resonemang och relationen mellan vardagsspråk och akademiskt språk. Analysen visar också hur lärarna kontinuerligt anpassar R2L-modellens principer utifrån lokala klassrumsförutsättningar och elevernas deltagande.

Referenser

Humphrey, S. & Macnaught, L. (2011). Revisiting joint construction in the tertiary context. *Australian Journal of Language & Literacy* 34(1), 98–115.

Rose, D. & Martin, J.R. (2012). *Learning to Write, Reading to Learn. Genre, Knowledge, and Pedagogy in the Sydney School*. Bristol: Equinox.

Scollon, R. (2001). *Mediated Discourse. The Nexus of Practice*. London: Routledge.

Scollon, R. & Scollon, S.W. (2004). *Nexus Analysis. Language and the Emerging Internet*. London: Routledge.

108. Tidiga stilmarkörer i skriftspråket: En studie av syntaktisk variation i årskurs 6

Judy Ribeck Nyström[1], **Adrian Sangfelt**[1]
[1] Karlstads universitet

Förstaspråksutvecklingen hos barn och ungdomar sker i varierande tempo, och individer i samma åldersgrupp kan skilja sig avsevärt åt i hur de använder språket (se t.ex. Norbury 2019). Mot denna bakgrund utforskar vi hur elever i årskurs 6 använder två optionella syntaktiska mönster i skrift som är etablerade i vuxnas skrivande: *ha*-bortfall i bisats och mediala adverbial (jfr. Andréasson et al. 2004; Sangfelt 2022). Nedan visar vi hur de två mönstren kan se ut i de elevtexter vi undersöker – de skriftliga nationella proven i svenska och svenska som andraspråk (se Nationella prov u.å.). I (1) saknas ett *har* i bisatsen och i (2) placeras adverbialet *i många år* mellan två verb.

(1) När man lärt sig cykla så kan man inte glömma av de (...) (NP-2020-079)
(2) Jag har i många år försökt hitta kläder hemma jag kan ha på mig (...) (NP6-2020-219)

Vi undersöker särskilt om variation i hur de två syntaktiska mönstren används i elevtexterna kan kopplas till faktorer som betyg, kön, svenskämne och genre (vilket t.ex. Palmér & Hussenius 2023 gjort med utgångspunkt i andra språkliga variabler). Resultaten visar tydliga genreskillnader i användningen av mediala adverbial, som förekommer betydligt oftare i argumenterande än i berättande texter, och högre betyg är förknippade med högre frekvenser. Elever som skriver i svenska använder dessutom fler mediala adverbial än elever som skriver i svenska som andraspråk**.** Könsskillnaderna är små.

Ha-bortfall i bisats är genomgående ovanligt och uppvisar svag samvariation med betyg och kön. Draget förekommer främst hos en mindre grupp skribenter. Däremot finns små men tydliga skillnader mellan ämnen, där texter i svenska tenderar att uppvisa något högre bortfall än texter i svenska som andraspråk, och en svag, ej säker tendens till högre bortfall i berättande texter än i argumenterande.

Tillsammans visar resultaten hur optionella syntaktiska mönster erbjuder utrymme för individuell variation och samtidigt påverkas av texters kommunikativa krav. När eleverna rör sig vidare mot mer avancerade skrivpraktiker och ett vuxet skriftspråk kan just sådana optionella mönster förväntas bli allt viktigare markörer för stilistisk mognad och genrekänslighet.

Referenser

Andréasson, M., S. Karlsson, E. Magnusson & S. Tingsell. (2004). *Har*/*hade*-bortfall i svenskan: Hur finit är ett naket supinum? I: B. Melander, U. Melander Marttala, C. Nyström, M. Thelander & C. Östman (eds.), *Svenskans beskrivning 26*, 67–74. Uppsala: Hallgren & Fallgren.

Nationella prov = *Nationella prov i svenska och svenska som andraspråk,* utan årtal. Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet. https://www.uu.se/nationella-prov/svenska-och-svenska-som-andrasprak

Norbury, C. F. (2019). Individual differences in language acquisition. I: Jessica Horst & Janne von Koss Torkildsen, *International Handbook of Language Acquisition*, 323–340. London: Routledge.

Palmér, A. & S. Hussenius. (2023). *Skrivutveckling och textkvalitet vid övergången från mellan- till högstadiet: En undersökning av elevtexter från nationella prov*. (Svenska i utveckling 39). Uppsala: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Sangfelt, A. (2022). Talspråk, skriftspråk och grammatik: Om placeringen av adverbial i svenska. *Språk och stil* NF 32, 72–103.

109. Undervisningsutveckling för agens i elevers möte med digitala texter

Marie Wejrum[1]
[1] Karlstads universitet

Ny teknologi medför förändrade krav på förstaspråksämnets undervisning om texter och läsning (Green & Erixon, 2020; Pandya & Ávila, 2014; Zapata et al, 2026). Samtidigt visar en fjärdedel av svenska elever enligt ICILS 2023 (International Computer and Information Literacy Study) brister i att värdera digital information (Skolverket, 2024). Med utgångspunkt i critical literacy (Janks, 2010) och powerful knowledge (Young, 2009; Young & Muller, 2010), har fyra undervisningsdesigner prövats tillsammans med yrkesverksamma lärare med syfte att utveckla kunskap om undervisning som stöder utveckling av elevers digitala läsförståelse och kritiska läsförmåga. Forskningsfrågorna är följande: RQ1. Vilka aspekter i de prövade undervisningsuppläggen har lärare uppfattat som framgångsrika för att elever ska fördjupa sin digitala läsförståelse? RQ2. Vilka aspekter i de prövade undervisningsuppläggen har lärare uppfattat som utmanande för att elever ska fördjupa sin digitala läsförståelse? RQ3. Vad uppfattar lärarna som nyckelfaktorer i utveckling av elevers kritiska läsförmåga?

Studien är designinspirerad där forskaren tillsammans med fem lärare (åk 4–9) på tre skolor prövat och utvärderat undervisningsdesigner med fokus på digital läsförståelse utifrån fyra teman: explicit lässtrategiundervisning, media literacy, retorisk analys samt multimodal textanalys. Datamaterialet består av klassrumsobservationer, lärarnas loggböcker, semistrukturerade intervjuer och ljudinspelningar från gruppreflektioner. Analysen har genomförts med kvalitativ innehållsanalys.

Majoriteten av lärarna saknade tidigare erfarenheter av att aktivt arbeta med digitala texter i läsundervisningen och hade inte kopplat samman sina tidigare kunskaper om explicit läsundervisning, textanalys och textsamtal med läsning av digitala texter. Resultaten visar att retorisk analys och multimodal analys uppfattades som särskilt framgångsrikt undervisningsinnehåll. Dialogiskt utformade undervisningsdesigner gav utrymme att ta tillvara på elevers röster, något som bidrog till att undervisningsuppläggen utvecklades vid flera tillfällen. Studien visar att läsundervisning utifrån analysmodeller i kombination med stöttande dialogisk undervisning främjar både kritisk förståelse och tillgång till kraftfull kunskap, något som ger elever agens i mötet med digitala texter.

Resultaten bidrar till diskussionen om hur läsundervisning kan möta förändrade villkor för literacy i en digitaliserad och globaliserad kontext. Genom att kombinera critical literacy med powerful knowledge adresserar studien både demokratiska och kunskapsmässiga dimensioner av undervisning om digital text och läsning.

Nyckelord: digital läsförståelse, kritisk läsning, läsundervisning

Referenser

Green, B., & Erixon, P. (Red.) (2020). *Rethinking L1 Education in a Global Era: understanding the (Post-)National L1 Subjects in New and Difficult Times*. Cham: Springer.

Janks, H. (2010). *Literacy and power.* Routledge.

Pandya, J. Z., & Ávila, J. (2014). Introduction: Making the Road by Talking: Moving Critical Literacies Forward. I J. Z. Pandya, & J. Ávila (Red.), *Moving Critical Literacies Forward: A New Look at Praxis Across Contexts* (ss. 1–15). London: Routledge.

Skolverket (2024). ICILS 2023: En internationell studie om digital kompetens hos elever i årskurs 8 [Elektronisk resurs]. Skolverket. https://www.skolverket.se/publikationer?id=13168

Young, M. (2009). What are schools for? I H. Daniels, H. Lauder, J. Porter, & S. Hartshorn (Red.), *Knowledge, values and education policy: A critical perspective* (s. 11–18). Routledge.

Young, M., & Muller, J. (2010). Three educational scenarios for the future: Lessons from the sociology of knowledge. *European Journal of Education,* (1), 11–27. https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2009.01413.x

Zapata, G. C., Cope, B., & Kalantzis, M. (2026). *Literacies in the Age of AI: Teaching and Learning in the Digital Era.* Wiley.

110. Unga elevers litteracitetsaktiviteter vid textskapande med digitala redskap

Kristina Danielsson[1], Marina Wernholm[2], Ann-Charlotte Rohman Roth[2]
[1] Institutionen för ämnesdidaktik, Stockholms universitet
[2] Linnéuniversitetet

Digitala verktyg i de tidiga skolåren är idag omdiskuterade. Samtidigt som man från politiskt håll vill minska användningen av sådana verktyg i skolan visar tidigare forskning att digitala redskap kan främja elevers skriftspråksutveckling (t.ex. Flewitt m.fl., 2015; Hultin & Westman, 2013). Denna studie bygger på videoinspelningar från två elevgrupper under det första obligatoriska skolåret, från 2012 respektive 2023, där eleverna skapade digitala sagor i form av en animation på digital lärplatta. I studien undersöks vilken litteracitet som framträder i detta arbete. Teoretiskt utgår studien från ett sociokulturellt perspektiv på meningsskapande (Vygotskij, 1986) och ett multimodalt perspektiv på text och interaktion (Kress, 2010). Videomaterialet har analyserats med stöd i metoder från multimodal interaktionsanalys (Goodwin, 2018) där interaktionssekvenserna kategoriserats utifrån de aspekter av litteracitet de berörde. Den analysen kompletterades med en analys av elevernas färdiga animationer. Analysen fokuserar på både grundläggande digital litteracitet—såsom förmågan att navigera i en digital miljö och hantera digitala verktyg—och på grundläggande skriftspråkslitteracitet, som fonologisk medvetenhet, genrekunskap och textskapande. Resultaten visar att eleverna, genom det gemensamma arbetet med det digitala redskapet, ges möjlighet att utveckla och uttrycka båda dessa former av litteracitet, även om den applikation som användes i studien i sig inte bygger på skriftspråk.

Referenser

Flewitt, R., Messer, R., & Kucirkova, N. (2015). New directions for early literacy in a digital age: The iPad. *Journal of Early Childhood Literacy*, *15*(3), 289–310. https://doi.org/10.1177/1468798414533560

Goodwin, C. (2018). *Co-operative Action. Learning in Doing.* Cambridge University Press.

Hultin, E. & Westman, M. (2013). Early Literacy Practices go Digital. *Literacy Information and Computer Education Journal* (LICEJ) *4* (2).

Kress, G. (2010). *Multimodality: A Social Semiotic Approach to Contemporary Communication*. Routledge.

Vygotskij, L.S. (1986). *Thought and language*. (Red. A. Kozulin.) Cambridge, Ma: MIT Press.

111. Universitetslärares stöttning av studenters utveckling av akademisk litteracitet genom kamratrespons

Arne Håkansson[1]
[1] Göteborgs universitet, Enheten för akademiskt språk, Sverige

Under en universitetsutbildning behöver studenter utveckla litteracitet när det gäller att läsa, tala och skriva inom en specifik ämnesdisciplin för att stärka sin röst och sitt agentskap. På det aktuella lärosätet för detta projekt har studenternas utveckling av akademisk litteracitet hittills stöttats genom insatser i samarbete mellan lärosätets ämneslärare och språkhandledare (jfr. Wingate & Tribble, 2012). I denna stöttning har strukturerad kamratrespons (eng. peer response) med konstruktiv respons använts som en tidigare underutnyttjad resurs där särskilt responsgivandets potential betonats (jfr. Nicol m.fl., 2014). På grund av organisationsförändringar på lärosätet med fokus ändrat från utbildningsintegrerade samarbeten till ”universitetslärarstöd” kommer ansvaret för denna stöttning av studenterna i högre utsträckning läggas på universitetslärarna själva. Dessa kan därmed behöva fortbildning i att designa kamratresponsseminarier inriktade på akademiskt skrivande.

Projektets syfte är att utveckla en fortbildningsmodul i akademiskt lärarskap med fokus på lärares design av ett kamratresponsseminarium. I fortbildningsmodulen anpassar lärarna kamratresponsen till en specifik skrivuppgift och kurs inom sin disciplin.

För att uppnå syftet undersöks följande frågor: Vilka didaktiska val behöver lärare göra för att stärka studenternas akademiska skrivande och röst med hjälp av kamratrespons? (jfr. Sivenbring, 2017), Hur kan studenterna skapa dialog mellan tidigare studier och sin egen studie? (jfr. Hellman & Thorsten, 2021). Hur kan kamratrespons utformas så att både responsmottagare och responsgivare utvecklar sitt akademiska skrivande?

För att utforska vad ämneslärare behöver för att planera och genomföra kamratresponsseminarier på egen hand har material utvecklats där ett generiskt bildspel om akademisk litteracitet och kamratrespons med tillhörande lärarhandledning ingår. Materialet används av lärarna för anpassning till egen undervisning utifrån didaktiska val som till exempel varför, hur och när kamratresponsen ska genomföras för att bli konstruktiv samt vilka aspekter av akademiskt skrivande som ska fokuseras. Materialet kommer att användas i fortbildningsmodulen i akademiskt lärarskap. Implementeringen i lärarnas undervisning stöttas av medarbetare från enheten för akademiskt lärarskap.

Preliminära resultat visar att lärares tysta implicita kunskap om akademiskt språk och skrivande kan synlig- och medvetandegöras för att främja explicit undervisning med ett metaspråk för akademiskt språk och skrivande. På det sättet kan lärarnas tysta förväntningar på studenternas akademiska skrivande bli uttalade (jfr. McGrath m.fl., 2019).

Referenser

Hellman, J., & Thorsten, A. (2021). Plagiera eller referera vetenskapligt? En studie om vad studenter behöver lära sig för att bli bättre på referathantering. *Högre utbildning*, *11*(1), 41–55. https://doi.org/10.23865/hu.v11.2730

McGrath, L., Negretti, R. & Nicholls, K. (2019) Hidden expectations: scaffolding subject specialists' genre knowledge of the assignments they set. *Higher Education*, 78, 835–853. https://doi.org/10.1007/s10734-019-00373-9

Nicol, D., Thomson, A., & Breslin, C. (2014). Rethinking feedback practices in higher education: a peer review perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, *39*(1), 102–122. https://doi-org.ezproxy.ub.gu.se/10.1080/02602938.2013.795518

Sivenbring, J. (2017). Kamratrespons som formativ bedömning för lärande. En analys av kamratresponstexter på lärarutbildningen. *Högre utbildning*, *7*(1), 1–12. https://doi.org/10.23865/hu.v7.903

Wingate, U., & Tribble, C. (2012). The best of both worlds? Towards an English for Academic Purposes/Academic Literacies writing pedagogy. *Studies in higher education*, *37*(4), 481–495. https://doi.org/10.1080/03075079.2010.525630

112. Vad är en bra grammatikövning?

Anja Malmberg[1]
[1] Göteborgs universitet

De två senaste decenniernas grammatikdidaktiska forskning har haft fokus på att kontextualisera grammatiken i framför allt skrivundervisningen (t.ex. Myhill m.fl. 2012a; Strandberg & Lundström 2023). Med den kontextualiserad grammatikundervisningen motiveras grammatikkunskaperna på ett konkret sätt i klassrummet och knyts nära till t.ex. skrivundervisning. Elever kan få syn på hur olika språkliga varianter också ger olika effekter (Myhill m.fl. 2012b) och utveckla en medvetenhet om de språkliga val de gör i egna texter.

Denna nya grammatikdidaktik motiverar grammatikkunskaperna i svenskämnets klassrum och grammatiken blir inte en isolerad kunskapsö utan relevans för övrigt lärande i ämnesinnehållet. I entusiasmen över att kunna motivera grammatikkunskaperna i klassrummet är det dock lätt att glömma bort att grammatik också behöver övas och läras in som ett eget kunskapsinnehåll. Det innebär bl.a. att elever behöver öva upp säkerhet i att peka ut grammatiska strukturer (van Rijt m.fl. 2020) och att de behöver använda terminologin medan de övar så att den lärs in som ett aktivt redskap (Watson & Newman 2017; Strandberg & Toropainen 2022). I Malmberg & Andréasson (2025) konkretiseras grammatikundervisningen till fem faser, där tre av faserna kräver övningar av olika slag. En inledande upptäckafas där övningarna ska vara induktiva, en övafas där övningarna ska ge elever möjlighet att öva upp säkerhet i att peka ut grammatiska strukturer och en användafas där elever ska använda sina grammatikkunskaper på autentiska exempel eller egna texter. I alla tre faserna behöver elever diskutera det de gör och använda terminologin.

Syftet med den här undersökningen är att diskutera hur läromedlens grammatikkapitel kan behöva förändras för att fortsätta stötta elevers övande av grammatik samtidigt som de också ska ge utrymme för kontextualiserad grammatikundervisning. Här analyseras grammatikkapitlen i två läromedel för gymnasiet Svenska 2, dels med avseende på hur övningarna kan användas i de ovan tre nämnda undervisningsfaserna, dels avseende på hur övningarna öppnar upp för diskussioner om språk i klassrummet. I presentationen finns ett visst fokus på övningar för övafasen.

Referenser

Malmberg, Anja & Maia Andréasson (2025). *Grammatikdidaktik. Teori och praktik för svenskämnet*. Malmö, Gleerups.

Myhill, Debra A., Susan M. Jones, Helen Lines & Ruth Newman (2012a). Re-thinking grammar: the impact of embedded grammar teaching on students' writing and students' metalinguistic understanding. I: *Research Papers in Education*, 27(2), s. 139–166.

Myhill, Debra, Helen Lines & Annabel Watson (2012b). Making Meaning with Grammar: a Repertoire of Possibilities. I: *English in Australia*, 47(3), 29–38.

Strandberg, Agnes & Outi Toropainen (2022). "Det bygger liksom på att man vet sammanhanget": Elevers resonemang omsyntaktisk (o)fullständighet i en skönlitterär text. I: *Nordic Journal of Literacy Research*, 8(1), s. 1–21.

Strandberg, Agnes & Stefan Lundström (2023). Design för kontextualiserad grammatikundervisning. I: *Forskning om undervisning och lärande*, 11(2), s. 53–77.

van Rijt, Jimmy, Astrid Wijnands & Peter-Arno J. M. Coppen (2020). How secondary school students may benefit from linguistic metaconcepts to reason about L1 grammatical problems. I: *Lanugange and Education*, 34(3), s. 231–248.

Watson, Annabel M, & Ruth M. C. Newman (2017). Talking grammatically: L1 adolecent metalinguistic reflection on writing. I: *Language awareness*, 26(4), s. 381–398.

113. Var det bättre förr? Svensklärares upplevelser av autonomi

Gustav Borsgård[1], Marit Mattson Engström[2], Lena Dahlstrand[3]
[1] Gustav Borsgård, institutionen för samhällsvetenskap och humaniora, Mälardalens universitet
[2] Marit Mattson Engström, institutionen för språk, litteratur och lärande, Högskolan Dalarna
[3] Lena Dahlstrand, institutionen för språk, litteratur och lärande, Högskolan Dalarna

Denna studie undersöker hur ämneslärare i svenska upplever och talar om professionell autonomi i deras yrkesroll. Kvalitativa semistrukturerade intervjuer har genomförts med 11 ämneslärare i svenska, både sådana som är erfarna och sådana som är nyare i yrket. Materialet har analyserats genom tematisk analys (Braun & Clarke 2021, 2006) samt genom att sättas i relation till teoretiska perspektiv som ekologisk agens (Nieminen et al 2022; Priestley et al 2015) och ”teacher talk” (Biesta et al 2017).

Studien synliggör hur lärares självupplevda handlingsutrymme, ur ett ekologiskt perspektiv, ramas in av olika faktorer såsom nationella prov, föräldrapåverkan samt elevernas förförståelse av ämnet. Flera av lärarna påpekar hur sådana faktorer leder till att lärarvärvet med tiden blivit allt mer av ett administrativt och relationellt yrke, snarare än ett pedagogiskt och ämnesdidaktiskt sådant, vilket överensstämmer med tidigare forskning (Lundström, 2015). Tanken om att autonomin och arbetsvillkoren har försämrats med tiden utmanas dock av lärare med kortare tid i yrket och därmed praktisk erfarenhet av färre läroplaner och styrdokument, som i stället efterfrågar en ökad styrning i syfte att stärka svenskämnesundervisningens kvalitet och likvärdighet. Utifrån dessa iakttagelser - och i relation till "teacher talk" som ett teoretiskt perspektiv - diskuterar studien huruvida lärarna över huvud taget talar om samma saker när de talar om ett begrepp som autonomi.

Vidare lyfter studien vilka aspekter och förutsättningar som enligt lärarna stärker upplevelsen av professionell autonomi, däribland tid, tillit från föräldrar och chefer samt utrymme för kollegiala samtal och samarbeten som rör pedagogiska och svenskämnesdidaktiska spörsmål. Mot bakgrund av tidigare forskning om olika typer av autonomi och deras förankring i nationella kontexter (Wermke & Salonkangas 2021) diskuterar studien avrundningsvis professionell autonomi både som risktagande och som möjlighet. Studien bidrar tydligt till det övergripande konferenstemat som rör röst och agentskap genom att lyfta fram erfarenheter från praktiken och synliggöra svensklärares upplevelser av professionell frihet och handlingsutrymme.

Referenser

Biesta, G., Priestley, M. & Robinson, S. (2017). Talking about education: exploring the significance of teachers' talk for teacher agency. *Journal of Curriculum Studies,* 49(1), 38–54.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology,* 3(2), 77–101.

Braun, V., & Clarke, V. (2021). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE Publications.

Lundström, U. (2018). Lärares professionella autonomi under New Public Management-epoken. *Utbildning & Demokrati*, 27(1), 33-59.

Nieminen, J. H., Tai, J., Boud D. & Henderson, M. (2022). Student agency in feedback: beyond the individual. *Assessment & Evaluation in Higher Education,* 47(1), 95–108.

Priestley, M., Biesta, G. & Robinson, S. (2015). *Teacher agency. An ecological approach.* Bloomsbury.

Wermke, W. & Salokangas, M. (2021). *The autonomy paradox. Teachers' perceptions of self-governance across Europe.* Springer.

114. Vem initierar språkliga problem – och vad är problemet? Elevers interaktionella utrymme i yrkesanpassade svenskkurser

Maria Eklund Heinonen[1]
[1] Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola

Yrkesanpassade språkutbildningar för vuxna andraspråksinlärare är en utbildningsform som ökat på sistone. Målet är att påskynda etablering på arbetsmarknaden och utbildningen sker ofta kopplad till yrkespraktik. En vanlig föreställning är att språket automatiskt utvecklas genom deltagande i dessa sammanhang – att det "kommer på köpet". Tidigare forskning visar dock en komplexare bild: yrkespraktik innebär inte nödvändigtvis tillgång till språklig interaktion eller möjligheter till språkutveckling, och det finns en farhåga bland forskare att undervisningen kan leda till en snävare, yrkesspecifik språkkompetens på bekostnad av en bredare allmänspråklig repertoar.

Mot denna bakgrund har två yrkesanpassade svenskkurser - en inom grönyteskötsel och en inom sjukvård - undersökts inom Forte-projektet *Att arbeta på sitt andraspråk*. Denna delstudie syftar till att undersöka hur språkliga problem explicitgörs i undervisningen, utifrån vem som initierar dem och vilka språkliga aspekter som behandlas. Särskilt fokus riktas mot elevernas interaktionella utrymme, genom att undersöka när eleverna själva initierar diskussioner om språkliga problem och vilka språkliga aspekter som då behandlas. Den analytiska ingången utgörs av *språkrelaterade episoder* (*Language Related Episodes*, LRE) (Swain 1998) och materialet bygger på videoinspelade klassrums- och praktikdata insamlade med lingvistisk etnografisk ansats.

Teoretiskt utgår studien från att språkutveckling sker genom en kombination av implicit deltagande i sociala praktiker och explicit undervisning (Gee 2015), där LRE förstås som indikatorer på lärandepotential och möjligheter att utveckla metaspråklig medvetenhet (Gass & Mackey 2007). Resultaten visar att lärarinitierade episoder dominerar och oftast sker föregripande, med fokus på yrkesrelaterad vokabulär, medan elevinitierade episoder i högre grad uppstår reaktivt ur konkreta kommunikativa behov och oftare rör allmänspråkliga ord samt uttalsrelaterade svårigheter.

Skillnaderna synliggör i vad mån olika språkliga problem får utrymme i undervisningen och aktualiserar frågor om röst och aktörskap i yrkeskurserna. Didaktiskt pekar resultaten på behovet av att både erbjuda elever interaktionellt utrymme att initiera språkliga problem och att systematiskt bredda det språkliga fokus som behandlas. I materialet dominerar arbete med lexikal betydelse kraftigt, medan exempelvis uttal, grammatik och skriftbruk i stor utsträckning marginaliseras. En central implikation är därför att undervisningen behöver skapa möjligheter att uppmärksamma fler språkliga aspekter för att stärka elevernas metaspråkliga medvetenhet och utveckling av en bred allmänspråklig repertoar.

Referenser

Gass, S. & Mackey, A. (2007). Input, interaction and output in second language acquisition. In B. VanPatten & J. Williams (eds.), *Theories in second language acquisition: An introduction* (pp. 175–199). Lawrence Erlbaum.

Gee, J. P. (2015). *Social linguistics and literacies*. Routledge.

Swain, M. (1998). Focus on form through conscious reflection. In C. Doughty & J. Williams (eds.), *Focus om form in classroom second language acquisition* (pp. 64–81). Cambridge University Press.

115. Vem är det som kör egentligen? Epistemisk agens i svensklärarstudenters förhållningssätt till AI i lektionsplanering i skrivundervisningen

Helen Winzell[1], Henrik Lindqvist[1]
[1] Linköpings universitet

När AI-verktyg blir en alltmer integrerad del av vår arbetsvardag påverkas flera aspekter av lärares arbete. Planering, genomförande och organisering av undervisning samt skapande av undervisningsmaterial kan göras med stöd av generativ AI.

Lärarutbildningen ska förbereda blivande svensklärare för yrkets hantverk, men vad händer med lärarstudenters ämnesdidaktiska medvetenhet och agens när generativ AI kan generera lektionsplaneringar på några sekunder?

Syftet med presentationen är att undersöka hur ämneslärarstudenter i svenska under sin första skrivdidaktiska delkurs förhåller sig till och integrerar generativ AI i lektionsplanering. Tio studentpar deltog i en workshopserie utformad för att utveckla deras förmåga att (1) leda ett skrivutvecklande arbete med stöd av bland annat AI-genererad text och (2) utforma lektionsplaneringar som kan ligga till grund för elevers skrivutveckling.

För att ge samtliga lärarstudenter erfarenhet av hur AI-verktyg kan användas för att generera och revidera texter, organiserades ett antal textlaborationer. Dessa utgick från givna textskisser och uppdrag, och studenterna lät Microsoft Copilot generera alternativa texter med en viss, bestämd variation. De analyserade de genererade texterna och reflekterade över deras skrivdidaktiska implikationer. Därefter fick studenterna parvis skapa en skiss till en lektionsplanering utifrån ett egenvalt lärandeobjekt. De lät Copilot skapa en lektionsplanering med samma lärandeobjekt och tog ställning till i vilken utsträckning de ville använda den AI-genererade planeringen som inspiration. Paren genomförde en peer review av varandras planeringar och reviderade därefter sin egen planering innan en slutlig version lämnades in. Processen avslutades med mikroundervisning utifrån den egna planeringen och fokusgruppssamtal om AI:s konsekvenser för skrivundervisning.

Begreppet epistemisk agens används för att analysera lärarstudenternas förhållningssätt till AI i skrivundervisningen som det kommer till uttryck i materialet. Epistemisk agens kan definieras som en individs förmåga att aktivt producera, omforma, värdera och använda kunskap (Catala, 2025; Nieminen & Ketonen, 2024). Samuel (2026) erbjuder ett ramverk med tre olika epistemiska förhållningssätt: AI som materialgenerator, AI som verktyg i tänkandet och AI som dialogisk partner.

I presentationen diskuteras studiens resultat i relation till blivande och verksamma lärares agens i det skrivutvecklande arbetet.

Referenser

Catala, A. (2025). *The Dynamics of Epistemic Injustice: Situating Epistemic Power and Agency.* Oxford University Press.

Nieminen, J.H. & Ketonen, L. (2024). Epistemic agency: a link between assessment, knowledge and society. *Higher Education , 88*, 777–794.

Samuel, A. (2026). Learning with machines: Toward a theory of epistemic co-agency. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 10.*

116. Vägar till en förenad analys- och verbaliseringsförmåga i svenskämnet

Erik Bandh[1]
[1] Institutionen för svenska språket, Linnéuniversitetet, Sverige

I detta föredrag diskuterar jag frågan huruvida det går att förstå ett ämnesinnehåll utan att med ord kunna beskriva det. Vi människor kan ju t.ex. kommunicera och använda vårt språk utan att kunna beskriva det, eller använda vår kropp utan att förstå de bakomliggande mekanismerna (Reber 1996). Frågan är om vi kan lära oss främmande, abstrakta innehåll på samma implicita sätt. Vad får det i så fall för konsekvenser för studenters och elevers möjligheter att utveckla ett självständigt ämnesspråk?

Föredraget kommer att handla om förhållandet mellan studenters och elevers förmågor att analysera och verbalisera ett innehåll. I min avhandling visar jag på olika sätt att dessa förmågor inte alltid är förenliga, åtminstone vad gäller grammatikinlärning (Bandh 2026). Mot denna bakgrund diskuterar jag verbaliseringsförmågans instabilitet mitt i inlärningen.

Jag utforskar frågan i termer av att studenter och elever genomgår en övergångsfas när de ska ta sig an ämnesområden som är svårforcerade men avgörande för att komma vidare i lärandet (jfr Meyer & Lands 2003 *threshold concept* och *liminal phase*). Denna övergångsfas innebär att studenter och elever pendlar fram och tillbaka i förståelsen av ämnet. Pendlandet leder till att studenter ofta imiterar resonemang som de inte riktigt behärskar när de ställs inför att verbalisera sin kunskap och synliggöra den för andra. Den som befinner sig i denna övergångsfas kan ibland analysera grammatik på ett sätt som kräver djupare insikter, men den djupa insikten speglas inte alltid i verbaliseringen (Bandh 2026). I andra fall kan den som försöker lära sig något beskriva ett förhållande utan att kunna hantera samma förhållande i analys.

I min avhandling visar jag hur den många gånger problematiska övergångsfasen kan leda till att studenter använder termer slumpmässigt och ger snåriga beskrivningar av innehållet (Josefsson & Lundin 2017 använder termen *termtombola* och van Rijt m.fl. 2022 *blind concept use*). Kanske är nyckeln till en förenad analys- och verbaliseringsförmåga att elever och studenter tillägnar sig tröskelbegrepp i inlärningen. Detta vill jag nysta i på föredraget.

Referenser

Bandh, E. (2026). *Trösklar och knutar inom grammatiken: teori och praktik* (Doktorsavhandling). Lunds universitet. https://portal.research.lu.se/sv/publications/tr%C3%B6sklar-och-knutar-inom-grammatiken-teori-och-praktik/

Josefsson, G., & Lundin, K. (2017). Tröskelbegrepp inom grammatiken. *Högre utbildning*, *7*(2), 18–34. https://doi.org/10.23865/hu.v7.1033

Meyer, J. H. F., & Land, R. (2003). Threshold concepts and troublesome knowledge: Linkages to ways of thinking and practising within the disciplines. I C. Rust (Red.), *Improving student learning: Theory and practice – ten years on* (412–424). Oxford Centre for Staff and Learning Development.

Reber, A. S. (1996). *Implicit learning and tacit knowledge: An essay on the cognitive unconscious*. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195106589.001.0001

van Rijt, J., Myhill, D., De Maeyer, S., & Coppen, P.-A. (2022). Linguistic metaconcepts can improve grammatical understanding in L1 education: Evidence from a Dutch quasi-experimental study. *PLOS ONE*, *17*(2), e0263123. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263123

117. Värmland (Re)imagined: Platsbaserad läsning och hållbarhet

Sofia Wijkmark[1], Christina Olin-Scheller[1]
[1] Karlstads universitet

I detta föredrag presenteras ett pågående projekt vars syfte är att undersöka hur regional skönlitteratur kan användas för att öka gymnasieelevers kunskap och förståelse för samspelet mellan människa och plats relaterat till frågor om hållbarhet. Med utgångspunkt i den bioregionala traditionen definierar vi tre faser i studien, som bedrivs tillsammans med lärare på tre olika skolor:

- *Rereading – regional skönlitteratur omtolkas i ljuset av människans relation till plats och görs till innehåll i undervisningen*.
- *Reimagining – regional skönlitteratur som en resurs för att tänka om människans relation till plats i det förflutna, i nuet och i framtiden*
- *Reinhabitation– regional skönlitteratur som en resurs för att stärka elevers handlingskompetens*.

Vi inspireras av *place-based education*, som handlar om interdisciplinär undervisning med målet att engagera elever i sin lokala omgivning. I vårt projekt handlar det om ämnena svenska och historia och vi använder Värmland, dess litteratur, platser och historia, som en fallstudie.

Referenser

Eggersen, D.V. (2016). Af sted med jer! Stedbaseret læsning som litteraturpædagogisk metode. I: Bock, K. mfl. Genrepædagogik og andre nye veje i læse- og skriveundervisningen. Hans Reitzels Forlag.

Eggersen, D. V. (2020). Then came antropocæn: Litteraturens og litteraturundervisningens rolle i disse præ-apokalyptiske tider. In J. Garsdal (Ed.), Bæredygtighed og bæredygtig udvikling: uddannelse, dannelse og fagdidaktik i skole, erhvervs- og professionsuddannelser, s. 40–53). VIA University College Aarhus.

Garrard, G. (2007). Ecocriticism and Education for Sustainability. Pedagogy 7: 359–83.

Garrard, G. (2010). Problems and Prospects in Ecocritical Pedagogy. Environmental Education Research 16: 233–45.

Goga, N. (2019). Økokritiske litteratursamtaler – en arena for økt bevissthet om økologisk samspill? Acta Didactica Norge - tidsskrift for fagdidaktisk forsknings- og utviklingsarbeid i Norge 2019 Volum 13 ;(2). 1–21

Gruenewald, D.A. (2003a). Foundations of Place: A Multidisciplinary Framework for Place- Conscious Education. American Educational Research Journal, 40(3), 619–654. DOI: 0.3102/00028312040003619

Gruenewald, D.A. (2003b). The Best of Both Worlds: A Critical Pedagogy of Place. Educational Researcher, 32(4), 3–12. DOI: 10.3102/0013189X032004003

Lynch, T., Glotfelty, C. & Ambruster, C. (red.) (2012) The Bioregional Imagination. Literature, Ecology and Place. (2012). Athens: University of Georgia Press.

Myren-Svelstad, P. E. (2020) Sustainable Literary Competence: Connecting Literature Education to Education for Sustainability, Humanities 9, 141; doi:10.3390/h9040141

Scannell, L. & Gifford, R. (2010). Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework. *Journal of Environmental Psychology*, vol. 30, nr. 1, 2010, s. 1–10.

118. Yrkeselevernas men – att balansera mellan normer och motstånd

Kristina Hagdahl[1]
[1] Högskolan Dalarna

”Jag är hyfsat bra på att läsa, men gör det inte så ofta,” skriver en elev på ett gymnasialt yrkesprogram som svar på frågan om hur han ser sig själv som läsare. Eleven är en av de över 1 100 yrkeselever som under höstterminen 2025 besvarade en enkätundersökning om motivation för läsning. Drygt 930 elever lämnade fritextsvar och i närmare 150 av svaren förekom en återkommande formulering: en inledande markering av tillräcklighet, följd av ett *men* som begränsar eller omdefinierar läsningen som praktik.

Att denna språkliga struktur återkommer med sådan regelbundenhet tyder på att den inte enbart är individuell, utan formas i relation till skolans normer kring läsning, kompetens och normalitet på yrkesprogrammen. Mot denna bakgrund är syftet med studien att undersöka hur yrkeselever språkligt positionerar sig som läsare genom så kallade *men*-formuleringar och vad dessa självpresentationer kan säga om läsningens villkor i skolans kontext. Studien vägleds av följande forskningsfrågor:

- Hur konstrueras yrkeselevers självpositionering som läsare genom återkommande *men*-formuleringar?
- Vilka normer och föreställningar om läsning, kompetens och relevans aktualiseras i dessa språkliga vändpunkter?

Elevsvaren analyserades kvalitativt med inspiration från positionsteori (Davies & Harré, 1990; Harré & van Langenhove, 1999) och diskursanalytiska perspektiv (Moss, 2021), där språk förstås som ett sätt att göra identitet i relation till institutionella normer och förväntningar. Analysen var explorativ och induktiv, med fokus på det återkommande språkliga mönstret och dess funktion i självbeskrivningarna.

De preliminära resultaten visar att *men*-formuleringarna fungerar som en åter-kommande språklig vändpunkt i yrkeselevers tal om läsning. Genom dessa möjliggörs en kombination av anpassning och distansering: eleverna erkänner läsning som nödvändig för att klara skolan, men tar samtidigt avstånd från den som identitetsbärande och meningsskapande praktik. Studien bidrar med kunskap om hur elever på yrkesprogram språkligt hanterar skolans läsförväntningar, hur dessa förhandlingar kan ta sig uttryck i till synes vardagliga formuleringar och pekar på vikten av att i undervisning på gymnasiets yrkesprogram uppmärksamma inte bara elevers läsförmåga, utan också hur läsning positioneras i relation till identitet, relevans och yrkesframtid.

Referenser

Davies, B. & Harré, R. (1990), Positioning: The Discursive Production of Selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 20: 43-63. https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x.

Harré, R. & van Langenhove, L. (1999). Varieties of positioning. I Harré & van Langenhove (Red.), *Positioning theory: Moral contexts of intentional action* (ss. 107–119). Blackwell.

Moss, G. (2021). Literacies and social practice: sociological perspectives on reading research. *Education 3-13*, *49*(1), 41–51. https://doi.org/10.1080/03004279.2020.1824701

119. ”Det här lät faktiskt bra” – att utveckla läs- och skrividentitet hos elever i svenskundervisning i åk 4–6

Ulrika Németh[1], Ewa Jacquet[1]
[1] Stockholms universitet

Läroplanens mål om att utveckla aktiva läsare och skribenter redo att delta i ett demokratiskt samhälle (Skolverket, 2022) innebär att svenskundervisning måste fungera som en social arena där den egna rösten ges utrymme och olika röster får mötas (jfr Ivanič, 1997, 2004). Dock visar forskning att en sådan undervisning är eftersatt (Skolinspektionen, 2016, 2022). Mot den bakgrunden initierades ett samarbetsprojekt i åk 4–6 mellan lärare och forskare för att utveckla en mer socialt baserad svenskundervisning som bygger på elevens aktiva deltagande (jfr Jansson, 2024) och röst (jfr Myhill, 2020).

Syftet är att belysa den läs- och skrividentitet som framträder i den gängse undervisningspraktiken, före projektets genomförande, och en socialt baserad undervisningspraktik utvecklad under projektet. Detta undersöks genom följande frågeställningar: Hur kommer elevens röst och engagemang till uttryck i utsagor om de två praktikerna? Hur framträder röst och engagemang *i* och *om* elevtexter producerade i dessa praktiker?

Studien utgår från ett literacyperspektiv (Barton, 2007) och analysen tar avstamp i systemisk funktionell lingvistik (Halliday, 1978). Materialet utgörs av inspelade fokuselevintervjuer och fokuselevernas texter. Materialet har analyserats genom appraisalverktyget (Martin & White, 2005).

Resultatet visar en tydlig skillnad mellan de två undervisningspraktikerna. Elevens röst och engagemang framträder i hög grad om den socialt baserade svenskundervisningspraktiken liksom i elevtexter skrivna inom den. Eleverna uttrycker läs- och skrivengagemang och beskriver sig själva som kompetenta skribenter. En betydligt lägre grad av engagemang kan iakttas i utsagorna om den gängse undervisningspraktiken. Elevrösterna är betydligt mindre framträdande i texter skrivna inom den gängse praktiken. En slutsats är att eleverna i en socialt baserad skrivundervisning kan utveckla positiva läsar- och skrivaridentiteter där uppskattning av egna och andras texter liksom av läs- och skrivsammanhanget blir tydligt.

Nyckelord: svenskundervisning, literacy, läs- och skrividentitet, åk 4–6

Referenser

Barton, D. (2007). Literacy: an introduction to the ecology of written language. (2. ed.). Blackwell
Halliday, M.A.K. (1978). Language as social semiotic: the social interpretation of language and meaning, University Park Press
Ivanič, R. (1997). Writing and identity: the discoursal construction of identity in academic writing. John Benjamins
Ivanič, R. (2004). Discourses of Writing and Learning to Write. Language and Education, 18(3), 220–245.
Jansson, Magnus. (2024). Elevers perspektiv på skrivande i mellanstadiet: lärande, meningsfullhet och motvilja. Diss. (sammanfattning) Linköping: Linköpings universitet
Martin, J.R. & White, P.R.R. (2005). The language of evaluation: appraisal in English. Palgrave Macmillan
Myhill, D. (2020). Wordsmiths and sentence-shapers: Linguistic and metalinguistic development in secondary writers. I: H. Chen, D. Myhill, & H. Lewis (Eds.), Developing Writers Across the Primary and Secondary Years (s. 194–211). Routledge.

Skolinspektionen (2016). Läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i åk 4–6. Skolinspektionen.
Skolinspektionen (2022). Läsfrämjande arbete i grundskolan med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Skolinspektionen.
Skolverket (2022). Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2022. Skolverket.

120. ”Det är samma sak varje år, ingen bryr sig om Selma Lagerlöf.” Gymnasieelevers tankar om svenskämnets innehåll

Annika Hillbom[1], Peter Andersson Lilja[2]
[1] Institutionen för kultur och lärande, Södertörns högskola
[2] Institutionen för språk, litteratur och lärande, Högskolan Dalarna

Under senare decennier har motivationens betydelse för lärande lyfts fram inom forskningen. En av de mest inflytelserika teorierna är Self Determinations Theory, SDT (Ryan & Deci 2000), enligt vilken graden av självbestämmande, kompetens och samhörighet ses som avgörande för att motivation ska uppstå. Motivationen beskrivs i ett kontinuum från icke-motivation, olika grader av extrinsisk (yttre) motivation till intrinsisk (inre) motivation. Den intrinsiska motivationen ses som särskilt betydelsefull för att framgångsrikt och långsiktigt lärande ska uppstå.

Studiens syfte är att belysa gymnasieelevers tankar om ämnesinnehållet i svenskämnet utifrån antagandet att ett ämnesinnehåll som upplevs som intressant, användbart och lagom utmanande skapar motivation, vilket i sin tur kan leda till framgångsrikt lärande. Svenskämnet står idag inför en del utmaningar i form av ändrade medievanor hos unga, framväxten av generativ AI och engelskans allt starkare inflytande. Därmed blir det angeläget att undersöka hur dagens ämnesinnehåll upplevs av de som undervisningen riktar sig till.

Materialet samlas in genom en digital enkät som riktar sig till elever i årskurs 3 på studieförberedande program (ca 300 elever). Data analyseras genom deskriptiv statistik samt tematisk innehållsanalys (Braun & Clarke 2006). De preliminära resultaten visar att eleverna på gruppnivå skiljer mellan vad som är intressant respektive användbart inom ämnet. Till exempel ses kreativt skrivande och filmanalys som intressant av många elever, medan språkriktighet, skrivande relaterat till yrkeslivet och vetenskapligt skrivande beskrivs som användbart. Möjligheterna att påverka ämnesinnehållet beskrivs som relativt små. Elevernas vanor på fritiden visar att sociala medier, film och serier och användning av engelskan är mycket vanligt, medan t.ex. läsning av svensk skönlitteratur sker i lägre utsträckning. Trots många förslag på hur ämnets innehåll kan utvecklas uppger sig merparten av eleverna vara *ganska nöjda* med nuvarande ämnesinnehåll. Merparten beskriver dock extrinsiska motiv för lärande i svenska, såsom att få behörighet för vidare studier. En försiktig slutsats som kan dras är att innehållet i svenskämnet kan behöva ses över för att elever i högre grad ska uppleva meningsfullhet i enlighet med SDT:s grundläggande antaganden om förutsättningar för framgångsrikt lärande.

Referenser

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 3:2, s. 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Ryan, R., & Deci, E. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology, 25*, 54–67. https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020

121. ”Jag vill förstå varför vi undervisar som vi gör” - ämneslitteracitet och professionellt agentskap i tidig läsundervisning

Eva Wennås Brante[1]
[1] Malmö universitet

I svenskämnets tidiga läs- och skrivundervisning förväntas lärare fatta didaktiska beslut kring komplexa språkliga processer såsom fonologisk medvetenhet, avkodning och ljudning. Tidigare forskning visar att lärares kunskaper om vad som är framgångsrik tidig läsundervisning har betydelse för elevers läsutveckling (se t ex Porter et al., 2024). Denna studie undersöker därför hur lärare talar om centrala begrepp inom den första läsundervisningen, samt hur tillgången till ett professionellt ämnesspråk kan förstås i relation till agentskap och professionellt ansvar.

Det empiriska materialet består av en enkät med 84 lärare verksamma i förskoleklass och årskurs 1 och av tio reflekterande texter samt videoklipp från undervisning från verksamma lärare inom ramen för en fortbildningskurs om tidig läs- och skrivundervisning. Analysen fokuserar på hur lärarna beskriver och förklarar begrepp såsom bokstav–ljudrelation, ljudning och ljudstridig stavning, samt hur de resonerar kring undervisningens innehåll och elevers läsutveckling.

Resultaten visar att många lärare använder funktionella och vardagsnära förklaringar i undervisningen, men att flera samtidigt uttrycker osäkerhet kring hur olika delar av läsutvecklingen hänger samman. I lärarnas reflektioner framträder en stark professionsetik och vilja att stödja elevernas utveckling, men också en upplevelse av otillräcklighet när det saknas ett fördjupat professionellt språk för att analysera undervisning och elevresultat. Studien argumenterar därför för att ämneslitteracitet inte enbart bör förstås som ämneskunskap, utan som en form av professionellt agentskap: ett språk för att tänka, analysera, motivera och ta ansvar för didaktiska beslut.

Referenser

Porter, S. B., Odegard, T. N., Farris, E. A., & Oslund, E. L. (2024). Effects of teacher knowledge of early reading on students’ gains in reading foundational skills and comprehension. Reading and Writing, 37(8), 2007-2023.

122. ”Vad säger skolans väggar?” Elevers dokumentation av sin skolmiljö för att stärka agentskap

Charlotte Engblom[1], Mona Blåsjö[2]
[1] Uppsala universitet
[2] Stockholms universitet

I detta föredrag presenteras ett projekt med grundskoleelever som bygger på metoder från språkliga landskap (Landry & Bourhis 1997; Scollon & Scollon 2003) och medborgarforskning med inriktning mot deltagande fotografering (Coronel & Pascual 2013). Drygt 100 elever från 22 skolor fotograferade och analyserade sin skolmiljö (ofta benämnt *schoolscape*, se t.ex. Gorter 2018). Materialet omfattar ca 500 foton, elevernas analyser av fotografierna samt dokumentation från klassrumsdiskussioner i ett urval av skolor, där eleverna reflekterade över vad fotograferingen och analyserna gjorde dem uppmärksamma på. Projektet kopplar till grundskolans svenskämne genom att eleverna analyserade anslag och budskap utifrån genre, funktion, komposition, avsändare och mottagare samt genom att aktiviteten gav eleverna förutsättningar att reflektera kring språk, identitet och den textuella omvärlden. Studiens syfte är att undersöka hur forskningsdesignen, som kombinerar metoder från språkliga landskapsforskning och deltagande fotografering, kan bygga förståelse kring, och möjligen stärka, elevers agentskap i relation till sitt schoolscape. Frågeställningarna är:

- Hur kan elevernas val av fotograferade anslag och budskap relateras till agentskap?
- På vilka sätt kan elevers potentiellt stärkta agentskap identifieras via deras reflektioner i den skriftliga dokumentationen av klassrumssamtalen?

Resultaten visar att i de flesta skolor är klotter både fotograferat och diskuterat, vilket innebär att denna typ av elevproducerade budskap uppfattades värda att uppmärksamma. Avsaknad av eller en önskan om mer konst, humor och kärleksfulla budskap kommenterades i flertalet klassrumssamtal. Dokumenterade reflektioner under klassrumssamtalen visar elevernas resonemang kring och förslag till förändring av sitt schoolscape. Sammantaget tycks både fotograferingen och elevanalyserna kunna öppna för att elever utvecklar en mer aktiv och kritiskt reflekterande relation till sitt schoolscape.

Referenser

Coronel, J.M. & Pascual, I.R. (2013). Let me put It another way: Methodological considerations on the use of participatory photography based on an experiment with teenagers in secondary schools. *Qualitative Research in Education*, *2*(2), 98–129.

Gorter, D. (2018). Linguistic landscapes and trends in the study of schoolscapes. *Linguistics and Education*, *44*, 80–85.

Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology*, *16*(1), 23–49.

Scollon & Scollon (2003). *Discourses in Place: Language in the Material World.* London: Routledge.

123. ”Wallah, det står så!”: Elevers litterära och språkliga meningsskapande

Angelica Granqvist[1], Helena Åström[2]
[1] Stockholms universitet
[2] Stockholm Teaching & Learning Studies

Med utgångspunkt i Jessica Schiefauers roman *När hundarna kommer* (2015) fokuserar den här presentationen på samspelet mellan gymnasieelevers litterära och språkliga meningsskapande i en serie av litteratursamtal och textproduktion. Studien ingår i ett större praktiknära forskningsprojekt där lärare och forskare samverkar över tid. Den aktuella undervisningskontexten utgörs av ett gymnasieklassrum där eleverna läser svenska som andraspråk, nivå 1 (Gy25) på ett högskoleförberedande program, Utifrån en frågeställning som behandlar hur en närläsning av metaforer kan bidra till fördjupade samtal om ett komplext litterärt innehåll, diskuterar vi litteratursamtalet som en rörelse mellan bildlig och bokstavlig betydelse och som en förhandling av innehållet.

Syftet med presentationen är att belysa hur en undervisning av hög *epistemisk kvalitet* (Hudson m.fl., 2022), det vill säga en undervisning som möjliggör att eleverna utvecklar *kraftfull kunskap*, kan gestalta sig (Young & Muller, 2013). Vi förstår kraftfull kunskap som en ämnesspecifik kunskap med ett brett användningsområde, även utanför skolan (Sjöström & Tyson, 2022). Att ge förutsättningar för eleverna att utveckla kraftfull kunskap kan alltså ses som en del av skolans kompensatoriska uppdrag.

Datamaterialet består av 15 audioinspelade och transkriberade litteratursamtal och andra textuella data i form av elevtexter. Materialet har bland annat analyserats utifrån en reflexiv tematisk analys (Braun & Clarke, 2019) och Felskis (2008) kategorier av läsarengagemang: chock, hänförelse, igenkänning och kunskap. Ett framträdande exempel är när eleverna chockas av den sexuellt laddade innebörden av metaforen ”djup klyfta”. Denna typ av chock leder till en förändrad förståelse av karaktärernas egenskaper och relationer, en förändring i samtalets dynamik och en mer nyanserad språklig förhandling. Sammantaget tyder preliminära resultat på att elevernas gemensamma tolkning av metaforer möjliggör olika typer av läsarengagemang och en nyupptäckt förståelse av romanens innehåll.

Nyckelord: kraftfull kunskap, litteratursamtal, läsarengagemang, metaforer, svenska som andraspråk

Referenser

Braun V. & Clarke V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport Exercise and Health, 11*(4), 589–597.

Felski, R. (2008). *Uses of literature*. Blackwell Publishing.

Hudson, B., Gericke, N., Olin-Scheller, C. & Stolare, M. (Red) (2022), International perspectives on knowledge and curriculum: Epistemic quality across school subjects. Bloomsbury Academic.

Sjöström, J. & Tyson, R. (2022). *Didaktik för lärande och bildning.* Liber.

Young, M. & Muller, J. (2013). On the powers of powerful knowledge. *Review of Education*, *1*(3), 229–250.

Författarindex (abstractnummer, presentationer)

A

Adams Lyngbäck, Liz 1
Andersson Lilja, Peter 120
Asklund, Helen **58**, **72**
Asklund, Jonas **61**, **93**
Asplund, Stig-Börje **87**
Attsäter Hofdam, Catharina 63
Azad, Azade 33

B

Bandh, Erik **116**
Bellander, Theres **2**
Berg, Jennie **23**
Bergström, Denise 104
Bjuhr, Åsa 4
Björk, Oscar 20, 64
Blix, Malin 91
Blåsjö, Mona 122
Bomström Aho, Erika 22
Borsgård, Gustav 64, **113**
Bäck, Ina **96**

C

Carlsson, Johanna 33
Catherall, Jessica 20
Cederholm, Pia **47**

D

Dahlstrand, Lena 113
Danielsson, Kristina **110**
Dyrvold, Anneli 50

E

Edander, Lena **49**

Edlund, Jenny **55**
Edvardsson, Jenny 93
Ekberg, Niclas 35
Eklund Heinonen, Maria **114**
Engblom, Charlotte 69, **122**

F

Falk, Erik **54**
Flensburg, Charlotte **11**
Forsman, Britt-Marie 106

G

Graeske, Caroline **35**
Granqvist, Angelica **123**
Grées, Susanne 106
Göthberg, Martin **38**

H

Hagdahl, Kristina **118**
Hallgren, Eva 11
Hansen, Lise Horneman **45**
Hedman, Christina **1**
Hellgren, Jan 14
Hellman, Josefin **19**
Helming Gustavsson, Maria **46**
Hermansson, Carina 6, 56, 100
Hillbom, Annika **69**, **120**
Hjalmarsson, Maria **74**
Hort, Sofia **20**, **30**, 70
Håkansson, Arne **111**
Håkansson, Camilla **16**

J

Jacquet, Ewa 119
Jansson, Oscar **27**
Johansson, Maritha **48**
Johansson, Sofie **26**
Johansson, Sven Anders 72
Johansson, Victoria **56**, **71**

Jusslin, Sofia 30

K

Karlsson Pacheco, Helena **15**
Karlsson, Maria 3
Kindenberg, Björn 63

L

Landegren, Amanda 27
Larsson, Lina 26
Lassus, Jannika 21
Lind, Peter 2
Lindgren, Eva 6, 56, **100**
Lindh, Christina 62
Lindholm, Anna **42**
Lindqvist, Henrik 115
Ljung Egeland, Birgitta 74, 87
Lundell, Sofie **101**
Lundgren, Kristina **59**
Lundin, Katarina 5
Lundström, Stefan **64**, 75
Lyngfelt, Anna 11
Löhndorf, Simone 41, 56

M

Magnusson, Jenny **85**
Magnusson, Petra **62**, 71
Malmberg, Anja **112**
Malmsten, Solveig **97**
Malmström, Martin 73
Manderstedt, Lena **3**, **4**, 58
Martinell, Annika **70**
Mattson Engström, Marit 113
Molin, Lisa **68**
Mollstedt, Maria **98**

N

Neander Christensson, Johan **106**
Neuhauser, Charlott **37**

Nilsson Tysklind, Emma **44**
Nilsson, Elin **88**
Nissen, Anna **105**
Nordberg, Olle 76, 80
Nordenstam, Anna **65**
Nordlander, Hanna **24**
Nordlinder, Eva 72
Nordmark, Marie **60**
Nornholm, Jonathan 20
Norrman, Kimberly **36**
Németh, Ulrika **119**

O

Ohlsson, Anders **73**
Oldin Cederwall, Sofia **17**
Olin-Scheller, Christina 89, 117
Olsson, Fredrik 48
Olsson, Jakob 74
Olvegård, Lotta 16
Ovendal, Maria **63**

P

Palm, Clara 16
Palo, Annbritt 4
Paul, Enni 1
Persson, Ann-Sofie 58
Persson, Jenny **41**, 71
Pettersson, Karolina **40**
Prytz, Johanna **53**

R

Rahm, Jessica 82, **95**
Randahl, Ann-Christin **89**, 105
Revelj, Johan **34**
Ribeck Nyström, Judy **50**, 108
Rohman Roth, Ann-Charlotte 110
Rosén, Jenny 1
Rusk, Fredrik 30
Räftegård, Hanna **79**

S

Sangfelt, Adrian **108**
Schmidt, Catarina **86**
Sigvardsson, Anna **33**
Silverdal, Sara **6**, **28**, 100
Sjöö, Annie **66**
Smedberg Bondesson, Anna 93
Sofkova-Hashemi, Sylvana 68
Stolt, Sofia **14**, **21**
Strand, Paul **5**
Strandberg, Agnes **104**
Sturk, Erika **82**, 100
Stål, Eva-Lena **8**, **9**
Svenlin, Mindy **92**
Svensson, Anette **75**
Svärd, Marie **39**
Sønneland, Margrethe 103

T

Tarander, Eva 10
Tengberg, Michael **103**
Thurén, Camilla 53
Thyberg, Kajsa **12**
Tväråna, Malin **76**

V

Valdeson, Fredrik **94**
Varga, Anita 65
Vega Matuszcyk, Josefa 65

W

W Gustafsson, Anna 73
Waagaard, Viktoria **102**
Walldén, Robert 42
Wejrum, Marie **109**
Wenell, Linnea **51**
Wengelin, Åsa 56
Wennås Brante, Eva **121**

Wennås-Brante, Eva 68
Wernholm, Marina 110
Wesslén, Karin **52**
Westerlund, Anders **99**
Widell, Stina **13**
Widhe, Olle **91**
Wijkmark, Sofia **117**
Wijnbladh, Cecilia **31**
Wikberg, Kristina **10**
Wikström, Linda 3
Wilinger, Henriikka **7**
Winlund, Anna 42
Winzell, Helen **115**

Å

Ågerup, Karl **80**
Åström, Helena 123